DÖNEM : 4 CİLT : 4 TOPLANTI : 1

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

83 ncü Birleşim

23 . 5 . 1974 Perşembe

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. — Geçen tutanak özeti	648
II. — Gelen kâğıtlar	648
III. — Görüşülen işler	648
1. — 1974 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu ile 1974 yılı Bütçe kanunu tasarısının reddedildiğine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/65; C. Senatosu: 1/243) (M. Meclisi S. Sayısı : 51; C. Senatosu S. Sayısı : 332)	648
A) Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesi	*648:686*
B) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesi	*687:722*
C) Çalışma Bakanlığı bütçesi	*722:745*
IV. — Sorular ve cevaplar	745
A) Yazılı sorular ve cevapları	*745*
1. — Bursa Milletvekili Mehmet Turgut'un, 14 Ekim 1973'ten sonra zam gören maddelere ilişkin Sanayi ve Teknoloji ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar bakanlarından sorusu ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Cahit Kayra'nın yazılı cevabı (7/77)	745: 746
2. — Afyon Karahisar Milletvekili M. Rıza Çerçel'in, Sosyal Sigortalar Kurumunun 27 nci Genel Kurulundaki temennilere ilişkin sorusu ve Çalışma Bakanı Önder Sav'ın yazılı cevabı. (7/104)	746:751
3. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, İstanbul'daki bazı yurtlarda komando adı verilen öğrencilere ilişkin İçişleri ve Gençlik ve Spor bakanlarından sorusu ve İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk'ün yazılı cevabı. (7/156)	751:752

I. - GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

İki oturum yapılan bu Birleşimde; 1974 yılı Bütçe kanunu tasarısı (1/65; S. Sayısı : 51) üzerindeki görüşmeler devam olunarak;

İçişleri Bakanlığı,

a) Emniyet Genel Müdürlüğü,

b) Jandarma Genel Komutanlığı ve,

Dışişleri Bakanlığı bütçeleri kabul olundu.

Dışişleri Bakanlığı bütçesinin görüşülmesi sırasında Cumhurbaşkanlığı locasına gelerek görüşmeleri izleyen Cumhurbaşkanı S. Fahri Korutürk'e Başkan tarafından «Hoş geldiniz» denildi.

23 Mayıs 1974 Perşembe günü saat 10,00'da toplanılmak üzere Birleşime saat 18,50'de son verildi.

Başkan	Divan Üyesi
Başkanvekili	Siirt
Kemal Ziya Öztürk	*İdris Arıkan*
Divan Üyesi	Divan Üyesi
Yozgat	Kastamonu
İlhami Çetin	*Mehdi Keksin*

II. - GELEN KAĞITLAR

23 . 5 . 1974 Perşembe

Tasarı

1. — 27 . 7 . 1967 tarihli ve 926 sayılı Kanuna 1323 sayılı Kanunla eklenen ek 5 nci maddenin değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısı (1/137) (Millî Savunma ve Plan komisyonlarına)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10,00

BAŞKAN : Başkanvekili Rasim Hancıoğlu

DİVAN ÜYELERİ : Mehdi Keskin (Kastamonu), İdris Arıkan (Siirt)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 83 ncü Birleşimini açıyorum.

III. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu ile 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısının reddedildiğine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/65; C. Senatosu : 1/213) (M. Meclisi S. Sayısı : 51; C. Senatosu S. Sayısı : 332) (1)

(1) 51 S. Sayılı basmayazı 17.5.1974 tarihli 77 nci Birleşim tutanağının sonuna eklidir.

A) TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI BÜTÇESİ

BAŞKAN — 1974 yılı Bütçe Kanun tasarısının görüşülmesine devam edilmektedir.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesinin görüşülmesine başlıyoruz.

Hükümet ve Komisyon lütfen yerlerini alsınlar.

Bu bütçe üzerinde söz alanları okuyorum. Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına Sayın Talât Oğuz, Demokratik Parti Grupu adına Sayın Necdet Evliyagil, Adalet Partisi Grupu adına Sayın Refet Sezgin, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Ali Döğerli, Millî Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Yâsin Hatiboğlu.

Şahısları adına Sayın Hasan Tosyalı, Sayın İbrahim Göktepe, Sayın Ünat Demir, Sayın Kemal Ataman, Sayın Nazım Baş, Sayın İdris Arıkan, Sayın Nurettin Yılmaz.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına Sayın Talât Oğuz, buyurun efendim.

C. G. P. GRUPU ADINA TALÂT OĞUZ (Mardin) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

1974 malî yılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesi üzerinde Cumhuriyetçi Güven Partisi Millet Meclisi Grupunun görüş ve temennilerini arz etmeden evvel, Yüce Meclisi ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığının sayın mensuplarını saygı ile selâmlarım.

Değerli arkadaşlar, turizm dünyayı birbirine yaklaştıran siyasî, iktisadî ve kültürel koşulların dünya devletlerini birbirine tanıttırdığı, münasebet tesis ettiği bir milletlerarası akımdır. İnsan; yeniliği, güzeli arama, macera peşinde koşma meyillerine daima sahiptir.

Bu sebepledir ki, seyahat arzusu insanları daima artan bir kuvvetle sarmış, toplu ve tek seyahat hareketleri halinde devam etmiştir. İnsanların seyahat arzu ve ihtiyacını dinî inançlar da kuvvetlendirmiştir. Çünkü hemen hemen bütün dinlerde mukaddes yerleri, şehirleri ziyaret etmek inancı vardır. Sonraları bu inanış ve geleneklere fikrî ve kültürel cereyanlar, ticarî ve sanat hareketleri gibi diğer amiller de katılmıştır.

Turizm umumiyetle yapılan seyahatler içinde bulunmakla beraber, ayrı bir harekettir. Turizmin tarihi incelenirse görülür ki, bu hareket ancak yeni zamanların getirdiği bir harekettir. Turizm başlangıçta mahdut sayıdaki imtiyazlı kimselere ve muayyen memleketlere inhisar etmişken; 100 - 150 yıl içinde büyük bir tekâmül göstermiştir. Bu tekâmül sonunda turizm hareketleri umumî seyahatlerin dışına çıkmak olanağını göstermiştir.

Buharlı gemilerle, lokomotiflerin eski ulaştırma vasıtalarının yerini alması ile süratli, oldukça ucuz, rahat seyahat yapılabilmesinin; dünya ve bilhassa Avrupa kıtasının nüfusunun artmasının her yeni gün geçtikçe hızla ticarî ve sınaî faaliyetlerle serbest meslek faaliyetleri sonunda umumî refah seviyesinin yükselmesinin otel ve benzeri konaklama tesislerinin bir endüstri mahiyetini kazanması suretiyle, konaklamanın mükemmel bir hale gelmesinin turizmin gelişmesinde büyük katkıları olduğu bir gerçektir.

Böylelikle turizmin ferdî ve aynı zamanda romantik ve aristokratik olan safhası 19 ncu Yüzyılda kapanmış, 20 nci Yüzyılda ise rasyonel ve teşkilâtlanmış bir kitle hareketi halinde olan bugünkü turizm şekli meydana gelmiştir.

İkinci Dünya Savaşından sonra turizm hareketleri 20 nci yüzyılda etkin olmak gibi bir önem kazanmıştır. O kadar ki ticarî ve sanayi imkânları dünya ölçüsünde varlık haline gelmiş bulunan memleketler dahi, turizme millî gelir istatistiklerinde yer vermek suretiyle, dış ticaret dengelerinde turizm gelirini ağır basan bir faktör saymaya başlamışlardır.

Ekonomik alanda bu ölçüde önem kazanan turizmin, toplum hayatında aynı ölçüde etkili olduğu bir gerçektir. İkinci Dünya Savaşından sonra, turizmin Batı milletlerarası akımlarla insanların yalnız seyahat arzularından doğan bir hareket olmadığını da bir kere daha ortaya koydu. Ayrıca turizmin halk sağlığına, tekniğe, kültürün yayılmasına, milletlerarası bağların kuvvetlenmesine yardım ettiği görüldü.

Milletlerarası ekonomik ve sosyal hareketler milletlerin siyasî ve doğa yapısına göre değişir. Bugün İngiltere'nin turizm çalışmaları da en yakın komşusu Fransa'nın ve İngiltere'nin en yakın dil ve kültür ortağı Amerika'nın turizmi aynı karakteri taşımadığı gibi, aynı seviyede de değildir. Turizm hakkındaki çalışmalar her memleketin karakterini millî ve tabiî yapısını taşıdığı takdirde verimli olur, olumlu sonuçlar doğurur.

Türkiye'de turizm politikası konusu memleketimizin ekonomisi bakımından önemli olduğu hepimizce bilinmektedir. Türkiye'de tu-

rizmin biran önce gelişmesini istiyorsak, bu politikanın âmili olan Devlet, mahallî idareler, meslek teşekküllerinin gayretlerini ve çabalarını koordine etme zaruretine inanmaktayız.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu olarak turizmin ne Devletin ve ne de yalnız özel teşebbüsün veya bunların teşkil edecekleri birlikler tarafından halledileceği kanısında değiliz. Her iki iktisat şubesinin daha fazla olarak turizmde kamu yararı ile, hususî ve ticarî çıkar birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Turizm karma ekonominin en güzel tezahürüdür.

Bu sebeple beş senelik plan ve programlarda turizm davası özel teşebbüse taalluk eden kısım yeter derecede belirtilmemekle beraber yer aldığını görmekle memnuniyetimizi ifade etmek isteriz.

Plan ve icra programlarında turizme ayrılan kısımda memleketin bazı turistik bölgeleri ayrılmış, bu bölge hususiyetleri ve buralarda kurulacak tesislerin vücuda getirecekleri faaliyetlerin mahiyetleri tetkik edilmeden, otellere ve yatak sayılarına geçilmiştir. Ayrıca müze ve tarihî eserlerin restorasyonu derpiş edilmiş, turistik eşya gibi vesair işlerin gelişmesi temenni edilmiştir.

Avrupa'da görülen ilk turistler İngilizlerdi. Çünkü İngilizler sanayileşme hareketlerine başka milletlerden önce başlamışlardı. İngiliz turistlerinin İsviçre'yi tercih etmeleri, bu memleketi bir turizm diyarı haline getirdi. İsviçre'nin dağlarında hayat ve hareket görüldü. İsviçre'nin bir turizm diyarı haline gelmesi için 1857 ve 1864 yılları arasında İngiltere'de dağcılık kulübünün kurulmasıyle başlamıştır. Bu kulüp adeta İsviçre'nin bir seyahat acentası halinde çalışmıştır.

Doğanın güzelliklerine sahip bulunan bu güzel vatanımızda dağcılık kulüplerinin bütün vatan sathına ve bölgelere yaygınlaştırılmasını zarurî addetmekte ve temenni etmekteyiz.

Turizm konusu iktisadî kalkınmamızda en önemli unsur ve etken olduğundan turizm konusunda nazarî çalışmalar yapan fikir ve ilim adamlarının çalışmalarından yabancı memleketlerin turizm mevzuatından, eserlerinden, görüşlerinden istifade edecek seminerler düzenlenmesi, seminerlerin çalışması neticesinde hasıl olacak fikirlerin ışığı altında hastaya teşhis koymak, ancak ondan sonra alınacak tedbirleri teşvik edici olanları belirtmek, engelleri bertaraf etmek için çareler aramak; bilhassa hangi tedbirlerin Devlet, hangi tedbirlerin özel sektör tarafından alınması lâzımgeleceği hususunun tespit ve tayin edilmesi zaruretine inanmaktayız.

Devletin turizm mevzuunda aldığı tedbirleri artık Türkiye'de planlı ekonomide görmekten memnunluk duymaktayız. Muhtelif zamanlarda hazırlanan yıllık kalkınma planlarının, muhtelif yıllara isabet eden icra planında, Bakanlıklar, mahallî idareler, özel teşebbüsün gayret ve faaliyetleri tamamen koordine edilmediğinden; eleman, para, kredi sağlanmadığı için turizmde gerekli hamleler yapılamamaktadır. Millî gelire katkısı ancak % 25 nispetinde olmaktadır.

Değerli milletvekilleri, Türkiye turizm için ideal bir memleket, turistler için bir cennet olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'nin sosyal ve iktisadî yönden kalkınmasının turizmle mümkün olacağı inancını taşımaktayız. Enerji bunalımı nedeniyle artan benzin ve uçak fiyatlarına rağmen bu yıl Türkiye turizminde önemli bir gelişme beklenmektedir. Verilen bilgiye göre, İstanbul'daki bütün oteller turizm şirketleri tarafından Ekim ayına kadar kapatılmıştır.

1974 yılında yurdumuza yaklaşık olarak (1 200 000 yabancı geleceği ve turizm gelirinin brüt 185 000 000 dolar, (2 590 000 000 lira) civarında olacağı hesaplanmıştır. 1972 yılı ile 1973 yılları arasında ülkemize gelen yabancı sayısı bir önceki yıla göre % 2,9 artarak, 953 419 kişiye ulaşmıştır. 1973 yılında yurdumuzu ziyaret eden yabancı sayısı bir milyonun üzerindedir.

Turizm geliri ise, 145 milyon dolar civarındadır. Bu rakamın Türkiye'nin geleceği bakımından ümit verici bulunduğunu müşahade etmekle Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına memnuniyetimizi belirtmek isteriz.

Değerli arkadaşlarım, bütün dünya devlet ve milletleri kendilerine malî yönden döviz kaynağı, iktisadî yönden hareket getiren gelir kaynağı olan turizm gerekli kıymeti vermişler ve turistlere bütün kolaylıkların sağlanması için gerekli olanakları tanımışlardır.

Böylece çağımızda bir turizm ekonomisi doğmuştur.

Sayın milletvekilleri, bugün turizmin dünyada vazgeçilmez bir unsur haline geldiği günün ve zamanın yorgunluklarından ve sanayileşmenin tevlit ettiği ıstıraplardan bîtap bir hale düşen, monoton hayat yaşamını değiştirmek isteyen insanlar, turizm sayesinde moral ve fizikî canlılıklarının tekrar kazandıkları gibi, sağlıklı bir hayatı sürdürmek çabasına girmektedirler.

Eskiler «Tebdili mekanda ferahlık vardır.» demişler ve her yer değiştirmenin insan oğluna ferahlık, mutluluk getireceğini ifade etmek istemişlerdir. İşte turizm hareketi dünya üzerinde yer değiştirme olarak tanımlanmaktadır.

Çağımızda bir millet iktisadî bakımdan geliştikçe o milletin bütün vatandaşları bu gelişmeden faydalanmaktadır. Milletin her ferdinin geliri artmaktadır. Çağımızda psikolojik, coğrafî, iktisadî etkenler turizmi milletlerarası alanda tükenmez bir hazine olarak tanımlamıştır.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı yayınlarına göre, 1961'de 77 milyon, 1960'da 71 milyon, 1973'te 90 milyon insan muhtelif memleketleri ziyaret etmiştir. Bu insanların memleketi ziyaretlerinde bıraktıkları döviz yekûnu, 6 520 000 000 dolar, yani 58 680 000 000 Türk lirasıdır. Milletlerarasındaki münasebet ve dünya görüşü değiştikçe turizm geliri de bir artış kaydetmektedir.

Her memleket, turizm denilen bu tükenmez hazineyi kendi faydasına işletmek hususunda gayret sarf etmekte, yabancı memleketlere her çeşit propaganda yapmak için mühim miktarda para harcamaktan kaçınmamaktadır. Toplumu içinde bulunduğumuz Avrupa memleketleri arasında İkinci Cihan Harbinden bu yana turizm alanında büyük bir gelişme kaydeden memleketlerin başında İtalya ve İspanya gelmektedir. Komşumuz Yunanistan son yıllarda büyük gayret ve teşebbüsler içine girmek suretiyle verimli ve olumlu neticeler almayı başarmıştır.

Turizm sanayiinin dumansız ve bacasız fabrika olan otelcilik ve motelcilik meseleleri üzerinde, Bakanlığın ciddî eğilimlerde bulunmasını zarurî addetmekteyiz.

İtalya'nın otelcilik ve motelcilik konusunda turizm meselelerini tamamen hallettiğini ifade etmek isteriz. Turizm demek, diğer yan âmiller yanında, otelcilik ve motelcilik demektir. Otelcilik ve motelcilik tesislerinin, çağ uygarlığına uygun geliştirilmesini ve Bakanlığın turizm sahasındaki faaliyetlerinin kısmî âzamisinin bu sahaya aktarılmasının ve bu sahaya gerekli bir meblâğ muhtevi fonu tesis etmenin lüzumuna inanmaktayız. Bu duruma göre milletçe el birliği, yaparak otel, motel, kamping açmak ve her türlü doğal, tarihsel, kültürel değerler ve şifalı su kaynaklarının bulunduğu bu güzel Türkiyemiz için bu olanaklardan istifade etmek, millî gelire katkıda bulunmak yollarını aramalıyız.

Türkiye'nin turizm sahasında komşularından geri kaldığını görmekle üzüntü duymaktayız. Türkiye turizm alanında dünya devletleriyle boy ölçüşebilecek değerlere sahip bulunmaktadır. Essiz doğa güzelliklerinden başka, tarihî ve arkeolojik değerlerin pek çok bulunduğu cennet Türkiye'mizde Roma, Bizans, Selçuk ve Osmanlı uygarlıklarını bir arada görmek mümkündür. Güneşi, havası denizleri ve halkının misafirperverliğiyle dolu olan ülkemiz her mevsimde turist celbetme, maddî ve manevî olanaklarına sahip bulunmaktadır. Yeter ki bu olanaklar iyi kullanılsın.

Milletlerarası alanda turizm yönünden turizm mevsiminde hareketli günler geçiren İspanya, İtalya ve Yunanistan'da turizmi genişleten ve turist sayısını artıran turizm endüstrisi yanında, kültür birliği büyük rol oynamaktadır. Tarihte Roma İmparatorluğunun haşmetini okuyan Batılı kuşaklar tarihin tesiri altında kalarak İtalya'yı muşahhas bir şekilde tanımak ihtiyacını duyabilmektedirler. İspanya'nın aynı zamanda Yunanistan'ın ve şan ve şerefle dolu Türkiye'nin tarihini okuyanlar, bu memleketleri yakından tanımanın ihtiyacını duymakta ve bilhassa genç Avrupalı kuşakların tanıma özlemi yatmaktadır. Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu olarak memleketimizin tarihî değerlerini değerlendirmek suretiyle turizmi bu yönden teşvik edici tedbirler alınmalıdır. Bunu zarurî addetmekteyiz.

Kıymetli milletvekilleri, turizmde serbest bölge rejiminin uygulanmasını Türkiye'nin geleceği yönünden zarurî görmekteyiz. Bu rejim-

den maksat, sınırlar dâhilinde muayyen bölgelere her çeşit ithal malının gümrük resmine tabi olmadan serbestçe girdiği ve ancak burada satıldığı bölgeye serbest bölge denmektedir. Burada turistler için her türlü yiyecek, giyecek, mefruşat, bazı inşaat malzemesi, spor âletleri, muafiyete tabi tutulabilir. Memleketimizde böyle bir bölge kurulduğu takdirde bizim mahsullerimizden ve turistlerin rağbet edeceği maddeler, hediyelik eşyalar, el sanatı ve saire her türlü mamûllerimiz bu bölgede daha ucuza satılacaktır.

BAŞKAN — Sayın Oğuz bir dakikanız kaldı efendim.

TALÂT OĞUZ (Devamla) — Bitmek üzere Sayın Başkanım. Çünkü bu malların üzerinde memleket içinde alınan vergiler, resimler düşecek, bu eşyalar üzerinden Hükümet tarafından ödenecek ihracat primleri malın fiyatından indirilecektir ve buna mukabil satış fiyatı dövizle ödenecektir. Yani, memleket içinde bir bölgeye ihracat yapmış olacağız.

Bu serbest bölgeye gümrüksüz ve resimsiz girecek ve gayet ucuz satılacak eşyadan yalnız o bölgenin turistik inkişafı âmme hizmetlerine sarfolunmak üzere bölge mahallî idareleri tarafından cüzi miktarda istihlâk vergisi alınmakta yarar görmekteyiz.

BAŞKAN — Sayın Oğuz, cümlelerinizi bağlayınız efendim.

TALÂT OĞUZ (Devamla) — Bitmek üzere Sayın Başkanım, müsamahanıza sığınmak isteriz.

Değerli arkadaşlarım, dünyanın en zengin insanlarında bile ucuz mal satınalma heves ve arzusu çok kuvvetlidir. Bu türlü serbest bölge rejimi kurulu ülkelerde her çeşit malın satışı astronomik rakamlara baliğ olmaktadır. Bu serbest bölgelerde ucuz eşya satışından mâada bunları ziyaret edecek ve uzun müddet kalacak turistler için tanınmış daha başka imtiyazlı kolaylıklar mevduttur.

Bir hususu tesçil etmekte yarar görmekteyim; Uzak Doğuda bir İngiliz müstemlekesi olan Hong. Kong'da serbest bölge rejimi tatbik edilmektedir. Burada her çeşit İngiliz, Amerikan, Fransız, Alman, Japon, Çin ve başka ülkelere ait eşya ve mamûller diğer memleketlerden daha ucuza satılmaktadır. Hong - Kong idaresi yabancı hava şirketleri ile yaptıkları anlaşmalar neticesinde, kendi bölgesine gelecek turistlerden 1 000 millik daha ucuz bilet parası alınması hususunu önermiştir.

BAŞKAN — Sayın Oğuz, vaktiniz geçti efendim, kesmek mecburiyetinde kalacağım. Bağlayın, bitirin efendim.

TALÂT OĞUZ (Devamla) — Bağlıyorum efendim. Bu bölgeye, bu tenzilât sebebiyle gelmek isteyen o kadar çok turist vardır ki, hava şirketleri dâhi tenzilâtlı satışa rağmen yine pek çok para kazanmaktadırlar.

Sözlerimi burada bitirmek mecburiyetindeyim. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesinin Türk ulusuna ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığının sayın mensuplarına hayırlı ve uğurlu olmasını diler, Yüce Parlâmentoya saygılar sunarım.

BAŞKAN — Demokratik Parti Grupu adına Sayın Necdet Evliyagil, buyurun efendim.

D. P. GRUPU ADINA NECDET EVLİYAGİL (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Turizm Bakanlığının sayın mensupları;

Demokratik Parti Grupu adına Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüşlerimizi açıklamak amacı ile huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Bugün bütün dünyada bacasız sanayi olarak nitelendirilen turizm hareketleri her geçen gün hızlı bir atılım içinde görülmekte, ve ülkelerin kalkınmaları turizm gelirlerindeki artışa eşit olarak gerçekleşmektedir.

Gerek tarih; gerek tabiat zenginlikleri bakımından ülkemize son yıllarda ilgi artmıştır. Turistlerin bu engin ilgilerine karşılık daha aktif ve daha tesirli bir turizm politikası izlemediğimiz için, plan hedeflerine uygun bir gelişme sağlanamamaktadır. Eski Hükümetlerin Turizm bakanları, turizmde patlama olduğunu her vesile ile söylemişlerdir. Turizmde patlama ise, en azından plan hedeflerini aşmakla gerçekleşebilir; yoksa hedeflerin altında kalmakla değil.

Turizm gelirimiz 175 milyon dolara yaklaşırken, bu rakam komşumuz Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya'da 400 milyon, Yugoslavya'da ise 800 milyon doları aşmıştır.

Türkiye turizminin Bulgaristan, Romanya, Lübnan ve Yunanistan'ın bugünkü seviyesine ulaşabilmesi için, bu ülkelerin bütün şartları sabit kalırsa daha 15 yıl geçmesi lâzımdır Yugoslavya ve Portekiz için 20, İspanya'ya yetişebilmek için ise 40 yıl gerekmektedir. İtalya için 30 yıla ihtiyaç vardır. Demek ki, biz ancak 2014 yılında, yani 21 nci yüzyılın ilk yarısında İspanya'nın bugünkü turizm seviyesine varabileceğiz.

1972 yılında yurt dışındaki işçilerimizin gelirleri, yani getirdikleri döviz miktarı; 510 milyon dolardır ki, bu aynı yıldaki turizm gelirlerimizin beş katı demektir.

İşte bu gerçek rakamlar karşısında iddia edildiği gibi, Türkiye'nin turizminde bir patlama yaptığı düşünülemez. 1973 sonu, 1974 başı itibariyle Türkiye'de turistik işletme belgeli konaklama tesislerinin sayısı 381'dir. Bu ise; 20 263 oda ve 38 346 yatağı kapsamaktadır.

Mahallî belediyelerin denetimi altında olan ve genellikle iç turizm hareketlerine dönük olan konaklama birimlerinin 35 - 40 bin yatak kapasiteli olduğu belirtilmektedir.

İkinci Beş Yıllık Plan dönemi sonunda 72 000 toplam yatak kapasitesine turistik ve belediye işletme belgeli birimlerde ulaşılmıştır. Turizmde patlamayı Türkiye hariç hemen bütün ülkeler gerçekleştirmişlerdir. Lübnan'ın turizm geliri, Türkiye'nin dört, beş misli kadarken Konya ilimizden küçük olan Kıbrıs'ın 1973 yılı turizm geliri ise, 100 milyon dolardır. Turisti kaçırması gereken ve huzursuzluğun hâkim olduğu bu adada turizm yatırımları Rum yönetiminin plan hedeflerini aşmıştır. Bugün yalnız Magosa'da turistik belgeli yatak sayısı 15 000'in üzerindedir.

Bütün dünyada turizmde gerçek patlamaya örnek olarak İspanya'yı gösterebiliriz. Son bir yıl içinde, yani 1 Ocak 1973 ile 1 Ocak 1974 arasında 328 604 turistik oda, (dikkat buyurun yatak değil) İspanya'nın mevcut yatağına ilâve olunmuştur. 1972 yılında İspanya'yı ziyaret eden yabancı turis sayısı ise 32 506 591'dir. Yani Türkiye'ye yakın bir nüfusu İspanya kendine çekmiştir.

Türkiye, planlı kalkınma döneminde ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma araçları arasında turizme ciddî bir şekilde yer vermiştir. Hükümet programları, Beş Yıllık Kalkınma Planları ile yıllık uygulama programları bünyelerinde turistik kalkınmanın hedef, araç ve amaçları ortaya konmuştur.

Bütün bu yaklaşım ve turistik gelişmenin belirli inceliklerine göre ele alınmasına rağmen, Türkiye turizmindeki gelişmeler sınırlı ve genel bir turizm politikası olmadığı için şahsî bazı davranışlarla yürütülmüştür. Türkiye, uluslararası turizmin gelişme eksenlerinden en önemlisi üzerinde olduğu için yabancı turistleri çekmiş, dış turizm gelirleri ve turist sayısı artmış, iç turizm hareketleri de genel ekonomik kalkınma, yaşantı düzeyinin gelişmesi nedeniyle belirli ölçüde hızlanmıştır. Turizm, ekonomik ve sosyal sektörler içinde bakanlıklararası ve Hükümet seviyesinde özel ve kamu sektörü arasında en çok ve en yakın geniş işbirliğini gerekli kılan sektördür. Bu işbirliğini yapmak görevi de Turizm ve Tanıtma Bakanlığına verilmiştir. Bakanlık bunu sağlayabilmek için zaman zaman iki ayrı yol tutmuştur:

1. Devlet Planlama Teşkilâtına yönelmiş, Planlama Teşkilâtını inandırarak yıllık program ve planlarda turizme ağırlık verdirmek istemiştir.

2. Bakanlık belirli bir faaliyette görünmek için turizmin ekonomik ve sosyal yönlerini bir kenara itip, basın ve benzeri kurumlarla işbirliği yaparak tanıtmanın cicili bicili göstergeleri ardında kalmış, böylece esas turizm problemlerini ikinci planda bırakmıştır. Bu yaklaşımlar; iktisatçı, maliyeci, plancı kadro tarafından genellikle şüphe ile karşılandığından hamlelerde ne yazık ki turizme daha az ağırlık verilmiştir. Örneğin; Birinci Beş Yıllık Planda 1963 - 1967 tüm yatırımlarının % 1,4'ü, İkinci Beş Yıllık Planda, 1968 - 1972'de % 2,3'ü turizm yatırımlarına ayrılmışken, Üçüncü Planda bu oran % 1,6'ya düşmüştür.

İkinci yaklaşım, tanıtma giderlerini yükseltmiş, hiçbir etnik kontrolü yapılmaksızın, tamamen şahsî ve hissî davranışlarla tanıtma giderleri, dış büroların açılmasına, gazete ve reklâmlarına, bazı sergi ve filmlere tahsis edilmiş, buna karşı, ülkemize gelmek isteyen ya da gelen turistler en ilkelinden karayolları haritası ya da basit bir broşürü bulamamışlardır.

Diğer taraftan, büroların, gazete reklâmları ve filmlerin turist sayısına etkisi olmamıştır.

Sayın arkadaşlarım, turizm gelişmesinde çözüm bekleyen sorunların en önemlileri, kanımızca şunlardır:

1. Örgüt ve kadro,
2. Hukuk düzeni,
3. Turizm tanıtması,
4. Finansman,
5. Dış pazarlama,
6. İşveren - işçi ilişkileri,
7. Turizm eğitimi ve öğretimi,
8. Turizm planlaması
9. Turizm sektörü yatırım politikası.

Oysa, yeni bütçe döneminde de bu doruk noktalara gerektiği şekilde değinilmemiş, bunların muhtacolduğu aydınlık getirilmemiştir. kısa da olsa, partimizin bu konudaki görüşlerini sunmak görevimizdir.

Örgüt ve kadro; turizm politikasının uygulanmasından sorumlu örgüt, Turizm ve Tanıtma Bakanlığıdır. Bu bakanlık, her şeyden önce bir koordinasyon bakanlığıdır. Diğer kamu kuruluşları ve bakanlıklarla işbirliği sağlanmasında ağırlığını hissettirmesi ve teknik anlamda kuvvetli olması gerekmektedir. Bakanlıklararası koordinasyonu sağlayan Turizm Koordinasyon Kurulu bir ölçüde olumlu düzeydedir, ancak bu üst seviye işbirliğinin uzman seviyesindeki yönü eksiktir. Uzman - yönetici işbirliği muhakkak sağlanmalıdır.

Hukukî düzen; turizmle ilgili bütün hukukî konuları, gelişme, yatırım teşviki, arazi kullanımı ve finansman imkânlarının tümünü kapsayan ciddî bir hukukî çerçeve kurulmalıdır Bu açıdan arazi kullanımı ile ilgili kanunun hazırlıkları hızlandırılmalıdır. Temel ilke, fiziksel turizm planlamasıdır. Finansman - malî konuları ve teşvik tedbirlerinin hepsi bir tüm olarak yeni bir turizm teşvik kanununun bünyesinde tespit edilmelidir. Bu yeni kanunun içinde turizm sektöründeki yabancı sermaye konusu da ülkemizin menfaatlerine uygun bir şekilde ele alınmalı 6086 ve 6224 sayılı kanunların yerine tek bir turizm kanunu geçerli kılınmalıdır.

Turizm tanıtması; turizm tanıtması, turizm sektörüne yardımcı turizm talebinin artmasını sağlayan bir araçtır. Politik ve kültürel tanıtmadan tamamen ayrı ilkeleri, araçları olan bir konudur. Turistik tanıtma ticaridir ve pazarlama ile ilgilidir. Amaç, ticarî nitelikleri turistik konaklama tesislerini doldurmaktır. Dış ülkelerdeki turizm bürolarının turizmle, basınla, enformasyon hizmetleriyle olan ilişkileri iyi tanımlanmalıdır. Türk Hava Yolları, Denizcilik Bankası bürolarıyle işbirliği ve aynı çatı altında çalışmaları sağlanmalı ve tasarruf ilkelerine gidilmelidir.

Resim sergisi açmanın Türkiye'de film çekecek birkaç sinemacıyı getirip, götürmenin olumlu yönden hiçbir faydası yoktur ve olmamıştır. Bu bakımdan politik ve kültürel tanıtma hizmetleri süratle basın yayına bağlanmalıdır.

Turizm tanıtmasıyle ilgili bir önemli sorun da şudur; turizm tanıtmasının turizm gelişmesini sağlayacak bir araç olarak kabul olunmasıdır. Aksi halde, turistik tanıtma birtakım folklor gösterileri, yabancı gazetelere verilen pahalı ve hatalı reklâmlar ve resim sergileri gibi turizmle ilgili olmayan faaliyet dallarına kayar. Şimdi olduğu gibi, pazarlama ticarî yönü olmayan acaip ve para yiyen masraflı bir lüks durumunda kalır.

Dış ülkelerde tanıtma, turizm bürosu açarak turist çekmek fikrinin yeniden ele alınması kanımızca yanlış bir tutumdur. Çünkü, bir ülkeden turist getirmek için dış büro açmakla değil o ülkede ticarî tanıtma ve yaklaşım sağlamakla mümkündür. Seyahat organizatörleri ve seyahat acenteleri ile THY ve diğer ulaşım imkânları seferber edilirse ve kamu sektörünce desteklenirse normal bir arz talep zinciri içinde turist çekimi sağlanır. Her yıl bir tanıtma programının yapılması ve uygulanması esastır, hattâ şarttır. Hangi ay, hangi tip kampanya, pazarlama faaliyeti yapılacaktır? Bunun en ufak detayına kadar programlanması gerekmektedir.

Finansman; özel sektörü üçüncü planda normal tüm turizm yatırımlarının % 62,5 gibi yüksek bölümünü gerçekleştirmek görevi düşmektedir. Bunun için, finansman kaynaklarının ka-

mu tarafından toparlanıp hazırlanması gerekir. Turizm Bankası işletmecilik fonksiyonlarından arınıp, sadece finansman örgütü olmalıdır. Teşvik politikasını ise yine Turizm Bankası yürütmelidir. Özel sektöre yol gösterici rolü de Turizm Bankası görmelidir. Örnek rantabilite etütleri finansman öncesi etütler faal işletmelerin geliştirilmesi gibi konularda bankaca tip örnek etütler yapılmalı, bunlar özel sektöre sunulmalıdır. Tek tip muhasebe planı, işletmelerarası karşılaştırma tabloları, işletmeciliğin sevk ve idaresinin turizm işletmesiyle ilgili bütün bölümlerinde banka, yol gösterici, danışman durumundadır. Her yıl zarar eden Turizm Bankasının 1967 yılındaki 187 bin liralık kârı hariç son iki yılda kâra geçmesini ve 1973'te 7,5 milyon lira kâr sağlamasını bankayı yöneten genç zihniyetin bir başarısı olarak görüyor ve takdirle karşılıyoruz.

Dış pazarlama; yatak kapasitesinin dış piyasada toptancı seyahat organizatörlerine satılmasında Turizm Bakanlığı, her turizm mevsiminden bir yıl önce arz kapasitesini bütün detayı ve özellikleriyle tespit edip, yurt dışında tanıtıp toptan pazarlayabilmeli, Devlet garantisi altında peşin olarak kaparoları işletmelere sağlayabilmelidir.

İşveren - işçi ilişkileri; otelciler ve seyahat acenteleriyle ilişkiler bu iki yönde önümüzdeki yıllarda artan sorunlar ortaya çıkaracaktır. Şimdiden ele alınıp çözümü gerekir. Ayrıca, teorik olmayan peryodik ilişkiler kurulmalıdır.

Turizm planlaması; ekonomik ve sosyal turizm planlaması millî plan bünyesinde ve millî kalkınma planları çerçevesinde planlama teşkilâtımız tarafından yapılmaktadır. Bakanlık bu plan ve programlara paralel olarak uygulama planları yapma durumundadır. Millî planı veri olarak kabul etmek hem gerekli ve mantıkî, hem de bakanlık seviyesindeki işlemleri kolaylaştırıcı bir ilkedir. Fiziksel planlar konusunda durum farklıdır. İmar ve İskân Bakanlığının bölge ve şehirsel planlama faaliyetleri ile sağlanan işbirliğinin Turizm Bakanlığı bünyesinde devamı şarttır.

Turizm sektörü yatırım politikası; planlı dönemde turizmle ilgili altyapı yatırımlarının kamu, üst yapı tesis yatırımlarının ise özel sektörce yapılması hedefi kabul olunmasına rağmen bu hedefe erişmek için gerekli özel sektör teşvik ve yol gösterme tedbirleri eksik kalmıştır. Özel sektörün Türkiye'de hiçbir geleneği olmayan turizm yatırım ve işletmeciliğine girmesi için özendirici tedbirlerin kamu tarafından alınması gerekirken, kamu sektörü yatırımları verimsiz kalmıştır. Kitle turizmi politikasına en uygun tesis tipi olan tatil site ve köyleri, tip yatırım olarak kabul edilmelidir. Gerekli olan husus, kitle turizmine uygun arz kapasitesinin kamu önderliği altında özel sektöre teşvik imkânları tanınarak gerçekleştirilmesi, tatil site ve köylerinin araziye ve mahallî ekonomik, sosyal yapıya enterge edilmesidir.

Fizikî planı biten yerlerde turizm alt ve üst yapı yatırımlarının tamamen yoğunlaştırılması gerekmektedir. Türkiye gibi geniş bir ülkenin tümünü turizme açmak imkân dışındadır. Marmara, Ege ve Akdeniz öncelik taşır. Üç yıldan beri sürünen Side projesi uygulanmalıdır. Bu fakir milletin bir milyon lira ödeyerek yaptırdığı uluslararası konkur ve sonuçları Bakanlığın elindedir. Ancak, Bakanlık halen bunu uygulamamaktadır. Side kompleksinin yaratılması yoğun kitle ilkesine en uygun kapasiteyi ortaya çıkaracaktır. Turizm tanıtmasının yoğunlaştırılması ilkesi ise, turizm tanıtmasının planlı bir şekilde dış pazarlarda yapılması ve sadece birkaç belirli ve önemli pazarı kapsamasıdır. Bunun dışındaki pazarlara ağırlık ve öncelik verilmemeli, pazarlama ve reklâm faaliyetleri bir arada, Türkiye'ye en fazla turist göndermesi mümkün piyasalara yöneltilmelidir.

Sayın arkadaşlarım, Bakanlığın 1974 yılı Bütçe kanun tasarısı kanımızca bir yenilik getirmemekte, bilinen harcamaların bir kısmında indirime gidilirken, bizce lüzumsuz masraflar olarak görünen diğer harcamalara da ilâveler yapılmaktadır. Bir defa şu hususu kesin olarak açıklığa kavuşturmak gerekir. Tanıtma hizmetleri merkezden mi yürütülecektir, yoksa bütçede öngörüldüğü ve bundan evvelki tatbikatta görüldüğü gibi dış büroların yetkilerine mi bırakılacaktır? Geçmiş yıllarda bu hizmetin ne denli har vurulup, harman savurma zihniyeti içinde pahalı, bilgisiz ve hissî davranışlarla yürütüldüğü gerçeği ortaya konmuştur. Turizmin en etkili aracı olan tanıtıcı yayınlar da 1973'e göre,

4 156 200 TL.'lık bir indirimle, 1973'ün 31 695 380 TL.'sı 27,5 milyon TL.'sına düşürülürken, diğer kalemlerde de israf niteliğinde olan ilâveler yapılmıştır.

Ülkemizin yurt içi ve dışında tanıtılması için konan 86,5 milyon liranın bir kısmı, yine yabancı hayranlığına dayanan dostluk ve dirsek temaslariyle yürütülen, tanıtma niteliği olmayan hatalı filimlerle; Türkiye haritasını Rum ve Ermeni bölgelerine ayıran, Bakanlığın yaptırdığı ve güya kontrol ettiği haysiyet kırıcı böylesine özel yayınlara verilecekse, bunun hassasiyetle karşısında olduğumuzu belirtmek isterim. Bütçe Komisyonunda da bu konuya değindiğimde, sayın Bakanın görüşlerime katıldığını ve Bakanlığı süresince bu gibi faaliyetlerin yapılmayacağını bildirmesini, memnuniyetle karşılıyoruz.

Türkiye, 1974 turizm yılına hangi tanıtıcı çalışmalarla girmiştir? Bakanlık, bu konuda yıllar yılı öylesine programsız, heyecansız ve bilgisiz bir çalışma içindedir ki, buna akıl erdirmek cidden zordur. Bütün ülkeler her türlü tanıtma malzemelerini, her yılın en geç Ocak ve Şubat aylarında dünyaya dağıtırlarken; bizim Bakanlığımız yıllık bütçesinin çıkmasını bekler. Bütçe çıktıktan birkaç ay sonra da ihalelere girişir. Bunun için de yayınlar Ağustos ve Eylül aylarından itibaren depolanır ve dağıtılır. Turistlerin programlarını hazırlamaya başladıkları Aralık, Ocak ve Şubat aylarına gelindiğinde ise, Bakanlığın elinde ve bürolarında tek bir yayın kalmaz ve pek tabiî böyle bir tanıtma da dünyanın hiçbir yerinde yapılmaz. Halbuki Bakanlık, döner sermaye yolu ve bu işler için kurulan müdürlüğü ile çalışmalarını aksatmayabilir.

1973 yılında 10,9 milyon TL.'sı olan reklâm ödeneğinin, 25 milyon TL.'sına çıkarılmasını komisyonda kınadığımızda, sayın Bakanın da bu önerimize katılması ve bu harcamaları durduracağını bildirmesine karşı, teşekkürlerimizi sunuyorum. Önümüzdeki yıl, daha bilinçli ve ciddî bütçe tasarısı ile gelinmesini diliyoruz.

Sayın arkadaşlarım, TRT bugün Hükümetin borazanı haline gelmiş ve tarafsızlık ilkelerini bir tarafa atarak bir faaliyet içine girmiştir. Yasalara aykırı olan bu heveslerden süratle vazgeçilmesi, ülkemizin yararına olacaktır kanısındayım.

BAŞKAN — Sayın Evliyagil, bir dakikanız var.

NECDET EVLİYAGİL (Devamla) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Bir temennide bulunarak sözlerime son veriyorum. İç Turizm ve sosyal turizm, dış turizmi tamamlayıcı ve temel faaliyet dalı olarak ele alınmalıdır. Bu arada, Roma, Yunan. Bizans kalıntılarına gösterilen ilginin bir kısmı da kendi öz geçmişimizin kalıntılarına ayrılmalı, camiler, mescitler, kervansaraylar, hanlar hamamlar mutlaka çürüyüp yok olmaktan kurtarılmalıdır. Bunların yeni yetişen kuşaklara duyurulması, tanıtılması, sevdirilmesi sağlanmalıdır. Orta öğrenimleri sırasında tarih kitaplarında Yunan'ın Akropolünün resimlerini seyrederek ve ezberleyerek büyütülen gençlerimizin, hatta yetişkinlerimizin Harran Ovası ortasında kısmen ayakta duran İbnisina'ların ders okuttuğu, devrinin en büyük üniversitesi olan Harran Üniversitesi kalıntılarından haberleri bile yoktur. İç turizmin bunun gibi yüzlerce örneği olan kendi varlıklarımıza yöneltilmesi, bir taraftan ilerdeki dış turizme yeni alanlar açarken, diğer yandan çocuklarımıza ve insanlarımıza büyük bir geçmişe sahip, büyük bir ulusun parçası oldukları fikrini de aşılayacaktır. Son yıllarda sanki kasıtlı olarak Türk tarihinden, Türkiye tarihinden kopmuş ve koparılmış olmanın onarılması, yani tamiri devrine girilmelidir. Turizm ve Tanıtma Bakanı sayın Birgit'in iyi niyet ve samimiyetle, tarih turizminin de üzerine eğileceği inancı ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesinin memleketimize hayırlı olmasını diler, Yüce Meclise ve sayın Başkana saygılarımı sunarım. (D.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Evliyagil.

Adalet Partisi Grupu adına sayın Refet Sezgin, kuyurunuz efendim.

A.P. GRUPU ADINA REFET SEZGİN (Çanakkale) — Sayın Başkan, muhterem Milletvekilleri;

Adalet Partisi Grupu adına hepinize saygılarımı sunuyorum.

Muhterem arkadaşlarım, Turizm olayı, asrımızın en belirgin vasıflarından biridir. En çok gelişiminden en az gelişimine kadar, bütün ülke-

lerde, bu olayın kâh iç turizm, kâh dış turizm şeklinde, kâh da her ikisinin bir arada, gittikçe artan bir sürat ve hacimle geliştiğini görmekteyiz. Çünkü, çağımızın, medenileşme, bir başka ifade ile şehirleşme çağıdır. Bu vetire içinde, şehirler daha kesif bir nüfus hareketine şahit olmakta, köyler ise şehre yakınlaşmakta, giderek, şehirleşmektedir. Gelir seviyeleri artmakta; fertler ve toplumlar, sanayi ve teknolojinin getirdiği yeni imkanlarla bir lokma - bir hırka felsefesini terkedip daha iyi, daha insanca, daha müreffeh bir hayat ortamına girmekte ve bunu bir alışkanlık, günlük hayatın vazgeçilmez bir niteliği hâline getirmektedirler.

Adalet Partisi iktidarlar, Türk milletini bu seviyeye yüceltmek için büyük gayretler harcamışlardır. Bunun neticesi olarak da, bugün Türkiye, turizm olayının her iki veçhesini yaşar hâle gelmiştir: İç turizm ve dış turizm. ;

Fakat bugün, hangi yönden bakarsak bakalım Türkiye'de turizm büyük çıkmazlarla karşı karşıyadır bugünkü iktidarın Yüce Meclislere sunduğu turizm bütçesinde de, bu çıkmazlara hâl çareleri getirecek köklü, rasyonel tedbirler maalesef yer almamaktadır.

1972 yılında, Uluslararası turizm hareketine katılanların sayısı 198 milyon kişiye ulaşmız iken, Türkiye'nin bu hareketten aldığı pay, sadece binde 6 cıvarında; gelirler ise 24 milyar dolara yükselirken, payımız binde 4 civarında kalmıştır.

Bugün rakiplerimiz durumunda olan Yugoslavya, Yunanistan ve Tunus gibi ülkelerde, 1971'e nisbetle, konaklama kapasitesindeki artış, sırasiyle % 8, % 12, % 13,6 iken, Türkiye'mizde sadece % 7,8 olarak kalmıştır.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, gerçekleştirdiği planlama çalışmalarını uygulamak imkânından yoksun kalmaktadır. Misâl olarak, 1968 yılında Uluslararası bir müsabaka sonucunda kabul edilmiş olan turistik Side planı hâlâ uygulanamamış durumdadır. Antalya, Muğla planları için de aynı durum varittir.

Altyapı yatırımları duraklamaktadır. Bu yılki bütçede bu yatırımların artacağına, hızlandırılacağına işaret olacak emareler yoktur. Yatırım hızı, kalkınma planının öngördüğü gelişmenin çok altında kalmaktadır. Maliyetlerin artışı muvacehesinde ise, gerçekleştirilen yatırımın paraşal değeri değil, fiilî önemi üzerinde durduğumuzda, durum daha da vahim bir manzara arz etmektedir.

Üstyapı yatırımları için de ayni durum varittir. Turizm Bankası, memleket realiteleri ile kabili telif olmayan bir kredi politikası izlemektedir. Banka sermayesi yeteri kadar artırılmadığı gibi, kredi imkânları da yerinde saymakta; kredi veriliş şartları ise, özel müteşebbisi teşvik etmekten çok onun yatırımlarının gerçekleşmesini engelleyici bir mahiyet arz etmektedir. Banka, büyük projelere kredi vermektedir. Küçük, ortaboy projelere ilgi göstermemektedir. Bu ise, küçük sermaye sahiplerinin turizme dönük yatırımlar yapmalarını imkansız hâle getirdiği gibi, banka, bu müteşebbisleri bir araya getirip, onlara yatırımlar için öncülük ve önderlik de yapamamaktadır.

Bankanın kendi hesaplarına göre bir otel yatağı 100 bin liranın üstüne baliğ olmaktadır. Asgarî yüz yataklı tesislere kredi vermekle, banka, en azından 10 milyon liralık bir yatırıma «evet» demektedir. Bu ise, sermaye sahibinin en az 4 milyon lira ile yatırıma girişmesini gerekli kılmaktadır.

Kredi temin şartları ise, son derece ağır ve zahmetlidir. Özel sektöre, gerekli teşvik imkânları, gerekli vergi indirim ve muafiyetleri de lâyıkı veçhile tanınmadığı cihetle yatırımlar başka sahalara kaymakta, konaklama kapasitemiz yerinde saymaktadır. Bu bütçede; bu menfi durumu izale edecek bir tutum göremediğimiz gibi, Hükûmet Proğramında da, bu yönde herhangi bir vaade rastlanamamaktadır.

Sahillerin korunması, değerlendirilmesi yolunda da Hükûmet kurulalı beri bir müspet adım atıldığını maalesef müşahede edemiyoruz. Müspet adım atmak şöyle dursun, daha önce yapılmış bir takım kamulaştırma faaliyetleri indî mütalâalarla durdurulmuş, hattâ baltalanmıştır. Meselâ, Erdek'de plâj tanzimi için kamulaştırma, Çeşme'de, Altın Yunus Tatil Köyü için kamulaştırma gibi.

Yıllardır sahil yağmasından, kıyıların kamu yararına kullanılmasından bahsedenlerin bugünkü ters tutumları manidardır ve onların, memleketin gerçek problemlerine samimiyetle eğilmekten çok, modası geçmiş, kalıplaşmış, her türlü

değerden yoksun, boş sloganlarla hareket ettiklerinin en bariz bir delilidir.

Yine esefle belirtmek isteriz ki, Hükümet, yeni yatırımlara önayak olacak, onları teşvik edecek tedbirler almak şöyle dursun, başlamış ve devam etmekte olan yatırımları dahi engellemiş, bunların gerçekleşmesine mani olmak için ne lâzımgelirse yapmıştır. «Turist döviz getirir fakat ahlâk götürür» gibi gerçek ahlâk dışı beyan ve gerçeklerle turizm yatırımlarını köstekiemiş, hevesleri kırmıştır. Çeşme'deki Altın Yunus Tatil Köyü, İstanbul'daki İntercontinental Oteli, Antalya'daki Tutaş Oteli ve Tatil Köyü ile ilgili kararnamelerin bir türlü çıkartılmaması bunlara örnek davranışlardır. Dahası var, Talû Hükümeti zamanında Antalya'da temeli atılarak arazi hafriyat ve tanzim çalışmaları için milyonlar harcamış olan Turizm Bankasının oteli programdan çıkartılmıştır. Para sokağa atılmıştır. Sayın Turizm Bakanına müsaadeleriyle sormak gerekir : Bu bakanlıkta işi nedir? Müspet icraatı ne olmuştur? Ticaret Bakanının engelleyici tutumuna karşı, kedi aslî konusu olan turizm yatırımları için hangi başarıyı sağlayabilmiştir Bütün bu tutum ve davranışlar sadece bir tek hükümle ifade edilebilir: Sayın Hükümetimiz, turizmi ciddiye almamaktadır. Almaya da niyetli değildir. Ancak şu var ki, Türkiye'nin turizm sahasında sahibolduğu, tarihi, tabiî zenginlikler, Türk'ün misarfirperver, insansever yapısı turizmin gelişmesine o derece müsaittir ki, Hükümetin bunu engellemeye gücü yetmeyecektir. Olsa olsa, gelişmeyi yavaşlatacaktır. Nitekim, önümüzdeki yıllarda, bu yavaşlatmanın acısını, millet olarak hep birlikte duyacağız.

Arkadaşlar, bugün dünyamız fevkalâde önemli bir kriz devresi geçirmektedir. Akaryakıt fiyatlarına yapılan son zamlarla, zengin - fâkir, petrole sahibolmayan bütün ülkelerin ödeme dengeleri açık verme tehlikesi ile karşı karşıyadır. unun sonucu olarak da, her ülke ekonomisi enflâsyonist bir baskıya müptelâ hâle gelmiştir. Fiyatlar gittikçe artma tehlikesi göstermeye bağlamıştır. Fakat bu ülkeler, petrol için ödemek zorunda oldukları döviz giderlerini ihracat, ya da turizm gelirleri ile karşılamaya âzami gayret sarf etmektedirler. Platonik sevgi bağları ile bağlı olduklarını ileri sürerek, petrol ülkelerinden taviz koparmak yerine, onlara petrol karşılığında satılacak mal ve hizmet ürtemeye çalışmaktadırlar. İşte bu mânadadır ki, turizm, yurdumuz için, her zamankinden fazla bir değerde «Bir cankurtaran simidi» olarak mütalâa edilmek ve onun gerektirdiği köklü, rasyonel yatırım, teşvik, örgütlenme, işletme, pazarlama tedbirleri ile geliştirilmek durumuna gelmiştir.

Konsorsiyum son raporunun da ifade ettiği gibi, Türkiye, bugün iki milyarı aşan döviz ve altın rezervlerini iki yıl içinde tüketmek tehlikesi ile karşı karşıyadır. Çünkü, hem sınaî gelişmesi için gerekli yatırım mallarını, hem de bunları çalıştıracak akaryakıtı her zamankinden fazla miktarda ve her zamankinden daha pahalı olarak ithâl etmek mecburiyetindedir. Türkiye bu giderleri ne ile krşılayacaktır? Hele, yurt dışındaki işçilerimizin döviz gelirlerinde önümüzdeki yıllarda düşme, azalma tehlikesi belirdiğinde, Türkiye, içine girdiği kalkınma savaşında nasıl galip çıkacaktır? Milletimizi muasır medeniyet seviyesine nasıl ulaşacaktır? Kentten köye, köyden kente kadar, her vatandaşa kalkınmanın nimetlerini, insanca yaşama imkânlarını nasıl getirecek, bunları nasıl paylaştıracaktır? Bunun iki yolu vardır: İhracatı artırmak, turizm gelirlerini yükseltmek. Ama ihracatı artıracak olan sanayii kurmak için de dövize ihtyaç vardır: Çünkü, her sınaî yatırım, ithal edilecek makinadan, onun işleyeceği hammaddeye kadar dövizle ödemeyi gerektirir. Turizmde ise buna hemen hemen hiç ihtiyaç yoktur ve Türk Lirası ile yapılan aytırımın karşılığı döviz olarak alınmaktadır. Üstelik, turistik yatırımlar için yabancı sermaye de mevcuttur. Ama bunlar bir bir geri tepilmektedir. Turizme üvey evlât gözüyle bakılmaktadır. Hükümetin, koca bütçe içinde, bu sektöre ayırdığı pay, binde dört bile değildir. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının öngördüğü yatırımlar, planın sayfaları arasında kalmıştır. Bütçesiyle, programiyle, Hükümet, planı izlemekten çok uzaklarda kalmıştır.

Burada, Hükümetin basın politikasına da değinmek istiyorum. Önce şunu belirtmek isterim ki, Cumhuriyet Hükümetleri basın müessesesine daima en büyük ilgiyi göstermişlerdir. Çünkü inanmışlardır ki, basın, sosyal, kültürel ve iktisadî kalkınmamızda, kamuoyunu geliştirmek, oluşturmak ve Türk insanını uygar, Devleti ile,

milleti ile bütünleşmiş bir varlık halinde yüceltmek gibi gayet kutsal bir rol oynamaktadır. Kalkınmanın bu vazgeçilmez ve hızlandırıcı faktörüne, oynadığı bu son derece önemli rol açısından bakan hükümetler, basın müessesesinin, daima ayakta kalabilmesi ve gittikçe gelişebilmesi için hertürlü gayreti sarf etmişlerdir. Basına bir kazanç müessesesi, bir ticarethane gözüyle değil, bir sosyal müessese gözüyle bakmışlardır.

İlk defadır ki, bu Hükümetin uygulaması ile, basın, bütün yuvarlak lâfların yanısıra, bir ticarethane olarak mütalâa edilmektedir. Kâğıda yapılan zamlar bunuun delilidir. Zamların devamı halinde, bu müesese ayakta kalamayacaktır. Hükümet, kamuoyunu, basınsız mı bırakmak istemektedir? Eğer basınsız bırakmak istememekte ise, zamların küçük gazetelerin altından kalkamayıp, derhal silinmesine, büyük gazetelerin de milyonlarca liralık açıkla karşılaşıp onun da günün birinde kaybolmasına sebep teşkil edecek zamları Hükümet hangi amaçla planlamıştır? Ve sonunda, yine hangi amaçla, tirajı yüksek basına ucuz, tirajı düşük basına pahalı kâğıt temin etmek yoluna girmiştir? Bundan beklediği nedir? Türkiye'yi sadece üç-beş gazete sahibi bir ülke haline getirmek mi? Yoksa, Anadolu basınının nasıl olsa etkisi azdır deyip, büyük basını ucuz kâğıtla âdeta satınalmak mı? Ama Türk basını satınalınamaz; satılık değildir. Bunu kendisi de basından gelmiş olan sayın Turizm Bakanının çok iyi bilmesi gerekir. Sonra, büyük basına zamdan mütevellit ödemelerini takside bağlamak ve bunun içinde borçlar karşılığı Hükümete bono verilmesini istemek gibi tekliflerde bulunuduğu şayiaları vardır. Sayın bakandan bu konuda, âdilâne bir tutum içinde bulunduklarını ispat edici ikna edici doğru bilgiler vermesini istiyoruz. Bize, sağlam ve inandırıcı kriterler getirsinler. Basının, bağımsız, hür; siyasî amaçlı her türlü malî ve iktisadî baskıdan azade bir tutumla karşılandığını; açık rejim, açık toplum düzeninde rahatlıkla görevini yüklenebileceğinin teminatı olan kriterlere sahip bulunduğunu ispat etsinler.

Öte yandan, Anadolu Ajansına baskı yapıldığı iddiaları vardır. Basında yer alan bu iddialar yanısıra, bir özel ajansın Bakanlığa yapageldiği hizmete karşılık ödenen 300 bin liralık abonman bedelinin 4 milyon liraya çıkarıldığı ile sürülmektedir. Bu ajansa, abonman bedelinin bu miktara yükseltilmesinin sebeplerini açıklamasını sayın Bakandan rica ediyoruz.

Sayın Bakandan bir ricamız daha var; Basın Yayın Genel Müdürlüğü 1974 malî yılı Bütçe kanun tasarısı (U) cetveli, sahife 52'de harcama kalemi 420'de kayıtlı yayın alımlarının 1973 bütçe rakamları 647 bin lira olmasına rağmen, 1974 teklifinin 3 662 000 lira fazlasiyle 4 309 000 lira olmasının gerekçeleri, sebepleri nedir? Bunlar kanaatimize göre izha muhtaç konulardır.

Tarafsız olmak için mutlâka özerkliğe ihtiyaç olmadığı hakikati anlaşılmış, büyük münakaşa konusu özerkliğin suiistimaline son vererek TRT'nin tarafsız fakat Cumhuriyet ve rejimden yana olması için son Anayasa tebdili getirilmiştir. Ne var ki, Koalisyon Hükümeti hemen ilk icraat olarak ele geçirilerek hedefini TRT diye, kendisine göre isabetle seçmiş, yasalara tamamen aykırı şekilde, Cumhuriyetin hiçbir döneminde emsali gösterilmeyecek keyfî bir tasarrufla, bir zatı TRT'nin başına getirmek başarısını göstermiştir.

Tatbikat, tayin sebebini ispatlamıştır. Görünen açık manzara odur ki, TRT ortak sol propadandasını aracıdır, TRT artık Cumhuriyet Halk Partisinin ve Sayın Bakan Orhan Birgit'in TRT'sidir.

Bunun en son delilini, yüce huzurlarımızda 18 . 5 . 1974 günü bir muhalefet partisi liderine karşı girişilen tokatlı, küfürlü saldırı üzerine, sayın Cumhuriyet Halk Partisi Grup tebliği dışındaki grupumuz bildirisinin yayınlanmamasının ve diğer partiler grup tebliğlerinin de ertesi gün sadece grup tebliği olarak, birer tebliği yayınlandığını beyan etmekle iktifa etmesini ve bu olayda Sayın Bakan Birgit'in Meclis zabıtlarında tescilli küfür ve davranışlarından bahsedilmemiş olmasını gösterebiliriz.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi, Millî Selâmet Partisi Koalisyonunun hazırladığı bütçe için grupumuzun görüşleri, tümünün müzakeresinde açıklanmıştır. Bu bütçe bakımından olumsuz oy kullanacağımız artan sebepleri vardır. Şöyleki ki:

1. Bakanlık, partizan yönetimin ve icranın devamlı uygulayıcısı,

2. TRT Genel Müdürlüğüne, TRT'yi solun bir yayın organı, âdeta Cumhuriyet Halk Partisinin bir vasıtası haline getiren ve açıkça taraf olan bir zatı, yasalara aykırı olarak getirdiği,

3. Bu üçüncü sebebi izah ederken, izninizle biraz üzerinde durmak istiyorum, kısaca.

Muhterem milletvekilleri, siyasî partiler olarak, siyasî şahıslar, parlâmenterler olarak siyasî görüşlerimiz ne olursa olsun, Cumhuriyet hükümetlerini mutlâka saygı ile karşılamak durumundayız. Çünkü, Devlete saygı, Devlet adamına saygı, Hükümete saygı hepimizin, inançlarımız ne olursa olsun, meşru Cumhuriyet hükümetlerine saygımız devamlı olmalıdır, eksiksiz olmalıdır; bu inancı taşıyoruz. Şüphesiz bu inancı taşırken, kendisine herkesin, hepimizin saygıda kusur etmememiz gereken bu kurullarda görevli arkadaşlarımız o kurullara saygıyı devamlı kılıcı hareketlerde bulunmak ve bunu eksiltici hareketlerde bulunmamak durumundadırlar.

Böylece, Hükümet ve Devlet adamlığı ciddiyetini muhafazda büyük itina göstermesi gereken ve herkesin böyle bir hal ile beklediği sayın Bakanın, henüz Hükümet sorumluluğunu üzerinde taşıdığı ve Yüce Meclis huzurunda bulunduğu bir sırada, bir muhalefet liderine lisanen ağır tecavüzde bulunmakla, Hükümet ve Devlet adamına saygıyı yitirmeye sebep olması, grupumuzun özel güvensizlik sebeplerini ve gerekçelerini taşımaktadır.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesinin milletimize hayırlı olması dileğiyle, Yüce Meclisi saygılarımla selâmlarım. (A. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Ali Döğerli, buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA ALİ DÖĞERLİ (Muğla) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri;

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının 1974 malî yılı Bütçe tasarısı üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Grupunun görüş ve dileklerini arz etmek üzere söz almış bulunuyorum.

Yüce Meclise saygılar sunarım.

Ülke turizmini, millî ekonominin verimli bir sektörü haline getirmek, bu alanda yurdumuzun doğal ve tarihsel zenginliklerini değerlendirmek, ülkemizi tanıtacak hizmetleri görmek ve bütün bu hizmetlerin gereği şekilde görülebilmesi için çeşitli kademelerdeki kuruluşlarla yakın işbirliğinde bulunmak üzere, 1963 yılında kurulmuş bulunan Turizm ve Tanıtma Bakanlığının özellikle son zamanlardaki çabalarını övgüye değer bulduğumuzu belirterek sözlerime başlamak istiyorum.

Gerçekten son aylarda Türk turizminin nereden, nereye ulaştığı, dünya turizmi ve Akdeniz turizmi içindeki yeri, millî ekonomi içinde turizmin önemi ve önceliğiyle bugünkü durumu, turizm politikamızın anahedefleri ile stratejisine açıklık ve berraklık getirilmiş ve sektörün başlıca sorunları teşhis edilmiş, çözüm yolları geliştirilerek ve turizm politika ve uygulamasına bir dinamizm getirilmiştir.

Bu konuda Sayın Cumhurbaşkanımızın İzmir seyahatlerinden dönüşlerinde teveccüh buyurdukları, «İzmir'e gelişim münasebetiyle bölgenin turistik faaliyetleriyle de ilgilendim. Turizm ve Tanıtma Bakanı Sayın Orhan Birgit ve mesai arkadaşlarının bu alanda vermiş oldukları geniş bilgilerden ben ve yanımda bulunan asker ve sivil arkadaşlarımda çok istifade ettik. Kendilerine teşekkür ederim. Bu arada turizm alanında çok yönlü bir çalışma ve bunu gerçekleştirmeye azimli ve kabiliyette elemanlarımız mevcut olduğunu görmekten mutluluk duydum.» şeklindeki beyanları Türk turizmi ilgililerinin en büyük teşvik ve iftihar kaynağı olacaktır.

Sayın milletvekilleri,

Bilindiği üzere Türk turizminin sorunları yalnız Turizm ve Tanıtma Bakanlığının olanakları ile çözülecek nitelikte değildir. Huzurunuzda son yılların turizm hareketlerindeki gelişmeleri özetledikten sonra, öteden beri üzerinde durduğumuz çok yönlü bazı sorunları dile getirmeye çalışacağım.

Memleketimize gelen yabancı sayısı ile bu yabancılardan elde ettiğimiz gelirlerdeki artış hızları dünya ortalamalarının üzerindedir.

1973 yılında yurdumuza gelen yabancı sayısı, 1972 yılına göre % 40,7 gelişme göstererek 1 milyon 341 kişiye ulaşmış ve dış turizm gelirlerimiz de % 65 artarak 171,5 milyon dolara yükselmiştir.

Ülkemize gelen yabancıların üçte birini ekskürsiyonistler (Excursioniste) oluşturmaktadır. Özellikle Ege sahillerimize Bodrum, Marmaris ve Kuşadasına komşumuz Yunanistan'dan çeşitli vasıtalarla getirilen ve sayıları gün geçtikçe artan bu kitlenin ülkemizdeki kalış sürelerinin artırılması ve ekskürsiyonist olma niteliklerinin normal turist haline dönüştürülmesi üzerinde çalışılmalıdır. Bugün için turistlerin ülkemizde ortalama kalış sürelerinin 6 gün olduğu gözönüne alınıyor ve sayıları 400 bin civarında olan bu ekskürsiyonistlerin yarısının normal turis haline dönüştürülebildiği varsayılırsa, bir milyonun üzerinde bir geceleme mertebesinde talep yaratılmış olacaktır.

Bu arada ülkemize gelen turistlerin kalış sürelerinin azlığına da işaret etmek isterim.

Ülkemizde geçen yıl 5 olan ortalama kalış süresi bu yıl, 6 gecelemeye yükselmiştir. Oysa, bu süre İngiltere'de 14,6, Yunanistan'da 12, Portekiz'de 8'dir. Bunun nedeni ise, Türkiye'de deniz, güneş, ve havadan başka eğlence olanaklarının, gece hayatının olmayışıdır. Turizm geniş çapta dışa bağlı ve dış dünyanın ekonomik dalgalanmalarına duyarlılığı çok yüksek olan bir sektördür. Henüz el değmemiş veya üzerlerine gereğince eğilinmemiş tarihî ve doğal güzelliklerin bir arada bulunduğu ülkemizde turizmin değeri ve yeterince geliştirildiği takdirde ekonomimizin gelişmesine sağlayacağı destek artık kesinlikle kabul edilmiş bulunmaktadır. Doğal ve kültürel varlıklarımızı ülke yararına en iyi şekilde değerlendirmek zamanı gelmiştir.

Bu amaçla Turizm ve Tanıtma Bakanlığı turistik potansiyeli yüksek bölgelerde planlama çalışmalarına devam etmekte alt ve üst yapı yatırımlarını, D. P. T. ile işbirliği halinde programlamaktadır..

Sayın milletvekilleri, planlı dönemde turizme ayrılan kaynaklar sektörün ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak kalmıştır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde 1971 yılı fiyatlarıyle öngörülen 281 milyar liralık toplam sabit sermaye yatırımları içinde, turizm yatırımlarının payı 4,5, milyar TL. toplam yatırımların içindeki payı ise, 1,6'dan ibarettir. 1973 ve 1974 programlarında ise, bu oran % 1,4 olarak kalmıştır. Görülüyor ki, bu rakamlar sektörden beklenen faydalarla orantılı görülmemektedir.

Yaratılacak her iki yatak kapasitesi başına ortalama bir kişiye istihdam olanağı sağlayacak olan ve 1973 yılı döviz girdisi tüm ihracat gelirlerinin % 13'ünü bulan bu sektörün bundan böyle millî ekonomi plan ve karar mercilerinde lâyık olduğu yeri alması beklenir.

Turizm sektörü yatırımlarının turistik potansiyeli yüksek bölgeler içindeki belli yerlerde yoğunlaştırılması, kitle turizmine uygun konaklama ve ulaşım imkânlarının sağlanması ve bu yatırımların kredileme yolu ile desteklenmesi planlı dönemde gerçekleştirilmeye çalışılmışsada henüz arzulanan düzeye ulaşamamıştır.

Bilindiği üzere kitle turizmi (massturizm), götürü fiyatlı belirli bir süreyi kapsayan, çok defa charter veya deniz yolu ile yapılan organize ve toplu gezilerin bir ülkeye devamlı şekilde çekilmesi demektir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile birlikte modern turizmin en hızlı gelişen bu türünden yurdumuzun da yararlanacağı düşünülmüştür. Ancak alt ve üst yapı yatırımları, türlü nedenlerle yerinde ve zamanında gerçekleştirilemediğinden sağlanan yararlar, beklenilen düzeyde olamamıştır.

Kamu payının daha çok altyapı yatırımlarında olduğu gözönüne alınsa bile, kamu kesimi toplam turizm yatırımları içinde Turizm ve Tanıtma Bakanlığı yatırımlarının payı 1974 yılında % 8 civarındadır. 1974 yılı kamu kesimi programının 16 ayrı kuruluş tarafından gerçekleştirileceği nazara alınırsa, sektörün tümünden sorumlu olan bir Bakanlığın tüm altyapı yatırım programlarını denetimi altında tutabilecek bir düzeye ve olanağa kavuşturulması arzu edilir.

Turizm gelişmesinde ulaşım olanakları anaetkendir. Karayolları Genel Müdürlüğünün 1974 yılı turistik yollar programının, 1973 yılı seviyesinde tutulmuş olması nedenlerini anlayamamışızdır.

Yurdumuza gelen turistlerin üçte birini karayolu ile gelenler teşkil etmekte, doğal ve kültürel değerlerimizin turizme açılışında kılçık yollar önemli foksiyon ifa etmektedir. Karayolları Genel Müdürlüğümüzün gelecek yıllarda bu konuya daha da önem vereceğini ümit ediyoruz.

Bu suretle dünyada eşi bulunmaz güzelliklere sahip kıyılarımıza, iyi vasıflı yolların yapımı da sağlanmalıdır.

Muhterem arkadaşlarım, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının belgelendirdiği yatak kapasitesi henüz yetersiz bir seviyededir. Halen mevcut 38 bin civarındaki belgeli yatak kapasitesinin önemli bir bölümünü şehir otelleri teşkil etmektedir. Tatil köyleri ve pansiyonların payı % 10 civarındadır.

Güney Batı ve Avrupa Güney Akdenizdeki İtalya ve Yugoslavya gibi tradisyonel turist çeken ülkelerdeki talep ve arz yönünden aşırı konsantrasyon, Avrupa turizmini bir taraftan Doğuya (Türkiye ve Yunanistan) diğer taraftan Kuzey Afrika ülkelerine (Fas, Tunus ve Cezayir'e) itmektedir.

Turizmde talebi yaratan unsurlar.

1. Turist sevkeden ülkelerdeki gelir artışı.

2. Ulaştırma masraflarındaki nispî düşme ve ulaştırma teknolojisindeki gelişmeler, yani daha hızlı, daha ucuz ve daha çok taşıma olanakları.

3. Turizm organizasyonundaki gelişmeler (kitle turizmi gibi).

4. Turist çeken ülkelerdeki cazip fiyat politikası, özellikle Güney Afrika ülkelerindeki uygulamalar olmaktadır.

Türkiye'mizdeki, konaklama tesisleri kapasitesinin plan ve program hedeflerine uygun olarak gerçekleştirilmemesi ilerideki yıllarda turizm talebini yavaşlatacak niteliktedir. Mevcut arz kapasitesi ve pazarlama olanaklarımız süratle geliştirilmelidir. Bu arada turizm işletmeciliği bilgili ve bilinçli ellere tevdi olunmalı; tesislerin yer seçiminde isabet sağlanmalı, pazarlama ve reklâm olanakları arttırılmalı, tesislerin hizmet seviyesi yükseltilmeli, otel fiyatları da gelişigüzel arttırılmamalıdır.

Sayın milletvekilleri, yurdumuzda deniz ve göl kıyılarını toplumun yararlanmasına açık tutacak ve hukukî düzenlemeleri sağlayacak ve ülkemizin büyük turistik potansiyelini en optimum şekilde planlamayı ve bu planların uygulanmasına olanak verecek olan kıyılar ve Turistik Alanlar kanun tasarısının bu dönemde görüşülüp kanunlaşmasının ülke turizmine çok faydalar sağlayacağına inanıyoruz.

Kanun çıkıncaya kadar, Bakanlığın kısıtlı olanaklarıyle devam ettirdiğini gördüğümüz kamulaştırma çabalarının, özellikle turistik gelişme bölgesinde Antalya, Muğla, Aydın, İzmir illerinin öncelikli yörelerinde yoğunlaştırılmasını dileriz.

Bu bölgelerde Turizm ve Tanıtma Bakanlığının başarılı çalışmaları sonucu turizmdeki gelişmelerimiz, değerli Demokratik Parti sözcüsünün belirttiği gibi, 2014 yılına kalmadan gerçekleşebilecektir. Burada bir hata varsa elbettekî 3 aylık Hükümetin bir ihmali değildir.

Burada önemli bir hususun da giderilmesini yüksek huzurlarınızda arz etmekte yarar ummaktayım.

Bugün turizm öncelikli yörelerde Hazine ve Orman Bakanlığına ait araziler, buralarda turistik tesis yapmak isteyenlere tahsis edilmekte, ancak bu tahsis tapuya şerh verilmek suretiyle üst hakkı tahsisi şeklinde yapılmadığı için, kredi müesseselerine teminat olarak ipotek edilememektedir. Tesisleri realize edebilmek için yeterli krediyi almak mecburiyetinde olan müteşebbisler gerekli teminatı verememeleri nedeni ile krediden istifade edememektedirler. Halihazırdaki tahsis sistemi devam ettikçe turizm yönünden kıymetli araziler atıl kalmaya mahkûm kalacaktır.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının ilgili bakanlık ve kuruluşlarla işbirliğinde bulunarak bu hususa bir çözüm şekli getirmesi turizm endüstrimizin geleceğine etkili olacaktır.

Yüce Meclisin sayın üyeleri,

Gelişmiş ülkelerde artan refah ve buna ilâveten son yıllarda hemen bütün ülkelerde ücretlilere tanınan paralı tatil hakkının yanısıra gelişen teknoloji sonucu zaman, mekân ölçülerinde meydana gelen değişiklikler ve haberleşme sistemlerinin yaygınlaşması turizm faaliyetlerine, orta gelir tabakasının da katılmasını sağlamıştır. Yeni getirilen kredili tatil sistemini olumlu bulduğumuzu belirtmek isteriz. İleri yıllar için (conge'payé) ücretli tatil sistemi ile yurttaşlarımızın turizm olayından daha çok yararlanmalarını sağlayacak olan bir sistem ve mevzuat çalışmalarına başlandığını memnuniyetle öğrenmiş bulunmaktayız.

Turizm yatırımlarımız makul ölçüde masraf yapmayı göze alan, çok gezip, çok görmek, temiz ve düzenli tesislerde kalmak arzusunda olan ge-

niş kitlenin ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde planlanmalıdır.

İç turizm hareketlerinde ise, ülkemizin sanayileşmesine ve şehirleşmesine paralel olarak belirli bir gelişme gözükmektedir. Hava ve karayolu ulaştırmasının iyileşmesi ve özel otomobil taşıt parkının genişlemesi bu gelişmenin etkenleri olmaktadır.

Ülkemizde, son yıllara kadar turizm hareketleri düzensiz, gelişigüzel ve iyi bir organizasyondan yoksun olarak gelişmekte idi.

Gerek Turizm ve Tanıtma Bakanlığının son zamanlardaki olumlu çalışmaları, gerekse halkımızın turizme gereken önemi vermeleri sonucu Türk turizmi de bilinçli bir hale gelmiştir.

1974 yılında turizm projelerinin kredilendirilmesine 125 milyon lira tahsisi öngörülmüştür. Böylece bu dalda krediye gerek duyan yatırımcı artık karşısında tek yeterli ve başarılı bir kurum (Turizm Bankasını) bulabilmektedir.

1974 yılı kredileme politikasının anailkeleri Bakanlıkça yeniden tespit edilmiş bulunmaktadır. Kredileme konusunun önceki yıllardan daha geniş bir şekilde ele alındığını memnuniyetle görmekteyiz. Turizm sektöründe gerçekleşmesini istediğimiz kitle turizmine uygun ve belirli şartları yerine getiren yatırım projeleri bugün Turizm Bankası eliyle kredilendirilmektedir. Her ne kadar bankanın malî olanakları konusunda yapılan son değişikliğinden bu yana artırılmış ise de, hâlâ yeterli değildir. Sözünü ettiğimiz kanundan yararlanılarak bu Bankanın imkânlarının daha artırılması gerektiği kanaatindeyiz.

Sayın milletvekilleri, yat limanları konusunda başlamış olan çalışmalar yakın zamanda bitirilmelidir. Yatların ve kotraların bakımı ve kışın park yapmaları için müsait olan kıyılarımızda tesisler yapılmalıdır. Komşu ülkelerimiz bu gibi tesislerden büyük ölçüde döviz sağlamaktadırlar. Bu arada yatlarla ilgili olarak, tarihî eser kaçakçılığı konusunda da, geçen yıl bu bütçede söylediğim hususları tekrarlamak istiyorum. Yatlarla yapılmakta olan eski eser kaçakçılıklarına gerekli tedbirler alınmalı, kıyı şeridimiz süratli botlarla korunmalıdır. Ancak yatlarla ve iyi niyetle gelmiş olan turistlerin giriş ve çıkışlarını zorlaştıran formalitelerden kaçınılmalıdır. Memleketimizin şifalı sularının ele alınarak tıbbî turizmin geliştirilmesi konusunun üzerinde önemle durmak istiyorum. Hepinizin bildiği üzere Almanya, Avusturya, Fransa ve İtalya bu yolla büyük gelirler sağlamaktadırlar. Yurdumuzun kaynak itibariyle bu ülkelerden daha zengin olduğu bilinmektedir. Bu konuda Bakanlıkça ve İller Bankası Genel Müdürlüğünce başlatılmış olan «Termal Su Şehri» projelerinin yaygınlaştırılması ve biran önce uygulanmaya geçilmesi dileğiyle yetiniyoruz.

Sayın milletvekilleri,

Mevcut hava alanlarımızdaki terminal hizmetleri ilâveler yapılmasına rağmen yeterli ve düzenli değildir. Hâlâ İzmir ile Antalya arasında hava alanı yapılmamıştır. Devlet Planlama Teşkilâtınca hazırlanan ve «1972 yılı yatırımları» kitabında yer alan Muğla havaalanı projesi için ayrılan 15 milyon lira Master Planı yapıldıktan ve Devlet Planma Teşkilâtınca tasdik edildikten sonra harcanılabilecektir. kaydına rağmen Master Planı henüz ilgili kuruluşlarca 1972 - 1973 yıllarında da hazırlanmamış ve 1974 yılı Bayındırlık Bakanlığı Bütçesine etüt ve proje gideri olarak sadece 1 milyon lira ödenek konmuştur. Komşumuz Yunanistan pekçok hava alanına sahip ve hudutlarımızın hemen yakınında, Dedeağaç, Limnos ve Rodos'ta hava alanı var iken, Kavala ve İstanköy'de de yeni hava alanları yapmıştır. Muğla hava alanının geçilmesi Güney - Batı Anadolu turizminin geleceğini başka ülkelere terk etmek olacaktır.

Ayrıca Güney - Batı Anadolu havaalanı yapımı ile Muğla bölgesine yılda 500 binin üzerinde turistin geleceği ve 50 milyon dolar döviz bırakacağı hesaplanmıştır. Ekin Ambarı köyü ve Dalaman Devlet Üretme Çiftliği arazisi üzerinde yapılması öngörülen iki pistin bu yıl içinde projesinin muhakkak bitirilmesi ve yapıma geçilmesi üzerinde önemle durulmalıdır.

Sayın milletvekilleri,

Ülkemizi turizm pazarına yeterince hazırlıklı hale getirmeliyiz. Ülkemizin ulaşım ağı, konaklama tesisleri, eğitimi, tur imkânları, gümrükleri ile tam bir organizasyon içinde turizm pazarına çıkması gereklidir. Ancak bu şekildedir ki, turizm ticaret alanında itimat ve emniyet havası yaratmak mümkün olur.

Ülkemizin tanıtılması açısından Bakanlığın yurt dışı bürolarının daha aktif ve bilinçli bir rol oynaması gerektiği görüşündeyiz. Etkili bir tanıtma ve hizmetin ifasında gerek malzeme, gerekse personel tasarrufu yönünden Basın - Yayın Genel Müdürlüğünün Bakanlığa bağlanması yararlı olmuştur. Tanıtma hizmetlerinin, pazarlama ile bütünleşmesini sağlamak açısından Türk Hava Yolları ve Denizcilik Bankasının dış büro ve acentalarının, enformasyon büroları ile birbirlerine yaklaştırılmalarını uygun görmekteyiz. Yurt dışı bürolarımızın, Turoperatörlerini ve büyük seyahat acentalarını, broşür ve diğer tanıtıcı yayınlarla devamlı beslenmeleri hatıra eşyası satmaları ve Türk eserlerini tanıtmaları sağlanmalıdır. Örneğin : Geçen yıl da belirttiğim gibi, Paris büromuzun gerek yeri, gerekse binası bu gibi hizmetleri yapmaya elverişlidir. Maison re Turguie şekline (Türk evi) dönüştürülerek, T. H. Y'da bünyesine almak suretiyle ulaşım yer ayırma gibi hizmetleri bir arada toplayarak memleketimizi geniş tanıtma çabasına girmelidir. Başka ülkelerdeki bürolarımızla da başarıya ulaşırsa bu uygulama tekrarlanabilir.

BAŞKAN — Sayın Döğerli bir dakikanız kaldı efendim.

ALİ DÖĞERLİ (Devamla) — Az kaldı Sayın Başkan.

Sayın milletvekilleri;

Turizm potansiyeli yüksek fakat, yatak kapasitesi sınırlı kalan kıyılarımızda eski gemilerin yüzen otel şeklinde kullanılması gerek konaklama arzının artırılması, gerekse otel kapasitesinin değerlendirilmesi yönünden yararlı görmekteyiz.

Karasularımız içinde kruvaziyer seferleri düzenlenmelidir. Ege adalarından, Ege ve Akdeniz kıyılarımıza ulaşım olanakları sağlanmalı ve varlıklı turistlerin kıyı şehirlerimize gelme imkânları araştırılmalıdır. İstanbul'a gelen yabancıların Boğaziçini ziyaret etmeleri doğal bir olaydır. Denizcilik Bankasının vapurları, sefer sayısı, konfor, görüş imkânları ve diğer nitelikleri yönünden tenezzüh gezilerine yeterli bulunmamaktadır. Diğer ülkelerde örnekleri görülen Sen Nehri ve Taymis üzerinde turist gezilerine olanak sağlayan tekne tiplerini (Bateau - Mouche), Hoover Groft veya Hydra/foil gibi yüzen otobüsler) Boğaziçinde ve Güneybatı Akdeniz ve Ege sahillerinde çalıştırılmalarının etüdünde yarar görmekteyiz. Bu hususta gerekli etütler yapılmalıdır.

Sayın milletvekilleri,

Turist döviz getirir, para bırakır, son birkaç yıldır ödemeler dengesi görünmeyen işlemler bölümünde yer alan («işçi dövizleri)» büyük rakamlara ulaşmıştır. Dünya ve Avrupa ülkelerinin sosyo - ekonomik gelişmelerinin gelecekte ne yön vereceği meçhulümüzdür. Dış ülkelerde çalışan yarım milyonun üzerindeki işçilerimiz belki de yakın bir gelecekte ülkemize döneceklerdir. Gittikleri ülkelerin kendi işçilerinin rağbet etmedikleri işlerde çalışan yurttaşlarımızın türlü fedakârlıklarla biriktirdiklerini döviz gelirlerinin devamı, dış ülkelerin kararlarına bağlı olup, mevcut durumun aynen devam edeceği kabul edilse bile, enerji bunalımı dolayısıyle eldeki rezervler ancak iki yıllık ihtiyacı karşılayabilecektir. Ortaya çıkacak sorunun halli ancak turizme önem ve öncelik verilmek suretiyle mümkün olacaktır.

BAŞKAN — Sayın Döğerli bitti vaktiniz efendim, son cümlelerinizi rica edeyim

ALİ DÖĞERLİ (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Ayrıca unutulmaması gerekli bir husus dış turizm endüstrisinin emek, yoğun bir faaliyet dalı olmasıdır. Diğer bir deyişle, turizm alanında, sanayi alanına oranla daha az bir yatırımla daha fazla vatandaşa iş olanağı sağlanabilecektir.

Ülkemizin, turistin aradığı geniş kültür tarihî ve doğal zenginlikler ve Türk ulusunun tanınan misafirperverlik hazineleri ile dolu olması bize güç vermektedir.

1974 yılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesinin ülkemiz ve Yüce Milletimize hayırlı olmasını diler, başarılı çalışmalarından dolayı Bakan ve değerli çalışma arkadaşlarını kutlar, C. H. P. Grupu ve şahsım adına Yüce Meclise saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Döğerli

Millî Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Yâsin Hatiboğlu, buyurunuz.

M. S. P. GRUPU ADINA YÂSİN HATİBOĞLU (Çorum) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

Millî Selâmet Partimiz Grupu adına Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesi üzerindeki görüşlerimizi arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Muhterem milletvekilleri;

Artık dünyamız 20 nci yüzyılın ilk çeyreğinde değil son çeyreğinde bulunmaktadır. Gerçi, soğuk harp bütün şiddetiyle devam etmekte ise de fiilî harbin mevcudiyeti iddia edilemez. Bu kıyas, 20 nci asrın ilk çeyreği ile son çeyreği arasında yapılmaktadır. Bu devir, sürat devridir. Herkesin idealinde yaşattığı ve ömür boyu hayal ettiği komşu kasabanın ziyareti değil, yabancı bir kıtanın yahut yabancı bir ülkenin seyridir. Bu asırda yükselmiş bulunan kültür seviyesidir ki, bu tip ziyaretleri sadece eğlence arzusunun tatmini olmaktan çıkarmış, önce kendi milletinin, daha sonra da komşu ve sırasiyle imkânlarının elverdiği nispette uzak diyarlar sakinlerinin kültür hazinelerini tetkik arzusunu doğurmuştur. Bu yolla kişi, sadece kendi ecdadının mirası üzerinde böbürlenmeye mahkûm olmayacak, sair medeniyet eserlerini de tetkik ve kendisiyle mukayese imkânını bulduktan sonra, ya ileri medeniyet seviyesine ulaşmanın talibi olacak veya insanî gayretlerle geri milletleri muasır medeniyet seviyesine ulaştırmada mualim olacaktır.

Kıtalar arası turizmin meçhul faydaları yavaş yavaş çözülürken, dün bir turiste ters gelen dilinden, yabancı olduğumuz kıyafetinden, hatta cümle hattı harekâtından dolayı ilgi duyarken, bugün ilgimizin sebebi tamamen değişmiştir. Artık kıtalar arası turizmin faydaları meçhul olmaktan çıkmış, milletler hangi yollardan daha çok turist çekebilecekleri meçhulünün de üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar.

Seyyareler arası seyahatlerin başladığı bu devrede, kıtalar arası seyahatlerin faydalarının münakaşası elbette düşünülemez. Komşumuz Aydede ,ikinci göbek usul olmaktan çışmış, adeta birinci derece füruğumuz kadar bize yaklaşmıştır.

Muhterem milletvekilleri,

Biz, Yüce Türk Milleti olarak pragmatik felsefenin değil esiri, tasvipçisi bile olmamışızdır millet olarak. Hemen her şeyimiz hasbîdir. Dünyada yayılan, bize şerefi şan misafirperverliğimizin temeli budur.

Ancak dünün bütün olayları bugün başka gerekçelerle izah edilmeye başlanmıştır. Milletler bir bakıma pragmatizmin rehberliğinde kararlar verirlerken biz millet olarak materyalizmin, başka bir tabirle maddenin esiri değiliz; ama denge zaruretinden de sarfınazar kılınamız mümkün değildir. Bu sebepledir ki, turizm yoluyle iktisadî kalkınmalarını takviye eden milletleri gözden ırak tutamayız.

Filhakika turizmi üç - beş ne idüğü belirsiz, buna şahit, sırtındaki deri ve yakasındaki kiri olanlardan ibaret göremeyiz. Bugün turizmi, gerek organize ve gerekse gelir yönünden bizden epeyce ileride bulunan Yunanistan, ülkesine giren turistlerde döviz kontrolu yapmakta, memleketine bırakılacak döviz eksikliği tespit edince de giriş izni vermemektedir.

«Hippi» felsefesinin cenderesine sıkışmış, ailesinden kopmuş, milletinden tedirgin, muhitinden kaçan böyle bir güruhun «Turist» etiketiyle gelmiş olmasının ne kazandıracağını veya mukabil mantıkla ne kaybettireceğini düşünmeye ve inceden inceye hesap etmeye mecburuz. Sadece turizm aşkına birtakım maddî külfetleri çekmeye, telâfisi belki de mümkün olmayan manevî değerler kaybına rıza göstermeye hakkımız yoktur. Bu sözlerimizle turizme karşı olduğumuz zannedilmesin, aksine turizme taraftarız. Ancak «Turist» ten; ilmî tetkikler yapan, ticarî faaliyette bulunan, diplomatik seyahat yapan, dinlenmek için gelen, tarihî zenginliklerimizi inceleyip iyi intıbalarla yurduna dönmek isteyen, folklorumuzu, ata sporumuzu, emsalsiz sanat eserlerimizi görmek için gelen, hem kendi hem de mensup olduğu milletin itibarını düşündüren, misafiri bulunduğu milletin inancına, örfüne, geleneklerine saygı duyan insanları anlıyoruz. Kalktığı Amerika'dan veya Avrupa'dan hareket eden, bütün serveti sırtındaki çantası; vasıtası ise hak vergisi taban derisi olan kimseyi bu son çeyrek asrın anladığı mânada «Turist» kabul etmemize imkân yoktur.

Muhterem milletvekilleri, ekonomik alanda şu dört hedefe ulaşmaya mecburuz :

Fiyatlarda istikrar;

Tam istihdam;

Ödemeler dengesi;

Uygun bir ekonomik gelişme.

Bu hedeflere varabilmede elbette ki, turizm yatırımlarımızın ve bu vesileyle de turizm gelirlerinin katkısı inkâr edilemez. Bu dört hedefin birbiriyle yakın ilgisini kabul etmek gerekir. Fiyatlardaki istikrarın sağlanmasında; ekonomik gelişmenin, ödemeler dengesinin ve hele tam istihdamın tesiri inkâr edilemez.

Ekonomik kalkınmada tam istihdam şart sayılmaktadır. Bir milletin milyonlarca işgücünün işsiz kalması, ekonomisinin zafiyetini gösterir. 1970 yılı sonu itibariyle 1 milyon 589 bin 500 işsiz bulunan memleketimizde, yine o tarih itibariyle her yıl için 235 bin kişiye iş bulunabilmekteydi. Bu bile devamlı surette artan işsizliği önleyemedi. Ne var ki, o tarihlerde Federal Almanya Nürnberg İş ve İşçi Bulma Kurumunun tahmin ettiği on yıllık işçi ihracımız ihtimali, gözlerimizi kısarak ve bütün enerjimizi kullanarak ileride, çok uzaklarda ve fakat gelmesi mukadder meselelerin halline kendimizi zorlamadık.

Muhterem milletvekilleri, ilmî usullerle tespit edilmiştir ki, sanayide bir kişilik istihdam imkânı, 50 bin Türk Lirasına mal olduğu halde, turizmde tek kişilik istihdam için 10 bin Türk lirası kâfi gelmektedir. Buna göre turizm sadece uvuz gelir kaynağı olmayıp, aynı zamanda ucuz istihdam mahallidir.

Turizmin ödemeler dengesindeki yeri de inkâr edilemez. Arz edilen birtakım tabiî güzelliklerle hizmetler mecmuudur turizm.

Organize bir turizm faaliyetinin zararla kapatılmış olması düşünülemez. Turizmi gelişmiş komşu ülkelerimizin hiç birisi bu hakikatı gözden uzak tutmamaktadır. «Görünmeyen ihracat» dediğimiz bu hizmet veya arz şekli iyi düzenlendiği takdirde ödemeler dengemizin açık vermeyeceğini söylemek mümkündür.

Birkaç yıldan bu tarafa dış borç ödenmesine, yabancı sermaye kâr transferlerine rağmen turizm gelirlerimize inzimam eden işçi dövizlerimizin sayesinde dış ticaret dengemiz açık vermemektedir.

Esasen çok mahdut olan ve daima da komşu rekabetinden kurtaramadığımız ihraç mallarımızın azlığı dış dengemizi sarsmaktadır. Daha ne kadar süre çalışacakları da bizce malûm bulunmayan yurt dışındaki işçilerimizin dövizlerine güvenemeyiz. Bu sebeple de turizme önem vermek mecburiyetindeyiz. Gerek Güney ve gerekse Güney Doğu komşularımızın sahip oldukları petrol rezervlerine sahip de değiliz. Potansiyel itibariyle turizme önem vermeye mecburuz.

Filhakika 1969 yılı itibariyle İtalya turizmden 1 milyar 600 milyon, Yunanistan 150 milyon Yugoslavya 240 milyon, İspanya 1 milyar 300 milyon dolar elde ettiği halde, Türkiye ancak 54 milyon Dolar elde eddbilmiştir.

Turizm artık ferdilikten çıkarak kitle turizmi haline gelmiştir. Kitle turizminin turistler yönünden ucuza mal olma, emniyette bulunma gibi birtakım avantajları olduğu için bu yol seçilmektedir.

Turist iltifat gördüğü ülkelere iltifat etmektedir. Turistin bu gerekçesiyle bizim gümrük kapılarının tutumunu yüz yüze getiriyor ve düşünüyorum: Bu cendereden geçtikten, hatta daha doğru tabirle tatlı canını kurtardıktan sonra hangi turist hangi cesaretle ziyaretini yenileyecektir?

Avrupa'nın üstün vasıflı yollarına alışık bulunan turistin arabasıyle ölüm saçan yollarımızda seyretme cesareti cidden takdire şayandır. Milletlerarası Yol Federasyonunca yayınlanan bir kitapta Türkiye trafik kazaları itibariyle 23 devlet arasında 5 nci gelmektedir.

1973 yılındaki trafik kazalarında 4 451 kişi ölmüş, 22 882 kişi de yaralanmıştır. Cihan Harbi ile boy ölçüşen bu manzara cidden üzücüdür. Bunun sebebi de elbette ki turist değil, yollarımız ve sadece ehliyet vesikası tedarik etmiş bulunan bazı şoför ve sürücülerdir.

Turistin kitle halinde hareket ettiği ve bilhassa seyahat acenteleri vasıtasıyle dolaştığı da nazara alınırsa, yolların önemi daha da artmaktadır.

Her tip uçağın inebileceği hava limanlariyle, turistik gemilerin yanaşabileceği deniz limanlarının da ehemmiyeti düşünülmeli, Ulaştırma Bakanlığı ile koordone çalışılmalıdır.

Yıllık tatilini geçirmeyi düşünen turist her şeyden önce iyi bir dinlenme yeri arar. Bu sebep'e de turizmde konaklama tesisleri ve bun-

ların temizliği ile her ihtiyaca cevap verebilme vasıfları çok mühimdir. Bırakalım diğer ülkeleri, bu bapta Tunus ve Fas'tan da ileri olmadığımızı üzüntü ile belirtmek isterim.

Muhterem milletvekilleri, biz turizmi sadece kazanç vesilesi saymıyor, birtakım imkânlarımızın kullanılması ve hizmetlerimizin arzı karşılığında bedel talep ediyoruz. Bu talebimiz hiç bir zaman turizmin manevî kazanç yönünü gölgelememelidir. Bir taraftan hizmetlerimizin karşılığını alırken diğer taraftan ve büyük bir titizlikle tabiî güzelliklerimizi, tarihî değerlerimizi turiste göstermeli ve benimsetmenin insanî yollarını bulmalıyız.

Millî Prodüktivite Merkezince hazırlanmış bir anketle, yabancı turistlerin % 90'ının tarihî eserleri görmek için geldiği tespit edilmiştir. Ancak, tarihî eserlerin Side'den, Aspendos'tan, Efes'ten ibaret olduğu kompleksi geçmişimizi zedeler; sayısız eserler bırakan şühedanın ruhunu tazip eder. Neden turisti bir Mevlâna, bir Hacı Bektaş-ı Veli, bir Hacı Bayram-ı Veliyi görmek iştiyakı sarmasın? Neden «Efes» diyen, «Aspendos» diyen turist; «Selimiye, Sultanahmet, İnce Minare, Yeşil Türbe, Fatih Külliyesi, Eyüp Sultan» demesin?

Kendi medeniyetimize sahip çıkmaya, her şeyden önce bu medeniyet eserlerinin bulunduğu yerlerin ceddimizden irsen intikal ettiği, bu eserlerin de bu yerler için tapu sayıldığını idrake mecburuz; herkes de bunu böyle bilmeli.

Hiç değilse Yunan ve Roma kalıntılarına sahip çıktığımız kadar özceddimizin eserlerine, bize ait olan Anadolu medeniyetinin kalıntılarına sahip çıkamaz mıyız?

Bugün Ankara Arkeoloji Müzesini eşsiz değerlerle tezyin eden sanat eserlerinin en kıymetlileri Anadolu medeniyetinin beşiği sayılan Alacahöyük ile Boğazkale'de çıkarılmıştır. Hitit Devletinin bu yerlerde yerleşmiş bulunması, o medeniyetin Anadolu halkına ait medeniyet olmasını engelleyebilir mi? Bugün Hindistan'a rağmen Tacmahal Türk - İslâm sanatının şahidi değil midir? İspanya'ya rağmen Kurtuba'daki eserleri İslâm sanatından kim tecrit edebilir?

Anadolu medeniyetinin eşsiz şahitlerini sinesinde saklayan Alacahöyük, Boğazkale ve Eskiyapar köylerinde bulunan eserler tarih itibariyle M. Ö. 4 bin yılına kadar gitmektedir. Yunan medeniyetinin geçmişi ise M. Ö. 2 bin yılını geçmemektedir. Yunan medeniyetinin toprak kap imaliyle meşgul olduğu devirlerde, Anadolu medeniyeti bakıra kalay katmak suretiyle tunç malzeme imal etme seviyesinde bulunuyordu. Hititlerin merkezi hükümeti de burada bulunmaktadır.

Bu kıymetleri alıp Ankara'ya getirmeyi hüner saymışız. Tarihî eserin bu menkul kısmını alırken, nakli mümkün olmayan gayrimenkul kısmına hangi himmeti götürebilmişiz? Hangi yolumuzla turistin rahat gidebilmesini, trafik yönünden can emniyetini temin etmişiz? At arabasının dahi gönüllü tenezzül etmeyeceği, seyahat acentalarının değerleri milyonlara varan otobüslerini bu yollara vurması beklenemez. Sungurlu - Alaca - Alacahöyük - Çorum arasındaki vasıfsız karayolunun bu halde kalması, Anadolu medeniyetinin inkârı anlamını taşır.

Yolların bu kadar bozuk olmasına rağmen Boğazkale'yi 1972 yılında 16 739, 1973 yılında ise 18 865 kişi ziyaret etmiştir. Alacahöyük'ü ise 1972 yılında 5 595, 1973 yılında ise 6 978 kişi ziyaret etmiştir.

Boğazkale'deki kazılar 1906 yılında başlamış, Alacahöyük'teki ise 1933 yılında Türkiye'de ilk defa ve Atatürk'ün emriyle başlamıştır. Eskiyapar'daki kazı 1968 yılında faaliyete geçmiş ve eşsiz eserlerin çıktığı müşahede edilmiştir.

Turistik bölgeler içerisinde bulunan bu yerlerin millî parklar haline getirilmesi de planlanmıştır. Turizm Bakanlığı ile Bayındırlık Bakanlığı arasında yol yapımı için yapılan yazışmalar bir netice vermemiştir. Biz, turizm yönünden çok mühim olan yolların plana, programa bakılmaksızın derhal yapılmasında zaruret görüyoruz.

Muhterem milletvekilleri bir kere de millî değerlerimiz açısından turizmin incelenmesinde fayda görürüz. Senato Genel Kurulunda partisinin görüşünü belirten bir sayın üye turizm için şöyle diyor; «Dinimizin 5 şartından üçüncüsü hac müessesesi ile, yani turizm ile ilgilidir.» buyuruyorlar. Tabiî, mantık denirse, bizim bu mantık ve muhakeme şekline katılmamız mümkün değildir. Ne turizme hac farizesinin ifası anlamına almamız ve ne de hac farizasının ifasını turistik faaliyet olarak değerlendirmemiz inancımız ile kabili telif değildir.

Tekrarında fayda görürüz ki, turizm ve turiste ananemizin de emriyle hürmetkârız. Hürmet sebebimiz ve nispetimiz turistin değerlerimize göstereceği hürmetle mütevazindir. Benim, terli çoraplarla bile girmemeye gayret ettiğim mabedime, ayakkabılarıyla girmeyi normal s yan turiste, onun bu halini medeniyet olarak tavsif eden rehbere benden hürmet beklenemez.

Turizm Bakanlığımız, bu yabancılara karşı mahcup düşürmemek için, mabetlerimizin hafife alınmasını önlemek için rehberleri, dinî bilgilerle mücehhez kimselerden seçmeleri veya bu seviyeye ulaşmaları için ciddî tedbirler almalıdır.

Sayın üyeler, bugün dünya milletleri daha çok turist çekebilmek için her türlü tedbiri almaktadır. Yunanistan Suudi Arabistan Kra ğından ayrılmış bulunan Suud'u ülkesinde tutabilmek için özel cami açmıştır. Emrine ev onun inançlarına uygun dinlenme yerleri tesis etmiştir.

Güney ve Güneydoğu komşularımızla turistik yönden münasebetlerimizin gelişmesini istiyorsak, onların dinlenebileceği, huzur duyabileceği tesisleri kurmalıyız veya kurmalarına, hükümranlık haklarımızı ihlâl ettirmeden imkân vermeliyiz.

Bugün halen Foça'da Fransızlar tarafından kurulduğu söylenen Kulüp Mediteran isminde bir çıplaklar kampı olduğu ve sadece Fransızların kaldığı söylenmektedir. Turiste kapılarımızı açarken şahsiyetimizi muhafazaya, vakarımızın zedelenmemesine dikkat etmek durumundayız Şimdi sırası gelmişken bir iki hususu arz edeyim.

Halen görüşmekte bulunduğumuz bütçenin raporunda Türkiye'de batılılaşma çabalarından söz edilmektedir. Bu, hatayı azimdir. Bizim için hedef, batılılaşmak değil, Anayasamızın da sarahaten belirttiği gibi muasır medeniyet seviyesine ulaşmaktır.

Diğer bir husus da yürekler acısıdır, gerçi yeni Hükümetimiz zamanında değil, bunu şükranla kaydetmeyi bilhassa vazife sayıyorum. 1969 yılının Hükümetinin icraatta bulunduğu senelerle irtikâp olunmuştur. Efes festivali için ne kadar küçüldüğümüzü, bir gösteri uğruna, bir şuursuzluk yüzünden asırlar öncesine nasıl döndüğümüzü yüzünüz kızarmadan düşünemezsiniz. Merhum Hasan Tahsin anıtının dikildiği o topraklarda romalı konsüllere özenen, özbe öz Türk ve Müslüman anadan, babadan doğmuş ruhta ede şuurda cılız bir sıra zavallıyı mı, yoksa onları bu zillete sevk eden zihniyeti mi lanetlersiniz? Hele Yunan Kopillerine namus vermemek için can verenlerin, diz çökmeyi zillet saydığı için, zeybekçe diz vuranların diyarında yarı çıplak bir kız çocuğunu müzayedeye çıkaran elleri kırıp, «Saygı değer efendilerim, bu güzeli Nil vadisinden getirdim. Nilin kıvrak sularında yıkadım. Kanı sıcak, dansı kıvraktır. Elinden her hizmet gelir. Satıyorum ve saattim » diyen Antoniyüs kitığındaki zavallının dilini mi kesmek istersiniz?

Muhterem arkadaşlarım, resimlerini ve ne kadar taklide özendiklerini bir görseniz, zavallılar bilmiyorlar mı ki hiç bir millet başka bir millete benzeyemez.

Milletimiz ve millî benliğimiz her türlü maddî kazanım üstündedir. Turizm Bakanlığımızın bu ölçülerle hareket etmesini temenni ediyoruz.

Bugüne kadarki, turistik faaliyetler ve Turizm Bakanlığımızın icrada bulunduğu faaliyetler içerisinde bizi dilhun eden, içimi parçalayan bir icraata tesadüf etmedik. Bundan dolayı yeni Hükümetimizi ve Hükümetimizin mümtaz üyelerinden olan Sayın Turizm Bakanımızı tebrik ediyorum.

Bundan sonraki tebriklerimizin devamı, elbetteki Sayın Bakan ve Teşkilâtı bizim tebrikimize muhtaç değildir. Ancak, ne var ki, milletin vekilinin tebriki, onun asılları olan milletin tebriki anlamını taşıyacağından, bu tebriklerimizi bekleyecektir. Milletin tasvibini bekleyecek ve bu suretle de bizi dilhun edecek, bizi rahatsız edecek icraata girmeyecektir. Bu temennilerle...

BAŞKAN — Sayın Hatiboğlu, vaktiniz dolmuştur efendim.

M. S. P. GRUPU ADINA YÂSİN HATİBOĞLU (Devamla) — Bu temenniyle sözlerimi bitiriyor, Turizm Bakanlığı bütçesinin milletimiz, memleketimiz, turizm faaliyetleri için ve teşkilâtın bütün efradına hayırlı olmasını Cenabı

Hak'tan niyaz edip hürmetlerimi arz ediyorum. (M. S. P. ile C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Hatiboğlu.

Sayın Bakan, buyurunuz efendim.

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Turizm Bakanlığının 1974 yılı bütçe tasarısı üzerinde siyasî parti gruplarımızın sayın sözcülerinin eleştirilerini, direktiflerini Bakanlığım adına büyük bir saygıyla karşılıyorum.

İkinci Dünya Savaşından bu yana hızlanan sanayileşmemizin ve teknolijik gelişme sürecinin ortaya çıkardığı yeni yaşama koşulları turizm hareketlerinin de doğmasına ve hızla gelişmesine neden oldu. Burada bu noktayı belirtmekle beraber ,hemen bütün arkadaşlarım küçük farklarla ülkemizdeki turizm sanayiinin gelişmesinin yetersizliği üzerinde durdular. «Küçük farklarla» diyorum, bazı arkadaşlarım, burada tam objektivite içerisinde kaldılar, bir kısım arkadaşım da bunun yeni bir durum olduğunu ortaya koymak istediler. Aslında her ikisinde de hak payı vardır

Son yıllarda, bence önemli olan turizme milletçe önem vermekte oluşumuzdur. Turizmin gözle görülür, elle tutulur şekilde Türkiye'de millî gelire olan katkısı ortaya çıktıkça ve saptandıkça, birbirinden turizm konusunda ayrı düşüncelere sahip olduğu iddia edilen partilerimizin sözcülerinin burada yaptığı konuşmayı, hemen önünüzde yaptığı konuşmaları hatırlarsınız; turizme ne ölçüde önem verdiğimizi belgelemiş olursunuz.

Yalnız ortada bir gerçek var değerli arkadaşlarım, Bu önemine Birinci, İkinci, Üçüncü Beş Yıllık Planlarda, ne de 1972 - 1973 ve 1974 yılı bütçelerinde ve daha evvelki bütçelerde yeterince ve hakkınca yansımamaktadır. Yansımadığı için de, bu Bakanlığın başına gelen şahıs kim olursa olsun, elindeki dar imkânlarla, hele Bakanlığın koordinasyonsuzluk içerisinde malûl olduğunu düşünürseniz, bir de bu etkenlerle eli - kolu bağlı olarak durmakta, iyi niyetleriyle birtakım yapılması gerekli şeyleri yapamazken, ancak günlük işlerle yetinmek zorunluğunu duymaktadır.

Sayın Adalet Partisi sözcüsü Refet Sezgin arkadaşım, bu yılki bütçeden Turizm ev Tanıtma Bakanlığına ayrılmış olan payın azlığını ileri sürerek, benim ortaya koymak istediğim bu gerçekleri belgelemek istediler. Kendilerine çok müteşekkirim bu noktada. Gönül, bu ölçüde önemli bir hizmet bakanlığının çok yeterli bir şekilde bütçede takviye edilmesini istiyordu; ama yeni bir şey değildir bu. 1972 yılında Bakanlığımızın bütçesi genel bütçeye nazaran binde 2.7 pay alıyordu. 1973'te binde 3.4, 1974'te keza binde 2.6. demek ki, aşağı yukarı aynı dalgalanmalar içerisinde.

Umuyorum ki, siyasî partilerimizin turizm sanayinin üzerindeki bu ittifakı, bakış açıları elbette değişik olacaktır; önümüzdeki yıl bütçelerini hazırlayacak olan hükümetleri bu konuda daha olumlu vaziyet almaya icbar edecektir. Aslında görüşülmekte olan 1974 yılı bütçesinin kanaviçesinin ,bizden önceki hükümet tarafından hazırlanmış olduğunu hep beraber bilerek bir defa hatırlarsak, bu konuda Hükümetimizin de, turizme önem vermemekle suçlanamayacağını iyi niyetle kabul etmemiz gerekir.

Sayın sözcü arkadaşlarıma, eleştirilerinin bize yol gösterici olduğunu belirterek, konuşmamın başında teşekkür etmiştim.

Sayın Talât Oğuz arkadaşımın, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının çalışmalarında ağırlığın konaklama tesislerine verilmesi yolundaki görüşlerini, önümüzdeki çalışma dönemimizin bir direktifi olarak kabul ediyorum ve Cumhuriyetçi Güven Partisi sözcüsü ile aynı düşünceleri paylaşmaktan mutluyum.

Keza, bu alanda uzmanlığına değer verdiğim Demokratik Parti sözcüsü Sayın Evliyagil arkadaşımın, «Yatırım mı tanıtma mı?» tercihinde, Bütçe Komisyonunda da ifade etmek imkânını bulduğum şekilde, kendisi ile birlikte aynı düşüncede olduğumu söylüyorum. Elbette evvelâ yatırım, ondan sonra yeterli yatırım düzeyine gelince tanıtmaya başlamak.

Kimseyi kınamak istemiyorum, kimse ile ayrıca bu kürsüde bir hesabın içerisinde değilim; ama Sayın Evliyagil'in eleştirilerinde hak payı olduğunu söyleyerek ve altını çizerek diyorum ki, uzun zaman Turizm ve Tanıtma Bakanlığı politikasında, tanıtmaya gereğinden fazla

önem verilmiştir. Çünkü kolaydır, çünkü semeresi hemen görülebilir. Döviz karşılığında verdiğiniz bir ücretle dünyanın en önemli dergilerinde, memleketin muhtelif yerlerindeki doğal güzelliklerin, tarihsel yapıtların olduğu kadar, bizzat Bakanın da veyahut Bakanlık erkânının da renkli resimlerini yayınlatma imkânını bulabilirsiniz ve bunlardan birtakım semereler elde edebileceğinizi düşünebilirsiniz.

Varsayalım ki, bu tanıtma programı çok semereli olmuştur ve turist Amerika'da, Fransa'da, Belçika'da, ya da Orta Avrupa'da herhangi bir ülkede şu, ya da bu gazetenin ülkemiz hakkında (elbette yüksek ücretler karşılığında, devletten gelen yüksek ücretler karşılığında) edindiği bilgilere heveslenerek, uçağa atlamıştır, vapura atlamıştır, otomobile atlamıştır ve sınır kapılarımıza gelmiştir .

Evvelemirde sınır kapılarındaki (hepimizin ortak derdi) keşmekeşi düzeltememiş bir ülke olarak, o turistin nasıl karşılandığını, yurt içinden yurt dışına gidip gelen arkadaşlarımız olarak biliyorsunuz.

Sonra nerede konaklayacaktır? Nasıl konaklayacaktır, hattâ biraz daha geriye giderek, uçağı hangi ölçüde tehir yapmıştır? Eğer kendi Hava Yollarımızla gelme imkânını da o turiste reklâmlarımızda, Türk Hava Yollarının amblemi ile işlemişsek, onu inandırmışsak, bütün bunlar, o büyük ölçüde masraf edilerek ve bir ölçüde de emek sarf edilerek yapılan reklâmın sonucunun bir anda heba olması demektir.

Sanıyorum Talât Oğuz arkadaşım, memnuniyetle ve belki bizi teşci etmek amacıyle söylediler : «İstanbul'da oteller sezon başından itibaren doludur» dediler.

Aslında cümleyi tırnak içerisine koyarsanız bundan, evvelâ Turizm ve Tanıtma Bakanı olarak bendeniz ve arkadaşlarım, sonra bu ulusun insanları olarak hepiniz, iftihar edeceksiniz. Ama düşünelim gerçeğini, İstanbul'daki yatak kapasitemiz o ölçüde az ki, hiçbir tanıtma yapma gereğini duymasak, gene kendilerinin işaret ettiği bir hususa sığınarak söylemek istiyorum : Ülkemizin coğrafî bakımdan, turistik yolların üzerinde oluşu bakımından, İstanbul'daki konaklamalar dolayısıyle bu rezarvasyonlar oluyor. Aslında yatak sayılarımız elvermiyor; ama dolu filan diye bundan da sevinemiyoruz. Çünkü Sayın Döğerli arkadaşımın da belirttiği şekilde rakamları burada tekrarlayarak başınızı ağrıtmak ve değerli zamanlarınızı almak istemiyorum.

Türkiye'de konaklama sadece ortalama 6 geceye inhisar edebiliyor. O da 5 geceden 6 geceye, bu içinde bulunduğumuz ve geçtiğimiz yılki turist akımının sonucu olarak çıkmıştır.. Buna mukabil 12 - 14 - 16 gün kullananlar var.

Her halde yatırıma, planlı bir şekilde ve bütün eleştirilerin haklı olduğunu dikkate alarak, bunlarını hepsinin cevabını vererek önem ve öncelik vermek durumundayız.

Sayın Evliyagil; «Dışarıdaki bürolarımızı, örneğin; Türk Hava Yolları bürolarıyle aynı çatı altında toplamanın doğru olduğunu» söylediler; çok haklıdırlar.

«Politik ve kültürel tanıtmanın Basın Yayın Genel Müdürlüğüne verilmesi ve ticarî tanıtma bakımından turizm bürolarımızın görevlendirilmesini» istediler. Bu yolda hazırlık çalışmaları, Türk Hava Yollarının ve Denizcilik Bankasının yeni yöneticileriyle yapılmaktadır; ne zaman semeresini vereceğini bilemiyorum. Zira, millet kürsüsünden, yapamayacağım şeyleri kesin olarak vaadetmek istemiyorum. Bunun önümüzdeki günlerde başka türlü denetim yolları da vardır; gelecek yılki bütçeler var, ve saire. Ama bu yolda ilk adımların atıldığını, dirsek temasının anlayışlı bir şekilde kurulduğunu söylemek istiyorum. Dış bürolarımızın, Türkiye'ye turist çekmek için ticarî amaçlı birer acenta gibi çalıştırılması stratejisine kavuşturulabileceğini umuyorum.

Bu ölçüdeki bir politika içerisinde elbette «Tanıtma», dış bürolardaki arkadaşlarımızın sorumluluklarına da yüklenemez ve merkezden yönetilmesi politikası ve stratejisiyle, imkânlarıyle merkezden yönetilmesi gerekecektir.

Demokratik Parti sayın sözcüsü ile Millî Selâmet Partisi sayın sözcüsü arkadaşımın çok haklı olarak değindikleri bir noktayı da belirtmek istiyorum :

Sayın arkadaşlarım, üzerinde yaşadığımız ve bizim olmasıyle kıvanç duyduğumuz bu topraklarda, dünyanın hemen hemen hiç bir yerine nasip olmayacak ölçüde binlerce, hattâ onbin-

lerce yıllık tarih yatıyor. Bunların arasında, muhtelif kavimlerin, ulusların, toplumların, dinlerin tarihleri olduğu gibi; kendi Ulusumuzun ve mensup olduğumuz yüce dinin de tarihi, şerefli bir şekilde bulunmaktadır. Bu açıdan, bundan önceki yıllara kadar, sadece Roma - Yunan eserlerine dönük bir turizmin yanında, Bakanlığımın benim göreve başladıktan sonra (daha önceden de muhtelif arkadaşlarımın elbette önem vermiş olması doğaldır) kendi öz uygarlığımızın tanıtılması, göğsümüzü gere gere tanıtılması yolunda çalışma hazırlıkları başlamıştır. Bu yolda Diyanet İşleri Başkanlığıyle bir ortak çalışma içerisindeyiz. Henüz bu çalışmanın sonucunu almadığımız için kamuoyuna etraflıca açıklamış değildik. Ama, iki grup sözcüsü değerli arkadaşımın eleştiri ve dilekleri dolayısıyle arz etmek istiyorum :

Türkiye'de, Türk olarak Anadolu'ya gelişimizin ve ondan önce Bizansa karşı İslâm Ordularının akınlarının getirdiği büyük değerleri, ülkemizde yatan büyük değerleri ve yaptıkları büyük eserleri saptayarak bir haritaya bağlamak; özellikle İslâm âlemi içerisinde bunun tanıtılmasını yapmak ve memleketimize o yoldan da turistlerin gelmesini teşvik etmek ve hazırlamak kararındayız. (M. S. P. sıralarından alkışlar)

Birisi Konya'da, diğeri Hacıbektaş'ta iki özel büyük salon yapmak ve bu iki büyük Türk - İslâm düşünürünün, büyüğünün etrafında yapılacak toplantıları daha olanaklı hale sokmak için, bu iki çalışmayı bu yıl programımıza almış bulunuyoruz. Keza, demin de söylediğim gibi, henüz Türk çocuğu olarak ben dahi yeterince bilemiyorum, belki hiç bilemiyorum; benden çok daha iyi bilenlerimizin olduğu muhakkaktır. Memleketimizde, yaşadığımız topraklarda Türk olarak, İslâm Dini olarak ne bırakmışız, ne bırakmamışız? Bunları, elle tutulur şekilde saptayacak ve göğsümüzü gere gere «İşte bu da Türk İslâm medeniyetinin yapıtlarıdır» diye, bütün dünyaya gösterceğiz arkadaşlarım. (C. H. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar)

YÂSİN HATİBOĞLU (Çorum) — Susadık bunları bir bakan ağzından duymaya, susadık. Sağ olun, var olun.

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım; Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Koalisyonundan oluşan hükümetin, bu iki kanat arasında bazı arkadaşlarımızın açmak istediği (bence beyhude) gedik dolayısıyle, gerçekten son günlerde, hattâ son aylarda güncül bir hal kazandı. Doğrudur, şekvacıyım, ıstırap duyuyorum, yabancı sermaye konusunda yeterli yatırımları zamanında oluşturamıyorum. Ama, insaf ile Sayın Sezgin arkadaşıma da, başka arkadaşlarıma da diyorum ki, bekleyen kararnameler, somut olarak ve sadece Sayın Ticaret Bakanının işe başladığı günden itibaren bekleyen kararnameler değildir. Dilerseniz, tarih tarih burada açayım, bunlar altı ay, sekiz ay, on aydır, biz Hükümete gelmeden önce de bekleyen kararnamelerdir. Bunların üzerine yüz gün değil, bir gün dahi ilâve edilmesini beklemek de istemiyorum. Ama, bunların hiçbirisine «intercontinental» ne «Total» ne şu, ne bu elimizde sadece biz iş başına geldikten sonra beklememektedir. Ama, sevgili Adalet Partili arkadaşlarımın, Türkiye'ye politikacı olarak, Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Koalisyonu kurulduğu gün, paraşütle indiklerini devamlı olarak ortaya koyan bir felsefeye son günlerde sahip olmaları, bütün kötü işlerden, eleştirilecek işlerden bizi muhatap tutmalarıyle anlaşılmaktadır.

Hükümet sahil korunmasını değerlendirmek için ne yapmıştır? Hükümet sahil korunmasını değerlendirmeyi programına almıştır. Geçen dönemde, değerli bir çalışma ürünü olan; ama Parlamentonun tatile girmesiyle kadük bulunan tasarı esas olmak üzere, hem kendi Bakanlığımızda, hem İmar İskân Bakanlığında çalışmalar yapılmaktadır. Kolay bir iş değildir arkadaşlarım. Sahilleri bu kadar uzun bir ülke ve yıllarca kamu olarak, özel şahıs olarak her türlü müdahaleye bakir bırakılmış bir sahilde, bunu dörtbaşı mamur bir şekle getirmek kolay bir iş değildir. Bu çalışmalar henüz politik bir se-

viyeye de gelmemiştir. İki Bakanlıkta da değerli teknisyen arkadaşlarım tarafından yürütülmektedir.

Sayın Sezgin arkadaşım, öbür yandan, Erdek kamulaştırılmasının indî mütalâa ile durdurulduğunu ileri sürmektedir.

Erdek'te belediye; Turizm ve Tanıtma Bakanlığından kaynak sağlamak suretiyle (Benden önce) bir kamulaştırma işlemine girişmiştir. Çeşitli partilere mensup, Erdek turizmi ile ilgili yurttaşlardan ve Erdekli sakinlerden şikâyetler alındı : «Usulsüz yapılıyor, metotsuz yapılıyor» denildi. O arada maksatlı yapıldığını söyleyerek ve bu iddialarını tevsik edici teyp bandlarını noterden mühürlettirerek (henüz açıp dinlemedim dahi) müracaat edenler de oldu.

Datya ve Çura mevkilerinde yürütülmüş olan bu kamulaştırma işlemlerinin, turizm amacını baltaladığı yolundaki bu şikâyetlerden bunaldım arkadaşlarım. Cumhuriyet Halk Partili değerli senatör ve milletvekili arkadaşlarımla birlikte gelenler var, Adalet Partili değerli senatör ve milletvekili arkadaşlarımla beraber gelenler var; sonunda değineceğim, sayın anamuhalefet partisi grupu sözcüsü Bakanlıkta beni partizanlıkla töhmetlendiriyor...

Gelen arkadaşlarıma, kendi arkadaşlarıma da aynı zamanda tanıklık etmesi için, gerekirse isim verirdim. Gelen bütün arkadaşlara söylediğim şu olmuştur; «Altında partizan amaçlar yattığı iddia edilen Erdek kamulaştırmasının, yani Adalet Partili Belediye Başkanı arkadaşlarının beldesini imar isteği ile Bakanlık kaynaklarına el uzatarak yaptığı bu kamulaştırmanın ne olduğunu ve ne olmadığını inceleteceğim.»

İmar ve İskân Bakanlığı müfettişleri, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının yetkilileri gittiler, bir rapor getirdiler. Bir taraftan da Danıştayda davalar var. Alevok'lar şunlar, bunlar, bir sürü insanlar müracaat ediyorlar, her gün telgraflar ve saire.. Bu altı kişilik teknik ekibin hazırladığı rapor üzerine kamulaştırmayı durdurdum. Kısa süre içerisinde, turizm amacına dönük fiziksel planı yapılarak, objektif verilere göre kamulaştırmanın devam edip etmeyeceği elbette kararlaştırılacak.

Ben kamulaştırmayı durdurdum, valiye ve kaymakama tebliğ ettim. Daha evvel bana söylemişti oradaki imarcı Adalet Partili Belediye Başkanı arkadaşım; «Siz istediğiniz kadar durdurun, buldozerler benim elimde» bir çok oteli, (şimdi konaklama tesislerinin yeterli mi, yetersiz mi olduğunu tartışıyorsunuz) benim kaymakama tebligat yaptığımın akabinde, halkın gözü önünde, içinde yatan insanları çıkartarak, araçları pencerelerinden atarak, yerle bir etti. Sonra da bana telefon etti; «Ben sözümü tuttum, artık amacıma ulaştım» dedi.

Benimle direkt ilgisi olmadığı ve kendileri ile de ayrı bir hesabım bulunmadığı için, o arkadaşımın amacına ne ölçüde ulaşıp ulaşmadığını bilmiyorum.

Şimdi Sayın Sezgin arkadaşımın kendisi üzerinde hassasiyetle vekâlet görevi yapmasından, bu amacın nerede olduğunu araştırmak istiyorum elbette.

Bir başka kamulaştırmayı daha durdurdum değerli arkadaşlarım. Çeşme'de Haziran ayının ilk haftasında hizmete girecek ve överek söyleyeyim; Türkiye'nin bu yıl içerisinde yapılmış tek büyük tatil köyü 1 000 yataklı Altınyunus Tatil Köyünde bir başka kamulaştırmayı daha durdurdum.

Bir özel kuruluşa aittir, Altınyunus Tatil Köyü. Turizm ve Tanıtma Bakanlığına bağlı Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bankasından 30 küsur milyon civarında kredi de almıştır. Gerçekten, bizim Hükümet olarak, yahut resmî sektör olarak şu anda yapamadığımız bir önemli yapıtı getirip Çeşme'ye kondurmuştur, övgüye değerdir.

Yalnız bir şey yapmıştır Çeşme Tatil Köyünün sahibi; önce gitmiştir, tatil köyünü oturtacak ölçüde hesapladığı bir araziyi yurttaştan almıştır. O zaman orada böyle bir konaklama tesisinin yapılacağından köy sahiplerinin haberi yoktu. Sonra binalar yükselmeye başlamıştır, arada zannederim 16 - 17 parsel büyüklü, küçüklü tarlalar kalmıştır. Bir nevi çevirme gibi.. Elbette tatil köynünde içerisinde onların da konaklama tesislerine dahil edilmesi, eğlence ve yan tesislerine dahil edilmesi gerekecektir. Fakat Çeşme'li vatandaş, oraya ayçiçeği eken köylü, orada başka türlü tarım yapan köylü, tatil köyünü yapmak isteyen girişimci ile karşı karşı-

ya kalınca; «Satar mısın? Satarım. Kaça? Şu kadara...» diye pazarlığa başlamıştır.

Tatil köyü sahibine, istenilen para çok gelmiştir. Tatil köyü sahibi Türkiye'nin sayılı zenginlerindendir, büyük bir holdingin sahibidir. Devletten de tatil köyü için 30 küsur milyon liralık krediyi almıştır, haklı olan krediyi almıştır. Benden evvel almıştır, ama haklı olan krediyi almıştır, karşılıkları vardır, verecektir.

Tatil köyü sahibi, o 14 parsel arsayı vatandaş Ahmet'ten, vatandaş Mehmet'ten, vatandaş köylü Hasan'dan pazarlık suretiyle almaya kalkıştığı zaman biraz para sarf edeceğini düşünmüştür, biraz para sarf edeceğini anlamıştır. Onun üzerine geçen gün, burada bütçenin tümü üzerinde görüşülürken, «Bizim Hükümetimizdir» diye Sayın Adalet Partisi Grupunun haklı olarak sahip çıktığı, bizden önceki Talû Hükümetinin Sayın Başkanına başvurulmuştur. Denmiştir ki; «Biz burada tatil köyünü kuracağız, ama şu şu şu parça arazilere sahip olma imkânını çok pahalıya bulacağız. O halde Devlet bunları kamulaştırsın, özel şahsa sembolik bir ölçüde ya kiralasın, yahut o koca tatil köyü biriminin içerisinde, denizde kumdan daha ufak bir ortaklıkla bu kamulaştırmanın karşılığında sahip görünsün.»

Sayın Talû'nun felsefesine, Sayın Talû'yu destekleyenlerin felsefesine çok uygun gelmiştir. bu teklif. Biz Hükümete başlayacağımız sıralarda işler yürümüştür, kamulaştırma kararları çıkartılmıştır, birtakım insanların feryatlarına kulak tıkanmıştır. Onların gözyaşları karşısında, Sayın Hatiboğlu'nun biraz önce bir başka şekildeki, mezat tiradı gibi köylünün malı; «Satıyorum, sattım» derken; Cumhuriyet Halk Partisi, Millî Selâmet Partisi Hükümeti işbaşına gelmiştir, bir Pazar günü Bakanlıkta çalışırken müvezzinin telgrafı elime geçmiştir, işin içyüzünü tetkik etmişimdir ve durdurmuşumdur. Durdurduğum kamulaştırma; Çeşme Tatil Köyünün, vatandaş Ahmet, Mehmet, Hasan gibi köylülerden Devlet eliyle ve zorla gaspetmek istediği toprakların kamulaştırılmasıdır.

Bunun hesabını bugün de, yarın da ve her yerde vermeye hazırım arkadaşlar. (C. H. P. ve M. S. P. sıralarından «Bravo» sesleri alkışlar)

HASAN SEVER (Çanakkale) — Yağlı lokma gitti ellerinden.

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Sömürücüdür onlar.

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Aslında kamulaştırmayı durdurma da doğaldır, yasalara aykırı bir şey yoktur, tercihtir. Kimden yana olmanın tercihidir? Biz köylüden yana olduğumuzu, sade yurttaştan yana olduğumuzu ve onun haklarının savunucusu olduğumuzu söyleyerek geldik iktidara. Aksini söyleyenler açık söylemelidirler. «Biz de geniş halk kitlelerinden, fakirden, fukaradan yanayız, onların haklarını savunacağız» derlerse; bu kamulaştırmada niçin halkın yanında değil de, bir şahsın, bir şirketin yanında olduklarının hesabını da vermelidirler. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Sayın Sezgin arkadaşımın Antalya master planı üzerinde söylediği eleştirilerde büyük ölçüde hak payı vardır. Söylüyorum; Turizm ve Tanıtma Bakanlığı koordinasyondan uzak bir Bakanlık. Orman Bakanlığında hazırlanan olimpos millî park planı bilmem ne olacak, Antalya master planı şöyle olacak gibi çelişkiler ve saire yüzünden birtakım gecikmeler olmuştur ve halen uygulamaya dönük çalışmalarımız paralelinde yatırımcıların da, öncelik taşıyan Antalya bölgesine yöneltilmesine çalışılmaktadır.

Sayın Döğerli arkadaşım, Muğla kıyı bandı turizm fiziksel planlamasına değindiler; 1973 yılı başlarında son safhaya getirilmişti. Bu plan ilgili kuruluşlarca saptanan Muğla Yılanlı mevkiindeki hava alanı kuruluş yerini veri olarak kabul etmek suretiyle hazırlanmıştı. Ancak etütlerin geliştirilmesi sonunda hava alanı yeri değiştirilmiş, bu durum bütün ulaşım ağını etkilediğinden, yapılan planları tümü revizyona tabi olmuştur. Revizyon çalışmaları kısmen tamamlanmış, diğerleri devam etmektedir.

Bu arada Marmaris çevre planı tamamlanmış, kesinleşen şekliyle imar mevzuatı çerçevesinde yürürlüğe konmak üzere İmar ve İskân Bakanlığının tasdikine sunulmuştur. Diğer çalışmalar ise 1974 yılı içinde tamamlanarak yürürlüğe konulacaktır. Hava alanı su ve kanalizasyon sistem etütleri 1974 programındadır.

Bu arada, Sayın Döğerli arkadaşımın önerdiği şekilde, hava deniz otobüsleri için çalışmalarımız da, gene Sayın Evliyagil'in eleştirilerine cevap verirken arz ettiğim ölçüde, Türk Hava Yolları ile Denizcilik Bankasının ortak bir çalışma düzeyine girerek, önümüzdeki yıllarda gerçekleştirilmeye çalışılacaktır. O zaman, örneğin Muğla'da, illâ iki hava alanı mı olsun, tartışması da son bulacaktır belki. Bir hava alanı dahi gerçekleştirilmiş olsa, o hava alanına yakın sahil bandından «Hover - craft» larla başka yakın yörelere ulaşım imkânları sağlanabilecektir.

ÜNAT DEMİR (Muğla) — İkinci hava alanına mutlak zaruret var Sayın Bakan.

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Tabiî var efendim; ama...

Sayın arkadaşım, siz Muğla Milletvekilisiniz, ıstırabınızı anlıyorum. Bu, yıllardan beri, «İki hava alanına mutlak zaruret var.» diye diye durmuş. Bir tanesine başlayabilirsek, belki ikinciyi de yapmak imkânı olabilir. İkincisine de zaruret var; biliyorum. Oradaki yerlerini plan hazırlıklarında gözümün önüne getirmeye çalışıyorum (Biliyorsunuz, birisi Dalaman, öbürü yukarıda) hangisi baştan başlıyacak, şekilde... Bir tanesine evvellemirde başlayalım; bu sadece Muğla'nın değil, Batı - Anadolu'nun ve Türk turizminin, Türk ekonomisinin hizmetinde büyük bir aşama olacaktır.

Sayın Sezgin ve Sayın Evliyagil arkadaşlarım Side planlama çalışmasının uygulanmadığı konusunda eleştirilerde bulundular. Side'nin Antikkent ve Titreyen Göl bölümü arasında 5 200 yatak kapasiteli bir teşebbüs halen, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin olumlu kararını bekliyor. Bakanlığımın kuruluşundan önce 6224 sayılı Kanun uyarınca teşkil edilmiş olan bu komitede Bakanlığım temsil edilmediğinden, yatırımların gerekli sürate kavuşturulması mümkün olamamıştır. Ancak, bu dönem içinde gerekli mevzuat getirilecektir. Side Antikkent'ine ilişkin Anıtlar Yüksek Kurulunun uzun zamandır devam eden olumsuz tutumu 10 Mayıs günü yapılan toplantıda giderildiğinden, uygulama bu yönde de devam edecektir.

Değerli arkadaşlarım, bu arada hiçbir arkadaşımın eleştiri konusu olarak değinmediği bir noktayı söyliyeyim; bizim mevzuatımızda elimizi, ayağımızı bağlayan organlardan birisi de (Allah eksikliğini göstermesin) Anıtlar Yüksek Kuruludur. Nereye el atsanız, «Burada tarihi değer var, el uzatamazsınız, yapamazsınız, edemezsiniz...» diyorlar. Biraz da şaka olsun diye söyleyeyim; Sultanahmet Cezaevini herkes bilir, uzun müddettir, boşaltılmış bir yer... Turizm Bankası bazı yerli girişimcilerle birlikte burayı yıkarak bir otel yapmak istiyor. Anıtlar Yüksek Kurulunu ikna edinceye kadar, buranın bir tarihi anıt olmadığına onları ikna edin edinceye kadar, arkadaşların analarından emdikleri sütün burunlarından geldiğini her halde hatırlamışlardır.

Sayın Sezgin arkadaşım, Antalya Otelinin akıbetini ele aldılar. Geçmişi üzerinde durmak istemiyorum. Sayın Erol Akçal arkadaşım halen burada yok. Çok isabetli bir şekilde Antalya'ya böyle bir otel kazandırmak için, takdirle karşılayacağım girişimlerde bulundu. Ben o zaman bunu parlamenter olarak dışarıdan izledim.

Arkadaşlarım, yalnız bu otelin yeri konusunda Antalya'da bir tartışma çıktı : «Bunu buraya yaptırtmayız.» dediler. Kim diyor bunu? Antalya Belediye Meclisinde işbaşında bulunan C. H. P.'liler diyor, Antalya Belediye Meclisinde Antalya şehri sakinlerini temsil eden Antalya'lı Adalet Partili yöneticiler diyor; C. G. P.'li yöneticiler diyor, Demokratik Partili yöneticiler diyor, Millî Selâmet Partili yöneticiler diyor. İttifakla bir mazbata hazırlayıp geliyorlar diyorlar ki, «Otelin yerini burada istemiyoruz.»

Bir tesis düşünün ki, şehirliye ters düşüyor. Şehirli inat etmiş, iddia etmiş haklıdır veya haksızdır, burada istemiyoruz demişler. Halka rağmen, şehirliye rağmen oraya konduracağınız bir eserin, onlar tarafından hangi gözle görülebileceğini hep beraber tahattur buyurun. O nedenledir ki, bir miktar para kaybına sebep oldu bizim için, daha geriye çektik; projeyi o şekle getirdik. Şimdi proje İmar ve İskân Bakanlığından çıktı, şehir meclisine gitti. Şehir meclisinin tasdikinden sonra, sanıyorum Belediye ile Bankanın müştereken yapacakları bir otele geçilecek, ayrıca ve arz ettiğim gibi, sanıyorum önümüzdeki aylarda bunun temeli atılacak.

Sayın Sezgin arkadaşım, Turizm Bankasının ancak büyük yatırımcılara kredi verdiğini eleştirdiler. Çok haklıdırlar. 600 milyon sermayesi

olan bir banka (Aslında 500 milyon resmen, işte 100 - 150 milyon kadar daha şeyi var); ama 1 milyar olması gereken bir banka...

Arkadaşlarım, uzun zaman kötü yönetimle (Sayın Evliyagil de belirtti) iflâs düzeyinde dolaşmış durmuş. Muhakkak ki iyiniyetle kurulmuş, muhakkak ki iyiniyetle yönetilmek istenmiş; ama son iki yıl öncesine kadar, iflâs düzeyinde dolaşmış durmuş. 1973 yılında asgarî 250 yatak kapasiteli projelere kredi açmışken, 1974 yılında asgarî yatak kapasitesini 100'e indirmiş; kitle turizmine dönük ve döviz girdisi sağlayan projelere öncelik vermek amacıyle.

Banka, Türkiye'nin neresinde olursa olsun, yapılacak tesisler için de % 40 kredi vermeyi kararlaştırdı. Daha evvel sadece sahil bandındaki turistik yörelere, tercihli bölgelere veriliyordu. Bunun dışında ev pansiyonlarına ve turistik anlamlı el sanatlarına da ayrıca kredi açıyor. Bugüne kadar % 60 olarak veriliyordu, şimdi Türkiye'nin neresinde olursa olsun turizme dönük yatırımlara da % 40 verecek. Bugünkü faiz haddi % 8'dir. Banka sermayesi 1 milyar lirayı bulduğu zaman, Sayın Sezgin arkadaşımın önerdiği şekilde orta vadeli yatırımcılara da kredi verme olanağı bulunabilecektir.

Banka, geniş halk kitlelerini ilgilendiren projelere öncü ve önderlik etmekte; yabancı sermaye ile birlikte, iç ve dış turizmi teşvik edecek projelerde koordinatörlük rolüne de başlamış bulunmaktadır.

Sayın arkadaşlarım, Hükümetimizin turizmi ciddiye almadığı yolundaki Sayın Sezgin arkadaşımın ithamını, ben de şaka kabul ederek ciddiye almıyorum. Bu kadar altın yumurtlayan bir tavuğu, dünyadaki böylesine bir gerçeği nasıl ciddiye almayalım? Biz öylesine kör ve sersem değiliz.

Ticaret Bakanı arkadaşım, kendisine atfedilen sözleri, söylemediğini defalarca beyan ettiler. Konuşmamın bir yerinde de arz ettim, Ticaret Bakanlığında tıkanmış olan meseleler, bugün tıkanmış olan meseleler değildir. Sayın Adak arkadaşım işbaşına geldiği zaman bunların birçoğunu, hattâ tümünü o halde bulmuştur. İyiniyetinden eminim ve meseleyi Türkiye'nin gerçekleri içerisinde, ülkemizin yararları içerisinde çözeceğimizden eminim.

Gelelim Sayın Sezgin arkadaşımın kâğıt konusundaki eleştirilerine; «Kamuoyu basınsız mı bırakılmak isteniyor?» sözü de, «Hükümet turizmi ciddiye almıyor» şeklindeki benim için bir şakadan ibarettir. Dünyanın neresinde, hangi babayiğit kamuoyunu basınsız bırakabilmeyi tahattur etmiş ve başarıya ulaşmış ki, Türkiye'de fikir özgürlüğüne, (izin verirlerse) değerli arkadaşlarımdan çok daha öncelik ve önem verdiğini bildiren Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Koalisyonu, kamuoyunu basınsız bırakma gibi sonu olmayan bir sergüzeştin katresini düşünsün.

Değerli arkadaşlarım, bir gerçek var, ama, o gerçek şu : Dünyada kâğıt tüketimi giderek artıyor ve 2000 yıllarında hükümet edecekler bu sorunu ciddî olarak düşünmek zorundadırlar. Biz işbaşına geldiğimizde muhtelif fiyat ayarlamaları ile birlikte, kâğıt sorunu da önümüze çıktı. Sayın Sezgin arkadaşım, İngiltere'de gazete kâğıdı 45 gram (Biz burada 42 gram kullanıyoruz.) 4 113,58 lira, İsveç'de 8 006,24 lira. Ki, İsveç kâğıdın anası olan, kâğıt endüstrisinin bütün dünyaya dağılmasında nâzım rol oynayan yer. İsveç, 1 Haziran dan itibaren ilân ediyor ve tâ o tarihlerde 3 914,37 lira yapacağım diye. İtalya 4 701 lira (küsurlarını okumuyorum.), Fransa 4 877 lira, Yunanistan gümrüksüz satış fiyatı olarak ilân ediyor 5 730 liraya, Almanya 4 658 lira. Bunların hepsi devletin, o ülkelerdeki temsilciliklerinden temin edilen resmî belgeler. Ve giderek, Almanya ve İngiltere'de nasıl kâğıt temin edileceği de ayrı bir sorun olmaya başlamıştır.

Bizde Aksu Fabrikası var gazete kâğıdı imal eden ve İzmit'teki fabrika var. Gerçekten böyle bir kâğıt sıkıntısı ile ülkemizin de yakın zamanlarda, hem de altından kalkılmayacak ölçüde bir kâğıt sıkıntısı ile karşı karşıya kalmasından, ben şahsen bu meslekten bir parça behresi olan bir insan olarak endişe ediyorum, gazete sahipleri de, çalışanları da bu endişe içinde.

Bu minval içerisinde gazete kâğıdı fiyatında da bir ayarlama yapmak, tüketimi azaltır düşüncesiyle olduğu kadar, maliyet hesapları bakımından da zorunlu olmuştur ve maliyet birimi olan 4 500 lira üzerinden gazete kâğıdı arz edilmiştir. Ondan sonra hepiniz biliyorsunuz,

çeşitli şikâyetler, dertler, sızlanmalar ve Sayın Sezgin'in cümlelerinde ifadesini bulduğu gibi, içimizde dışımızda herkesin «gazetesiz mi, basınsız mı» ithamları, iyiniyetle çıkartılmış bir kararname olmasına rağmen, açık yürekle söylüyorum, doğruya doğru, eğriye eğri ilkesiyle söylüyorum, bu kararnameyi işletmek imkânı olmamıştır. «Biz bu kararnameyi uygulayamayız» demiştir görevli memurlar. O, işte «partizanlık yaparsınız, size hayır diyenleri yerinde tutmazsınız» falan, eleştirilerinin yanı sıra, arkadaşların bu haklı direnmeleri karşısında; «peki o halde» denilmiştir ve Sayın Cumhurbaşkanının tasdiklerine dün arz edilen yeni bir kararname ile o kararname yürürlükten kaldırılarak, gazete kâğıdı tüketiminde de bazı tavsiye tedbirleriyle birlikte Hazine yılda bir hayli yüklü bir subvansiyonu Hükümetin isteği ile sırtlamıştır; ton başına ortalama 750 lira bir sübvansiyon Türk basınına, her sabah Hükümetin düştüğünü, düşmesi gerektiğini söyleyen gazetelerimiz dahil, Hükümetin yerinde kalmasını savunan gazetelerimiz arasında bir ayırım yapılmaksızın...

ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Gayet tabiî Sayın Bakan...

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT) — Gayet tabiî efendim. Türkiye o noktaya geldi, onun için gayet tabiî diyorsunuz. Bakan olarak karşınızda bulunan arkadaşınız, gazeteci olarak, şimdi arkasını aramadığım bir dönemde, resmen Başbakanların, bakanların imzası ile kendi çıkardığı dergiye kâğıt verilmemesi döneminden geçerek geldi, onu ıstırabı içerisinde malûl. Onun ıstırabını aramayan bir insan olarak, sizin gayet tabiî dediğiniz gibi ben de gayet tabiî diyorum, hamdolsun gayet tabiî diye diye Türkiye o noktaya geldi ve o noktadan geriye dönemeyecek. İşte bu şekilde bir indirim yapılmıştır.

Değerli arkadaşlarım, basın hürriyeti, sadece parasal yönle ölçülemez. Hadi hükümetleriniz eleştirilerle, dikkatleri çekilerek imkânları içerisinde bu sübvansiyonları yapsın, Türkiye'de 1973 yılında 279 gazete çıkıyor arkadaşlarım ve 1973 yılında 81 850 972,25 liralık resmî ilân almış bu gazeteler. Ayrıca, taşrada 1 204 113 lira resmî ilân dağıtılmış, Anadolu basınına..

Şimdi, İstanbul'da 29 günlük gazete 38 871 000 küsur, Ankara'da 25 günlük gazete 30 645 000 küsur, İzmir'de 6 günlük gazete 7 999 470 lira küsur, Adana'da, Bursa'da, Konya'da, onları geçiyorum...

Arkadaşlarım, şimdi bu kadar gazetenin ve devletten resmî ilân yolu ile objektif kritelerle beslenerek, takviye edilerek, desteklenerek, (Beslenme tabirini bir kötü amaçla kullanmıyorum, varsa tashih edeyim) ayakta kalması, Adalet Partili arkadaşlarım iktidarda bulundukları dönemde gördüler. İşte «İhale Kanunu, ihaleleri birtakım geciktirmelere uğratıyor» vesaire falan ve bu kadar büyük kâğıt tüketimi Türkiye'de ne ölçüde karşılanabilecektir, bunu zaman gösterecektir. Bunu bir kenara bırakarak basının desteklenmesi, basının takviye edilmesi yolunda siyasî partilerimizin burada gösterdiği ortak çareyi bir noktada özetlemek istiyorum. Basının sadece maddî olanaklarla değil, üzerinden her türlü ceza tedbirlerini kaldırarak, fikir özgürlüğünü tam olarak onlara kazandırarak desteklenmesini de temenni ediyorum.

Değerli Adalet Partili arkadaşlarım yazı işleri müdürlerinin para cezası ile karşılanmasını öneren bir kanun teklifini vermişlerdi, Yüce Parlamentoya. Dün Eskişehir Gazeteciler Cemiyeti Başkanı ile, Eskişehir Gazeteciler Sendikası Başkanının bir cevabı çıktı; diyorlar ki, «Anadolu basınında çalışan yazı işleri müdürü günde 111 lira alamıyor ki, 111 lira günlüğünü vererek bu cezamızı karşılayacaksınız, geliniz yazı işleri müdürlerinden bu tehdidi kaldırınız.» diyorlar.

Değerli Sezgin arkadaşım, Anadolu Ajansına Hükümetin baskı yaptığı iddialarından bahsetti. Somut bir örnek vermedi, basında bazı şeyler çıkmış. Anadolu Ajansının bir devlet ajansı, hatta ondan öte, statüsü ile bir hükümet ajansı olması doğru. Sayın Sezgin, siz bakanlık yaptınız, başka arkadaşlarımız bakanlık yaptı, Anadolu Ajansı ile ilişkilerinizin ne ölçüde olduğunu bilirsiniz. Şu anda görüşülmekte olan bütçe de bir ünitede de Anadolu Ajansıdır. Dönünüz bakınız Bakanlığımın mensupları arasına ve Parlamentoya, Anadolu Ajansının Genel Müdürü yoktur. Anadolu Ajansının Genel Müdür Yardımcısı yoktur, Anadolu Ajansının bu bütçe-

den dolayı kendi payına düşecek bir soruya cevap verebilmek için burada herhangi bir temsilcisi dahi yoktur. Ondan sonra Anadolu Ajansına baskı yapılmaktadır... Ne ölçüdedir bu baskı?

Anadolu Ajansı şu anda belki haksız bir şekilde, statüsüne uymayan bir şekilde, belki kendisini tamamen lâyüsel bir yönetimin içinde var saymaktadır, zaman zaman da hiç niyetimiz olmadığı halde, hiç düşünmediğimiz halde, Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu üyeleri orada burada yazılar çırpıştırmaktadırlar; «Hele bizi bir almaya kalksınlar, hele bizi bir görevimizden almaya kalkışsınlar...» Kimsenin böyle bir niyeti yoktur Hükümet olarak, kalkışılırsa tedbirleri bulunabilir, kalkışılırsa çareleri bulunabilir, ama bazı yönetim kurulu üyeleri (Allah selâmet versin) dergilerinde, gazetelerinde muhayyel bir savaşın iştiyakı içinde bu özgür ortamda, hepsini bilirim, vaktiyle hangi ortamlarla ne gibi yazılar yazdıklarını, meslektaşlarıyım, kendiliklerinden bir kısmı (hepsini söylemiyorum) durup durup; «Hele bizi bir alsınlar, hele bizi bir almaya kalksınlar» şeklinde muhayyel mücadele özlemlerini şakırdatmaktadırlar.

Değerli arkadaşlarım, Anadolu Ajansı belirli bir statü içinde kurulmuş çok eski bir yönetmeliğe sahip bir kuruluş. Ama, her yıl hükümetle sözleşmesi yapılan bir statü içinde çalışır. Sayın Genel Müdür Mart ayında yapılması gerekli yıllık sözleşmeleri «Bu hükümet gelir de belki değiştirir» düşüncesiyle mi, yoksa «Martta çok meşgul olurum» düşüncesiyle mi koalisyon görüşmeleri genel seçimlerden sonra başladığı sıralarda, o zaman basın işleriyle meşgul değerli İsmail Hakkı Tekinel arkadaşımla yapmıştır; aynı sözleşme tarafımdan, işbaşına geldikten sonra aynen benimsenmiştir.

Sayın Tekinel ile yapılan sözleşmede Ajansa Hükümet olarak ne yüklenmişse, ne bir kelime eksik, ne bir virgül fazla Ajansla ilişkilerimiz kâğıt üzerinde o ölçüdedir, Anadolu Ajansındaki meslektaşlarımın vicdanlarına sığınarak söylüyorum, hiçbirisi de Hükümetten şu ana kadar, bülteninizde falan kelimeyi, falan haberi niye böyle yazdınız veya yazmadınız şeklinde ne dostça, ne Hükümet üyesi olarak herhangi bir uyarı almamışlardır.

Evet arkadaşlarım, bir özel ajansla da Hükümet arasında bir sözleşme yapılmıştır; ama bu sözleşme tarafımızdan miktarı değiştirilmeden ağırlaştırılmıştır. Sayın Talû Hükümetinin sevk ettiği bütçedeki miktar ne ise, biraz önce Basın Yayın Genel Müdürü arkadaşıma sordum, aynı mıdır dedim, «Evet efendim, aynıdır» dediler. Türk Haberler Ajansı ile yapılan sözleşmede o zaman ayrılan bütçe ne ise şimdi de aynıdır. Tarafımızdan herhangi bir artırma talebi ile karşılanmadığı gibi, artırma direktifi de verilmemiştir.

Buna mukabil, bu özel ajans Türkiye'de kurulmuş bulunan bütün bürolarından sağlanacak iç haberleri devleti enforme etmek üzere 24 saat açık bulundurmaya ve münhasıran basın - yayına ait özel bir kanalla haber santralına aktarılmayı, yukarda adı geçen bürolar tele-foto cihazlarıyle teçhiz edilmiş bulunduğundan, aktüalite fotoğraflarının dışında, devlet hizmetleriyle ilgili fotoğrafları da Ankara bürosunda mevcut alıcı cihaz aracılığı ile münhasıran Genel Müdürlüğün talebine vermeyi Türkiye'nin sosyal, ekonomik, turistik ve politik tanıtılmasında katkıda bulunabileceği, Bakanlığımızca saptanmış her türlü fotoğraf ve haberi THA bünyesindeki gerek tele-foto gerek paket servisleri ve teleks cihazlarıyle Avrupa'da; İngiltere, Fransa, Belçika, İspanya, İsviçre, Almanya ve İtalya'ya, Amerika ve Avustralya'da bağlı bulunduğu ajanslar kanalıyle o ülkedeki yayın organlarına ulaştırmayı, her türlü haber ve resimleri (hükümetin dünyaya yayılmasında yarar gördüğü) 10 bin radyo, televizyon, gazete ve dergilere servis yapan uluslararası üne sahip United Press Ajansına anında aktarmayı, kendisine ait telekomünikasyon sistemini Bakanlığın yurtiçi ve yurt dışındaki bürolarına Bakanlıkça verilecek özel mesajları ulaştırmakta kullandırabilmeyi, bünyesindeki televizyon servisi vasıtasıyle kendi yapacağı; Türkiye'nin sosyal ve ekonomik, siyasal ve turistik tanıtılmasına katkıda bulunabilecek renkli aktüel filmleri de yukarda adı geçen bağlı olduğu kuruluşlar aracılığı ile çeşitli ülkelerin televizyon istasyonlarında gösterilmesini sağlayacak ve her gösteriden en çok 45 gün sonra filmin gösterildiğine dair belgeyi Bakanlığa ibraz edecek, dünya televizyonlarında gösterilişi, Türkiye'nin tanıtılmasıyle ilgili olarak

yılda toplam 1200 fitten aşağı olmayacak, Avrupa ve Amerika televizyonlarında yayın saatine göre dakikası 200 - 600 bin lira arasında değiştiğinden, 1200 fitlik yayından, dakikası 100 bin lira hesabıyle gerçekleştirilmemiş süre Genel Müdürlüğünce Ajansa ödenmeyecek, vesaire şeklinde devam ediyor.

Arz ettiğim gibi, Sayın Tekinel zamanında yapılmış, bence gerekli bir telekomünikasyon imkânı 24 saat devletin güvenlik örgütlerine, Genelkurmay'a vesaireye dahi bağlı, anında ülkenin her yerinden gelen haberleri verebilecek bir sözleşmedir. Devir aldım, devam ettirmekte yarar görüyorum. Bunu Bütçe komisyonunda da söylemiştim.

Sayın arkadaşımın, 420 yayın alımlarındaki artışla ilgili sorularının cevabı da burada. Bu yıl bütçede 4 milyon liraya çıkartılmıştır. O fasıl oraya girmiş oluyor.

Sayın arkadaşlarım, konuşmamı bitirirken huzurunuzda biraz geleneklerin dışına çıkarak, şahsımla ilgili birkaç hesabı verme durumunda kalacağım için özür dilerim.

Sayın Sezgin arkadaşım, demokrasilerde çok önem verilmesi gereken bir konuya değindiler; anamuhalefet partisinin üç nedenle (Turizm ve Tanıtma Bakanlığına değil çok şükür, o Bakanlığın başında hasbelkader İstanbul Milletvekili Orhan Birgit bulunduğu için.) olumsuz oy kullanacaklarını ve özel güvensizlik beslediklerini belirttiler.

Yüce Parlamentoda bir bağımsız milletvekili arkadaşım dahi bu güvensizliği tek başına besleseydi, aynı önemi ve aynı üzüntüyü duyardım. Ana muhalefet partisinin değerli sözcüsüne, böyle bir karar aldıkları için siz bilirsiniz demiyorum. Ne isterseniz yapın, ben arkamdaki sayıya yeterince güveniyorum ve dayanıyorum da demiyorum. Şimdi müsaade ederlerse, tek tek öne sürdükleri gerekçelerin üzerinde duracağım.

«Turizm ve Tanıtma Bakanı partizan yönetimin ve icranın devamlı uygulayıcısıymış.» Geliniz bunu herhangi bir gensoru ile getiriniz; Cumhuriyet Hükümetinin bakanı olarak bunun hesabını Yüce Meclisteher zaman kendi grupuma da, diğer grupların mensuplarına da alnı açık şekilde vermeye hazırım. Ne yapmışım? Devletin hangi parasını keyfî şekilde kullanmışım? Hangi yatırımı keyfî şekilde bir yerden alıp bir başka yere aktarmışım? Bunu söyleyiniz.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesinde TRT'nin ayrıca görüşülmediğini bilin; Turizm ve Tanıtma Bakanının TRT üzerinde özel herhangi bir yetki ve denetim görevlisi olmadığını, Hükümetle Parlamento arasında TRT konusunda sözcü olduğunu biliniz. Bununla TRT'yi, TRT icraatını yermediğimi de hatırlatmak isterim.

Gelelim, hükümet ve devlet adamlığı ciddiyetini muhafazada büyük itina göstermesi gereken ve herkesin böyle bir hal üzere beklediği Sayın Bakanın henüz hükümet sorumluluğunu üzerinde taşıdığı ve Yüce Meclis huzurunda bulunduğu bir sırada bir muhalefet liderine lisanen ağır tecavüzde bulunması, hükümet ve devlet adamına saygıyı yitirmeye sebep olması konusuna :

Sayın arkadaşlarım, ben doğuştan bir inanca, bir yaradılışın sonucu bir şeye sahibim. Öyle devlet adamı, hükümet adamı, Parlamentodaki diğer milletvekillerinden ayrı bir tavır takınacak, öyle azıcık kasılacak; biraz bazılarına gözünü süzerek bakacak, oturuşu kalkışı; ben böyle şey tanımıyorum. Ben halkın içerisinden geldim, milletvekillerimle birlikte geldim, hepiniz gibi mücadeleyle geldim. Oturuşumda, kalkışımda beğenmediğiniz, yereceğiniz bazı şeyler olabilir; ama 48 yaşından sonra beni yeniden yeni bir şekle eski sınıf arkadaşım getiremez, bu bir.

Milletvekilinin sahip olduğu hakları, Parlamentodaki diyaloğu samimî olarak arz edeyim; fevriyim, asabiyim, başka; ama bir noktada inancım var. Açtınız, sohbetin sonunu bitirirken söyleyeyim : Dünya parlamentolarını sık sık izlerim. Bu 1960'dan sonra bizim Parlamentomuzda bir asık suratlı, monoton, monoloğ yönetimi esprisi hâkim oldu. 1960 öncesi parlamentolarında yoktu bu. Karşılıklı söz atılır, konuşulur. Dünyanın her tarafında olur. Hatta ufak tefek çekişmeleri, çatışmaları gazetelerde, radyolarda izliyoruz. Bundan dolayı kimse çatının başına yıkıldığı filan şeklinde de bir evhama, paniğe filan da kapılmıyor.

Sayın arkadaşım Devlet Bakanı idi, ben tecrübesiz bir milletvekili olarak geldim. Hatırlarlar, Bozcaada mı, İmroz mu idi, neydi şimdi hatırlayamadım; o civarda bir konuda kendileri-

ni eleştiren gündem dışı bir konuşma yaptım. Bana gayet sert; 4 yıllık parlamenterliğin, Bakan olmanın tecrübesiyle, yeni gelmiş bir milletvekiline, bir daha kafasını kaldırmaması gerekecek şekilde, belki nazik, edebli, belki tabiî...

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Herkes...

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Tamam gayet sert konuştular, bitti.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Misalini kimse gösteremez.

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, açmayayım şimdi. Zamanımızda, (şimdi aranızda veya değil) bazı bakanların, arkasına milletvekillerini de takarak bu kürsülerde, ta yukarılara kadar çıkarak, Parlamento memurlarını da kovalayarak eyleme giriştikleri görülmedi mi? İnsanların birbirine dövdürülmesi için, bakanların kürsülerden işaret verdikleri görülmedi mi? Açtırmayın ve tutanakları ağırlığı ile ortaya koymayalım. En azından ağırlığı ile koysak, biz 3 aylık hükümetiz. Yapa yapa sadece işte terbiyesizliği Orhan Birgit yapar, diğer bakanlara sıra gelmez; ama tabiî sıradır. Zamanımızdaki tutanaklarda yer alacak şeyleri; hani biraz araştırmacıyım da, meslekten gelerek, isterseniz çıkartalım, konuşalım. Bunu bir kenara bırakalım. O günkü olaydan gerçekten üzgünüm. Ama Sayın Sezgin...

KEMAL TABAK (Adıyaman) — Sayın Bakan...

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

KEMAL TABAK (Adıyaman) — Bakanın söylememesi lâzım diye nutuk attı; ama ondan 15 gün evvel burada bakanın dövülüşü...

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim, rica ederim.

KEMAL TABAK (Adıyaman) — Zapta geçmesi bakımından söylüyorum.

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Sayın Sezgin, o gün bana grupunuz sözcüsü Sayın Ali Naili Erdem'in, Sayın Birgit diye üstüne basa basa hitabettiği şekilde ben de size hitabediyorum. Cumhuriyet Halk Partisi milletin büyük bir kesiminden, 1973 seçim yarışını favori olarak bitirecek şekilde rey almış bir partidir. Bunu bir kere bir yere koyalım.

Şimdi değerli arkadaşlarım; insanların insana göre değişen mukaddesat anlayışları vardır. İnsanlar vardır karılarına, analarına sövüldüğü zaman dünya tavanının başlarına çöktüğünü görürler ve hiç istemedikleri halde, istemedikleri eylemleri yaparlar. İnsanlar vardır bunu doğal karşılarlar. İnsanlar vardır ulusal duygularına, siyasal inançlarına, dinî inançlarına küfür edildiği zaman katil olurlar. İnsanlar vardır bunu çok tabiî karşılarlar. Şimdi bir yandan Cumhuriyet Hükümeti üyesi olarak Orhan Birgit'i görüyorsunuz ve o üyeliğin içerisinde birtakım niteliklerden yoksun olmamasını istiyorsunuz. Öbür yandan buraya çıkıyor Cumhuriyet Hükümetine Başbakan vermiş, çoğunlukla üye vermiş, Millet Meclisinde çoğunluğa sahibolan partiyi, iktidara doğru getirmiş bir partiye ve o partiye rey veren insanların tümüne birden bir sistemin, bir yabancı devletin marşını kendi kongrelerinde söyleme iftirasını yakıştırıyorlar. Bunu gayet doğal karşılıyorsunuz...

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Onu da yakıştıramadık, onu da kabul etmiyorum.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Sizin için söylemiyorum Sayın Sezgin, yeni bir tartışmaya da yol açmak istemiyorum. Dün değerli Muğla Milletvekili arkadaşım Son Havadis Gazetesinde bunu, «Gayet normal» diyor. Fikir hürriyeti çerçevesinde yapılan eleştiriler oluyor bunlar. Hayır, fikir hürriyeti içerisinde değil... Cumhuriyet Halk Partisi kongrelerinde İstiklâl Marşı yerine enternasyonal marşı söylenecek... Bu yakıştırma Cumhuriyet Halk Partisinin üzerine indirilecek. Bundan kim kazanacak?.. Demek ki, Cumhuriyet Halk Partisi kongrelerinde fiilen, gerçekten böyle bir enternasyonal söyleniyorsa, yani Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinin; bir komşu devletin marşı; hayır sadece o değil, bir sistemin marşı söylenecek ve onu söyleyenler arasında kongre, bütün bu milletvekilleri ve bütün onlara rey verenler, Türkiye'de komünizmi bu kadar rahat legalize etmeye çalışan akıl fukaraları olabilir. Bunları, o anda komik bir şey söyledikleri için insan belki gülerek karşılayabilir; ama tutanaklara bunlar böyle geçecek, bundan Yüce Meclisin çeşitli kanaatlerindeki arkadaşlar rahatlıkla istikbaldeki hesapları ba-

kımından, olmaması gereken anlamlar çıkaracaklar.

ÜNAT DEMİR (Muğla) — Hangi Muğla Milletvekili?

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Siz değilsiniz. Sizin gazete yazılarıyle fazla ilişkiniz yok. Değerli Buldanlı arkadaşım yazmış. Fevrî, olabilir.

Arkadaşlar o anda, şimdi söylüyorum, yapmamam gerekirdi, o elfazı galizeyi kullanmamam gerekirdi; ama o anda başıma tavanın çöktüğünü hissettim. Bir Türk milliyetçisi olarak, bir Türk çocuğu olarak hissettim. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Beni tahrik eden arkadaşıma da; beni, partimi, tümümüzü tahrik eden arkadaşıma da «Sen eski bakansın. Sen eskiden bakanlık, başbakan yardımcılığı yaptın ve şimdi de bir parti liderisin, sana yakışır mı bu aşağılık iftirayı söylemek» deseydiniz, bana da bu lâfı söylediğiniz için şimdi iner elinizi öperdim. Lütfen eşit olunuz, âdil olunuz, munsif olunuz. Bir gün aynı şekilde bir olayla karşılaştığımız zaman kendi duygularımızın da rencide edileceğini düşünerek, tekrar munsif olunuz diyorum ve hepinizi saygı ile selâmlıyorum. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

Sayın Bakan, bir dakika efendim.

Mesaimiz bitmiştir, 3 - 4 tane de soru vardır. Sorular bitinceye kadar mesainin devam etmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Soruları okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Aşağıda yazılı sorumun Sayın Turizm Bakanı tarafından cevaplandırılmasını arz ederim.

Siirt
İdris Arıkan

Bir ilin turistik yatırımlara nail olması, turistik potansiyele sahibolmasına bağlıdır.

Türkiye'de bütün illerle ilgili olarak turistik potansiyele sahibolma yönünden bir etüt var mıdır? Yoksa, hangi kıstasa göre bazı iller turistik yatırım programına alınmış ve ekserisi Güney Doğuda olan iller program dışı bırakılmışlardır.?

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Efendim, böyle bir çalışma elbette vardır. Turizm mevsimine açık olan imkânı başta olmak üzere, tarihî ve turistik değerleri olan iller arasında bir sıralama yapıyoruz. Güneydoğuda bu yıl Adıyaman ve Doğuda Van ili bu tercihe alınmıştır.

Değerli arkadaşımın, daha başka istediği bilgiler varsa ya özel olarak kendisine, ya da vaktinizi almamak için yazılı olarak cevap arz edeyim.

BAŞKAN — İkinci suali okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Sayın Turizm ve Tanıtma Bakanına iki önemli hususta soru sormama müsaadelerinizi rica ederim.

Muğla
Ünat Demir

BAŞKAN — Buyurun Sayın Demir.

ÜNAT DEMİR (Muğla) — Sayın Bakan, Türkiye 7 bin kilometrelik bir sahil şeridine sahiptir. Dağların kıyıya dik inmesi, girinti ve çıkıntılarla bunun 1 100 kilometresi Muğla'ya isabet etmiştir. Muğla'nın coğrafî kaderidir, ne yapılacaksa mutlaka komşu illere yansır ve orayle bir kader bağı içine girer.

Sayın Başkan, bazı hususlarda Sayın Bakanı aydınlatmak istiyorum. Kendileri yeni Bakan oldukları için bu durumu bilmelerinde fayda vardır.

Ekin ambarına yapılacak olan hava meydanı, Didim, Kuşadası ve İzmir'in turistik kesimlerini içermektedir. Şöyle ki, Çiğli Hava Meydanında trafik sıkışıklığı sebebiyle turistler iki saat bekletiliyor. Oradaki hava meydanının o tarafından da yararlanmak için birinci plana alındığı kanaati bölgemizde belirgindir. Bunu normal karşılıyoruz. Aynı düşünceyi Güneye aktardığımız zaman, Antalya'nın Kaş kazası kısmındaki, dünyada sadece Florida'da olduğu söylenen turizmle ilgili kitaplardan öğrendiğimize göre, önde deniz, arkada kum, çamları boğazlamış ve keza Patara'da 3 bin yatak, dört devrede turist yer değiştirdiği zaman 1 milyar lirayı geçen gelir temin eder.

Şimdi bölgecilik yapmak kastıyle söylemiyorum, sadece kendi iline raci değil, Antalya'yı da içine aldığı için ileride Türk ekonomisine

milyarlar kazandıracak bu kesimin, bu bölgenin kitle turizminden mahrum edilmemesi için Dalaman hava meydanı hakkında Turizm Bakanı olarak ne düşünüyorsunuz?

Bakanlığımızı turizm açısından çok ilgilendiren tarihî kazılar yabancılar eliyle yapılmaktadır. Tarihî eserler çıktıktan sonra Türkiye'de kalmamakta, dışarıya kaçırılmaktadır. Bunu her türlü şekilde ispat etmeye hazırım. Bu işin önüne geçilmesi bakımından Bakanlığımız ne düşünmektedir?

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Bakan.

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Efendim, hava alanıyle ilgili çalışmalar arazi spekülasyonu endişesiyle planlama safhasındadır. Açık olarak arz etmeye cesaret edemiyorum ve ben de henüz bilemiyorum. Ama Dalaman alanı bakımından benim de kişisel görüşüm sorulursa, tercihim vardır başka başka nedenlerle de, değerli arkadaşımın söylediği şekilde.

Tarihî yapıtların kaçırılması konusu sadece bizim olanaklarımız bakımından değil, biliyorsunuz, kıyı korumasıyle ilgili, gümrükle ilgili, İçişleri Bakanlığının Gümrük Muhafaza Teşkilâtının da üzerinde durabileceği bir konu. Keşke elimizde o imkânlar olsa, biz de önlemeye çalışsak.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Diğer bir soruyu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki suallerimin Sayın Bakan tarafından cevaplandırılmasına tavassutunuzu istirham ederim.

Tokat
Hüseyin Abbas

Sualler :

1. — Türkiye'deki turizm hadiselerinin bilhassa;

a) Eski eser,

b) Uyuşturucu madde,

c) Silâh kaçakçılığı için vasıta olduğu söylenmektedir. Doğru mudur? Doğru ise alınan tedbirler nelerdir?

2. — Turizmin milletimizin millî ve manevî değerlerini ve ahlâkını bozucu bazı hadiselere vasat olduğu aşikâr olduğuna göre, buna mani olmak için ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Yazılı olarak cevap vereceğim.

BAŞKAN — Diğer soruyu okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Turizm ve Tanıtma Bakanına sorulmasını istirham ederim.

1. — Yunanlılar Türk turizmine zarar verici faaliyetlerini artırmışlardır. Bunu önleyici tedbirler nelerdir ve ne zaman uygulayacaksınız?

2. — Kâğıt hakkında son çıkan kararname ile ayda 65 ton ölçüsü bahis konusudur. Neden 70 ton değildir veya 60 ton değildir? 65 tonluk limiti aşan gazeteler hangileridir.?

Isparta
Mustafa Cesur

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Yunanlıların Türk turizmine rekabetleri kendi bakımlarından gayet tabiî haklarıdır. Bu bir sanayidir ve ticarettir. Kim daha açıkgöz davranırsa karşısındakinin hakkını elbette almak isteyecektir. Yunan gemilerinin memleketimize getirdikleri turistleri çok az süre ile konaklattıkları gerçeği karşısında, önümüzdeki yıl limanlarımıza turizm amacıyle gelecek Yunan gemilerinin, limanlarımızda belirli bir süreden daha az bir şekilde kalmasını önleyecek mevzuata gidiyoruz. Tanıtma faaliyetlerimizde de elbette Yunanistan'la aramızda en büyük farkın, Türkiye'de demokrasinin bütün gerçekleriyle işlediğini ve Yunanistan'da bir Cunta idaresinin hâkim olduğunu söylemek oluyor. Bu ikinci nokta, Yunanistan turizminde Yunanlıların aleyhine işlemeye başlayan bir faktör olmuştur.

Kâğıt konusunda değerli arkadaşımın sorduğu soruyu mevsimsiz buluyorum. O kararname yürürlükten kaldırılmıştır. Ama «65 tondan fazla kâğıt alan gazeteler hangileridir» derse, kabataslak sıralayalım; Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Günaydın, Tercüman, İzmir'de Yeni Asır Gazetesi.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

Diğer soruyu okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Yurdumuzun turistik alanlarında yabancı şirketler tarafından yapılan motel ve dinlenme köylerine geçen yıllarda Türk erkekler, hatta

bazı yöneticiler bile alınıyordu. Örneğin, Antalya Kemer, İtalyan Tatil Dinlenme Köyünde olduğu gibi. Bu tutum çevre halkında tepkilere yol açıyor, turistlere yakınlık değil, turist düşmanlığı doğuruyordu. Bu dönemde de aynı uygulama devam edecek midir?

Sayın Bakan tarafından cevaplandırılmasında aracılığınızı saygı ile rica ederim.

Antalya
Fahri Özçelik

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Valtur Tatil Köyüne Türk turistlerinin de girebildiği ve girebileceği yolunda son günlerde ilânlara rastlıyorum. Bu, bildiğim kadarıyle, herkese açık bir tatil köyüdür. Gerçi memleketimizde özel şartlarla kurulmuş, sadece kendi üyelerine açık tatil köyleri var, onlar kulüp Mediterrane filâna ait, demin değerli arkadaşlarımdan bir tanesi eleştirmişti; ama bu Valtur o nitelikte değildir.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkanım, zannediyorum Sayın Bakanın açıklamaları bittikten sonra öğle tatili vermeyi takdir etmiştiniz. Eğer müsaade buyurursanız bu bütçeyi bitirelim, Bakanlık mensupları işlerinin başına gitsinler. Böylece diğer bakanlık da kendilerini daha iyi ayarlarlar. Çok uzun sürmeyecekse bu bütçenin bitirilmesini takdirlerinize sunmak istiyorum.

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Efendim, eğer bana bu konuda bir öneri lütfederseniz, şu anda İstanbul'da Balkan Turizm Komitesinin toplantısı var, saat 16.00'da da orada bulunmak zorundayım.

BAŞKAN — O halde mesaimize, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesi bitinceye kadar devam edilmesini oylarınıza sunuyorum Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın Demirtaş.

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — Sayın Başkan, Hükümetin, Türkiye'mizde muhtelif illerimizde televizyon yayınları faaliyetlerini takdirle karşılarım.

Konya, tarihî eserleri, Mevlâna ve eski eserleriyle, müzeler gibi zengin bir hazineye sahiptir. Turizm yönünden de büyük bir özelliği vardır. Televizyonun eğitici, öğretici, tanıtıcı yönü olduğu kadar eğlendirici özelliği malûmunuzdur. Gelen turist, Konya gibi gece hayatı olmayan yerde gecesini değerlendirmek ister. Aynı gerekçe, Konya ve civarı için de söz konusudur.

Konya televizyonu için mahallî basında idarecilerin beyanları çıkmış, muhtelif tarihler söylenmiştir.

1. — 1974 yılında Konya televizyonu tahakkuk edecek midir?

2. — NATO'nun da katkıda bulunacağı 130 milyonluk radyoling sistem projesi, Karadağ tesisi, müteahhidin işi bırakmasıyle durdurulmuş mudur?

3. — İzmir televizyon kulesinin yıkılması nedeniyle Konya'ya tahsis edilen yansıtıcı İzmir'e verilmiş. Şimdi kule tamir edildiğine göre, tekrar Konya'ya tahsis edilecek midir?

Sayın Bakanlığımızın, turizm yönünden televizyon için bir çalışması var mıdır?

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Yazılı olarak cevaplandıracağım efendim.

BAŞKAN — Bir sual daha var efendim, okutuyorum.

Türkiye haritasına çok değişik ve tabiî güzellikleriyle büyük bir göl olarak işlenen ve çevresinde Eti, Selçuk, Osmanlı medeniyetinin eserlerini ihtiva eden ve büyük çapta insanın görmek için taşındığı Keban baraj gölünün turizm yönünden değerlendirilmesi bakımından ne düşünülmektedir?

Elâzığ
A. Orhan Senemoğlu

TURİZM VE TANITMA BAKANI ORHAN BİRGİT (Devamla) — Efendim, Keban gölü oturduktan sonra orada bir etüt çalışması yapacağız, ama henüz göl yerine oturmadı. Dolmasını ve oturmasını bekliyoruz.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

Buyurun Sayın Tosyalı.

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Sayın Başkanım, çok değerli arkadaşlarım, Gayet kısa olarak turizm politikası hakkında düşüncelerimi arz edeceğim.

Sayın arkadaşlarım, Turizm Bakanlığının genel turizm politikasında değişiklik yapılarak, Kastamonu vilâyetinin, Karadeniz sahilleri merkez olmak üzere, Sakarya sahillerinden Rize'ye kadar bütün Karadeniz sahillerinin turizm ge-

lişme, plan ve programına alınmasını önemle öneriyorum. Gerekçesine gelince :

Sevgili arkadaşlarım, turizmde bölgelerarası dengeyi sağlamak için memleketimizin her tarafına turizm imkânlarını, gayretlerini, gelişmesini yaymak lâzımdır. Bugün için bizdeki uygulama, memleketin turizm imkân ve faaliyetinin % 90'ını yalnız Ege, Akdeniz ve Marmara bölgesine teksif etmiş bulunuyoruz, bu doğru değildir, bu bölgedeki turizm kesafeti çok fazladır, turizm yükünün altından kalkamıyoruz, gelenleri ağırlayamıyoruz. Yurdun başka bölgelerine bu turizm kesafetini yaymak lâzımdır.

İkincisi, turizm mihrakı olan İzmir, Antalya ve İstanbul'u içine alan Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerine gelen Orta Avrupalı, Kuzey Avrupalı turistler daha ziyade tarihî eserleri görmek isterler, sıcak güneş, ılık deniz ve plâjdan faydalanmak için gelirler. Bizde Marmara, Ege ve Antalya'nın sıcak güneş, ılık deniz ve plâjına ilâveten, İspanya, Fransa, İtalya ve Yunanistan'da aşk da var, şarap da var ve cinsel ilişkiler de var. Turistlerin oralara gitmesi daha kolay, kısa süreli ve daha ucuz. Lisan kolaylıkları ve cinsel ilişkileri bakımından da oralara gitmek onların işine gelir. Bu da gösteriyor ki, Avrupa turistlerinin turizmde aradığı, güneş, deniz ve plâj unsurları hem Güney Avrupa'da, hem de bizim Marmara, Ege ve Akdeniz bölgemizde vardır ve bunlar aynı unsurlardır, turist çekme için.

Fakat bir tarafta Güney Avrupa'da turizm ucuz, kolay ve kısa sürelidir. Avrupalı turist on - onbeş günlük tatilini geçirmek için umumiyetle Güney Avrupa memleketlerini tercih eder. Orta ve bilhassa Kuzey Avrupa memleketlerine mensup turistler, kendi iklimlerine yakın bir iklimi tercih ederler. Tabiat manzaraları güzel, vahşi, enteresan olan dağlık ve ormanlık yerlerdeki ılık güneş, deniz ve plâjları olan Yugoslavya'nın Dalmaçya, Bulgaristan'ın ve Romanya'nın Karadeniz sahillerini tercih etmektedirler.

Bizde merkezî Kastamonu sahilleri olmak üzere, Sakarya, Zonguldak, Kastamonu, Sinop, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon ve Rize vilâyetlerini içine alan Karadeniz sahillerindeki turizm imkânları bilhassa Doğu, Kuzey ve Orta Avrupa memleketlerinin turistleri için çok caziptir. Sayın arkadaşlarım, bunun cazip oluşunun delili, Bulgaristan'ın Varna ile Burgaz arasındaki 103 kilometrelik Karadeniz sahil şeridine senede 1,5 milyon turist gelirken, 640 milyon dolarlık döviz bırakırken, bütün faaliyetlerimize rağmen, gayretlerimize rağmen, bizim Marmara, Ege ve Akdeniz sahillerimize gelen turistlerin miktarı, yalnız Bulgaristan'ın 103 kilometresine gelen turistlerin üçte biri nispetindedir. Bıraktığı döviz de onda biri nispetindedir. Buna ilâveten Romanya'nın yalnız Köstence bölgesine, Tuna ağzına kadar Köstence bölgesine gelen turistlerin miktarı bizimkinin iki mislidir, bıraktığı döviz üç mislidir. Bu da gösteriyor ki, Kuzey Avrupa ve Orta Avrupa memleketleri kendi iklimlerine yakın Karadenizin iklimini, denizini, güneşini, çevresini daha tercih etmektedirler.

Bu sebeple, bizim mütemadiyen, körün taşını belleğdiği gibi yalnız bir bölgeye turizm faaliyetini teksif etmemiz doğru değildir. Kuzey Avrupa memleketlerini, Orta Avrupa memleketlerini, Türkiye daha başka bir hava içerisinde, onların iklimine uygun güneş, deniz, plaj, orman, tabiat manzaraları bol, misafirperverliği daha bol, daha ucuz olan Karadeniz sahillerine de çekmemizin, Türkiye turizminin inkişafı bakımından, gelir getirmesini temin bakımından çok önemli ve lüzumlu olduğuna inanıyorum.

Bu sebeple Turizm Bakanlığının genel politikasında değişiklik yapılarak, Karadeniz bölgesinin de turizm gelişme programı ve planına alınmasını, Türk turizminin gelişmesi, millî turizm gelişmesi ve millî gelirimize katkısının artırılması bakımından önemli görüyorum.

Bir iki dakika ile bir hususu daha arz edeceğim.

Hükümetin kâğıt fiyatlarını yüksek tutmasını, kâğıtta farklı fiyat uygulamasını, gazete ve basın - yayına, millî eğitim ihtiyaçlarına çok menfî etkisi olacağından zararlı ve lüzumsuz buluyorum. Kâğıdı ucuzlatmak için, zam ve farklı fiyat uygulaması değil, yeni kâğıt fabrikalarının süratle kurulması yoluna gidilmesini tavsiye ve temenni eder, Yüce Meclise saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tosyalı.

Sayın Rasim Gürsoy, buyurun.

RASİM GÜRSOY (İçel) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri,

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının 1974 malî yılı Bütçesi dolayısıyle görüşlerimi arz edeceğim.

Bugün dünyanın her tarafında refah seviyesinin yükselmesi sonucu olarak insanların seyahat etme, gezip görme ve rahat tatil geçirme arzusu çok artmış bulunmaktadır. Özellikle sanayi yönünden gelişmiş ülkelerin yılın 11 ayını çalışarak geçiren insanları, 1 aylık tatillerini değerlendirebilmek için, kendi memleketlerinde olmayan tabiî güzellikler yanında bol güneş, temiz hava, tarihî eserler, deniz ve misafirperverlik ile beraber otel, motel, kamping tesislerinin de bulunduğu ülkeleri seçtikleri bir gerçektir.

Bugün memleketimizde turist akını yıl be yıl artıyorsa, bunun sebepleri, yukarıda arz etmeye çalıştığım ve turistin aradığı özelliklerin memleketimizde var oluşudur.

Değerli arkadaşlarım, yabancıların aradıklarını memleketimizde az da olsa bulabilmiş olmalarıdır ki, geçen sene yurdumuza gelen turist sayısı 1 300 000 olup, bıraktıkları döviz miktarı ise, geçen yıla oranla bir hayli artarak, 170 milyon dolara ulaşmış bulunmaktadır. Eğer koalisyon Hükümeti eski hükümetlerin planladığı yatırımlarda kısıntı yapmaz ve bu sektörün gelişme gösteren faaliyetlerine destek ve yardımcı olursa yurdumuzun bu gelişmelerden sağlayacağı malî imkânın, millî gelirimizin artmasına ve hayat seviyemizin yükselmesine katkısı olacağı şüphesizdir.

Sayın milletvekilleri, gerçi Hükümet programında: «İç ve dış turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel katkılarından yurdumuzun ve ulusumuzun gereğince yararlanması sağlanacaktır.» diye biten ve tatminkâr olmayan bir bahis varsa da, yetersiz saydığım bu görüşü, koalisyonun bünyesi icabı saymak gerektiği şeklinde anlıyorum. Bugün yurdumuza gelen yabancıların % 60'ından fazlası tarihî yerlerimizi görmek için gelmektedirler. Bilhassa memleketimizin Ege ve Akdeniz sahilleri eski çağ medeniyetleri eserlerinin, kalıntılarının bol olduğu ve yabancıların hayranlık duydukları tarihî zenginliklere sahiptir. Bunun yanında, Akdeniz sahillerinde turizm mevsimi yılın üçte ikisine tekabül eden 8 ay süre ile devam edebilmeye müsait bir iklime sahip bulunmaktadır

Değerli arkadaşlarım, Bakanlar Kurulu 25 . 7 . 1960 tarih ve 6/12209 sayılı Kararname ile turistik gelişme politika esaslarını tespit etmiş bulunmaktadır. Bu kararnamenin 2 nci maddesine göre, Çanakkale il sınırının denizden başladığı nokta ile Antalya - İçel il sınırının denizden başladığı nokta arasında kalan arazi turistik gelişme bölgesi olarak tespit edilmiş bulunmaktadır. Memleket turizminin gelişebilmesi için bölgelerin ehemmiyetine göre bir sıraya konmuş olmasına, fiziksel planlarının yapılmasına bir diyeceğimiz elbette yoktur. Meselâ Antalya bölgesi için bir master planı uygulanıyor ve bu bölgenin turizm sanayiine de büyük katkısı oluyor, takdirle karşılarım.

Yukarıda arz ettiğim kararname ile turistik gelişme bölgesinin dışında bırakılmış bulunan İçel il sınırının turistik potansiyel araştırmaları ve fizikî çalışmaları devam etmekte midir? Ne safhadadır? Bu çalışmalar biran önce tamamlanırsa görülecektir ki, iklimi, denizi ve tarihî zenginlikleri Antalya ile aynı olan İçel il sınırının da turistik gelişme bölgesi dahilinde muamele ve teşvik görmesi imkânları doğacaktır.

Gerçi Bütçe Karma Komisyonu Başkanlığa sunduğu raporunda, 6/12209 sayılı Kararname ile kabul edilen turistik politika esaslarının bazı hükümlerinin değiştirilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu taslağından bahisle; «Çanakkale il sınırından İçel il sınırına kadar uzanan 3 kilometre derinliğindeki kıyı şeridine tüm turistik yatırımları yığmanın bazı sakıncaları görülmüştür. Günün değişen turizm anlayışının ihtiyaçlarına cevap verecek yeni kararname çalışmaları yapılmaktadır» deniyorsa da, bu husus biran önce taslak olmaktan çıkarılarak kararname haline getirilmelidir.

Türkiye bugün turizm gelirlerinden çok şey beklerken, Akdenizin 400 kilometre uzunluğunda bir şerit ihtiva eden ve bugün turisti zaten kendisine çekmiş bulunan İçel il sınırına Devletçe yapılacak yatırımlar kârlı yatırımlar olacaktır. Zira bu bölgede, en azıyle söylüyorum, 8 ay denize girilebiliyor, 10 ay havalar mutedil seyrediyor. Ayrıca Antalya istikametine gidenler dönüşlerini mutlaka Mersin üzerinden yap-

mak zorunluğunu duyuyorlar. Ne var ki, buralarda da turist, tabiî güzellikleri bulmasına rağmen otel, motel, kamping gibi konaklama yerlerinin az oluş sebebiyle arabası içinde yatmak zorunda kalıyor. Bu sebeple de yurdumuza gelmesine çalıştığımız dövizi çok az harcayıp geri dönüyor. Bundan da kaybeden, memleketimiz oluyor.

Değerli arkadaşlarım yukarıda bahsettiğim kararname 5 sene önce çıkarılmıştır. O tarihlerde memleketimizde turizm sanayii henüz emekleme devresinde idi; ama bugün bu sanayi kolu 5 sene öncesiyle mukayese kabul etmeyecek derecede artış göstermiştir. Otel, motel, kamping ve tatil köyleri tesis edilmiş ve yatak sayısı da bu oranda çoğalmıştır. Bilhassa Ege, Marmara ve Antalya'dan başka Anadolu'da da bu tesisler bollaşmıştır.

Turizm gelirlerindeki artış bunun neticesidir. 6/12209 sayılı Kararnamenin tahdidettiği sınırların genişletilmesi çalışmaları biran önce sağlanmalıdır. Sayın Bakanımız turizmi altın yumurtlayan bir tavuğa benzetmiştir. O halde, altın yumurtlayan tavuğa benzettiğimize göre, bu altın yumurtlayan tavuk sayısını da çoğaltmamız lâzımgelmektedir. Bugün için gelen bir turistin yurdumuzda konaklama süresi ortalama 5 gündür. Halbuki komşumuz Yunanistan'da bu süre 12 - 13 gündür. Bunda Yunanistan ve Bulgaristan'ın aleyhimize açtığı menfî propagandanın tesirinin az olduğu da söylenemez.

Değerli arkadaşlarım, gazetelerde okuduğumuza göre Bulgarlar konaklama süresini uzatan yabancılara ucuz benzin vermek suretiyle turistleri teşvik bile ediyorlar. Turistik yerlerde yapılacak altyapı ve kamulaştırmalar için 1973'te 49 milyon lira konmuş iken, bu yıl 9 milyon lira ödenek konmuş olmasını, bu hususlaki çalışmaların yavaşlayacağının bir işareti olarak görmekteyiz.

Değerli arkadaşlarım, gazeteler için Hükümet bir kararname çıkarmış, taban olarak da 65 tondan fazla kâğıt kullananlara % 25, daha az kullanana da % 10 ödeme kolaylığı sağlayacağını vadetmiştir. Peşinen ifade edelim ki, bu karar Anayasanın eşitlik ilkelerine aykırıdır. Ayrıca % 25 ödeme kolaylığının tabanı 65 ton olduğuna göre, burada himaye edilmek istenen bir dergi veya gazete olduğuna inanmak gerekiyor. Nitekim Sayın Bakan itiraf etti, 65 tonu kapsayan gazete Cumhuriyet Gazetesiymiş.

Koalisyonun üçüncü ortağı olarak bilinen ve hayatında Melek Sineması müdürlüğünden başka memuriyeti olmayan bir gazete mensubuna istisnai muamele yapılarak verilen TRT Genel Müdürlüğünden ayrı olarak üçüncü ortağın bu kararnameden aylık kazancı ne olacaktır?

BAŞKAN — Sayın Gürsoy, bir dakikanız kalmıştır efendim.

RASİM GÜRSOY (Devamla) — Tamamlıyorum efendim.

Değerli arkadaşlarım, son günlerde hiç arzu etmediğimiz ve hiçbir arkadaşımızın arzu etmeyeceği bazı nahoş hadiseler burada cereyan etmiştir. Turizm ve Tanıtma Bakanı ve Hükümet sözcüsü Sayın Birgit, üzülerek gördük ki, galiz kelimeler kullanan ve kavga çıkaran öncülerin arasında bulunuyordu. Hepimiz insanız, bir buhran geçirmekte bile olsak, galiz söz söylemeyi, kavga çıkarmayı itiyat haline getirmiş de bulunsak, bu kutsî çatı altındaki davranışlarımızı frenlemek zorundayız. Nitekim Sayın Bakan itiraf etti ve «Sinirime hâkim olamadım» dedi, biz de kendisine hak veriyoruz.

Değerli arkadaşlarım, son olarak, Erdek'teki kamulaştırma hususunda Sayın Bakan demagoji yaparak: «Köylülerin malı sembolik bir bedelle ellerinden alınacak» dedi. Erdek'teki kamulaştırmada, Sayın Kırımlı zamanında 45 kişinin arazisinin istimlâki kararlaştırılmış ve gerçekleşmesi işi sonuçlanamamıştır, doğru. Bu sahada 15 bin metrekarelik arazisi 15 bin metrekarelik arazisi olan Cumhuriyet Halk Partili Burhan Soydan, bu uygulamadan şikâyetçi idi. İşte Sayın Bakan, köylülerin malının uygulamasını değil, kendi partisine mensubolan Burhan Soydan'ın arazisine uygulanmasını durdurmuştur.

BAŞKAN — Sayın Gürsoy, bitti vaktiniz efendim, son cümlenizi rica edeceğim.

RASİM GÜRSOY (Devamla) — Bir de Sayın arkadaşlarım, köylülerinin arazilerinin ucuz fiyatla alınacağı iddiası ise gülünçtür. Sayın Bakan da bilir, hukukçular da bilir, arazisi ucuza istimlâk edilen vatandaş tezyidi bedel davası açmak suretiyle malının hakkını Türk adaletinden alma hakkına sahiptir. O halde Sayın Ba-

kanın burada yaptığı eleştiri de yerinde değildir.

1974 yılı Turizm Bakanlığı bütçesinin Türk Milletine, Türk ulusuna hayırlı olmasını temenni eder, hepinize saygılar sunarım. (A. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gürsoy.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesinin tümü üzerindeki görüşmeler bitmiştir.

Bölümlere geçilmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri teker teker okutuyorum efendim.

A) TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI BÜTÇESİ

Bölüm		Lira
101	Genel Yönetim BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	6 069 075
102	Destek Hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	9 894 356
111	Ülke Turizminin geliştirilmesi BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	145 636 191
112	Ülkenin Yurt içinde ve Yurt dışında tanıtılması BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	90 858 860
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	4 819 600

Basın - Yayın Genel Müdürlüğü Bütçesi

Bölüm		Lira
101	Genel Yönetim BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	3 351 496
102	Destek Hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	5 188 159
111	Haber alma ve değerlendirme BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	50 340 705
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	68 541

1974 yılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesinin memleketimize ve camiaya hayırlı olmasını temenni ederim. (Alkışlar)

Saat 14.30'da tekrar toplanıp bütçe müzakerelerine devam etmek üzere birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati : 13.35

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,30

BAŞKAN : Başkanvekili Rasim Hancıoğlu

DİVAN ÜYELERİ : Oral Mavioğlu (İçel), Mehdi Keskin (Kastamonu)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 83 ncü Birleşiminin 2 nci Oturumunu açıyorum.

B) SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI BÜTÇESİ

BAŞKAN — Gündem gereğince Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bütçesinin görüşülmesine geçiyoruz.

Hükümet ve Komisyonun yerlerini almalarını rica ediyorum.

Grupları adına söz isteyen sayın üyelerin isimlerini okuyorum : Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına Sayın Mehmet Altmışyedioğlu, Adalet Partisi Grupu adına Sayın Cemal Külâhlı, Demokratik Parti Grupu adına Sayın Yasin Bozkurt, Millî Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Abdurrahman Ünsal, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Hasan Vamık Tekin.

Şahısları adına söz isteyen sayın üyeler ise; Sayın Hasan Tosyalı, Sayın İbrahim Göktepe, Sayın Ünat Demir, Sayın Hasan Celâlettin Ezman, Sayın Yalçın Oğuz, Sayın Kemal Ataman, Sayın Şükrü Yüzbaşıoğlu, Sayın Mehdi Keskin, Sayın Rıza Gençoğlu ve Sayın Talât Oğuz'dur.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına Sayın Mehmet Altmışyedioğlu, buyurun efendim.

C. G. P. GRUPU ADINA MEHMET ALTMIŞYEDİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

1974 yılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesi üzerinde Cumhuriyetçi Güven Partisinin görüş ve temennilerini arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin planlı döneme girmesi ile ekonomimizin sanayie büyük ağırlık getirdiği şüphesizdir. Türk sanayiini incelerken bunu iki kısımda ele almak mümkündür.

Birincisi; 1962 yılına kadar olan durum,
İkincisi; 1962 yılından sonraki durum.

Bilindiği gibi, birinci bölümde Türkiye daima ziraat memleketi olarak düşünülmüş, sanayileşme ancak 1934 yıllarında başlatılmıştır. 1934 yılından sonraki devrede ancak birkaç fabrika kurulmuş ve bu devirde maalesef bu fabrikaların bir kısmı, kamu sektörü elinde olmayanların çoğu, azınlıkların elinde çalıştırılmıştır.

Çok partili hayata girdiğimiz yıllarda ülkemizin sanayileşmesi için ciddî çabalar sarf edilmiş; fakat bu çabalar da cılız kalmıştır. 1950 yılından sonra Türk toplumu hızlı ilerlemeye başlamış, bu yıllarda sanayiin hızlanması için özel teşebbüse yatırım ve para gücü himaye edilmek suretiyle teşvik edici tedbirler alınmış; hatta bu devirde Devlet sektörüne 8 milyar liralık yatırım kredisi sağlandığı halde, özel teşebüse 4 milyar liralık yatırım kredisi sağlanmıştır.

1962 yılından sonra sanayi kalkınmamız ümit verici bir seyir takip etmiştir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planımızın umumî kalkınma hızı % 7 olarak hesaplanırken, sanayi sektörü kalkınması % 12,3 olmuş, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında da % 12 olarak tespis edilmiştir.

Sayın milletvekilleri, 1974 yılında ve sonraları sanayimiz hangi hedeflere ulaşmalı ve Bakanlık neler yapmalıdır; bu konudaki düşüncelerimizi kısaca arz ediyorum:

Evvelâ şunu belirtelim: Türkiyemiz hızlı sanayileşme zorundadır. Memleketimizde sanayileşme alanında Cumhuriyetten bu yana önemli adımlar altılmıştır. Ancak, en kısa zamanda çağdaş uygarlık seviyesine erişme ülküsü ve bunun gerektirdiği hızlı ve istikrarlı kalkınma için bu seviyeyi ve bugünkü sanayi-

leşme temposunu yeterli görmüyoruz. Bu alanda yeni ve büyük atılımlar yapmak zorunda olduğumuza inanıyoruz.

Sanayileşme, Türk Milletinin, içinde bulunduğu yüzyılın başından beri özleminî çektiği bir amaçtır. Daha yüksek bir hayat seviyesi sağlamanın yolunun sanayileşmeden geçtiği milletimizin sağduyusu ile sabit olmuştur.

Yaşama seviyesinin süratle yükselmesi ve yükseltilmesi, istihdam imkânlarının kararlı ve süratli bir surette artırılması, tarımda modernleştirmenin hızlandırılması, dış ticaret ile ilgili sorunların çözümlenmesi, toplumun bütün kesimlerinde verimliliğin artırılması ancak sanayileşme ile gerçekleştirilebilir.

Önümüzdeki 20 yıl içinde nüfusumuz 38 milyondan 68 milyona çıkacaktır. Hızla artan bu nüfusa tarım alanında iş bulmaya imkân yoktur. Bu nüfusa sanayide ve sanayie bağlı olarak gelişecek olan hizmetler kesiminde iş ve kazanç bulma zorunluğu vardır.

Sanayide verimlilik oranı daha yüksektir. Bugün işgücünün % 66'sı tarımda çalıştığı halde tarım, millî gelirimizin ancak % 28'ini teşkil etmektedir. Sanayide çalışan nüfus % 11 olduğu halde bu sektör, millî gelirimizin % 23'ünü meydana getirmektedir.

Türkiyemizin jeopolitik durumu sanayileşmemizi zorunlu kılmaktadır. Komşularımız sanayileşme yolunda hızla ilerlerken bizim bu alanda ağır hareket etmemiz tehlikelidir.

Ayrıca, Türkiye'nin Ortak Pazar ilişkileri de sanayileşmemizi zorunlu kılmaktadır. Millî varlığımızı, bütünlüğümüzü, yüksek millî menfaatlerimizi bu büyük ve gelişmiş topluluk içinde koruyabilmemizin tek yolu sanayileşmiş bir toplum haline gelmektir.

Türkiye'nin bugün ulaştığı gelir seviyesi, tasarruf oranı, nüfus, doğal kaynakları, altyapı tesisleri, işgücü maharetî sanayiin hızla gelişmesine imkân sağlayacak bir seviyededir. Sıhhatli bir sanayileşme için her şeyden evvel bu imkânların çok dikkatli olarak ve en verimli surette kullanılması gerekmektedir.

Sanayi yatırımlarında rekabet şartları içinde yaşayabilecek bir sanayi kurmaya, çalışıp iç tüketim ihtiyaçlarını karşılayacak sanayi yanında, ihracata dönük sanayi, temel sanayi tesislerine, ara malı ve yatırım malı yapan sanayi dallarına önem vermek lâzımdır.

Fabrika yapan fabrikaların önemle ele alınmasını gerekli görüyoruz. Sanayi birimlerimizin ekonomik büyüklükte olmasına ve ileri teknoloji kurallarına dikkat etmemiz lâzımdır. İhracatı artırıcı dışa dönük sanayii özellikle teşvik etmek lâzımdır.

Dış ödeme dengemizin düzeltilmesinde yabancı ülkelerdeki işçilerimizin dövizlerine devamlı olarak güvenemeyiz. Türkiye'nin kol ihraç eden, alın teri ihraç eden bir ülke olmaktan kurtulup sanayi malları ihraç eden bir ülke haline gelmesi lâzımdır.

Sanayileşmede, öncelikle üzerinde durulmasını gerekli gördüğümüz bir husus da, tarım, orman ve maden ürünlerimizin, mümkün olduğu kadar yurt içinde işlendikten sonra ihraç olunmasıdır. Montaj sanayiinde yerli imalât oranını artırma ve tarım sanayii haline gelme çabalarına önem verilmelidir.

Sanayi yatırımları, açıklık, güvenlik, sürat ve kararlılık getiren bir sistem içinde teşvik edilmelidir. Küçük tasarruf sahiplerinin birikmiş paralarının sanayi alanında değerlendirilmesi, tecrübeli, başarılı sevk ve idarecilerin, bilgilerinden yararlanılması gerektiğine inanıyoruz. Yabancı ülkedeki işçilerimizin tasarruflarının, maceracı ve yetersiz ellerde heba edilmemesini istiyoruz. Elinde teşvik belgesi olmadan, şirket dahi kurulmadan, «köyünüze fabrika kuruyoruz» diye ortak arayan pek çok kişilerin yurt dışındaki işçilerimizi kandırdığı bir gerçektir. Hükümetin buna mani olmasını yürekten diliyoruz.

Sanayimizin problemlerinden biri de maliyet meselesidir. Yüksek maliyetin çeşitli sebepleri vardır. Kısa vadeli, ağır faizli kredilerle sanayi kurulması, hammaddelerin ve makinelerin pahalılığı, bunların yüksek vergi ve resimlere tabi olması başta gelen sebeplerdir.

Sanayie ucuz yatırım ve orta vâdeli işletme kredisi sağlanması başta gelen bir ihtiyaçtır. Bugün sanayicilerimizin başlıca dertlerinden birisi kredidir.

Orta vadeli kredilerin çalışmasını imkânsızlaştıran eski ve yeni tedbirler düzeltilmelidir. Bu tip kredi verilirken, genel kredi tavanları kısılmamalıdır. Son aylarda, dünyadaki hammadde darlığı karşısında fiyatlar devamlı artış eğilimi gösterirken, Türkiye'de İktisadî Devlet Teşekküllerinin kısıtlı yapılan ithalât dolayısiyle, artma istidadı gösteren sıkıntının bertaraf edilebilmesi için bu gibi maddelerin bol miktarda ithal edilmesi lâzımdır. Aynı zamanda sanayicilere de ithal imkânı verilmelidir. Hammaddelerin ithalinde fiyat artışına yol açacak tedbirlerden kaçınılmalıdır.

Devlet Yatırım Bankası yanında özel teşebbüse, özellikle küçük tasarrufların bir araya getirilmesi ile kurulacak halka açık ortaklıklara ucuz sanayi yatırım ve kredisi ve teknik yardım temin edecek bir Özel Yatırım Bankasının kurulmasına ihtiyaç görüyoruz.

Sanayimizin makûl ölçüler içinde yabancı rekabete karşı korunması lâzımdır. Ancak bu himayenin ölçülü olması ve tüketicinin istismar edilmesine yol açmaması gereklidir. Sanayi yurdun gelişmeye muhtaç bölgelerinde kurulmasında zoruret vardır. Devlet, yurdumuzun geri kalmış bölgelerinde, yapacağı yatırımlarda ticarî kârı değil sosyal kârlılığı, mal ve hizmet üretimine kıstas olarak kullanılmalıdır.

Sanayiin temel unsurlarından biri de enerjidir. Sanayileşmenin ve yükselen refah seviyesinin getirdiği enerji ihtiyacının karşılanması şarttır. Bunun gerektirdiği yatırımlar, herhangi bir gecikmeye mahal verilmeden yapılmalıdır.

Sayın milletvekilleri,

Sanayileşmenin etkili aracı kredi konusudur. Şurası bir gerçektir ki, Türkiye'de kredi hacmi yıldan yıla artmakta, fakat kredi konusundaki şikâyetler eksilmemektedir. Memleketimizde, kredi, ihtiyaca göre yeterli değildir. Kredinin dağılışı âdil değildir. Kredi pahalıdır. Kredi politikamızın esas hedefi, fiyat istikrarını bozmadan, ekonominin ihtiyacı olan finansmanı sağlamaktır. Kredi, ekonomik bakımdan geçecek ihtiyacı karşılamak için verimlidir. Kredi imkânlarının ekonomimize en yararlı şekilde kullanılmasını istiyoruz. Kredi dağılışındaki dengesizlikleri önlemek üzere banka şubelerini yurdun her köşesine yaymak lâzımdır.

Sayın milletvekilleri,

Son günlerde çeşitli çevrelerin özel sektöre karşı olan tutum ve davranışında, beyanlarında tereddütler uyandırıcı ifadeler vardır, hattâ özel sektörün mevcudiyetinin dahi tartışma yapıldığı maalesef görülmüştür.

Şunu kesinlikle ifade edelim: Hür demokratik düzen mevcut olduğu sürece özel sektör mutlaka olacaktır. Kaldı ki, Türk ekonomisi üzerindeki katkısı % 70'e yakındır. Bu sebeplerden dolayı bu sektör hakkında gayri ciddî beyanlardan kaçınılmasını istiyoruz.

Sayın milletvekilleri,

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesi üzerinde Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına görüşlerimizi açıklamış bulunuyorum.

1974 malî yılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinin meleketimize ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı mensuplarına hayırlı ve uğurlu olması dileğiyle, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına Yüce Meclisi saygı ile selâmlarım. (Alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Altmışyedioğlu.

Adalet Partisi Prupu adına Sayın Cemal Külâhlı, buyurunuz efendim.

A. P. GRUPU ADNA CEMAL KÜLÂHLI (Bursa) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesi üzerinde Adalet Partisi Grupunun görüşlerini arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum. Grup sözcülerine ayrılan 20 dakikalık süreye sadık kalarak çok mühim gördüğümüz hususlara temas edeceğim.

İmparatorluk devrinden 19 ncu yüzyılın başlarına kadar ileri durumda olan sanayimiz, modern sanayinin aynı asırda başlayan kuruluşuna ayak uyduramamış, kapitülâsyonların köstekleyici tesiri Batıdaki sanayi inkılâbının ülkemize girişini engellemiştir.

1913 yılında çıkarılan Sanayi Teşvik Kanunu, 1915 yılında yapılan ilk sanayi sayımı, 17 Şubat 1925'te İzmir'de toplanan İktisat Kongresi ve İktisat Vekili Sayın Mahmut Esat Bozkurt tarafından ilk olarak ortaya atılan «Karma Eko-

nomi» fikri, 15 Haziran 1927 tarihinde yeniden yürürlüğe konulan Sanayii Teşvik Kanunu, sanayi tarihimizde parlayan ve maalesef sönen ümit ışıklarıydı. Bugünkü ölçüler içinde bile büyük bir değer ifade eden Sanayii Teşvik Kanununun bir maddesi, «Bu kanun 15 yıl yürürlükte kalır» diyordu ve kanun 1942 yılında kendi kendini yürürlükten kaldırıyordu. Sayın Bakanın bu kanundan bugün dahi istifade edeceği kanaatindeyiz.

Bu arada Sayın Erbakan'ın Odalar Birliği Umumî Kâtibiyken «Türkiye Sanayiini Koruma ve Geliştirme Kanunu tasarısı» üzerinde, bu tasarının hazırlanmasında yaptığı çalışma ve elimizde bulunan iki parlamanter arkadaşımızın katkısiyle hazırlandığı anlaşılan kanun teklifinin de, Sayın Bakan tarafından istifade edilecek değerde bir dokûman olduğunu ifade etmek isterim.

1923 - 1950 döneminde Sümerbank, Etibank, Maden Tetkik Arama Enstitüsü, Elektrik İşleri Etüt İdaresi, Şeker Fabrikaları, Karabük Demir - Çelik gibi kuruluşlar gerçekleştirilmekle beraber Batı ile olan mesafenin daha da arttığı maalesef bir gerçektir. 1950 - 1960 döneminde, daha önceki tecrübelerden de istifade edilerek daha liberal ve enerjik bir sanayi politikası uygulanmasına gidilmiştir. Temin edilen dış yardımların da desteğiyle, altyapı yatırımlarına büyük ağırlık verilmiş, sanayiin temel ihtiyacı olan elektrik enerjisi için gerekli bölge santralları ve enterkonnekte sisteminin tesisi, bu dönemde büyük ölçüde hizmete arz edilmiştir.

1961 Anayasasının 41 nci maddesine göre planlı kalkınma ilkesi kabul edilmiş, Devlet Planlama Teşkilâtının kurulmasiyle 1963 yılından itibaren 5 yıllık planlar dönemi başlamıştır.

Planlı dönem, A. P'nin fiilen ve tek başına 6 sene iktidarda bulunduğu bir devreyi, 1965 - 1971 devresini ihtiva etmektedir. Vakit müsait olmadığı için ayrıntılarına girmeyeceğim. 1963 - 1972 yıllarını kapsayan 10 yıllık planlı dönemde İskenderun Demir - Çelik, Karadeniz Bakır, Seydişehir Alüminyum, Aliağa Rafinerisi, Samsun Gübre Kompleksi, Mersin Gübre Kompleksi, İzmit Petro - Kimya Kompleksi; Aksu, Dalaman, Çaycuma Kâğıt fabrikaları gibi büyük sınaî tesisler gerçekleştirilmiş veya son safhaya getirilmiş ve Aliağa Petro - Kimya, İzmit Amonyak - Üre, Gemlik Gübre, Antalya Kâğıt, Ereğli Demir - Çelik tevsii, Elâzığ Ferro - Krom Tesisi gibi büyük sınaî tesislerin kurulması ve genişletilmesine girişilmiştir. Eserler ortadadır. Türk sanayiinin ulaştığı seviye ortadadır. Eserlere eserler katmak idealinde yeni Hükümet ve onun Sayın Sanayi ve Teknoloji Bakanını da davet ediyor ve bu yolda Ana Muhalafet Partisi olarak kendilerine yardımcı olacağımızı vadediyoruz. Partilerimiz ayrı, görüşlerimiz ayrı olabilir. Bu normaldir. Bazı siyasî konularda - meselâ af konusunda olduğu gibi - münakaşalarımız ve kavgalarımız olabilir. Sanayileşme hamlemizde bilim, teknik ve teknolojiye ilâveten, kazandığımız tecrübelerden de istifade etmek suretiyle, iktidar ve muhalefet olarak sanayimiz için anahedeflerde birleşmemiz mümkündür ve kanaatimizce buna ihtiyaç da vardır.

Sayın milletvekilleri,

Cumhuriyet devrinde sanayiimiz, muhtelif bakanlıklar tarafından yönetilmiştir. İktisat Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, İşletmeler Bakanlığı gibi. Nihayet, 1957 tarihinde kabul edilen 6973 sayılı Kanunla Sanayi Bakanlığı kurulabilmiştir. Bakanlık, kurulduktan sonra muhtelif değişikliklere uğramış, Birinci Erim Hükümeti zamanında Ticaret Bakanlığı ile birleştirilerek Sanayi ve Ticaret Bakanlığı adını almış, Dış Ticaret konuları için Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı kurulmuş idi. İkinci Erim Hükümetinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kaldırılarak, bunun yerine Ticaret Bakanlığı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı kurulmuştur.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının imalât sanayii bölümünde, ilkeler ve tedbirler kısmında, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının, hızlı sanayileşmenin gerektirdiği politikaları ve tedbirleri zamanında tespit ve uygulayabilmek, sınaî gelişmeyi izleyip yönlendirebilmek, sınaî organizasyonu iyileştirmek ve bilgi aktarılması çalışmalarında koordinasyonu sağlamak

gibi modern gerekleri gerçekleştirmek üzere, yeniden düzenlenmesi öngörülmüş bulunmaktadır.

Halen Bakanlık onayı ile yeni üniteler kurarak ihtiyaçlara cevap verilmeye açılışılmaktadır.

Sayın milletvekilleri,

Görüyorsunuz ki, sanayimize, Bakanlığın bir türlü oturamayan bünyesi ve teşkilâtı dolayısıyle tam olarak sahibolmamız mümkün değildir. En büyük yatırımcı bakanlık Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı, Teşkilât Kanunundan yoksundur. Plan emrine rağmen, çağımız gereklerine uygun bir sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşkilât Kanununu çıkaramamızız. Bu iki bakanlığın kanunu süratle çıkarılmalı ve Hükümet, genel olarak Devlet teşkilâtının reorganizasyonu meselesini süratle ele almalıdır. Aksi halde kalkınma, sanayileşme, ve modern Devlet olma çabalarımız büyük ölçüde güçleşir. Meselâ Demir - Çelik sanayii Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlıdır da, Bakır Kompleksi, Petro - Kimya ve Alüminyum tesisleri niçin başka bakanlıktadır?. Bir teknisyen ve Genel Müdür olarak, organizasyonsuzluğun sıkıntılarını bu Bakanlıkta çalışırken bizzat yaşadığına inandığımız Sayın Bakanın, Teşkilât Kanununu süratle Meclislerimize sevk edeceğine inanıyorum.

Sayın milletvekilleri,

Türk ekonomisinin kısa, orta ve uzun vadeli en önemli sorunu, sanayi ve tarım kesiminde üretimin artırılmasıdır. Üretim artırılması toplam arzın ve hizmetlerin artırılması olduğundan, planlara uygun yeni yatırımların yapılması ve teşviki, mevcut tesislerin tam kapasite ile çalışmasının sağlanması elzemdir. Enflasyonun önlenmesi, fertlerin hayat standartlarının yükseltilmesi, gelir dağılımının iyileştirilmesi öncelikle üretim artışına bağlıdır.

Birinci plan döneminde sanayiimiz için yıllık ortalama artış hızı, % 12,3 olarak tespit edilmiş, 12,9 milyar liralık yatırım öngürülmüş ise de, gelişme hızı % 9,7 olarak gerçekleşmiştir.

İkinci Plan döneminde Türkiye için dış kaynaklara bağlılığın azaltılması öngörülmüş, mamul madde yapan ve satan sanayileşmiş bir bünyeye geçiş çalışmaları ele alınmıştır. Bu dönemde imalât sanayii üretimi % 10,4 oranında artmıştır. Yine bu dönemde «Montaj Talimatı» ve «Yerli yapılabilirlik» müesseseleriyle, gümrük ve dış ticaret uygulamaları yanında, etkili bir şekilde yurt içi yatırım malları ve yerli sanayi desteklenmiştir. Kalkınma planının uygulama esaslarına dair olan 933 sayılı Kanun, yeni ve hızlı bir gelişmenin başlamasını sağlamışsa da, kanunun Anayasa Mahkemesince iptali büyük bir talihsizlik olmuştur.

1963'te 65 milyon dolar seviyesinde olan sanayi ürünleri ihracatı, 1973'te 242 milyon dolara ulaşmıştır.

İmalât sanayiinde, tüketim malları sanayii nispî olarak azalmakta, ara malları ve yatırım malları sanayii de artış göstermektedir. Esasen sanayiimizin gelişmesi, bu yönden gerçekleştirilebilir. Üçüncü Beş Yıllık Planda artış hızı imalât sanayii için % 11,7 olarak tespit edilmiş, tüketim mallarının imalât sanayii içindeki payı 1972'de % 46,6 iken, 1977'de % 38,3'e düşeceği, ara ve yatırım malları üretimlerinin payının ise 1972'de % 53,4 iken 1977'de % 61,7'ye yükseleceği öngörülmüştür. İmalât sanayii üretimi 1972'de 113,5 milyar iken 1977'de 197,4 milyar liraya bâliğ olacaktır.

1971 fiyatlariyle Birinci Plan döneminde 18,8, İkinci Plan döneminde 40,6 milyar lira olan imalât sanayii yatırımları Üçüncü Plan dönemi için 87,7 milyar lira olarak tespit edilmiştir. Üçüncü Plan döneminin yatırımının % 51'i, yani 44,7 milyar liralık imalât yatırımı özel sektör tarafından gerçekleştirilecektir.

1972 yılında özel kesimde sigortalı işçi sayısı 1 013 266, kamu kesiminde ise 564 934 olup, % 66 işçi özel kesimde çalışmaktadır. Aynı yıl için imalât sanayii üretim değeri özel kesim için % 69, kamu kesimi için % 31'dir.

Özel kesimin Türk sanayileşme hareketindeki büyük potansiyelini rakamlarla ifade ettikten sonra, şimdi de kamu iktisadî teşebbüslerimizin durumuna geçiyorum.

35 adet kamu iktisadî teşebbüsünün 1971 yılı sonundaki öz sermayeleri toplamı 42,3 milyar lira, kâr 1,6 milyar lira, yani % 3,8'dir. Bu teşebbüslerin varlıklarının 1972 yılı sonundaki rayiç

değeri ise 200 milyar liraya bâliğ olduğuna göre, kâr nispetleri % 1'in de altına düşmektedir.

Hükümet bu teşebbüsler üzerinde ciddî olarak durmalı, bunların müdebbir bir müteşebbis ve tüccar zihniyetiyle çalışmalarına imkân hazırlamalıdır. Bu teşebbüslerin Türk sanayiini güçlendirme ve üretimlerini artırmaları için her türlü kanunî, malî tevsii ve teşvik tedbirlerine süratle tevessül edilmelidir.

Bu arada :

Yeni yatırımlar ve diğer harcamalar için kamuya fon sağlamak,

Özel kesim tasarruflarını teşvik etmek ve âtıl fonları harekete geçirmek,

Sermaye piyasasını geliştirmeye yardımcı olmak,

Devletin toprak reformu harcamaları, tasarruf bonolarının ödenmesi, Devlet borçları ödemesi için fon sağlamak,

Özel kesim müteşebbisleriyle karma ortaklıklar kurarak teşebbüslere dinamizm ve rasyonellik kazandırmak için,

Bir kısım kamu iktisadî teşebbüslerinin özel özel kesime devrinde isabet görüyoruz.

Kanunla kurulan teşebbüslerin devri için yeni kanun çıkarmak gerekli ise de, diğerleri için Bakanlar Kurulu kararı ile Hükümet, bu konuyu halledebilir.

7 milyar lirayı bulan tasarruf bonolarının kamu teşebbüslerinin sermaye payları ile değiştirilmesi konusu da bu arada düşünülebilir.

Kamu hizmeti, altyapı, kilit sanayi dallarında faaliyet gösteren teşebbüslerle, tekele sahip teşebbüslerin sermaye çoğunluğu kamu elinde bulunmalıdır. İstenilirse % 49'a kadarı özel kesime intikal ettirilebilir. Özel kesimle rekabet halinde çalışan tekstil, çimento, şeker, gıda sanayiinden buu intikal işlemine başlanması düşünülebilir. Devletin içki ispirto ve kibrit satması, öyle zannediyorum ki, sayın Bakan tarafından da çağımız şartlarında iptidaîlik olarak kabul edilecektir.

Temel sanayiimizin finansman ihtiyacı bakımından zarurî gördüğümüz bu teklifimizin iltifat göreceğini ümit ve temenni ediyoruz.

Özel kesim ve kamu kesiminin durumlarını rakamlarla kısaca arz ettim. Türk sanayii bu iki kesimin omuzlarında muasır sanayi seviyesine erişecektir. Buna inanıyoruz. Bütün gayretler, imkânlar münasip bir şekilde bu iki kesime teksif edilmelidir. Siyasî tercihlere elbette bir diyeceğimiz yoktur.

Ancak, Cumhuriyet Halk Partisinin Seçim Beyannemesinde ortaya attığı ve bilâhare Koalisyon Hükümeti programında da yer alan «Halk Sektörü» kamuoyunda ve ilgili çevrelerde haklı endişelere yol açmıştır. Yatırımların çoğalması, ekonomik gücün yayılması, gerici yörelerin ve düşük gelirlilerin kalkınması, herkesin ekonomiden ve artan refahtan katkısı oranında pay almasına karşı çıkan yoktur. Bütün bunlar, şimdiki sistemimizin içinde de gerçekleştirilebilir. Halk sektörü ile ne yapılacaktır Nasıl yapacaksınız? Ekonominin ve sanayiin içinde bulunan herkes ve kamuoyu bu suallere cevap bulmakta güçlük çekiyor, cevap bulamıyor. Kooperatifler Bankası ile projeye göre, vergilerle toplanan gelirleri kooeratiflere dağıtmak çözüm değildir. Sanayi Bakanlığında yatırım projeleri hazırlamak ve bunları halk girişimcilerine vermekte meseleyi halletmez. Halk sektörünün ortaklarına Devlet temettü garantisi verecek midir? Halk sektönün müteşebbis ve menejerleri nereden bulunup transfer edilecektir? Hele bu sektörün sosyal amaçlı yatırımlara da eğileceğini ifade etmek romantizm değil de nedir?

Özel kesim, sanıldığı ölçüde Türkiye'nin meselelerinde baskı grupu değildir. Bir kere teşkilât bakımından dağınık ve kendi işinde kıskançtır. Büyük sanayici, küçük sanayici kavgası sürüp gider. Tüccar, sanayici rekabeti vardır. Ticaret ve Sanayi Odalarında - odaları ayrılmadığı için - tüccarların menfaatleri, sanayicilerin menfaatleriyle çatışmaktadır. Anadolu, İstanbul çekişmesi vardır. Bütün bu dağınıklığına rağmen, Türkiye'nin tekmil vasıtasız vergilerinin % 70' ini özel kesim karşılar. Yatırıma, istihdama, ihracata büyük gönül vermiş vatanperver müteşebbislerimiz ve sanayicilerimiz vardır. Türkiye' nin sanayileşmesinde bu büyük potansiyeli plan ve kanun disiplinine almak, kötülerini insafsızca cezalandırmak, büyük bir heyecanla yatırıma ve üretime koşanlarını da teşvik etmek de isabetli yoldur kanaatindeyiz.

Kamu kesimi ve özel kesimin ihtiyaçları dururken, bütçe imkanlarımızın kısırlığı ortada iken, bu iki kesimden kısarak, ne olduğu anlaşılamayan «Halk Sektörü»ne yönelmek, sanayiimizi, ülkemize çok pahalıya mal olacak bir maceraya sürüklemesin. Bu hususta ciddî endişelerimiz vardır.

Sayın milletvekilleri,

Türkiye'nin Ortak Pazara girmesi meselesi uzun münakaşalara sebep olmuş, zaman zaman bir çok tutarsız görüşler ortaya atılmıştır. Halbuki mesele, her türlü demagojinin ve safsatanın ötesinde ve üstünde, bir ekonomik mesele idi ve bir hesap meselesi idi. Girersek ne kazanırız, ne kaybederiz? Girmezsek kazancımız ne olur, kaybımız ne olur? Hangi şartlarla girersek Türk sanayiinin yararına olur?

Şartlar elbette karşılıklı olarak pazarlık konusu olacaktır. Türkiye, Ortak Pazara girmekle isabetli bir yol tutmuştur. Ortak Pazarla tüm ilişkilerimizi takip eden bir genel müdürlüğün Sanayi Bakanlığı bünyesinde kurulmasını, diğer bakanlıklardaki ünitelerin de burada toplanmasını uygun mütalâa ediyorz.

Ortak Pazara girme kararı aslında cesur bir karardır. Bundan böyle Türkiye, kalkınmasını ve sanayileşmesini, şimdiye kadar olduğu gibi hür bir rejim içinde ve bu kere, kademeli olarak karşılaşılacak milletler arası bir rekabet seviyesinde gerçekleştirmek durumundadır. Kurulacak sanayi için bundan sonra yapılacak yatırımların, çoğunlukla bugüne kadar olduğu gibi pazar araştırmasından yoksun olarak «elyordamı» ile değil, bilimsel araştırmalara dayalı olarak yapılması lâzımdır. Aksi halde, serbest rekabet şartları içinde, yüksek kapasite ve asgarî maliyetlerle çalışmakta olan Ortak Pazar sanayii karşısında Türk sanayii başarılı olamaz ve tasfiyeye uğrar.

Yeni teknolojik metotların araştırılması ve uygulanması ile sağlanan üretim artışı modern sanayide maliyetleri düşürme ve kaliteyi iyileştirme imkânlarını getirmiştir. Türk sanayiinin önümüzdeki 22 yıllık geçiş süresinde Ortak Pazarda kendilerine yaraşır şahsiyeti bulacağına inanıyor ve güveniyoruz...

BAŞKAN — Sayın Külâhlı, vaktiniz dolmuş bulunuyor. Son cümlelerinizi rica edeceğim, efendim.

CEMAL KÜLÂHLI (Devamla) — Teşekkür ederim, bağlayacağım Sayın Başkan.

Sayın milletvekilleri,

Sanayileşmenin üç temel unsuru insan gücü, tabiî kaynaklar ve sermayedir. Bir de bunlara teşebbüs, sevki idare ve teknolojiyi ilâve edebiliriz. Meselâ Japonya, demir cevherini ithal etmek suretiyle dünyanın önde gelen demir - çelik sanayiini kurabilmiştir. Tabiî - kaynakları bol olan bir çok ülker, insan gücünden yoksun oldukları için hammadde ihrac eden ülke seviyesinde kalmış, sanayileşme imkânına kavuşamamışlardır.

Kalkınmanın ve sanayileşmenin en mühim unsuru insan, teknisyen ve müteşebbis kadrodur. Yani insan gücüdür. 657 sayılı Personel Kanunu bilhassa teknik personeli devlet kesiminden tasfiye eden ve sanayileşmemizi, kalkınmamızı baltalayan bir alet olmuştur. Devletimiz, bir kısmı yurt dışına göçen bu değerleri daha fazla kaybetmemek için gereğini süratle yapmalıdır. Devletin personel işlerini yürüten kişilerle, devlet kadrosu içinde kendilerinden başkalarına değer vermeyen maliyecilere, teknik personel konusunu iyice anlatmanın zamanı gelmiş ve hatta geçmiştir. Bu anlayışsızlığın Türk kalkınma ve sanayileşmesine yaptığı menfî etki milyarları bulur. Teknik personel konusu, mutlaka halledilmelidir.

BAŞKAN — Sayın Külâhlı, konuşmanızı bağlayınız. Sözünüzü kesmek mecburiyetinde kalacağım.

CEMAL KÜLÂHLI (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

Sayın milletvekilleri; bu kısa süre içerisinde Adalet Partisinin, Türk Milletinin hizmetine arz ettiği büyük teşebbüslerle sanayimizin gelişmesi için düşüncelerimizi sizlere ifade etmiş bulunuyorum.

Bu samimi tenkit ve temennilerimizin sayın Bakan tarafından anlayışla karşılanacağını ümit eder; bütçenin memleketimiz, milletimiz ve Sanayi Bakanlığının ve bağlı kuruluşlarının çalışmalarına yardımcı olacak iyi katkılar getirmesini temenni eder; Adalet Partisi Gurpu adına saygılarımı sunarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Demokratik Parti Gurupu adına Sayın Yâsin Bozkurt, buyurunuz efendim.

D. P. GRUPU ADINA YÂSİN BOZKURT (Kars) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 1974 malî yılı bütçesi üzerinde Demokratik Parti Grupunun görüş ve temennilerini arz etmek için huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Çağımızda her ülke kalkınmayı amaç edinmiş ve insanlarını mutlu kılmanın çabasına girmiştir. Her millet kendisi için en uygun modeli uygulamaktadır. Ancak modelin ve Devletin sosyal, ekonomik ve siyasî yapısına uygun olması gerekir. Bizde 1961 Anayasası, hürriyet içinde kalkınmanın planla yapılmasını nitelik ve niceliğini kesin hükme bağlamıştır.

Türk milleti karma ekonominin kurallarına uygun, serbest rekabet şartları içinde kalkınmayı kabul etmiştir. Kamu sektörü kadar hür teşebbüs de kalkınmayı aynı ciddiyetle yüklenmiş bulunmaktadır.

Kalkınmanın yolunun sanayileşmeden geçtiği tezi artık münakaşa edilir olmaktan çıkmıştır. Kalkınmış milletler belli safhalardan geçerek sanayileşmişlerdir. Türk toplumu olarak ileri milletler seviyesine ulaşmamız için hızlı bir kalkınmanın içine girmek durumdayız.

Bu maksatla uzun perspektifler içinde 5'er yıllık planlı ekonomi tatbikatına 1963 yılında başlamış bulunmaktayız.

Muhterem milletvekilleri; on yıllık planlı dönem bize ne getirmiştir? Kısaca ve anahatları ile bir göz atalım :

Türkiyemizin planlı devreye girmesiyle birlikte gelişen ekonominin sanayie büyük ağırlık verdiği şüphesidir. Toplam yatırımların gayrisafî millî hasıla içindeki payının, on yılda % 15'ten % 21'e çıktığını görüyoruz. Geçim seviyesi yüksek olmayan bir ülke için bu oldukça büyük başarıdır.

Planlı dönemden önce ithal ettiğimiz dokuma, cam, çimento gibi mamullerle diğer sanayi mamullerini ihraç edecek duruma gelmiş bulunuyoruz.

İmalât sanayii yatırımlarının toplam yatırım içindeki yeri birinci plan döneminde % 19,6 iken, ikinci plan döneminde % 26'ya yükselmiştir. Planlı dönemde imalât sanayii üretimi % 9 dolaylarında bir artış hızı göstermiştir. Diğer taraftan imalât sanayiinin üretim yapısında da ara malları ve yatırım malları lehine büyük değişiklikler olmuş, bunların toplam imalât sanayii üretimi içindeki payı 1962'de % 37,5 iken 1972'de % 53,5'e yükselmiştir. Tüketim mallarında da önemli değişiklikler olmuş, bu malların imalât sanayii içindeki payı 1962'de % 62,3 iken 1972 yılında % 46,6 nispetine düşmüştür.

Bu dönemde orman ürünleri işletme sanayiindeki üretim % 7,7 oranında bir gelişme göstermiştir.

Kimya sanayii hızla gelişmiş, bu sektörün yatırımları, toplam yatırımların % 6,6'sı iken planlı dönemde % 15 - 20 arasındaki oranlara ulaşmıştır.

Aynı dönemde petrol ürünlerinde yılda ortalama % 13,9 nispetinde artma olmuş ve 1962 yılında 500 bin ton olan rafineri kapasitesi 1972 yılında 14,2 milyon tona yükselmiştir.

Demir - çelik sektöründe de önemli ölçüde gelişmeler olmuş, hamdemir üretimi 7,4; hamçelik üretimi ise 7,5 katı artmıştır. Ancak bu gelişmeler ihtiyacı karşılayamamış talepler devamlı olarak ithalâtla giderilmiştir.

Elektrik ve makine gereçleri üretimi birinci plan döneminde yılda ortalama % 10,8; ikinci plan döneminde de 22,5 oranında artmıştır.

Elektrik enerjisi üretiminin artış hızı planlı dönemde % 12 civarında olmuş plan hedefi % 95 oranında gerçekleşmiş olmakla beraber enerji sıkıntısı ülkemiz için önemli problem olarak ciddiyetini korumaktadır.

Sayın milletvekilleri,

Bugün uyguladığımız üçüncü plan dönemi içinde sanayileşme artık bir kalkınma aracı değil bir hedef olarak seçilmiştir.

Bu hedefin gerçekleşmesi için tüketim malı üreten sanayiden ara malı, yatırım malı üreten sanayiye; içe dönük sadece döviz tasarrufları sağlayan sanayiden, ihracata dönük döviz kazandıran dış rekabet gücüne sahip sanayiye; modern teknoloji kullanan, makine yapan sanayiye, modern teknoloji üreten bir sanayi yapısına ulaşmak durumundayız.

Bu kısa izahattan sonra sanayimizin eksik ve aksak tarafları üzerinde zamanımızın müsaadesi nispetinde durmak isteriz.

Sanayimizin en büyük sıkıntılarından birisi enerjinin yetersiz ve istikrarsız olmasıdır. Sanayimizin enerji ihtiyacı, teshin ve aydınlatma da-

hil yılda 13 milyar kilovat saatı aşkındır. Halbuki mevcut santrallerin kapasiteleri üretme gücü, 11 milyar kilovat saat civarında olup, fiilî üretim ise 10 milyar kilovat saati aşmamaktadır. Üçüncü plan hedefine göre 1977 yılında üretim 19 milyar kilovat saati bulacaktır.

8 milyarlık artışın 1/3'i hidro - elektrik santrallerden, gerisi termik santrallerden karşılanması öngörülmüştür. Aydınlatmanın köylere kadar götürülmesi zorunluğu karşısında aynı tarihte ihtiyacın 22 milyar kilovat saati bulacağı ve hatta aşacağı muhakkaktır. Bu nedenle biz Demokratik Parti olarak ülkemizde nükleer santrallerin kurulması zaruretine inanmaktayız.

Diğer bir sorun da; yurdumuzda kurulan her sanayi tesisi için maliyetin bir kısmı teknolojik bilgi ve beceri karşılığı olarak dışarıya ödenmektedir. Nitekim geçmiş yıllarda petro - kimya sanayii için ayrılan 800 milyon tahsisatın, 195 milyon lirası bu maksada harcanmıştır. Her yıl 700 - 800 milyon lira teknolojik bilgi için dış ülkelere akmaktadır.

Gelişen teknoloji günü gününe takibedilerek alâkalı kuruluşlara aktarmak, her dalda bilimsel ve teknolojik araştırmalar yapmak, üniversitelerimizle, teknolojik araştırma kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamakla görevli bakanlık büyesinde bir merkez teşkilâtı kurulması gereğine inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri,

Ülkemizde sanayi yatırımları, coğrafi bakımdan maalesef dengeli değildir. Yatırımın % 61,5'u Marmara bölgesinde toplanmıştır. Özel sektör daha ziyade Marmara bölgesinde yoğunlaşmıştır.

Bu yatırımlardan İç Anadolu % 5, - Doğu Anadolu % 1,5 olarak hissesini almaktadır ki, bu oldukça düşük bir seviyedir. Devlet, geri kalmış bölgelere sanayi yatırımları için lüzumlu altyapı hizmetlerini ve sanayi tesislerini götürmek durumundadır. Aksi halde sosyal adalete uygun ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını gideren dengeli bir kalkınmadan bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Ağır sanayi tesislerinin özelliği itibariyle belli yörelerde kurulması tabiîdir. Ancak hammadde kaynaklarının bulunduğu bölgelerimizde orta ve küçük sanayi tesislerinin kurulması zorunlu ve ekonominin de gereği olduğu kanaatindeyiz.

Böylece işçilerin kendi bölgelerini terk etmesine ihtiyaç kalmadan istihdam da imkân dahiline girmiş olacaktır.

Dış ülkelerde çalışan işçilerimizin oralarda biriktirdiği 15 milyar Markı aşkın tasarruflarını emin ve kendileri için kârlı kaynaklara ve Türk sanayii emrine, hele özellikle kendi bölgelerinde kurulacak tesislere kanalize etmenin yolları araştırılmalıdır.

Kurulmuş ve kurulacak sanayi tesisleri, halka açık şirketler haline getirilmelidir. Böylece hem millî tasarruflar sanayie aktarılmış ve hem de sosyal adalet içinde gelir dağılımı sağlanmış olacaktır.

Türk sanayiinin aile şirketleri halinden kurtarılmasının sanayinin geleceği kadar sosyal adalet yönünden de uygun olacağı görüşündeyiz.

Yıllar evvel temelleri atılan organize sanayi bölgelerine gereken önemin verilmesi biran evvel ekonomik hayatımıza yararlı ve faal hale getirilmesi ısrarlı temennimizdir.

Küçük sanayi siteleri ve çarşıları ile küçük esnaf ve küçük sanayicinin işyeri sahibi olması ve kredi ihtiyacının sağlanması Bakanlığın önde gelen görevleri olmalıdır.

Sanayi kredilerinin uzun vâdeli, düşük faizli olması için gereken mevzuat değişikliği yapılmalı, Sanayi Bankası mutlaka kurulmalıdır.

Bazı sanayi tesisleri eksik teknoloji ve eksik kapasite ile çalışmakta, artan maliyet tüketiciye intikal etmektedir. Tam çalışmayan tesislerimizin başında Azot Sanayii gelmektedir. 1972 yılında 2,5 milyon ton gübre ithal edilirken, 1973 yılında 4 milyon ton civarında ithalât yapılmıştır. % 60 nispetinde bir artıştır. Zamanla tarımda 20 milyon ton gübre kullanılacağı tahmin edildiğine göre gübre fabrikalarının % 55 kapasite ile bazılarının bunun çok altında düşük kapasite ile çalışması nasıl izah edilir? Demokratik Parti olarak Gemlik projesinin âkibetini öğrenmek isteriz. Gerek öz kaynağa yönelme ve gerekse üretimin artırılması bakımından Bakanlığın görüşü nedir? Bu arada Sayın Bakandan öğrenmek istediğimiz husus, Samsun, Elâzığ, Mersin Gübre fabrikala-

rının 1971 - 1972 - 1973 yıllarında üretim miktarları ne kadar olmuştur?

Çimento sanayiimiz döviz sağlayan bir seviyeye gelmiştir. Ancak yıllar evvel temelleri atılan Bolu, Mardin, Ünye ve Kars çimento fabrikalarının bir türlü üretime geçmemesi üzüntü vericidir.

Şunu burada ifade edeyim ki, bir çimento fabrikasının üretime geçebilmesi için inşasından itibaren 18 veya 24 ay geçmesi gerekmektedir. Bahsini ettiğim bu fabrikalar altmış aydan beri temelleri atılmış, Devlet bu iş için birçok masraflar ihtiyar etmiş; ancak bugüne kadar ekonomik hayatımıza hiçbir faydası olmamıştır. Artık bu şekildeki bir davranış ekonomiş olmaktan, yurda yararlı olmaktan çıkmaktadır. Sayın Bakanın bu hususta Yüce Meclisi aydınlatması gerekmektedir.

BAŞKAN — Sayın Bozkurt, iki dakikanız kaldı efendim.

YÂSİN BOZKURT (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

Ülkemizde el dokumacılığı ve halıcılığın destek ve teşvik görmesi, bu konuda eğitime önem verilmesi gerektiği inancımızı ifade etmek isterim.

Değerli milletvekilleri,

Tarım kesiminin traktör ihtiyacının gün geçtikçe arttığı pazara alınarak yerli mamulün artırılması için gereken tedbirler alınmalı, şimdilik talepler ithal yolu ile karşılanmalıdır. Otomotiv sanayiinde kamyon ve traktör imaline ağırlık verilmelidir.

Sırası gelmişken şunu da ifade etmek isterim ki, otomotiv sanayiini montaj sanayii yapısından kurtarıp imalât sanayii bünyesine biran evvel kavuşturulmalıdır. Her aile için ihtiyaç haline gelen binek arabalarının daha ucuza satılması ve bu sektörün bazı firmaların monopolünden kurtarılması çareleri araştırılmalıdır.

Yabancı sermaye konusuna gelince : Sistemi ne olursa olsun, birçok ülkelerin bu kaynağa başvurduğunu görmekteyiz. Bu itibarla, yurt gerçeklerine uygun yerlere yabancı sermayenin yatırım yapmasının sakıncalı olmadığı kanaatindeyiz.

Türkiye yakın bir gelecekte Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üye olarak katılacağına göre bu ülkelerle rekabet edebilecek kalite, standart ve miktarlara ulaşan mamul mal üretmek durumundadır. Bu nedenle bakanlık hangi mallar rekabete dayanacaksa o malları üreten sektörleri finansman ve sair yönlerden teşvik ve destekelemede özel itina göstermelidir. Sanayii de özkaynaklara dayanmak başlıca kaygumuz olmalıdır.

Halk sektörü konusu atıl tasarruf ve sermayeyi devreye sokmak ve harekete getirmek maksadına mâtuf bir teşebbüs olarak nitelendirilmekte ise de, bu konunun ekonomik hayatta ne getireceği henüz şüphelidir.

Son olarak şunu ifade etmek isterim : Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı kendisine düşen çok önemli görevlerini yerine getirmesi için ciddî bir teşkilâtlanmaya, birçok konularda yeniden mevzuata kavuşmaya muhtaçtır.

Teknik eleman çalıştıran birçok bakanlıklarda olduğu gibi ücret ve maaşlar çok düşük seviyede olup, bu konu halledilmedikçe işlerin iyi yürüyeceğini ummak haksızlık olur.

Sanayi Bakanlığı bütçesinin memleketimize ve Bakanlığın mümtaz mensuplarına hayırlı ve uğurlu olmasını diler, D. P. Grupu adına Yüce Heyetinize saygılar sunarım. (D. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bozkurt.

Millî Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Turhan Utku, buyurun efendim.

M. S. P. GRUPU ADINA TURHAN UTKU (Çorum) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri;

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bütçesi üzerinde grupumuzun görüşlerini arz etmek üzere huzurlarınıza gelmiş bulunuyorum.

Bizim için büyük bir tutku, büyük bir özlem, hattâ gerçekleştirilemediği takdirde bir aşağılık kompleksi yaratacağını sandığımız sayileşme, ekonomik bağımsızlığımızın bir simgesi haline gelmesine rağmen, 150 senelik çalışmalar bir türlü isteneni verememiş, istenilen seviyede sanayileşememişiz.

Bu bakımdan, mirasına sahibolduğumuz İmparatorluktan beri sanayileşme hususunda tutarlı tutarsız çeşitli atılımlar yapılmış, 50 senelik Cumhuriyet döneminde de sanayileşme istenilen seviyede gerçekleştirilememiştir. Bugün üzerinde konuşacağımız bütçe işte bu Bakanlığın bütçesidir.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'yi bir sanayi ülkesi yapmak zorundayız. Tarıma mı yoksa sanayiye mi ağırlık verelim sorununu tartışmaya gerek görmüyorum. Ancak, şu kadarını söyleyebiliriz ki, sanayisi yeterince gelişmemiş bir ülke, modern bir tarımı da kolay kolay gerçekleştiremez.

Memleketimizin sanayileşme politikasında son 150 senedir büyük tecrübeler oldu. İmparatorluğumuzun son devirlerinde Alman mühendis ve teknisyenlerinin yardımı ile, özellikle gemi sanayiinde büyük işler başarılmıştır; ancak Birinci Dünya Harbi başlayıp Almanlar yurtlarına döndüğü zaman bu sanayi olduğu gibi çökmüştür.

Bugün için bundan alınacak ders şudur : Bir memlekete sanayi, mühendisi, teknisyeni, ustası ve işçisi ile girer. Sanayiimiz mühendissiz ve teknisyensiz ise o sanayi henüz kurulmamıştır.

Memleketimizde halen 35 adet çimento fabrikası mevcuttur. Biz bu fabrikaları kendimiz projelendiremediğimiz sürece, bu sanayi kolu da; bir televizyon aleti, bir araba almaya denk bir sanayi olacaktır. Hâlâ dışarıya bir milyar lira mühendislik hizmeti ödüyoruz. O halde, memleketimizde sanayiinin kurulmasını istiyorsak, mühendislik hizmetlerinin süratle organizasyonuna gitmek zorundayız. Bir, «Devlet Mühendislik Ofisi» kurulur ve diğer özel mühendislik bürolarının uzun ömürlü, belli konularda ihtisaslaşmış, ciddî müesseseler olarak geliştirilmesine olanak sağlanır.

Bundan 150 sene kadar önce Batıya seyahat yapan Başbakan seviyesinde meşhur bir Devlet adamımız, «Batıyı taklit» ten başka bir çıkar yol olmadığı sonucuna varmıştır. Ondan önce ve ondan sonra bu fikir o kadar çok tutunmuş, benimsenmiştir ki, Batıyı taklit esprisi hücrelerimizin kromozonlarına kadar yerleşmiş ve nesilden nesile taklitçilik ırkımızın sanki hâkim bir karakteri imiş gibi kalıtım yoluna geçmiş ve bugüne kadar gelmiştir. O zamandan beri kafamızı, gönlümüzü ve kültürümüzün bağımsızlık anahtarını onlara teslim etmişiz; ulus olarak değil, yöneticiler olarak. O zamandan bugünedek, yasalarda, «Ulusu yabancılaştırma», özü değişmez bir ilke olarak benimsenmiştir. Ulusu yabancılaştırmak için yabancı karargâhlarda oluşturulan fikirler dokunulmazlıkları ile birlikte ithal edilmiş, çeşitli organlar aracılığı ile en yeni, en ileri bir hareket olarak ulusa zorla kabul ettirilmeye çalışılmıştır. Sonuç ortada.

Düşüncede, inançta, kültürde, dünyayı yorumlayışında, insanın yüklendiği misyonun açıklanmasında yabancılaşmış olanlar, özgür ve bağımsız olmayanlar, siyasî ve ekonomik bağımsızlık savaşını da sürdüremezler. 150 senelik deney, bizim bu görüşümüzü kanıtlamaktadır. Dünya çatırdayan bir uygarlığın sarsıntısını yaşıyor. Ekonomik modellerden daha çok içten içe, derinden derine uygarlık tartışmaları sürdürülüyor. Teknik olanaklarla tatmin olmayan bolluk ülkelerinin mutsuz insanları buhranlar geçiriyor.

Maddî refah seviyesi yönünden en ileri olan İsveç, intiharlar yönünden en başta. İnsan ebedîdir ve ebedî olmak ister. Bu onun fıtratındadır. Ancak, bu gerçekçi bilgiden yoksun bırakılan insanın sonu bunalımdır, buhrandır. Her an bir sınav heyecanını, sevincini ve korkusunu duymayan bir toplumun sanayileşmesini, kalkınmasını sömürüden, haksızlıktan, yolsuzluklardan arıtma olanağı yoktur. Sanayileşmek istiyorsak, kalkınmak istiyorsak, sömürüye, haksızlığa, yolsuzluğa karşı çıkıyorsak, yabancılaşmayı bırakıp, insanların her an büyük bir güç karşısında her an büyük bir sınavda olduklarını değişmez bir ilke olarak kalplerimize yerleştirmeye mecburuz. Bununla sorumluyuz, bir gün bununla sorguya çekileceğiz.

İmparatorluğumuzun son devirlerinde haysiyetli ve şuurlu bir sultan, Abdülhamit Han, kendilerine Ford arabası hediye etmek isteyen heyete şöyle der : «Bu arabaların parçaları Türkiye'de yapılıncaya kadar, bu arabaları yurduma sokmam» ve arkasından Maarif Nâzırına şu emri yazdırır : «Bu sanayiin bütün şubeleri en kısa zamanda Türkiye'de öğretilip, kurdurulsun.»

İkinci Dünya Harbinin bitmesinden sonra geniş dış yardımlar alma imkânları ortaya çıktı. Bilhassa 1950 - 1960 döneminde, özellikle altyapı yatırımlarına gidildi. Bu devre hakkında, İstanbul'da yapılan Dünya Yol Kongresinde Yugoslav heyeti başkanının yemek sırasında, bizden bir yetkiliye söylediği şu sözler bir büyük hüküm ifade edebilir. Bu zat der ki : «Biz yol kongresine geldik, yol nasıl yapılacak, onu öğreneceğiz sizden. Bundan bir küçüklük duymuyoruz; zira İkinci Cihan Harbinden sonra siz de dışardan mal almaya başladınız, biz de. Siz bu yardımla traktörleri ve iş makinelerini dışardan getirdiniz, parayı oraya harcadınız, bu makinelerle yol yapmaya başladınız. Sizin bir miktar yolunuz var. Ama bize gelince; biz dışardan aldığımız yardımları traktöre, buldozere ve graydere vermedik, bu yardımı onları imal edecek makine fabrikasına verdik. Şimdi biz kendi traktörümüzü, kendi makinemizi kendimiz imal ettiğimiz gibi, onlarla yollarımızı da yapıyoruz. Siz paranızı mamul maddeye verdiniz, elinizde şimdi hurdalıklar var..»

1963 senesinden sonra memleketimiz planlı kalkınma dönemine girdi. Kalkınmada strateji yavaş yavaş belirmeye başladı. Türkiye'de sanayi var denebilmek için, bazı anasanayiin kurulması gereği anlaşıldı. Bunların başında yatırım malı üreten makine imalât sanayi, elektrik ve dizel motorları sanayii, gemi inşa sanayii, inşaat makineleri sanayii vasıflı çelik sanayii... Bunlara ilâveten ordumuzun ihtiyacı olan silâh ve araçların imali sanayii ki, bu da başlı başına bir konudur.

Bir memlekette sanayileşme davasını gerçekleştirmek, bu davaya inanmış, bu davaya gönülden bağlı, aşk ve ibadet derecesinde çalışanların işidir. Bunun içindir ki, 1969 seçim öncesi devrin Başbakanı; 50 bin adet dizel motoru, 20 bin adet traktör ve Türkiye için yeterli sayıda dişli kutusu imal edecek bir tesisin temelini Pendik civarında atmışlardı. Sene 1974. Buraya giderseniz, dizboyu ottan başka bir şey göremezsiniz. Ama yine 1969'da başlatılan yabancı sermayeli bira fabrikaları çoktan kâra geçmiş, bunların imalâtları, inançlarımızın muhalefetine rağmen meşrulaştırılarak buzdolaplarımıza kadar girmiştir.

Geçirdiğimiz son bir asırlık devre, biraz önce verdiğimiz bir iki misalden de anlaşılıyor ki, sanayi denemesi bakımından oldukça enteresan, oldukça acı ve oldukça yeterlidir. Artık şu noktada, büyük bir ümit bağladığımız yeni Hükümetimizin kadrosu ile, samimiyetle, inancı ile, ibadet derecesindeki çalışma ve gayreti ile bu büyük davayı çözebilecek güçte olduğuna inanıyoruz. Bu aksiyonu bu kadrodan beklemeye hakkımız olduğunu zannediyoruz.

Şimdi, Hükümetin sanayi politikasına yardımcı olur düşüncesiyle görüşlerimizi arz edeceğiz.

Mevcut iktidar işbaşına gelirken memleketin durumunu ve patlamak üzere olan bir ekonomiye sahip olduğumuzu çok iyi bilmekteydi. Dünyadaki birçok malların fiyatları tahminleri alt-üst eder şekilde fırlamış ve ayrıca dünyadaki hammadde sorunu bütün çıplaklığı ile hissedilmeye başlanmıştı. Dünyadaki bütün bu ekonomik hadiselerin sonuçları Türkiye'de hissedilmekte. Boyutları, disiplini ve kanalize imkânları tam olarak bilinmeyen bir sermayenin giriştiği yatırımlar 1974'ten başlayarak önümüzdeki senelerde, özellikle bazı sahalarda önemli ve dengesiz üretim artışlarıyle hammadde, dar boğazlar yaratacaktır.

Bu bakımdan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bu gelişmeleri çok yakından takip etmek ve alınacak ekonomik tedbirerin odak noktasını teşkil etmek durumundadır. Şunu unutmamak gerekir ki, sanayileşme bir plantasyona, yani ağaçlandırmaya benzer. Bolu ormanlarından geçerken görmüşsünüzdür, çıplak kayaların üzerinde kocaman çam ağaçları yetişmiştir; halbuki ben, bahçemde bir çam fidanını binbir itina ile büyütemiyorum, bu durum önemlidir.

Birincisi; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının organize sanayi bölgeleri üzerinde önemle durması ve bir sanayi plantasyonuna gitmesi.

Bu konu çok ihmal edilmiştir, süratle üzerine eğilmek mecburiyeti vardır.

1973 senesi içinde bir milyonuncu işçimizi merasimle ve zamanın hükümeti için bir başarı esprisi içinde Almanya'ya gönderdik, Şu anda,

bu garip, bu fedakâr ve çilekeş çocuklarımızın değerlendirmeyi bir türlü beceremediğimiz, ancak üzerinde de her türlü polemiği yapmaktan çekinmediğimiz milyarlarca liralık dövizleri var. Memleketimizin sanayileşmesinde ve kalkınmasında bu damla damla, bu fenik fenik biriken tasarrufların vebalini de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yüklenmiş durumda.

Şurası bir gerçektir ki, memleketimizde bu kanalla teşekkül etmiş bir sermaye potansiyeli mevcuttur. Oradaki işçi grupları çalıştıkları fabrikayı memleketlerine hattâ köylerine getirmek üzere bir yatırım şirketi teşebbüsüne geçmektedirler. Siz bu şirkete, halk şirketi, halk sektörü diyebilirsiniz, işçi şirketi diyebilirsiniz, bölgesel kalkınma şirketi de diyebilirsiniz. Yatırım tecrübesi, sanayi tecrübesi olmayan halk ve işçiler en helâlinden kazanılmış paralarla kurdukları şirketleri hükümetler ne şekillerde desteklemişlerdir? Yapılan her müracaatı bir teşvik belgesine bağlamak suretiyle mi? Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca 1972 senesinde 311 adet, 1973 senesinde ise 525 adet teşvik belgesi verilmiştir. Sadece 1973 senesi içinde teşvike bağlanan yatırımların toplamı 47,6 milyar liradır. Sanayi Bakanlığı, geçen senelerde teşvike bağlanan yatırımlarının ne kadarını gerçekleştirdiğini biliyor mu? Öyle zannediyorum ki, bu tip yatırımların çok az bir kısmı gerçekleşmektedir. O halde, bu demektir ki, şirketleşmeye ve sanayileşmeye bağlanan ümitlerin büyük bir kısmı yıkılıp gitmektedir. Yıkılıp giden bu ümitler 5 - 10 sene sonra da kolay kolay filizlenip yeşeremeyecektir. Bunun en büyük sorumlusu Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilâtıdır. Bu projelerin gerçekleşememesinde en büyük dar boğaz teknik bilgi eksikliği, iyi bir sevk ve idare kadrosundan yoksunluk ile kredidir.

% 20 öz kaynak ile bu şirketlerin mevcut mevzuat içinde, teminat mukabili kredi bulabilmeleri imkânsızdır.

Sayın milletvekilleri, Hükümete bu tip şirketlere sahip olma gereğini tekrar hatırlatmayı zait görüyorum. Buna rağmen, ancak bu şirketlerle yaygın ve dengeli kalkınma gerçekleşebilir. Ancak bu şirketlerle sanayi Anadoluya yayılabilir. İstanbul ve İzmir'deki bir yatırımcı kolay, kolay Elâzığ'a gitmez, Muş'a gitmez, Kars ve Ardahan'a gitmez. Buralara ancak buralarda teşekkül etmiş, birikmiş sermaye gider. Onun için bu şirketlere daha çok sahip olunmalıdır diyorum. Bu tip şirket idarecileri sanayi ve yatırımı bu şirketlerde öğreneceklerdir. Onun için bu şirketlere profesyonel sevk ve idare kadrosuna sahip, profesyonel yatırım şirketlerden daha çok yardım edilmelidir diyorum.

Mevcut teşvikler ve teşvik esprisi başarılı değildir. Bu teşvik esprisi ve mekanizması içinde daha 50 sene geçse yaygın ve dengeli kalkınmanın gerçekleştirilmesini mümkün görmüyoruz. Daha bir sene öncesine kadar Urfa ve Mardin'in yanında Gaziantep geri kalmış bir bölge kabul edilmişti, şimdi Denizli de geri kalmış bir bölge Hakkâri de. Şu anda Denizli'de en az 10 adet büyük yatırıma başlamış şirket mevcut. Hakkâri Valiliğinin gönderdiği raporda, Hakkârililer Hükümetten 10 adet iyi cins inek istiyorlar; dikkat buyurun, 10 adet iyi cins inek.

İzmit ve İstanbul'u bazı şartlarla teşviklerden çıkarırken, Hakkâriye kim yatırım götürürse götürsün, teşvik etmek mecburiyetinde olduğumuza inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri, sözlerimi bağlarken önemli gördüğüm hususları özetlemek istiyorum.

Organize sanayi bölgeleri üzerinde önemle durulmalıdır. Gelecek senelerde gübre büyük bir dar boğaz olarak önümüze çıkacaktır. Bakanlık, bu konu üzerinde şimdiden büyük bir titizlikle eğilmeli, gereken tedbirleri almalıdır. Dördüncü demir çelik fabrikasının inşaatına derhal başlanılmalı, Sanayi Bankası ve kredi mevzuatı biran önce halledilmeli, yatırımlara bölgesel ve sektörel olarak ayrı ayrı vergi politikası uygulanılmalıdır. Pazarlama kanallarının iyi işler hale getirilmesi için tedbirler alınmalıdır. Çeşitli mühendislik hizmetleri projelendirme ve dizayn hizmetleri, kısaca sanayinin sürükleyici beyin gücü teşvik edilmelidir. Yatırımlarla ilgili bütün işlemler etkin ve yetkin bir kuruluşta toplanmalı, yatırım hızını kesen bürokratik engeller aşılmalıdır. Sanayileşme dinamik bir prosestir, etkin ve yaygın bir sanayi politikası-

nın başarıya ulaşabilmesi için mutlaka sanayiinin bu dinamik karakterine uygun, anında karar alınmasına olanak veren yetkilerin Bakanlığa tanınması gerekli hattâ zorunludur.

Ağır makine sanayi, dizel, gemi dizeli, dişli kutusu, otomotiv sanayii, elektronik sanayii ve harp sanayiine gereken önem gösterilmelidir. Yaygın ve dengeli kalkınma, senelerce ihmal edilmiş Anadolu insanının sermaye ve ondan çok daha önemli emek ve girişim gücünü harekete geçirmekle mümkündür. Bu bölgelerin geri kalmışlığı ve bu bölgelerde yaşayanların sanayi tecrübelerinden yoksun oluşları bir gerçektir, ama bunun sorumlusu memleketin bütün olanaklarını inancına, kültürüne ve ulusuna yabancılaşmış olanların hizmetine sunan iktidarlardadır. 150 seneden beri sürdürülen yabancılaşmayı kesinlikle reddeden Hükümet, bu bölgelerin insanlarına elini uzatmalı, tez elden devlet proje ofisini kurarak Anadolu insanının geri kalmışlık çemberi yırtılmalıdır.

Bütün bunların ötesinde, sanayileşmenin en önemli faktörü olan girişim gücü taklitle değil, kendini yeni bir uygarlığın yapımcısı olarak gören insanların ortaya çıkmasına ve çoğalmasına bağlıdır. Bu da sanayileşmenin en başka gelen ruhsal şartıdır, eğitimle gerçekleştirilir. Çelik, elmasla işlenir; bu bir gerçek, ama gözden kaçan daha büyük bir gerçek var, o da şudur: İnsanı ve ülkemizi saran ekonomik çember ondan daha keskin ruhsal şartlanmalarla kırılabilir. Hayatın bir sınav olduğuna, insanın sorumlu olduğuna ve sorguya çekileceğine inanmayanların sömürüye karşı olmaları mümkün değildir. Bugünkü sömürü, «ekonomi altyapılır» ilkesinin yayılmasının bir sonucudur. Bunun için memur, bu ilkeye göre, onunla şartlandığı için kendi mikro ekonomisini düşünerek rüşvet almaktadır. Yaygın, âdil, dengeli bir kalkınmanın sağlanması ve mutlu, aydınlık bir toplumun oluşturulması rüşvetin, yolsuzluğun, sömürünün kökten çürütülebilmesi için, «altyapı ekonomi değil altyapı insandır,» ruh ve ilkesinin getirilmesi ve yerleştirilmesi zorunludur. Ebediyete kadar uzanan bir toplum ancak ebediyete inanmışların toplumudur.

Saygılar sunarım. (M. S. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Utku.

C. H. P. Grupu adına Sayın Hasan Vamık Tekin, buyurunuz efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA HASAN VAMIK TEKİN (Giresun) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri;

1974 malî yılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grupunun görüşlerini sunmak üzere söz almış bulunuyorum.

Ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınması, Hükümet programında da belirtildiği üzere, millî, güçlü, sürekli, dengeli ve yaygın bir sanayileşme politikasının gerçekleşmesiyle mümkün olacaktır.

Planlı kalkınma döneminin başlangıcında, sanayi kesiminin gayri sâfî millî hasıla içindeki payının artırılması hedef güdülmüş, içinde bulunduğumuz Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde ise, sanayileşme artık bir kalkınma aracı olmaktan öte, bir hedef olarak ele alınmıştır.

Bütçesini günlerdir müzakere ettiğimiz Hükümetin, gerek diğer sektörlerle uyumlu olarak, gerekse bölgelerarası dengeyi dikkate alarak, tüketim malı üreten sanayiden ara malı ve yatırım malı üreten sanayie; iç pazarlara dönük sanayiden ihracata dönük ve dış rekabet gücüne sahip, modern teknoloji kullanan ve makine yapan sanayie, elektronik ve harp sanayiine dönüşü hedef alması sevindirici olmuştur.

Sayın milletvekilleri,

Ülkelerin kalkınmış sayılmaları, artık, sanayi kesiminin yıllık gayri sâfî millî hasılaya kattığı değer oranının büyüklüğü ile ölçülmektedir.

Ancak, hızlı sanayileşmeyi, belirli çevrelerde, belirli ailelerde toplanmış büyük sermaye birikimleri eliyle gerçekleştirme yönteminde ısrar ve bu yol teşvikte devam edilirse, kalkınma gerek sosyal adalet ilkelerine aykırı ve gerekse bölgelerarası dengesizliği artırıcı şekilde, tüketime yönelik olarak gerçekleşebilir. Ülkemizin içinde bulunduğu sosyo - ekonomik şartlar ise, atıl kalmış küçük sermaye rezervlerini de harekete geçiren, ülkemizde hızla artan aktif nüfusa geniş istihdam imkânları hazırlayan, yurttaşlar arasında daha âdil, yaygın ve dengeli bir gelir dağılımı sağlayan, bölgeler arasındaki, çok

çarpıcı hale gelmiş bulunan dengesizliği ve gelişmişlik farklarını önleyen bir stratejinin uygulanmasını gerektirmektedir.

Sanayileşme ve kalkınma modelini yürütmekte Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına büyük görevler düşmektedir. Bu ağır görevi, diğer kuruluşlarla uyumluluk içinde ve etkin bir şekilde yerine getirmekle en çok yükümlü olan bu Bakanlığın kuruluş kanununu süratle yenilemek, eskiyen mevzuatını günün şartlarına uydurmak, planlı dönemin ve halka dönük Hükümet programının uygulanması olanaklarına kavuşturmak gerekir.

Sayın milletvekilleri,

Siyasal maksatlarla, kuruluşunda birçok haksız ithamlarla tökezletilmeye çalışılan ve zaman zaman da, fonksiyonundan saptırılmak istenilen planlama yönetiminin artık benimsenmiş olmasından sonra, başlagıçta sanayiin gayrisafî millî hasıla içindeki payı ülkemizde 1963 yılı için % 17 iken, giderek bu oran artmış ve 1972 sonu itibarıyle % 23'e çıkmıştır.

Atıl kalmış küçük sermaye birikimlerinin harekete geçirilmesi, kamu ve özel teşebbüs yanında, geniş halk kitlelerinin, bölgelerinde kuracakları «Bölgesel kalkınma ortaklıklarına» finansman gücü sağlamak ve diğer teşvik tedbirleriyle desteklemek suretiyle kurulacak «Halk sektörünün» de katılımı ile, bu oranın 1995 lerde % 40'a yaklaşacağını ümit etmekteyiz. Hükümetin bu yoldaki girişimlerini, C. H. P. Millet Meclisi Grupu olarak takdirle karşılıyoruz.

Yurt dışındaki işçilerimizin büyük bir kısmı, belli şartların da zorlaması ile, ülkeye dönmek, gerek kendileri gerekse bölgeleri için istihdam sorununu da halledecek şekilde, «Bölgesel kalkınma ortaklıklarına» katılacak ve hatta bunun öncüsü olmak istemektedirler.

Yurt dışındaki işçilerimizin halen ortalama 70 milyar TL. değerinde, iç ve dış bankalar ile bazı dış ortaklıklarda birikmiş tasarrufları mevcuttur. Uzmanlar, Türkiye'de ortalama 50 bin TL. lık bir sanayi yatırımının, bir sanayi işçisine çalışma imkânı sağladığını hesaplamaktadırlar. Ortalama bir hesapla, bu kaynak celbedilebilirse, 1 milyon kişinin üstünde yeni bir istihdam imkânı sağlanacaktır.

Geniş halk kitlelerinden yana bir kalkınma programını gerçekleştirmeye âzimli olan Hükümetin, yurt dışındaki işçilerimizin iş güçlerini, bilgilerini ve tasarruflarını, kârlılığı yüksek, temel sanayi projelerine yöneltmesi, bunun tez elden özendirici tedbirlerini alması çok faydalı olacaktır görüşündeyiz.

Kalkınmanın yurt düzeyinde yaygın hale gelmesi için, her bölgeye uygun etüt ve projeleri yapacak bir teşkilâtın, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde «Proje Genel Müdürlüğü» halinde kurulmasını faydalı görüyoruz.

Bakanlığın çok yetersiz olan taşra teşkilâtını yenileyerek, her ilde ve gerekli yerlerde etkin üniteler kurmasını, dengeli kalkınmayı sağlayacak gerçek halk ortaklıklarına, tercihan ve teminat aranmaksızın, proje karşılığı kontrollü finansman imkânları sağlayacak olan Sanayi Bankasının gerçekleştirilmesini bekliyoruz.

Yüce Meclisin sayın üyeleri,

Kalkınmada öncelikle, geri kalmış yöreler için kullanılması gereken teşvik tedbirleri, bugüne kadar yetersiz kalmıştır.

Çoğunlukla ve doğal olarak, kârlılığı hedef alan özel teşebbüs, ucuz imalât, serbest rekabet ve pazarlama olanaklarını dikkate alarak, altyapı tesisleri önceden Devletçe yapılmış, yurdun gelişmiş bölgelerinde sınaî tesisler kurmaktadır. Yurdumuzda bunun çarpıcı örnekleri mevcuttur.

Yurdun diğer bölgelerindeki insanlar ise, sosyal ve stratejik birçok mahzurları bulunan bu özel teşebbüs eliyle kalkınma yönteminin kurbanı olmakta, bu sıkışmış bölgelerde ucuz işçi, gurbetçi, gecekondu sakini olarak, ekonomik ve sosyal birçok hastalıklarla toplumu yaralamak durumunda kalmaktadırlar. Böylece bölgeler ve zümreler ve sermaye ile emek arası dengesizlik sürüp artmaktadır.

Geçmişte sanayi nâzım planlamasına ve imar planına aykırı inşaatlara çeşitli nedenlerle göz yumulması, Kâğıthane ve Alibeyköy sel felâketinde rastladığımız gibi millî servet ziyama yol açmaktadır.

Bu hastalıklara iyi teşhis koyan Hükümetin, 1974 yılında, artık bu gelişmiş ve şişirilmiş sanayi bölgesine teşvik belgesi vermemeye

başlaması ve sınaî inşaatta ruhsat araması takdir edilecek bir davranıştır.

Demokratik düzen içerisinde, bölgelerarası dengesizliği kaldırıcı bir yatırım programı izleyen halktan yana Hükümetin, Devlet Planlama Teşkilâtı bünyesindeki «Kalkınmada Öncelikli Yöreler Dairesi» ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığını daha uyumlu bir işbirliği içerisinde çalıştıracağına inanmaktayız.

Sayın milletvekilleri.

Anayasamıza göre plan, özel teşebbüs için yol gösterici ve teşvik edici bir fonksiyon icra etmelidir, bu arada dengeli kalkınmayı da hedef almalıdır.

Oysa ki, geçmiş hükümetler yaygın sanayileşme politikasının tersine işleterek, sanayileşmede bölgelerarası dengesizliği daha da artırıcı bir tutum izlemişlerdir.

Nitekim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı eliyle verilen teşvik belgelerinin dağılışına bakıldığında, durum daha iyi anlaşılmaktadır.

1968 yılında esasen gelişmiş bulunan Marmara bölgesi için 1 104 518 100 TL. lık projeye teşvik belgesi verilmiş iken, Karadeniz bölgesi için sadece 11 363 000 TL. lık, Doğu Anadolu bölgesi için sadece 12 285 000 TL. lık ve Güneydoğu Anadolu bölgesi için sadece 12 802 000 TL. lık teşvik belgesi verilmiştir.

Bu rakamlar, 1969 yılında, Marmara bölgesinde 2 016 037 000 TL. Doğu Anadolu bölgesinde 35 090 000 TL., Güneydoğu Anadolu bölgesinde 13 095 000 TL. dır.

Bu çok adaletsiz rakamlar 1970, 1971 ve 1972 yıllarında da bu oranlarla devam etmekte ve 1973 yılında ise, Marmara bölgesi için 18 214 847 000 TL. na ulaşmaktadır. Aynı yıl ise Güneydoğu Anadolu bölgesinde, 821 680 000 TL. lık Doğu Anadolu bölgesinde 573 031 000 TL. projeye teşvik belgesi verilmiş bulunmaktadır.

Bölgelere göre topluca verilen rakamlar için de, İstanbul ve Kocaeli illerinin payı korkunç bir fazlalık göstermektedir.

Geri kalmış bölgelerden toplanan tasarrufların büyük kısmının gelişmiş bölgelerde kredi olarak dağıtılması dengesizliği bir tarafa, tüm kredilerin 1970 yılında % 59'unun ticarete, % 5,8'nin sanayie, Eylül 1973'te ise % 69'nun ticarete ve yine 5,8'nin sanayie verilmesi yolundaki adaletsiz tutuma, halktan yana programıyle işbaşına gelen Hükümetin çare bulacağına güveniyoruz.

Hükümetin, bölgenin geri kalmışlık derecesine ve potansiyel durumuna göre, artan nispetlerde yatırım indirimi, gümrük, vergi, resim ve harç indirimi veya muafiyeti, gerekirse vergi iadesi gibi tedbirlerle kalkınma ve sanayii yurda yayacağına inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri,

Teşvik tedbirlerinin verilişini sektörler itibariyle de incelediğimizde, şu sonuçla karşılıyoruz:

1973 yılında makine imalâtı için 1 815 925 000 TL. lık 19 adet, tarım aletleri için 201 502 000 TL. lık 3 adet teşvik belgesi verilmiş iken, aynı yılda gıda sektörüne 2 914 746 000 TL. lık 79 adet ve giyim sektörüne 10 976 095 000 TL. lık 91 adet teşvik belgeleri verilmiştir.

Plan hedeflerine göre, toplam imalât sanayii üretimi içinde, tüketim malı üretimi 1972 yılında % 47 iken, 1987 yılında bu oran % 31'e düşürülecektir.

Bu bilgilerden de anlaşılmaktadır ki, geçen yıllarda, sanayi planlama hedefinin aksine, yanlış bir kredileme ve teşvik belgesi verme yöntemi uygulanmıştır.

Tüketim ve ara malı üreten sanayiden yatırım malları üreten sanayie yönelmemiz gereken üçüncü plan döneminde, artan iç ihtiyaçlar ile, iyi değerlendirdiğimizde, tabiî pazarımız olabilecek Orta Doğu ülkelerine ihraç imkânları karşısında, hızla, dişli ve motor imalâtına, elektronik sanayiine, özetle; temel yatırım malları sanayiine yönelmemiz ve bu yatırımları özendirici tedbirlerle desteklememiz gerekmektedir.

Sayın milletvekilleri,

Bakanlığın, yaygın kalkınmayı teşvik gayretleri cümlesinden olarak, altyapı tesislerini yaptıktan sonra, sanayiciye ve bölgesel halk ortaklarına tahsisini hedef tutan «organize sanayi bölgeleri» kurma yolundaki hizmetlerini övüyoruz. Gelecek yıllarda «organize sanayi bölgelerinin» yurdun geri bırakılmış bölgelerine de yayılmasını temenni ediyoruz.

Halen, Bakanlığın bu maksatla doğrudan arsa temini olanağı elinde yoktur. Bilhassa Doğu Anadolu'da ve Güneydoğu Anadolu'da, esasen malî imkânsızlıklar içindeki belediyeler, özel idareler ve köy tüzel kişilerinin bu olanağı sağlamasını beklemek gecikmelere yol açmaktadır. Bu nedenle, Bakanlıktan, doğrudan arsa teminine imkân veren yasa değişikliğini beklemekteyiz.

Küçük sanayiciyi teşvik bakımından, gelişebilir geri kalmış bögelerde sanayi siteleri kurulması yönündeki çabalara hız verilmesini, bu cins yatırımcılara ek finansman imkânı veren 35 000 000 TL. lık fonun gelecek yıllarda, bütçe olanakları içinde daha da artırılmasını diliyoruz.

Sanayicinin en büyük sorunu olan enerji sıkıntısını, ilgili bakanlıkla uyumlu olarak halletmenin çareleri düşünülmelidir.

Köylümüzün büyük ihtiyacı olan tarım aletlerinin yapımında, piyasa isterlerine uygun üretimin sağlanmasını gerekli görüyoruz. İç üretimle bunu sağlamak mümkün olmadığında, ithalâta gidilmelidir. Traktör motoru ithalâtında büyük güçlükler olduğunu dış piyasalar bakımından biliyoruz ve bu sebeple de, dişli ve motor sanayiine yönelik teşvik tedbirlerini destekliyoruz.

Nakil araçları ve bilhassa traktör dağıtımında haksız kazançları önlemek gerekir. Mülkî âmirlere bırakılan sırayı kontrol ve önceden fabrikaya para yatırma yasağı olumlu tedbirler ise de yeterli bulunmamaktadır.

Bilhassa traktörlerin, ihtiyaçlıyı dağıtıcı ile karşılaştırmadan, onu aracıya sömürtmeden, Tarım Bakanlığındaki bir merkezî ünite eliyle tek elden ve fabrika fiyatına halka intikalini sağlamak gerekir ve Türk köylüsü bunu Hükümetten beklemektedir.

Merkezdeki Fiyat Kontrol Komitesi yetersiz ve olanaksızdır. Bakanlığa etkin müeyyideler uygulaması imkânı yasalarla verilmelidir. Böylece spekülâtif fiyat hareketleri önlenebilir. Bütün dünyada hammadde fiyatları süratle arttığına göre, ithali gereken yatırım malları da pahalanmakta, bu artışlar daha da kabartılarak, sanayi mamullerimize intikal ettirilmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde kurulacak, maliyet, ücret, fiyat dengesini düzenleyen ve spekülatif fiyat hareketlerini önleyen bir örgüte acilen lüzum vardır. kanaatindeyiz.

Ayrıca, Üçüncü Demir Çelik tesisimize hammadde sağlayacak olan Divriği konsantrasyon ve palet tesislerinin gerçekleştirilmesi ve dördüncü demir - çelik tesisinin süratle kurulması hazırlıklarına geçilmesini temenni etmekteyiz.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı Sümerbank, Türkiye Demir - Çelik İşletmeleri, Makine ve Kimya Enstrisi Kurumu, SEKA, Şeker Fabrikaları, Çimento ve Azot Sanayii kuruluşlarının, Hükümet Programına uygun olarak, reorganizasyonu ile, bunların Türk ekonomisine değer katan, daha etkin kuruluşlar haline getirilmesini, israfın önlenmesini, bu kuruluşların gerekirse iç piyasayı tanzim ve suni fiyat hareketlerini önlemek gayesiyle, başta Sümerbank olmak üzere, dağıtım ve satış ünitelerini genişletip yurda yaymasında fayda görüyoruz.

Bu kamu kuruluşlarının, bundan sonra alınacak etkin tedbirlerle kalkınmamızda daha büyük yerleri olacağına inanıyoruz.

Yüce Meclisin sayın üyeleri,

1974 yılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinin, süratli, yaygın, sosyal adalete uygun ve bölgelerarası dengesizliği azaltıcı, yatırım malları üretimine dönük kalkınma hedefine hizmet etmesini memleketimize ve Türk Milletine hayırlı olmasını diliyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grupu ve şahsım adına Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Vamık Tekin.

Şahsı adına Sayın Hasan Tosyalı, buyurun efendim.

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarım;

Şahsım adına yalnız bir konuyu Yüksek Meclise ve vasıtasiyle ilgililere kısaca arz edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının müzakerelerinde, burada Türkiye'mizin medenî oluşunun bir sembolü

olan kâğıt ihtiyacını temin etmek için, Türkiye'de yeter miktarda kâğıt üretilmesi, entegre kâğıt sanayii tesis edilmesi, tesis edilecek bu kâğıt sanayiinin mutlak surette kâğıt üretiminde kullanılan iptidaî maddeyi teşkil eden orman mahsüllerinin; kendir elyafı, kendir sapı, saman ve çeltik otu gibi iptidaî maddenin bol olduğu yerlerde kurulması, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planına, Yüce Meclisin burada verdiği önergelerle ilke olarak dahil edilmiş idi. Bu planın gereği olarak, 1973 Ekim ayındaki müzakerelerimize kadar, Türkiyemizde yüksek malûmlarımız olduğu gibi, dört yerde kâğıt sanayii kurulmasına, mevcutların genişletilmesi ve yenilerinin kurulmasına tevessül edilmiştir. Bunlar; İzmit, Çaycuma, Karasu, Dalaman, Balıkesir ve Afyon bölgeleridir.

Sevgili arkadaşlarım, bu bölgeleri, bu bölgelerde kurulacak kâğıt fabrikalarına iptidaî madde yetiştirme bakımından tetkik edersek, bu bölgelerdeki kâğıt fabrikaları, bölgenin iktisadî, sınaî kalkınmasını temin edecek şekildedir; ama, Türkiye'nin kâğıt sanayiini inkişaf ettirecek durumda değildir. Çünkü, İzmit'i ele alalım. İzmit, ilk kâğıt sanayii bölgemizdir. İptidaî maddesini Sakarya, Bolu ve Kastamonu ormanlarından getirmektedir; çoğunu Kastamonu'dan getirmektedir.

Sevgili arkadaşlarım, İzmit kâğıt fabrikasına, Çaycuma kâğıt fabrikasına, Kastamonu orman emvali, 600 ilâ 800 kilometre uzaktan 40 bin kamyon üzerinde, tomruk halinde kereste gönderilmektedir. Bunlar, bildiğiniz gibi, İzmit'te evvelâ kıymık haline getirilmekte, ondan sonra hamur haline getirilmektedir. Halbuki; kâğıt sanayii ile meşgul olan başta Sayın Genel Müdür ve bütün ilgili mümtaz arkadaşlarımız bilirler ki, diğer memleketlerde kâğıt sanayii, kâğıt sanayiinde iptidaî madde veren bölgeler de kurulur, veya, hiç değilse, o bölgelerde kâğıt hamuru sanayii kurulur, oralarda istihsal edilen kâğıt hamuru, belli bir yerde kurulan kâğıt fabrikalarına hamur halinde gönderilir. Böylece, iktisadın temel prensibi olan nakliyatta, vesaîrede, maliyeti artıran faktörler azaltılmaya çalışılır. Bizde ise, kâğıdı pahalı kılmak için ne lâzımsa yapılmaktadır.

Gerek Türk milletini medenî kılmak, gerek millî eğitimimizin ve gerekse matbuatımızın ihtiyacı olan kâğıdı ucuz olarak temin etmek ve kâğıt ihraç etmek suretiyle döviz elde etmek gayelerini tahakkuk ettirebilmek için, kâğıt fabrikasının mutlaka Kastamonu gibi ve buna benzer kâğıt üretiminde iptidaî maddesi bol olan yerde kurulması lâzımdır.

Şimdi durum nedir Kastamonu'da sayın arkadaşlarım? Ben, yalnız, seçim bölgem olarak Kastamonu'yu müdafaa etmiyorum, bütün Türkiyemi müdafaa ediyorum. Siz de bütün Türkiye'nin milletvekilleri olduğunuza göre, bu hususa dikkatlerinizi teksif etmenizi rica ediyorum.

Sevgili arkadaşlarım, Kastamonu'da, orman varlığı olarak şu anda 2 milyon metreküp kereste istihsal edilmektedir. Türkiye'de tüm olarak 12 milyon metreküp kereste istihsal edilmektedir. Bunun 2 milyon metreküpü Kastamonu'da istihsal edilmektedir. Kastamonu'daki orman varlığı, Finlandiya'daki, İsviçre'deki orman varlığına yakın bir kapasitededir. Eğer, Kastamonu'daki orman yolları sayın hükümetlerimizin ilgisiyle artırıldığı takdirde, yıllık 2 miyon tonluk orman emvali istihsali, 6 milyon tona da çıkabilir. Şu anda Kastamonu'da 2 milyon metreküp kereste istihsal ediliyor, ilgili kâğıt fabrikalarına, memleketimizin sanayi bölgelerine gönderiliyor, iç istihsali, iç ihtiyacı karşılıyor. Ama sevgili arkadaşlarım, inanın, en az 6 milyon metreküp kereste de, orman yollarının olmaması sebebiyle, nakledememe sebebiyle, erişilememe sebebiyle ormanlarımızda çürümektedir. Bu demektir ki, metreküpü bin liradan hesap edilirse kerestenin, 2 milyon metreküp istihsal ediliyor, 2 milyar liralık kereste nakledilmekte fakat, 6 milyarlık kereste yerinde çürümektedir.

Şimdi sayın arkadaşlarım, Kastamonu'nun 13 kazası vardır. Herbiri ayrı ayrı birer orman emvali istihsal merkezidir. Eğer, biz Kastamonu'nun ilçelerinde kâğıt hamuru fabrikası kurarsak, taşıma kolaylıkları bakımından kerestelye elverişli olmayan ve fakat kâğıt istihsaline elverişli olan orman artıklarını kâğıt hamuru istihsalinde kullanabiliriz. Bu takdirde, sizi te-

min edeyim, en az iki ilâ dört milyar liralık çürüyen orman mahsulünü yerinde değerlendirebiliriz. Bunun memleket ekonomimize ne kadar büyük bir katkısı olacağını takdir buyurursunuz.

Benim o bölgelerde bulunduğum zamanki tetkiklerime göre, bu nev'i orman artıklarından, yerinde kurulan sanayilerde kâğıt hamuru yapma usulü, Finlandiya'da 2 600 adet, İsviçre'de 5 600 adet idi, bizde bir adet yok sevgili arkadaşlarım. Orman emvalinin istihsal edildiği bölgede; işsiz, fakir, geri kalmış olan ormanın bulunduğu yerde kâğıt hamuru istihsal edilen bir tek sanayimiz yok. Buna mukabil Finlandiya gibi, İsveç gibi, Norveç gibi, İsviçre gibi, Kanada gibi, Rusya gibi ormanı olan yerlerde, orman yakınlarında, içlerinde kâğıt hamuru istihsal eden fabrikalar vardır. Bugün bu nev'i orman ürünleri ihracaatından Finlandiya'nın 740 milyon dolarlık (Yalnız orman emvalinden istihsal edilen kâğıt ve diğer mahsullerle 740 milyon dolarlık) ihracat dövizi temin ettiğini, buraya Cumhurbaşkanları geldiği zaman Hariciye Bakanı kendi ağzından söylemiş idi.

BAŞKAN — Sayın Tosyalı bir dakikanız kaldı, lütfen bağlayınız.

HASAN TOSYALI (Devamla) — Biz de, Kastamonu gibi yurdumuzun diğer ormanlık bölgelerinde kâğıt sanayii ve kâğıt hamuru sanayii kurarsak, hem mahsülü yerinde değerlendirmiş oluruz ve hem hakikaten her yönden geri kalmış olan bu bölgelerimizi kalkındırmış oluruz, o bölgelerdeki işsizliği gidermiş oluruz, ekonomimize büyük katkılarda bulunuruz ve Türkiye'nin gerek iç istihsali, iç ihtiyacı ve gerekse dış ihtiyacı olan kâğıdı da çok bol miktarda ve çok ucuz olarak istihsal etmiş oluruz.

Sayın başkanım, değerli arkadaşlarım;

Bugüne kadar gelmiş geçmiş Hükümetler tarafından hemen hiçbir şey yapılmayan, yoluna buldozer girmeyen, bacası tütmeyen bu bölgeye, yeni Hükümetimizin, mevcut Üçüncü Beş Yıllık Plana müsteniden ve geçmiş iktidarların bu bölgede kâğıt fabrikası yapılacağına dair çeşitli defalar yaptıkları resmî beyanlara istinaden, Türkiye'nin bir değil, 5 - 10 tane kâğıt fabrikasının iptidaî maddesini verecek olan (Diğer her türlü ihtiyaç maddesi de orada) Kastamonu'da kâğıt fabrikası kurulmasına önem vermesini çok rica ediyoruz, bölgemiz adına, Türkiyemiz adına. Hükümetin sanayi planı, kalkınma planı ve politikası da bunu gerektirir. Kastadonu'da entegre bir kâğıt sanayiinin kurulmasını önemle rica ediyorum.

Yüce Meclise saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tosyalı.

Buyurun Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Kars) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

1974 malî yılına ait bütçemizin Yüce Meclise takdimi vesilesiyle, sanayileşmenin iktisadî kalkınmada taşıdığı alırlık ve ehemmiyeti hakkında, sanayimizin gelişme safhalarıyle bundan sonraki inkişafı üzerinde kısa bir açıklama yapmama müsaadelerinizi rica edeceğim.

Çağımız iktisadiyatında sanayi, gayrisafî millî hâsılaya en büyük gelir payı aktaran, en çok değer istihsal eden, teknoloji geliştiren, çalışan nüfusa en geniş istihdam imkânı hazırlayan, fertler arasında daha âdil, daha muvazeneli, daha yaygın, muntazam bir gelir dağılışı sağlayan, bölgelerarası gelişmişlik farklarını giderici, içtimaî ve iktisadî cihetiyle bir kalkınma vasıtası olmanın üzerinde, cemiyetlerin bir kalkınma ölçüsü olarak tarif edilmektedir. Sanayileşme, bu tesir ve vasıfları ile milletçe kalkınmanın ve içtimaî refahın yaygın olarak sağlanmasının en müessir vasıtası olmaktadır. Sanayileşmiş ileri ve medenî memleketlerin cemiyet yapıları bu ortak ölçüde birleşmektedir. Başlangıçta içe dönük istihlâki gaye edinen sanayileşmemiz, 1961 Anayasasının getirdiği iktisadî ve içtimaî hedefler istikametinde gittikçe ağırlık kazanarak, planlı devreye geçişle birlikte ehemmiyetini artırmış, son on yıllık kısa vade içinde sürükleyici sektör olma vasfının çok ilerisinde pek ciddî bir hedef olarak benimsenmiştir.

Bugün milletçe benimsediğimiz kalkınma hedefleri istikametinde yatırım malı yapan, teknoloji geliştiren, fiyat, maliyet, evsaf, standartlar bakımından dış rekabete dayanacak güçte dış pazarlara dönük bir sanayileşmeyi gerçekleştirmek, iktisadımızı sanayileşmiş Batılı topluluklar seviyesine yükseltmek gayreti içinde-

yiz. Şunu da tebarüz ettirmeliyim ki, müteakip merhalelerde vazife alacak nesillerin yardımıyle sınaî kalkınmamızın yukarıda belirtilen hedeflere kısa vadede ulaşacağı ve hatta onu geçeceği inancındayız.

İçinde bulunduğumuz Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı devresi, uzun vadede (1995 yılında) muasır medeniyet seviyesine erişmeyi hedef alan bir hızlı kalkınma safhasının 1973 - 1977 yılları arasındaki 5 yıllık devresidir. Uzun vadedeki hedeflere ulaşılması, bu hedeflere varmak için lüzumlu kalkınma hızının gerçekleşmesine ve iktisadî yapının bu hızlı kalkınmayı devamlı kılacak şekilde değişmesine bağlıdır. Bu değişme ise, sanayi sektörünün millî gelir içindeki nispetinin büyük ölçüde artırılabilmesiyle mümkündür. 1995 yılında erişilmesi derpiş edilen iktisadî seviyede tarım, hizmetler ve sanayi sektörlerinin gayrisafî yurt içi hâsıla içindeki nispetleri, sırasıyle % 10, % 50 ve % 40' tır. 1995 yılında fert başına bugünkünün 4 misli bir gayrisafî yurt içi hâsıla sağlamayı gaye edinen hızlı kalkınma, şüphe yok ki, iktisadî yapıda sanayileşmeye büyük ölçüde ehemmiyet veren bir değişmeyi gerektirmektedir. Bu sebeple, memleketimizde takip edilecek sanayi politikasının esasları tespit edilirken, gerçeklerle tarihî gelişme ve tecrübelerin ehemmiyetle dikkate alınması gerektiğine bilhassa işaret etmek isteriz.

Muhterem milletvekilleri, kalkınma her şeyden evvel bir siyasî ve iktisadî istikrar meselesidir. Bilhassa hızlı kalkınma için istikrarlı bir vasatın mevcudiyetine ihtiyaç vardır. İçinde bulunduğumuz devrede kalkınma stratejisinin ve stratejinin gerektirdiği tedbirlerin tatbiki ve iç iktisadî istikrarın sağlanmasını teminen, yatırımların bölgeler arasında dengeli olarak dağılmasına, Devlet teşebbüsüyle hususî teşebbüs ve halk sektörünün birbiriyle çatışan değil; fakat birbirini tamamlayan ve gelişmeleri ahenk içinde olan bir bütün haline getirilmesine, hususî teşebbüsün plan umdeleri içerisinde bütün kaynaklarının harekete geçirilmesi ve memleket kalkınmasına en geniş şekilde katılmasına çalışılacaktır.

Kalkınma planı hedeflerine uygun yatırımlarda bulunan hususî ve kamu teşebbüsleri aynı şekilde ve şartlar içinde teşvik ve himaye göreceklerdir. Şüphesiz ki, bu teşvik ve himaye memleketin faydasına ve umumî iktisadî hedeflerin tahakkukuna müteveccih olacaktır.

Montaj sanayiinin imalât sanayiine dönüştürülmesi, imalât sanayiindeki yatırımların ara mal ve yatırım mal imal edecek tesislere büyük ölçüde kaydırılması suretiyle sınaî yapının değiştirilmesi, maliyetleri düşüren, kaliteyi yükseltici, dışa bağlılığı azaltıcı, teknolojilerin yurt içinle istihsali üzerinde hassasiyetle duracağımız meseleler olacaktır.

Ağır sanayiin ve mevcut sanayiin temel mal ve ara mal ihtiyacını karşılayacak tesislerle yatırım malları imalât tesislerinin ve millî savunmamızın bugünkü ihtiyaçlarını karşılayacak sanayinin kurulmasına rüçhaniyet verilecektir.

Küçük sanayii, büyük sanayii tamamlayıcı çok mühim bir faaliyet sahası olarak ele alınacaktır. Sanayinin şiddetle muhtaç olduğu altyapı eksikliklerinin tamamlanmasına, kredi ve finansman kaynaklarının geliştirilmesine azamî gayret sarf olunacaktır.

İhracata müteveccih sanayilerin kurulmasına ve teşvik edilmesine, rüçhaniyet verilmesine, yeni kurulan sanayi tesislerinin kuruluş güçlüklerini yenecek ve beynelmilel rekabet gücüne erişecek seviyeye gelene kadar çeşitli muafiyetlerle teşvik edilmesine devam olunacaktır.

Gerek gelişmiş ve gerekse gelişmekte olan memleketlerde teşvik tedbirleri, kalkınmanın ve bilhassa sınaî kalkınmanın gerçekleştirilmesinde mühim bir yer işgal etmektedir. Plan hedeflerine uygun yatırım yapılmasında teşvik tedbirleri tesirli bir vasıtadır. Diğer taraftan, bilhassa gelişmekte olan memleketlerde yatırım kaynaklarının kıt olması, bu kaynakların münasip şekilde kullanılmasını şart kılmaktadır. Bunu teminen memleketimizde Devlet Planlama Teşkilâtı bünyesinde Teşvik ve Uygulama Dairesi ihdas edilmişti. Mezkûr dairenin Bakanlığımıza intikal etmesiyle tatbikata dinamizm getirilmiştir. 1972 yılında yekûn yatırım tutarı 27,8 milyar lira olan 311 projeye teşvik belgesi verilmiştir. Teşvik ve Uygulama Dairesinin Bakanlığımız bünyesinde vazifeye başlamasından bu yana ise 823 adet belge verilmiş olup, belgeye bağlanan yatırım tutarı 72,5 milyar liradır. Teşvik tedbirlerinin tatbikatta görülen bazı

mahzurlarının giderilmesi, sanayimizin muvazeneli olarak memleket sathına yayılmasını temin bakımından daha tesirli hale getirilmesi için, mevzu yeniden ele alınacaktır.

Muhterem milletvekilleri, yakın zamanlara kadar, sanayie lüzumlu şartları tabiî olarak haiz bulunan birkaç bölge sanayimizi kendine çekmiş ve buralarda artan bir kesafet meydana getirmiştir. Bu vaziyetin memleketimizin muhtelif bölgeleri arasında meydana getirdiği iktisadî dengesizlikler, tevlit ettiği diğer mahzurlar hepinizin malumlarımızdır. Bu itibarla, organize sanayi bölgelerini yalnız sanayinin kurulmasını kolaylaştıran ve hızlandıran bir tedbirler manzumesi olarak değil, aynı zamanda sanayii yurt sathına yayarak birçok içtimaî meselelerimizi de büyük ölçüde çözecek bir çare, bir vasıta olarak düşünmekteyiz. Bu görüşten hareketle kurulan Bursa ve Manisa ve kurulmaları devam eden Konya, Gaziantep, Eskişehir organize sanayi bölgelerine ilâveten Adana, Afyon, Ankara, Antalya, Bartın, Denizli, Diyarbakır, Elâzığ, Erzurum, Edirne, İçel, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Kayseri, Kütahya, Malatya, Sakarya, Sivas, Tekirdağ (Çerkezköy'de) birer organize sanayi bölgesinin kurulması düşünülmektedir. Bunlardan Ankara, Adana, Bartın, Erzurum, Edirne, İstanbul, Kayseri, Kütahya, Tekirdağ için gereken Bakanlar Kurulu kararnameleri çıkarılmış bulunmaktadır. Bursa organize sanayi bölgesi tamamen dolduğundan, yeni taleplerin karşılanması için İnegöl'de ikinci bir organize sanayi bölgesinin kurulması hususu programlanmıştır. Konya organize sanayi bölgesinin bitirilerek 1974 yılında hizmete girmesi beklenmektedir. Gaziantep ve Eskişehir organize sanayi bölgeleri inşaatının 1975 yılında bitirilerek hizmete açılmaları beklenmektedir.

Küçük sanayi site ve çarşıları kurma faaliyetlerine 1974 yılında da hızla devam edilecektir. Şimdiye kadar 6 368 işyeri, ve umumî hizmet tesislerini ihtiva eden 28 adet küçük sanayi sitesinin inşası bitirilerek hizmete açılmıştır. 1974 yılı içinde devam edecek olan 43 siteye ilâveten 19 yeni sitenin inşaatına başlanması da programlanmıştır. Küçük sanayide gelişmenin hızlandırılması için esnaf ve sanatkârlarımızın eğitim ve öğretim metotlarından geniş ölçüde faydalanmaları imkânları sağlanacaktır.

Muhterem Başkan, muhterem üyeler;

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında kurulmaları derpiş edilen motor, dişli kutusu, ağır sınaî teçhizat fabrikalarıyle otomotiv firmalarının birleşmeleri için Bakanlığımızca yapılmakta olan çalışmalar devam etmektedir.

Dizel motoru ve aktarma organlarını imal edecek tesislerin Makine Kimya Endüstrisi Kurumunun öncülüğünde, gerekirse Millî Savunma Bakanlığı ile işbirliği yapılarak yurt dışında çalışan işçiler, halk ve hususî teşebbüsün iştiraki ile bir ortaklık halinde gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır.

Elektronik profesyonel cihazlar imalâtına rehberlik etmek için yeni bir kuruluş vücuda getirilmek üzere Bakanlığımız tarafından yürütülen çalışmaların tamamlanmasına gayret edilecektir.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'nin iktisadî ve içtimaî kalkınması için millî, güçlü, sürekli ve yaygın bir sanayileşmenin gerçekleştirilmesi anahedefimizdir. Bu hedefe varılmasında millî kaynak imkânlarımıza uygun, bölgeler arasında refahın muvazeneli olarak sağlanacağı, küçük ve orta boy sanayi kuruluşlarını da günün icaplarına uygun şekilde güçlendiren ve bunlarla büyük kuruluşlar arasında tesirli bağlantı kuran, modern teknoloji ile yüksek istihdamı bağdaştıran, temel sınaî mamuller başta olmak üzere, ağır sanayi ve millî harp sanayiinin yurdumuzda geliştirilmesini hedef alan bir sanayi politikası yürütülecektir.

Mahallî kaynakların güçlü bir şekilde harekete geçirilmesi ve dağınık halk tasarruflarının değerlendirilmesi suretiyle sanayileşmemize hız katılması için bölge kalkınma ortaklıkları kurulacak, bunlara finansman ve diğer teşvik tedbirleri bakımından lüzumlu destekler ve kolaylıklar sağlanacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin tasarruflarının ve teknik maharetlerinin, karşılığı yüksek, itici gücü fazla olan sanayi projelerine yöneltilmesi, halk sektörünün bir tatbikatı olarak ilk merhalede ele alınacaktır. Ancak, küçük tasarruf sahipleri, yurt dışında çalışan işçilerimiz ve halka açık olarak kurulan anonim şirketler bir yatırım teşebbüsüne giriştikleri vakit bazı güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bun-

ları, yatırım mevzuunu tespit için yapılması lüzumlu kaynak araştırmaları, projelerin hazırlanması, elverişli şartlarda finansman temini ve yatırımı tesirli olarak yürütecek teşkilâtlanma olarak hülâsa etmek mümkündür.

Bunlar kadar ehemmiyetli olan bir diğer husus da; yatırımın emniyeti bakımından müteşebbisin bu ortaklıkta Devleti yanında görmek istemesidir. Bütün bu hususları gözönünde bulundurarak yeni bir çalışma anlayışı içerisinde bazı tedbirler almayı düşünüyoruz.

Bakanlıkça ilk merhalede, geri kalmış bölgelerde iktisadî olarak işletilebilecek tabiî kaynakların tespiti çalışması yapılacaktır. Bu çalışmaya göre, tesisi mümkün görülen fabrikaların projeleri hazırlanacak ve yatırımcı halk kuruluşlarına devredilecektir.

Araştırma ve proje hizmetlerinin yerine getirilmesi için Bakanlığın bünyesinde lüzumlu teşkilâtın kurulması çalışılmasına başlanmıştır.

Yatırımcı halk kuruluşunun malî imkânları yetmediği takdirde, yurt dışındaki işçilerimizin Bakanlığımıza bağlı Kamu İktisadî Kuruluşlarının bu ortaklığa iştirakleri sağlanacaktır.

Bir emniyet ve huzur unsuru olarak, bu teşebbüslere Devletin muayyen bir ölçüde iştirakini zarurî görüyoruz. Ancak, bu iştirak, kâfi miktarda sermaye toplanamaması dolayısiyle başlangıçta daha fazla olabilir. Şu şartla ki; ileride tesis işletmeye geçtikten sonra, Devlet hisselerinin bir kısmının halka satılması dolayısiyle bu nispet asgarî seviyeye indirilecektir. Her halûkârda düşüncemiz, ortaklıkta halk hisselerinin hâkimiyetidir.

Bu tedbirler cümlesinden olarak üzerinde kararlı olduğumuz bir husus da, Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek üzere bir Devlet sanayi bankasının Bakanlığımıza bağlı olarak kurulmasıdır. Bu hususta yapılmakta olan çalışmalar çok ileri bir safhaya gelmiştir. Kurulacak olan fabrikalar için lüzumlu makine ve teçhizatın mümkün mertebe yerli olarak temini ve yatırımlarda ithal kalemlerinin asgariye indirilmesi başlıca gayemizdir. Bu mevzuda bütün imkânları zorlamak ve onlardan faydalanmak için teşebbüs ve çalışmalarda bulunacağız.

Yabancı sermaye mevzuunda da şunu ifade etmek isteriz :

İleri teknoloji getiren, sanayileşmemize yardımcı maliyetlerini dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutan, makul ölçüler içerisinde kâr transferi yapan, ihracata mütevecciih müteşebbislere yatırım için imkân sağlanacaktır. Ancak, yabancı sermayenin ithalinde Devletin iktisadiyata istikamet verme gücü titizlikle korunacak ve muayyen memleketlere bağlı kalınmayacaktır.

1974 malî yılı bütçesi, vesilesiyle Bakanlığımızla ilgili konuları kısaca ve anahatlarıyle Yüce Heyetinize arz etmiş bulunuyorum.

Şimdi, müsaadenizle, gerek grupları adına ve gerekse şahsı adına mütalaa beyan etmiş olan muhterem üyelerin sordukları suallere, hazırlıklı olabildiğimiz nispette arzı cevap etmek isterim.

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, evvelâ şayanı şükran bir husus olarak Yüce Milletimize huzurunuzda şu hususu arz etmek isterim ki; artık sanayileşme, bugüne kadar Meclisimizce diğer mevzulardaki çalışmalarda görülenin de aksine olmak üzere, âdeta milletçe yekvücut olarak bir hedef şeklinde benimsenmiştir. Bizim milletimiz, tarihî günlerde böyle kararını verir, böyle karar verdiği takdirde bu milletin neler yapacağını da kâinat bilir. Bu bakımdan, halen nöbeti devralmış bir arkadaşımız olarak milletin, milletçe, millî bir hedef olarak benimsediği sanayileşme mevzuunda Meclisimizin gösterdiği bu ittifakı şayanı şükran bir husus olarak bir kere daha burada tescil etmek isterim.

Gerek gruplar adına ve gerekse şahıs adına yapılan konuşmalar bizleri hakikaten teşvik, bizlerin heyecanımıza heyecan katacak mahiyette idi, bundan dolayı da tekrar şükranlarımı arz etmek istiyorum.

Muhterem Mehmet Altınşyedioğlu'nun beyan buyurdukları hususlar, bizleri teşvik edecek, bizlere yol gösterecek mahiyette. Bu arada dikkatimizi çeken bazı endişelerine ufacık temas etmek istiyorum. Halen maliyetlerin yüksek olduğunu ifade buyurdular; haklılar. «Ucuz yatırım , orta vadeli kredi sağlanmadı» buyurdular; tamamen kendi hissiyatlarını

paylaşıyoruz; çalışmalarımız bu istikâmette olacaktır.

Orta vadeli krediler açılmalı... Zaten Hükümetimizin, programında da halkımıza ilân ettiği gibi, bütün cehdimiz, bütün gayretimiz bunu süratlendirebilmek için yeni tedbirler bulmada toplanıyor. Binaenaleyh, bu teklif bizim zaten candan paylaştığımız bir teklif oluyor. Sanayiinin geri kalmış bölgelere kaydırılması... Yine bizimle intibak halinde. Enerji yatırımlarının geciktirilmemesi de şüphesiz Hükümet olarak anaplanımız, anahedefimizdir.

Muhterem Cemal Külâhlı, bizim için muhterem gruplarımında desteğini ifade edecek şekilde güzel ifadelerde bulundular. Bize ait mevzuatın, kanunların çıkarılmasında kendilerinin destekleri olacağı müjdesini almış olduk; kendilerine teşekkür ederiz.

yalnız, bu arada halk sekörü ile neler yapılacağına dair endişemsi bir ifadeleri vardı; ona, müsaadenizle kısaca arzı cevap edeyim.

«Projeyi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının yapması kâfi gelmez. Kâr garantisi verilecek mi? İdareciyi nereden bulacaksınız?» şeklinde gayet haklı, hakikaten güzel, bu mevzuda tecrübesi olan kimselerin sorabileceği sualler bunlar.

Kendileri emin olmalılar ki, aynı sualler bizim de zihnimizi işgal etmiş; Yüce Milletimize teklif etmekte olduğumuz bu yeni tedbirler mânzumesi, bu sualler düşünüldükten sonra bulunabilmiş çareler olarak arz edilmiştir. Şüphesiz, şurasını kaydetmek lâzım ki, sadece samimiyetle bir tekliftir; milletimizin hedefine varmada el yordamı ile bütün gayreti ile, belki asırlardır diyelim) çalışmasında bulduğu çarelerden nihayet bir tanesidir. Artık temenni ediyoruz ki, bu çare, bir diğer arkadaşımızın gayet güzel ifade ettiği gibi, bu özlemin tahakkukuna vasıta olsun; milletimiz millî özlemine, tespit ettiği hedefine artık daha fazla zaman kaybetmeden varmış olsun.

Muhterem Yasin Bozkurt yine aynı şekilde yapıcı, bizlere istikâmet gösterici tekliflerde bulundular, izahat lütfettiler. Kendilerine teşekkür ederiz.

-tesin

Bu arada sordukları birkaç sual var, onlara arzı cevap etmek isterim.

Kurulu tesislerin kapasitelerinin düşük olduğunu ifade buyurdular. % 55 kapasite ile, hatta bunun daha altında çalışan fabrikalar olduğundan bahis buyurdular ve bu arada «Bu çalışmalar nasıl izah edilecek?» diye sordular; Gemlik Projesinin akibeti hakkında da ayrıca bir sual sordular.

Bu buyurdukları hususlar bir tetkikatın derinliğine girmeden, hepinizin bildiği gibi, ilk nazarda doğrudur. Aslında mevcut kapasite ile bugün yüzde yüz çalışılıyor gibi olsa da yine ben kendilerine katılıyorum. Çünkü, bazı fabrikalarımız vardır ki, bazı sahalarda, halen tek vardiya halinde çalışmaktadır. Türkiye böyle alışagelmiştir. Bunların tek vardiya halinde çalışması lâzım. Başka türlü çalışma mümkün değildir gibi... Aslında bunların bile vardiya miktarını artırmak ve bu şekilde memleketin büyük ve mühim bir meselesi haline gelmiş olan işsizliği önlemek için bazı gayretler sarf etmek mümkündür.

Kurulmuş bir nizam vardır; fakat takdir buyurursunuz ki, kurulmuş bir nizamda tashih ve ıslahat yapmak; mevcut mevzuatla, bunlara, milletimizin beklediği süratle çare bulmak çok zordur. Fakat bu demek değildir ki, bunlar kendi başına bırakılacaktır ve bunun seyrine dalınacaktır.

Şuna inanıyoruz ki, insan kâinatın mihrakı durumunda yaratılmıştır. İnsanın beyninden çıkan öyle fikirler vardır ki, bu, insan için ne kadar zor görünürse görünsün, birçok meseleleri çözmenin çok daha üstünde bir mana ifade eder. O bakımdan inanıyoruz ki, «Halen düşük kapasitede çalışan bu tesislerin alışılmış bir çalışma tarzından mütevellit meydana gelmiş ataletten dolayı olduğundan bunu yenmek zordur; buna girmemek lâzımdır» şeklinde düşünmek yanlış olacak ve muhakkak ki bunun da çaresi bulunacaktır.

Bu arada, «Gemlik Projesinin akıbeti nedir?» diye sordular. Onu arz edeyim; aslında bu sualleri, efkârı umumiyenin de zihninde istifham şeklinde belirdiği için, yine haklı görüyoruz. Yalnız, biz burada hiç kimseyi itham etmeye de kendimizde herhangi bir hak göremiyoruz. Bu netice hepimizindir. Binaenaleyh, üzülmek lâzımsa müştereken üzülmemiz lâzımdır.

Aslında bu proje 1967 - 1968 senelerinde ele alınmış idi. 1970 yılına kadar arsası falan satınalınmış, hatta suyu dahi getirilmiş idi ve o sene ihalesi yapılmak üzere idi; fakat idarede bir değişiklik yüzünden, yapılmakta olan ihale yapılamamış; işlemekte olan mevzuatın bir garip tatbikatı olarak ihale bozulmuş ;arkasından, yeni ihalelere giderken idarecilerde bir nevi itham endişesinden dolayı sıkı tedbir alma, çok emniyetli olabilme endişesinden mütevellit büyük zaman kaybedilmiş ve netice itibarıyle artık, Gemlik fabrikası ihale edilmiştir; fakat 1972 - 1973'lerde açılması icabeden o fabrika nihayet 1976 yılında açılacak diye tahmin edilmektedir.

Yine sordukları bir sual; Samsun, Elâzığ, Akdeniz Gübre fabrikalarının 1971, 1972 ve 1973 yıllarındaki istihsalleri nedir?

Bunları da yine arz ediyorum : Samsun Trip süper fosfat fabrikası, 1971 yılında 79 188 ton, 1972 yılında 112 027 ton, 1973 yılında 70 380 ton istihsal yapmıştır.

Elâzığ normal süper fosfat fabrikası 1971 yılında 7 643 ton, 1972 yılında 14 234 ton, 1973 yılında 15 657 ton istihsal yapmıştır.

Akdeniz gübre fabrikası, kireçli amonyum nitrattan 1972 yılında 223 188 ton, 1973 yılında 278 515 ton istihsal etmiş;

Diamonyum fosfat gübresinden ise 1972 yılında 2560 ton, 1973 yılında 4295 ton istihsal yapmıştır.

Yine muhterem Yasin Bozkurt'un sorduğu suallerden; «Özkaynağa yönelme konusunda Bakanlığın görüşü nedir?»

Buradaki görüşümüz; gübre istihsalinde yerli kaynaklara müteveccih çalışmalar yapmak icap etmektedir. Bu cümleden olarak, halen hammeddesi dışarıdan getirilen Akdeniz gübre, Samsun ve Elâzığ gübre fabrikalarının hammaddesi olan fosforit'in Türkiye'de mevcut olduğuna dair bize intikal etmiş olan bilgilere göre Mazıdağından temin edilmesi icap etmektedir. Çalışmalarımızı biz bu istikamette teksif etmekteyiz. Malumlarınız olduğu veçhile, aslında bu bizim sahamız değildir. Etibank'ın, yani Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığının sahasına girmektedir; fakat onlar bu sahada yatırım yapmayı kararlaştırmış, ilgili teşekküllerine emir vermişlerdir; Bakanlığımız da bunlarla müştereken bu projenin tahakkuku için elinden geldiği kadar gayret edecek ve hatta müşevviki olacaktır.

Gübrenin hammaddesi olan amonyağa gelince; o da halen Kütahya'da kömür esansından istihsal edilen bir miktar, ki kâfi gelmemektedir, buna ilâveten Türkiye'de yine kömürden amonyak yapma düşünülebilir. Elbistan Projesi eskiden beri bu meseleyi teklif etmekte idi. Biz evvelce kömürden istihsal edilen amonyağın maliyetinin, tabiî gazdan istihsal edilene nazaran çok yüksek olmasından dolayı bunu kabul etmemiştik; fakat dünyada ekonomik konjonktürün gösterdiği şu değişiklikten sonra, artık bunun da iktisadî hale geldiğini gördükten sonra, tahmin ediyorum kömürden amonyak istihsaline gidilebilecek veyahut süratle Gemlik'te yine nafta esasından, yani petrol müştakından amonyağa gidilecektir. Yani halen yarımamul halinde ithal edilmekte olan amonyağın, biraz daha, bir kademe daha ileriye gidilerek, doğrudan doğruya hammaddesinden, tekrar yarımamul olarak Türkiye'de imaline gidilmesi mümkündür. Bunlar, planlarımız, düşüncelerimiz arasında mevcuttur. Bir de, hammaddesi tamamen yerli olan kömürden memleket dahilinde imal edilmesi, yine aynı şekilde üzerinde çalışılan projelerdir.

Bu arada buyurdular ki, «Bolu, Mardin, Ünye, Kars çimento fabrikaları istihsale geç giriyorlar.»

Bunların geç istihhale geçmesi, haklı olarak, üzücüdür. Yalnız, Bolu fabrikası bu sene aşağı yukarı bir ay oluyor, istihsale geçti. Ünye Fabrikasının da Pazartesi günü açılacağını bildirmek isterim. Mardin, Kars Çimento fabrikaları halen istihsale geçmemiştir. Haklısınız, esas itibariyle bu fabrikaların 18 - 24 ayda kurulması ve istihsale geçmesi icap ederken cidden bir talihsizlik eseri olarak bunlar bu kadar zaman beklemiştir. Artık bize düşen, bunların mümkün olan azamî süratte devreye sokabilmektir. (D.P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Yine temennileri ki, bizim hissiyatımızdır; otomotiv sanayiinde kamyon ve traktör imali artmalı, montaj vasfından imal vasfına geçilmelidir.

Kendilerine teşekkür ediyoruz. Düşüncelerimiz bunun aynıdır.

Muhterem Turhan Utku'nun, bilhassa organize sanayi bölgeleri üzerinde ehemmiyetle durulması tavsiyelerini teşekkürle kaydediyoruz. Biz de bu meseleye aynı ehemmiyeti atfediyoruz.

Aynı şekilde, proje ofisinin süratle kurulması, teklifleri de yine şükranla karşıladığımız bir husustur. Biz bunun için lüzumlu çalışmalara başlamış ve ilgili mercilere kadar intikal ettirmiş durumdayız. Fakat şunu ifade edeyim ki, bugünkü sistemin ağır işleyişi bizi de tatmin etmemektedir. Gayet tabiî, bize düşen, bu ağır işleyişi süratlendirmek için tedbirleri almaktır. Bunu da müdrikiz.

Muhterem Hasan Vamık Tekin beyefendinin buyurdukları da, aynı şekilde bizleri teşvik eden, teşci eden şeylerdir. Kendilerine teşekkür ederiz.

İşçi tasarruflarının sanayie kaydırılması için yapılan teşvikleri, tetkikleri, tamamen hissiyatımızı paylaşmaktan ibarettir. Biz de bunun üzerinde bütün titizlikle çalışmaktayız.

Sanayi Bankasının kurulması için teklifimiz; kanun tasarımız halen komisyondadır ve bu mevzudaki çalışmalar ikmal edilmek üzeredir. Muhterem Meclisimizin bu mevzuda gösterdiği anlayış, ittifak bizler için cidden çok büyük bir destek olmaktadır. Ve ümit ediyorum ki, inşallah bu sene bunu Meclis, tatile girmeden hallederse, muhterem heyetinizin de müştereken arzu ettiği, desteklediği ve memleket hayrına bir müessese gelişmiş olacaktır.

Organize sanayi bölgelerinede yine aynı temennilerde bulundular. Küçük sanayi siteleri.. Küçük sanayi sitelerinde bir kısa not arz etmeme müsaadelerinizi rica edeceğim.

Küçük sanayi siteleri, aslında bizim millî hedeflerimize en uygun düşün bir teşebbüs tarzıdır. temeli, kökü bizde olan müesseseler geliştirilirlerse, dış rekabetten korkulmaz. İktisadî muvaffakiyette her hangi bir endişe olmaz. Küçük sanayi siteleri de işte bu şekilde bir teşebbüstür ve bugüne kadarki tecrübelerimizde şu kadar yetersiz bir yardıma rağmen, küçük sanayi sitesine kavuşmuş olan yerlerde bizim küçük sanatkârlarımızın süratle imalât sanayiine geçecek kadar bir kabiliyet ve gayret gösterdiklerini tespit etmiş oluyoruz. Bu, memleketin sanayileşmesi için, bilhassa dış pazarlarla rekabet edebilme bakımından herkesin üzerinde durduğu gibi, bizim çok mühim bir kuvvetimizi teşkil etmektedir. O bakımdan, vekâlet olarak bütün gücümüzle, memleket sathında her tarafta, her köşede, hemen hemen hiç bir yeri açıkta bırakmadan küçük sanayi sitelerini halletmeyi çok mühim görüyoruz. Adı, «küçük» olmasına rağmen, memleketimizde hep büyük, ağır orta sanayi üzerinde konuşulmuş olmasına rağmen, halkımızın büyük bir tahassürü icabı, biz küçük sanayie bu kadar ehemmiyet verdiğimizi ifade etmek isterim.

Yine buyurdular ki, «maliyet, ücret fiyatı dengeleyen bir teşkilâta, Bakanlık bünyesinde ihtiyaç vardır.»

Bu ihtiyacı hissetmiş olan Bakanlığımız, proje ofisi (halen ismi bazılarınca öyle ifale ediliyor) yahut Proje Dairesi (henüz isim tespit edilmemiştir.) Adı altında memleket sathında yapılması icap eden sanayileşmenin beynini teşkil etmekte olan proje hizmetlerini görmek üzere bir nüve kurulması çalışması başlamıştır. Kadrosu dahi tespit edilmiştir. Biraz evvel arz ettiğim gibi, ilgili yerlere kadar intikal etmiştir. Personel temin edildikten sonra teşkilatlanma süratle yürüyecektir, ilerleyecektir. Bu teşkilâtlanma kendi bünyesinde, sanayiin en mühim meselesi olan fiyat, kalite, standart kontrollerini de aynı şekilde yurt sathına yayılan şubeleriyle ifa etmeye çalışacaktır.

«Bakanlığa bağlı İktisadî Devlet Teşekkküllerinin reorganizasyonu suretiyle bunlardan, memleket hizmetinde yeni bazı ihtiyaçlara cevap verecek hizmetler beklenmelidir» buyurdular.

Aynı fikirdeyiz. Fakat bunlar, arz ettigim gibi, çok süratli olamadığından üzgünüz. Kurulmuş bu eski müesseselerin, milletimizin arzu ettiği süratle şartlara intibak edememesi yegâne üzüntümüzdür. Fakat ümidimiz daima bakidir, ümidimiz üzüntümüzden daha fazladır.

Muhterem Hasan Tosyalı beyefendinin buyurdukları kâğıt mevzuunda Kastamonu'nun imkânları, bizim de dikkatlerimizi üzerine toplamıştır. Halen Kastamonu'nun ham madde kaynağı olarak çıkardığı tomruk. Türkiye'de (kendilerinin de buyurdukları gibi) bir kaç fabrikada zaten kullanılmaktadır. Fakat, çürümekte olan öyle bir miktarın olduğunu biz bilemezdik. Onlar hakkında da notlarımızı al-

dık, onlar üzerinde de gayet ciddî ve samimiyetle çalışacağımızdan endişeleri olmasın.

Fefendim, benim maruzatım bundan ibaretti.r

Gerek tenkit şeklinde, sual şeklinde bizlere ışık tutmuş olan muhterem milletvekillerine tekrar bütün samimiyetimizle, bütün kalbimle şükranlarımı arz eder, hepinizi hürmetlerimle selâmlarım efendim. («Bravo» sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

Yalnız, bir dakikanızı rica edeceğim, sualler var efendim.

Efendim, vaktimiz bir hayli ilerlemiş; programımızı da, bugün gece mesaisi yapmadan bitirmek arzusundayım. Pek çok da suallerimiz var; bunlara icabında yazılı olarak da cevap verebilirsiniz.

Sualleri okutuyorum efendim.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan, soruyu ben buradan sözlü olarak sormak istiyorum.

BAŞKAN — Önce kürsüye gelen soruları okutuyoruz efendim.

Sayın Müfit Bayraktar, burada mı efendim?. Yok.

Sualini muameleye koymuyoruz.

Sayın Mehmet Emin Sungur, burada mı efendim?

MEHMET EMİN SUNGUR (İstanbul) — Burdayım efendim.

BAŞKAN — Sualinizi okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Sayın Sanayi ve Teknoloji Bakanı tarafından cevaplandırılmasına müsaadelerinizi saygılarımla rica ederim.

İstanbul

Mehmet Emin Sungur

10 - 11 - 12 Mayıs 1974 günleri yağan şiddetli ve sürekli yağmurlarla beraber baraj ve bent kapaklarının tedbirsiz açılması sonucu, İstanbul'da Kâğıthane ve Alibeyköyde irili ufaklı 200 kadar fabrika, yüzlerce konut, işyeri ve mandıraların 1,5 - 2 metre yükselen sel baskınına maruz kaldığı; mahallen, gününde tetkiklerde bulunan Sayın Bakanın yüksek malumları olduğuna göre:

1 — Maddî hasar veya zararın 600 milyon lira değerinde olduğu, mahallî ilgililerce iddia edilmektedir. Bu tahmin doğru mudur?

2 — Çamurlu sel sularından dolayı bazı malların, binlerce makine ve moturun kısmen veya tamamen kullanılmaz hale gelmesi karşısında bir an önce üretime geçilmesi için ne gibi tedbirler alınmıştır?

3 — Zarar gören Sanayiciler veya meslek teşekküllerince, Bakanlığınıza her hangi bir dilek veya öneride bulunulmuş mudur?

4 — Mal, makine ithalinde ve kredi teminînde bu felâketzedelere öncelik tanınacak mıdır?

İkinci Bölümü:

Memleketimizde 1974 yılında ortalama 3 milyon ton demir tüketileceği ve bunun yarısının memleketimizde üretileceği, yarısının da ithal edileceği tahmin olunmaktadır. Bazı üniversitelerin yaptığı bir araştırmada memleketimizde ST - 1 olarak, isimlendirilen düşük karbonlu sıcak haddelenmiş demirin yerine, ST - 3a, ST - a olarak isimlendirilen sıcak menşeli yüksek kaliteli demirler ile, ST - 3b ve ST - 4b olarak isimlendirilen soğuk meşeli yüksek kaliteli demirler kullanıldığı takdirde ,yaklaşık % 40 tasarruf sağlayacağı hesaplanmıştır.

1 . 1974 yılında memleketimizde ST - 1 demiri yasaklanır ve yüksek kaliteli demir üretilirse, yaklaşık olarak 5 milyar lira değerinde döviz tasarrufu sağlayacağı hesaplanmıştır. Bu konudaki tahminler hakkında Sayın Bakanın görüşü nasıldır?

2. Yüksek kaliteli demir üretimi konusunda Bakanlıkça bir çalışma yapılıyor mu?

3. Almanya'da 1951 yılında yasaklanan ST - 1 demiri ,gerekli tedbirler alınarak Türkiye'de ne zaman, nasıl yasaklanabilir? Bunun malî külfeti ne kadardır?»

MEHMET EMİN SUNGUR (İstanbul) — Sayın Bakan, yazılı olabilir.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Efendim, müsaade buyurursanız, burada hemen kısaca arz etmek istediklerimi arz edeimy de, eğer kalırsa, öbürlerine de yazılı cevap vereyim.

Alibey köyündeki maddî hasarın 600 milyon civarında olduğu şayiadan ibarettir. Biz kendileriyle görüştüğümüzde, bir heyet teşekkül edip,

tetkikatını yapacak ve neticeyi bildirecekti. Henüz bu neticenin geldiğini tahmin etmiyorum. Geldiği zaman hasar miktarını bileceğiz.

Motorların ve teçhizatın nasıl düzeleceğine dair sualin cevabı ise şöyle: Motorlar, elektrik motorlarıdır. Tabiî, selin getirdiği teressübat temizlendikten sonra, sargılarda meydana gelmiş olan ıslaklık dolayısıyle kurutma beklenecek. Onun için bazı müesseselerde tertibat olduğunu ifade ettiler, onlarla temas halinde idiler, bulabilirlerse süratle; bulamazsa, tabiî kurutma ile, muayyen bir zaman bekledikten sonra bunlar kurutulacak. Bunlar için alınacak başka tedbir yoktur. Boyası filan giden yerler boyanacak. Yani, bildiğimiz tedbirler..

Herhangi bir dilek şu ana kadar resmen bize intikal etmedi ; fakat biz, kendilerine mahallinde de ifade ettik, çalışan işçilerin işsizliğine müncer olacak veyahut istihsalin azalmasına müncer olacak her türlü engelin ortadan kaldırılmasında şüphesiz bizim onlara yardımcı olmamız şarttır. Yalnız, Hükümet olarak, halen selâhiyetimiz dahilinde olan şeyleri yapabileceğimizi ifade ettik. Kanun icabettiren şeylerin süratle çıkamayacağı, dolayısıyla, mümkün olmadığını kendilerine bildirdik. Onlar da kredi borçlarının, vergi borçlarının tecili gibi hususlar.

Demir meselesinde ,bize de intikal etti, bu şekilde iddialar; bunları ilgili yerlere havale ettik. Henüz tetkikatlarını bitirip bize neticeyi bildirmediler; o bakımdan bunun yasaklanması hakkında henüz bir şey söyleyecek durumda değilim.

Yüksek kalitede demir ,yani yüksek vasıflı demir çalışmaları vardır. Halen Makina Kimyanın elinde bir proje vardır. Özel sektörün de, meselâ Elâzığ'da üzerinde çalıştığı projeler mevcuttur.

BAŞKAN — Sayın Etem Eken, buradalar mı efendim? Buradalar..

Sorularını okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Aşağıdaki sorularımın Sanayi ve Teknoloji Bakanı tarafından cevaplandırılmasına delaletinizi rica eder, saygılar sunarım.

Çorum
Etem Eken

1. Şu sıralarda Türkiye'de şeker sıkıntısının olduğu malumdur. Sıkıntının giderilmesi için ne gibi tedbir alınmıştır? Tedbir alınmamış ise tedbir almayı düşünüyor musunuz?

2. Şeker fabrikalarında üretilen şekerin öncelikle bulundukları bölgelere ve yakınındaki illere tahsisli satışının yapılması düşünülmekte midir?

3. Turhal - Suluca Şeker fabrikalarında üretilen şekerin Tekirdağ ilinde satılması fiyat artışına sebep olmakta mıdır?

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Efendim, müsaade ederseniz son sualinize bilâhare yazılı olarak cevap vereyim.

Şeker sıkıntısının giderilmesi hakkında tedbirlerimiz halen mevcuttur. Vilâyetlere ,mahallî idarelerle işbirliği yapmak suretiyle mülkî idarelere yaptığımız tamimler mevcuttur. Onlar, haksız stoklamaları önleyecek tedbirleri almaktadırlar bir taraftan; diğer taraftan biz, stokun az olmasının (ne kadar idarî tedbir alınırsa alınsın) fiyat yükselmelerini veyahut vatandaşın çekeceği sıkıntıyı önleyemeyeceğini bildiğimiz için, bir taraftan stokları yükselme tedbirlerini aldık ve bildiğiniz gibi ithal için karar alındı; ilk parti 50 bin ton olarak bu ayın 20 sinde gelmek üzere idi; diğer partiler devam edecekti.

Halen fabrikalarımızda da kâfi miktar stok mevcuttur. Sıkıntı olan yerlerden haber alınır alınmaz, hemen onlara lüzumu kadar gönderilmekte ve bilâhara, tatmin oldukları şeklinde bize cevap gelmektedir.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

Sayın Hasan Sever?.. Buradalar.

Sorularını okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Aşağıdaki sorularımın Sayın Sanayi Bakanına sorulmasına aracılığınızı derin saygılarımla dilerim.

Çanakkale
Hasan Sever

1. Ayçiçeği alım fiyatlarını geçen yıla ve üstelik satınalınan mallar kooperatif malı olduğuna göre ,son günlerde rafine yağına veri-

len ve günü gününe uymayan fiyatları nasıl açıklayabiliyorsunuz?

2. Zeytinyağı fiyatlarının % 20 artırılması sunî ve şişirme olduğuna göre, hangi gerekçe ile uygun görülmüştür?

3. Traktör fiyatlarının yeniden saptanmasında hangi gerçek ölçülere dayanılarak baş vurulmuştur?

4. Traktör yokluğunu doğuran gerçek ihtiyacın çok üstünde isten doğuran sunî zorlayıcı nedenler üzerinde Bakanlığınızca çalışmalar var mıdır?

Önleyici tedbirler olarak neler öngörülüyor?

5. Bakanlığınızca ve Çimento Sanayii Genel Müdürlüğünce, Çanakkale Ak Çimento Fabrikasının gerçekleştirilmesi konusunda ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?

HASAN SEVER (Çanakkale) — Yazılı olabilir Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Peki efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

Sayın Nihan İlgün?. Burdalar.

Sorularını okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Sanayi ve Teknoloji Bakanı tarafından cevaplandırılmasını rica ederim.

1. Traktör fiyatlarına yapılan zammın gerekçesi nedir?

2. Zamlardan sonra piyasada traktör ferahlığı olmuş mudur?

3. Fiyat kontrolunu hangi merci yapmaktadır.?

Tekirdağ
Nihal İlgün

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SASNAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Efendim, traktöre zam gerekçesi; hammaddedeki artışlar, elektrikteki artışlar, bildiğiniz umumî artışlar olmuş idi.

«Bu zamdan sonra ferahlama olmuş mudur?» sualinin cevabı; bu biraz izafî oluyor. Çünkü, bir kısım yerden aldığımız malûmata göre, «İyi oldu» deniyor; bir kısım vatandaş, hele bilhassa matbuattaki neticeye bakılırsa, «Olmadı» diyor.

Binaenaleyh, izafî olacağı için ,sübjektif olacağı için takdir buyuracağınız veçhile, ona herhangi bir cevap arz etmek mümkün olamayacaktır.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın Mehmet Ali Arsan?

NİHAN İLGÜN (Tekirdağ) — Üçüncü sorum cevaplanmadı Sayın Başkan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — «Fiyat Kontrol Mercii» diye halen ,daha evvelce tespit edilmiş olan bir fiyat kontrol komitesi vardır. Onlar, evvelce kendilerine verilmiş olan mal adedinde azaltma suretiyle halen bu fonksiyonları ifa etmektedirler.

NİHAN İLGÜN (Tekirdağ) — Sayın Başkan, açıklayıcı bir sual sormak istiyorum.

Sayın Bakan traktör fiyatlarını ilân ederken, bundan evvel 64 - 65 bin liralık traktörlerin piyasaya 80 - 90 bin liraya satıldığını gerekçe olarak söylediler. Benim elimde bir belge var. Bir vatandaş Ege Petrol Şirketine para yatırmış; 7 Mart 1974 tarihinde kendisine ,traktör sırasının geldiği ve alacağı traktörün motor ve şase numaralarını havi bir mektup geliyor. Vatandaş, almış olduğu bu mektupla Ziraat Bankasından 18 Mart 1974 tarihinde traktörün ipotek ve kefalet işlemlerini sürdürüyor ve traktörü almaya hak kazanıyor. Bundan 20 gün sonra traktör fiyatlarına % 12 nispetinde zam yapılıyor ve Ege Petrol Şirketi ,20 gün evvel muamelesi biten bu traktörü, yeni zamlı fiyatı üzerinden teslim ediyor ve aradaki 9 800 TL.lık farkı vatandaştan alıyor.

Kasdetmek istediğim fiyat kontrolü bu manâdadır.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Bu mevzuda her hangi bir mekanizma halen mevcut değildir. Tebliğ ve tamimlerimizde bildirdiğimiz gibi; şikâyeti olan vatandaşlar en yakın mercie başvurmakta ve Ziraat Bakanlığı bir taraftan bir taraftan da Bakanlığımız olmak üzere biz, mevzuu tetkik etmekteyiz. Yoksa, henüz fiyatı tek

başına kontrol edecek bir mekanizma kurulmuş değildir.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın Mehmet Ali Arsan ,buyurunuz; Soru nuzu sorunuz efendim.

MEHMET ALİ ARSAN (Çankırı) — Sayın Başkan, Sayın Bakandan 3 tane sorum olacaktır :

1. — Dünya piyasalarında değeri 25 000 TL. olan Murat, Renault ve Anadol gibi otomobillerin, Türkiye'de 60 000 TL. civarında satılmasının sebebi nedir? Bunu etkileyen, Türkiye'deki maliyetler mi veya hammadde midir? Yoksa, fabrikaların vatandaşlardan aldıkları aşırı kârlar neticesi midir?

İktidara geldiğiniz günlerde, «fiyatları etkileyen aracı firmalar olduğunu» beyanla, ihtiyaç belgeleri ihdas etmiş bulunuyordunuz. Bu duruma göre, Türkiye'de kaç tane aracı firma kaldırdınız ve otomotiv sanayiinde satışlardaki fiyatlarda ne kadar düşme meydana getirdiniz?

2. — Şayet, otomotiv sanayiinde bütün dünya fiyatlarının çok üstünde olan Türkiye'deki fiyatların, gerçek hammadde ve aracıdan doğmadığı varit ise; bu durum karşısında, hammaddelere yapmış olduğunuz zamlar karşısında bu otomotiv sanayiinde, yani Türkiye'de satılan otomobillere yeni zamlar düşünülmekte midir? Veyahut da, fabrikalar Sanayi Bakanlığından (traktörde olduğu gibi) yeni bir zam istemişler midir?

3. — 1972 yılında, 1973 Uygulama Planına girmiş olan, Türkiye'de transmisyon ve dişli sanayiinin Çankırı'da kurulacağı, 1973 Uygulama Planında yer almış iken; yeni Hükümetiniz hangi gerekçelerle bunu Çankırı'dan çıkarmıştır ve Çankırı'ya bu yatırımı niçin çok görmüştür?

Yine, sizden evvelki Sanayi Bakanının bizatihi, gerek Türkiye Radyolarında, gerek resmî basın bültenleri aracılığıyle Türk kamuoyuna ilân ettiği, Çankırı'da kurulması Sanayi Bakanlığınca kesinleşmiş olan ağır sanayiin Çankırı'da kurulacağı gerekçesine, halen siz Sayın Sanayi Bakanı, katılmakta mısınız? Yoksa, dişli kutusunda olduğu gibi, bu yatırımı da Çankırı'ya Hükümetiniz çok mu görmektedir?

Saygılarımla.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

MEHMET ALİ ARSAN (Çankırı) — Sayın Bakan arzu ederlerse yazılı olarak cevap verebilirler efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Efendim ekseriyetine burada arzı cevap edeyim. Burada veremeyeceğim cevapları da sonradan yazılı olarak takdim ederim.

Birinci sualinizde, kısaca «Otomobilde fiyat neden yüksektir?» deniyor. Bunun sebebi şudur :

Şüphesiz, bize intikal etmiş olan malûmata göre, (ki biz bunları doğru kabul ederiz, aksi sabit oluncaya kadar herşeyi böyle yaparız; kendi tetkikimiz ve tahkikimizle vardığımız kanaatten sonra ancak aksini söyleyebiliriz) bugüne kadar Vekâletimize intikal etmiş olan vesaike, bilgiye göre; bu fiyatlar normaldir. Sebebi de şudur : Dünyadakilerinin imalat miktarı çok fazla olduğu için, seri imalatta birim başına, ünite başına maliyet düşeceği içindir; bu bir.

İkincisi, Türkiye'de imal edilmekte olan bu otoların büyük bir kısmı dışarıdan ithal edilmektedir. Parça olarak ithal edildiği zaman, parça küçüldükçe izafî olarak maliyet yükselir.

Üçüncüsü de, gayet tabiî, dışarıdaki firmaların kâr yapmak arzuları buna inzimam ederse, maliyetin yüksek olmasının sebebi meydana çıkar.

«Ne kadar aracı kaldırdınız?» sualinizin cevabını sonradan yazılı olarak arz edeceğim.

Hammaddeye yapılan zamdan dolayı, otomobilde yeni bir zam talebi Sanayi Bakanlığına henüz intikal etmiş değildir.

1972 yılında, 1973 Uygulama Planına girmiş olan, transmisyon ve dişli sanayiinin Çankırı'da kurulmasına dair birşey beyan ettiniz. Yeni Hükümetin bunu çıkardığını, buyurdunuz.

Böyle bir şeyi katiyen hatırlamıyorum. Biz yeni Hükümet olarak, verilmiş herhangi bir kararı şimdiye kadar, Çankırı'da bir projenin tatbikine dair verilmiş bir kararı geri almış değiliz. Bunda bir yanlışlık olacak.

Ağır sanayiin Çankırı'da kurulmasına dair düşüncemizi sordunuz. Bu projeler üzerinde halen çalışmaktayız. Yer neresi ise, orada olacağından emin olabilirsiniz. Herhangi bir hissî se-

bep veyahut şu veya bu sebeple herhangi bir projenin ve hele bilhassa memleketiniz için tesis ettiğimiz kıstaslara uyduğu takdirde, yerinin değişmeyeceğine kati olarak inanmanızı istirham ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Sayın Ömer Kahraman buradadır. Sorularını okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Aşağıdaki sorularımın Sayın Sanayi ve Teknoloji Bakanı tarafından cevaplandırılmasını arz ederim.

Tekirdağ
Ömer Kahraman

FİAT Türk Traktör Fabrikası, EGEMAK, Tarım Kredi Kooperatifleriyle % 30 satış anlaşması yapmıştır. Ecevit Hükümeti işbaşına gelir gelmez;

«a) Akü Fabrikasında grev var,

b) Isıtma bujisi yok» gibi, kasıtlı yokluklar yaratarak, aylarca kooperatiflere traktör vermemiştir. Bu yüzden Türk çiftçisi yazlık mahsul ekimine toprağını hazırlayamadığı için büyük zarara uğramıştır. Türk çiftçisini zarara sokan fabrikatörün günahlarının hesabı sorulacağı yerde, fabrikatör sanki sevap işlemiş gibi, zam ile mükâfatlandırıldı.

Bu sorumsuzlar hakkında Bakanlığınızın tutumu ne olmuştur?

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Takdir buyuracağınız veçhile bu çok geniş bir sualdir.

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Yazılı olarak da cevap verebilirsiniz Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Yazılı olarak da arzı cevap ederiz. Fakat, esası da şöyle oluyor : Haddizatında, memlekete ika ettiği zarar karşısında kimseyi mükâfatlandırma şeklinde bir icraatın yapılmadığından emin olmanızı istirham ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın Nurettin Karsu buradadır. Sorusunu okutuyorum.

Meclis Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın, Sanayi ve Teknoloji Bakanından sorulmasını arz ederim.

Erzincan
Nurettin Karsu

1. — Erzincan Çayırlı Yaylakent bucağına bağlı köylerimiz, yetiştirdikleri pancarı güç koşullar altında uzak bir kantara götürmektedirler. 15 köyümüz tarafından teklif edilip, Fabrika Müdürlüğünce de «uygun olacağı» bildirilmesine rağmen, ilgili Genel Müdürlükçe halâ ele alınmamış olan, Eşmepınar - Yeşilyaka köyleri arasındaki merkezî yer olan yol üzerindeki Zige mevkiine kurulması istenen «Şeker Kantarı» kurulacak mıdır, ne zaman kurulacaktır?

2. — Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğünün ihtiyacı olup, dış ülkelerden ithal edilen;

a) Ray,

b) Çelik selet profili, demir çelik fabrikalarımızca yapılabiliyor mu? Yapılabiliyorsa, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarının ihtiyacı neden karşılanmıyor?

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Efendim, bu şeker pancarı naklinde kolaylık olsun diye kantar konulması hususunu ilgili teşkilâtımız tetkik edilecektir, sonradan cevabımızı arz edeceğim.

Devlet Demiryollarının ihtiyacı olan ray vesaire malzemenin Karabük'te çekilmesi mümkündür. Ancak, bildiğiniz veçhile, biz daha iptidaî maddeleri dahi, memleketimizin ihtiyacı olanı karşılayamadığımız için, belki munzam bir yatırım icabeden bu tesislere geçmeyi şimdilik düşünememekteyiz. Evvelâ, memleketin daha basit ve hammadde şeklinde olan yuvarlak demir, köşebent gibi ihtiyaçlarını karşılayacak kapasiteye geldikten sonra, şüphesiz onun da yapılması icabedecektir.

BAŞKAN — Sayın Osman Aykul?.. Burada. Sorularını okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Aşağıdaki sorularımın Sayın Sanayi Bakanı tarafından cevaplandırılmasına delâlet buyurmanızı rica eder, saygılarımı sunarım.

Burdur
Osman Aykul

1. Sanayi Bakanlığına bağlı olarak imal edilen demir, çimento, tekstil mamûlleri ve şeker gibi temel ihtiyaç maddelerinin satışlarını karaborsacıların elinden kısmen de olsa kurtarmak için, vilâyet ve kazalarda satış depoları açmayı düşünüyor musunuz? Tekel İdaresi gibi...

2. Burdur - İsparta yöresinde gül yetiştirilir. Elde edilen gül çiçeklerinden çıkarılan gülyağını, halkın örgütlenerek sanayileşmesi şeklinde istihsal edebilmeleri ile ilgili bir çalışma var mıdır? Bu yönde ne düşünülmektedir?

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Efendim, birincisi, bizim İktisadî Devlet Teşekküllerimizin mamûlü malların karaborsaya intikâl etmemesi için her vilâyette birer satış mağazası açılması fikrine, aslında baştan katılmak mümkün değildir. Takdir buyurursunuz ki, ilim ihtisaslaşmayı emreder; ihtisaslaşmaya riayet edilerek yapılan işler muvaffak olur; ihtisasın dışına çıkıldıkça muvaffakiyetsizlik artar.

Faraza, çelik istihsal eden bir müesseseden; istihsal, fabrikasyon ihtisasına ilâveten bir de ticaret gibi bir hizmet yapmak veyahut da bir başka organizasyon, tevzii gibi bir organizasyon hizmetini yapmayı beklersek, farklı ihtisası aynı müesseseye yaptırmak isteriz ki, bu doğru olmaz.

Bunun yerine, Devletin halen bu sahada kullanılmakta olan müesseselerinden faydalanması düşünülebilir. Hattâ biz belediyelerin dahi (ki birçok yerlerde kaynak yokluğundan şikâyet etmektedirler) bu hizmeti yapabileceğini düşünüyoruz. Kendileri ile kısmen temasa başladık, daha yaygın şekilde de temas etmek istiyoruz. Aslında bu sual, böyle bir ihtiyacın olduğunu ortaya koyuyor. Biz zaten bunu da kabul ediyoruz, fakat Sanayi Bakanlığı olraak, müesseselerin satış mağazası açmasından ziyade, halen bu satış işlerini yapmakta olan bir başka teşkilâtı veyahut belediyeleri bu işte tavzif etmek suretiyle bunu çözmeyi düşünüyoruz.

Gülyağı meselesine gelince; bu enteresan bir sual, bunu tetkik ettirmek icabeder. Yazılı olarak cevap arz edeceğim.

BAŞKAN — Teşekür ederim Sayın Bakan,

Sayın Fahri Özçelik?.. Buradalar. Sorularını okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Aşağıdaki sorularımın Sayın Sanayi Bakanı tarafından cevaplandırılmasında aracılığınıza saygı ile rica ederim.

1. Antalya ili Manavgat ilçesinde kurulması kararlaştırılan kâğıt fabrikasının yeri tespit edilmiş midir? Edilmişse, fabrika artıklarının Side'de yapılacak turistik projeyi menfî yönde etkilemesi mevzuu bahis midir?

2. Elektrik enerjisi ve yakıt tasarrufu sağlamak amacı ile transh çimento imalini artırma düşünülmekte midir? Düşünülmekte ise, bu konuda ne gibi çalışma yapılmaktadır?.

Antalya
Fahri Özçelik

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Efendim, Antalya'daki kâğıt fabrikasının yeri olarak birkaç yer üzerinde çalışmalar yapılmış. Bundan sonra, fabrikalar kurulurken, o fabrikayı ele almış olan müteşebbisin tek başına kararı rol oynamıyor. Şüphesiz, ilgili olan bütün diğer müesseselerin de burada fikirlerini beyan etmeleri icabediyor.

Antalya Kâğıt Fabrikasına bu bakımdan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ve İmar ve İskân Bakanlığı ile beraber Sanayi Bakanlığı müştereken çare aramış; o bakımdan, namzet yerler üzerinde çalışmalar neticelenmiştir. Herkesi tatmin edecek bir tek yer üzerinde karara varılmıştır; fakat o yer üzerinde tatbikata geçeceğimiz zaman, bu defa da halkın mukavemeti ile maalesef karşılaşılmıştır. Aslında, halkı da haklı gördük, onu da ifade edeyim. Çünkü, arazi, sulama şebekeleri yapılmak suretiyle ıslâh edilmiş, gübrelenmektedir. Halen bu arazi gayet verimlidir. Üstelik, iki tane köyün bütün ziraî arazisini hemen hemen fabrika tamamen kaplamaktadır.

Bu bakımdan, haklı olarak köylüler bu fabrikanın daha verimsiz bir araziye nakledilmesini talep etmektedir. Bu fabrikanın ilme, tekniğe, teknolojiye en uygun yeri de, deniz kenarındaki 5 numaralı yerdir. Fakat, «Orası Side projesine zararlıdır» diyorlar. Eğer kanaa-

timi lütfeder, sorarsanız; biz de, bir teknik eleman olarak o kanaatte değiliz. Aslında bu fabrikanın Sideye bir zarar vereceğini tahmin etmiyoruz. Çünkü, siz de gayet kolaylıkla tahmin edersiniz, bu o kadar korkunç bir fabrika ise, beriki yer ile Sidenin arasında 11 kilometre var iken; zarar olmayacağını kabul ettikleri yerle onun arasında da 20 kilometre var.

Eğer bu kadar korkunç tesirli bir fabrika ise, bacadan çıkan gazların, havaya yayılan gazların 20 kilometrede zararsız, 11 kilometrede zararlı olacağına dair bugün ilmî bir kıstas yoktur. Fakat, maalesef, bu bir kere böyle tespit edilmiş; bundan dolayı büyük bir müşkilât içerisindeyiz aslında.

Henüz yer hakkında bir karar verilemedi. Çünkü, projenin dış finansörü (60 milyon dolar olarak verecek olan) Dünya Bankası, maalesef bu deniz kenarındaki arsa ile mutabık olmadıklarını bildirdiler.

Bir şey daha arz etmek isterim; halen o projenin müşavirlik hizmetleri (ki tahminen arz ediyorum) ,20 milyon lira civarında tutmaktadır, bir yabancı firma yapmaktadır. Dünya Bankası da, o krediyi verirken, bir yabancı firmanın da çalışmasını şart koşmaktadır. Öyle zannediyorum ki, bizim realitelerimize, belki yabancılık dolayısiyle tam uymayan fikirle verilmiş bir karardır. Aslında, bu projenin gerek iktisadî olmak bakımından, gerekse teknik ihtiyaçlara, zaruretlere uymak bakımından yapılması icabeden yer; 5 numaralı, deniz kenarındaki yerdir ve Sideye uzaklığı 11 kilometredir. Fakat, dış krediyi vermekte olan müessese bunu tasvip etmediğini ifade etmektedir. Meselе bundan ibarettir.

Translı çimento mevzuunda, çimento sanayiinde çalışmalar yapılmaktadır.

BAŞKAN — Sayın Nebil Oktay?.. Buradalar.

Sayın Başkanlığa

Aşağıdaki sorumun Sayın Sanayi Bakanı tarafından cevaplandırılmasını rica ederim.

Siirt
Mehmet Nebil Oktay

Geri kalmış yöreler, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki illerimizin süratle sanayileşmesi, mevcut büyük dengesizliğin giderilmesi için uygulamayı düşündüğünüz tedbirler var mıdır?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Bunlar için Hükümet Programında esas fikir olarak beyan edilmiş olan hususlara ilâve edilecek şeyler teferruat olur; Yüce Meclisinizi o bakımdan işgal etmek istemiyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın Süleyman Genç, buyurun sorunuzu sorunuz.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan, Türkiye'de Kamu İktisadî Teşebbüslerinin ve Hazinenin iştirakleri ile meydana gelen karma teşebbüslerin adetleri ne kadardır?

2. Bu karma teşebbüslerin kuruluş sermayesi ne kadardır?

3. Bu karma teşebbüslerin kuruluş sermayelerinin bugünkü sermaye durumları nedir?

4. Bu karma teşebbüslerin içerisinde yabancı sermaye var mıdır? Varsa oranları nedir?

5. Bu karma teşebbüslerin yönetim oranı nedir ve yöneticileri özel kesimden mi, yoksa kamu kesiminden mi gelmektedir?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Sayın Başkan, bunlara yazılı olarak cevap vereceğim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ezman.

HASAN CELÂLETTİN EZMAN (Bingöl) — Son senelerde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya endüstrinin yayılmasından sık sık bahsedilmektedir. Bu mevzuda Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi söz altına girmiştir.

1974 yılı Bütçesinde, bu hususta, geçmişten fazla ve farklı olarak alınmış tedbirler, konulmuş ödenek var mıdır, bilhassa gözle görünür, elle tutulur şekilde? Bunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Sayın Başkan, bu suale de yazılı olarak cevap vereceğim.

BAŞKAN — Sayın Bakan yazılı olarak cevap vereceklerdir.

Buyurun Sayın Kemal Önder.

A. KEMAL ÖNDER (İzmir) — Demir - çelik ve şeker fabrikalarının 1973 yılı üretimi ve 1974 yılının üretiminin hangi firmalar tarafından kapatıldığını (Aylara göre ve üretim miktarlarına göre) yazılı olarak da cevaplandıralirsiniz; lütfederseniz memnun olurum.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Esasında, firmalar tarafından kapatılma diye bir şey olmaması lâzım, onu arz edeyim. Yani, umumî olarak, firmalara kapatma şekli mevcut değildir. Ancak, teknik zorluklar, satış şartlarının icap ettirdiği toplu satışlar gibi sebepler, yani topluca yapılan bağlantılar varsa, onları yazılı olarak arz edeceğim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Buyurun Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Burdur) — Sayın Sanayi Bakanından şu sorumun cevaplandırılmasını rica ediyorum:

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin yönetim organlarında, emeklilik haklarına kavuşmuş ve hizmet sınırlarını belirtir sayısal durumun eğer mmükünse şimdi bildirilmesini, yoksa yazılı olarak bildirilmesini arz ederim. Ne kadar emekli general var; ne kadar birinci sınıftan emekli olmuş memur var? Bunların hem hizmet oranlarını, hem de toplam oranlarını rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Yazılı olarak arz edeceğim efendim.

BAŞKAN — Yazılı sualler var, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Beş Yıllık Plan ve icra programlarına alınan ve sosyal tesisleri tamamlanan Balıkesir kâğıt fabrikasının ihalesi çok gecikmiştir. İhalesi ne zaman yapılacaktır?

Sayın Bakan tarafından cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Balıkesir
Mustafa Kemal Alver

Sayın Başkanlığa

Aşağıdaki sorularımın Sanayi Bakanı tarafından cevaplandırılmasını rica ederim.

1. Burdur'da bir organize sanayi bölgesi kurulması çalışmaları ne haldedir?

2. Burdur'da bir traktör ve zirai âletler fabrikasının kurulması hakkında gerekli plan proje çalışmaları ve teşvik belgesi hazır olduğu halde, bekletilmesinin sebebi nedir?

Burdur
Faik Kurbaşlı

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Yazılı olarak cevaplandıracağım efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Nebil Oktay.

NEBİL OKTAY (Siirt) — Sayın Başkan, biraz evvel Sayın Bakandan sorduğum sualde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine bağlı illerde, özellikle diğer bölgelere göre mevcut farklılığı gidermek için hangi müessir tedbirler alınmıştır, dedim. Sayın Bakan lütfedip bir cevap vermediler, «Hükümet Programında vardır» dediler. Hükümet Programında, «Tedbir alınacaktır» denir; «Alınmıştır» denmez. Ben, «Hangi müessir tedbirler alınmıştır?» sualini sordum; Sayın Bakan lütfedip cevaplandırmadı.

Bundan evvelki Hükümet tarafından, «Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun birçok vilâyetlerin de (Bazı fabrika isimleri sayılmak suretiyle) fabrikalar yapılacaktır» dendi. Ancak, bundan evvelki Hükümetten sonra gelen Hükümetiniz bu uygulamada değişiklik yapmış mıdır?

Vilâyetlerde, ismen tasrih edilen fabrikalara yeni birtakım ilâveler yapılmış mıdır?

Şu anda veya yazılı olarak da cevaplandırabilirsiniz. Ama, bir milletvekilinin sorduğu soruyu, «Hükümet Programında vardır; Yüce Meclisin mesaisini boşa sarf etmeyeceğim» şeklinde cevaplandırmak sorunun cevabı değildir.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Efendim, af buyurun, herhalde yanlış anlaşılmış. Kastım katiyen o değildi, bir kere onu tavzih etmek isterim. Ben suali herhalde yanlış anladım. Ben «Umumî mahiyette ne gibi fikirler..» şeklinde anladığım için, «Bu umumî fikirler prog-

ramda ifade edilmiştir» şeklinde cevaplandırdım.

Yoksa, bu şekilde olduğunu bilseydim, öyle cevaplandırmazdım. Bundan emin olmanızı istirham ederim.

Sualinize yazılı olarak cevap vereceğim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan. Başka sual yoktur, buyurunuz.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI ABDÜLKERİM DOĞRU (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan. (M. S. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Mustafa Parlar. (A. P. sıralarından alkışlar)

MUSTAFA PARLAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Bütçe Karma Komisyonunda Sanayi Bakanlığının 1974 yılı Bütçesi görüşülürken, elektronik ve tekstil makineleri imalâtı sanayii ile ilgili olarak sormuş olduğum sorulara sayın Sanayi Bakanının verdiği cevaplardan esinlenerek bu konuşmayı yapmayı ve gerekli açıklamalarda bulunmayı uygun görmüş bulunuyorum. Bana bu imkânı verdiği için de, yüksek huzurlarınızda sayın Bakana hassaten teşekkür ederim.

Hızlı kalkınma çabalarına girişmiş bir ülkeyiz. İstenen sonucu elde etmek için her imkândan yararlanmalıyız. Hele, ekonomik bakımdan 22 sene sonra entegre olmaya karar verdiğimiz Ortak Pazar ülkeleri topluluğuna güçlü bir şekilde girebilmek için yapmakta olduğumuz çalışmalarımızı çok titiz ve ciddî ölçülerde yürütmemiz gereğini etkin bir örnekle belirtmek için bazı hususlarda burada bilgi vermek istiyorum.

Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Etimesgut fabrikalarında, (eski adıyla Uçak Fabrikasında) 1967 yılında Alman Dornier Firmasının lisansı altında dokuma tezgâhları ve 1970 yılında da İtalyan Marzoli Firmasının lisansı altında iplik eğirme makineleri imalâtına başlamıştır. Kalkınmamızın temel sanayii sayılabilecek ve ihracata dönük olan tekstil dalında, sadece tekstil mamulleri üretmekle kalmayıp, yatırımların, üretim araçlarını üretecek sahaya, yani tekstil makineleri imalâtına da kanalize edilmesi kaçınılmaz hale geldiği, Sanayi Bakanlığının dikkatini çekmiş ve bu konuda Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu tarafından şimdilik iki tür olarak tekstil makineleri imâlâtına başlanmıştır. Bunların türlerinin artırılmasını temenni ediyoruz.

Sayın Sanayi Bakanının yazılı olarak verdiği bilgiye göre, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu, tekstil makineleri imâlâtı sanayiinin kuruluşundan bu yana 834 adet dokuma tezgâhı ve 130 adet iplik eğirme makinesi satmasına rağmen, Kurumun bu sahada henüz başarılı sonuca varmadığını tespit etmiş bulunmaktayız.

Dünyaca tanınmış Dornier Firmasının lisansı altında yurdumuzda imâl edilmekte olan dokuma tezgâhları, dizayn ve konstrüksüyon bakımından en iyi nitelikte olan makineler grupunda bulunduğu söylenebilir. Genellikle dört şaftı geçmeyen eksantrik tezgâhlar içerisinde, yalnız ve yalnız 12 şaftı bulunan Dornier eksantrik tezgâhları diğer benzerlerinden ayrı bir özellik arz etmektedirler. Bu özellikler, desen ve örgüde büyük bir elâstikiyet sağlamaktadır. Bunun yanıbaşında, tezgâhın yapımında kullanılan malzeme büyük bir şikâyet konusu teşkil etmektedir. Şöyle ki, mekikli bir dokuma makinesinde mekiğin hareketleri, darbe vuruşları sayesinde mümkün olmaktadır. Bundan ötürü, tezgâhın iskeletini teşkil eden metal kısmı, darbe vuruşlarından doğan enerjiyi absorbe edebilecek ve ayrıca meydana gelen vibrasyonlara dayanabilecek nitelikte olmalıdır. Aksi halde, tezgâhta sık sık parça kırılmaları görülmektedir.

Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu tezgâhları döküm kısmı, metalurjik yönden iyi kaliteli olmadığından, sık sık parça kırmaktadır. Diğer taraftan, tezgâhta kullanılan ağaç malzeme de çok kısa zamanda kabarmakta, çatlamakta ve kırılmaktadır. Örneğin, orjinalinde üç yıl dayanan ağaç malzeme, yerlisinde üç ayda bir değiştirmeyi gerektirmektedir. Bu da, bu tür makine alıcılarını korkutan büyük bir faktördür. Bunun nedeni, Makine Kimya Endüstrisinden sorulduğunda, «Türkiye'de orijinal makinede kullanılacak nitelikte iyi ağaç bulunmadığı»nı gerekçe olarak göstermişlerdir.

Gerçekten bu böyle ise, bu malzemenin ithali yoluna gidilebilir veya ağacın prosesinde veya fırınlanmasında daha dikkatli olunması lâzımdır. Bunların başında en büyük sorun, tezgâhta aksamların montesi teşkil etmektedir.

Tekstil teknoloji bilgisinden mahrum olan zayıf bir teknik kadro ile bunu başarmak hem imkânsızdır, hem de doğru değildir. Tezgâhın imâlâtında görevli makine mühendisleri, tekstil yani teknolojik bilgiden mahrum oldukları için, makinenin aksamlarının montesinde ve ayarında tanınacak toleransları hesaplayamamaktadırlar. Bütün bunlar, üretilen malın kalitesine tesir etmektedir.

Ayrıca, MKE'nin yaptığı tezgâhlar, deneme testi yapacak olanaklardan mahrumdur. Etimesgut fabrikalarında yapılan makinelerin testi yapılmadan satışa arz edilmekte ve böylece makinelerin hata ve aksaklıkları, satılmadan önce bilinmemektedir. Arızalar, satıldıktan sonra meydana çıktığından, Kurum mallarına alıcıların güveni sarsılmaktadır. Genellikle, bir makine alınırken yatırımcı tarafından iki yıllık yedek parça da beraberinde istenir. Bu, tekstil makineleri piyasasında uygulanan bir ilke haline gelmiştir. Ülkemizde, gerek Sümerbank, gerekse özel sektör, alacağı makinelerin yanında iki yıllık yedek parça teminini de şart koşmaktadır. Fakat MKE, Kurumu almış olduğu ihalelerin hiç birisinde yedek parça sorununu halletmiş değildir. Kırılan parçasını zamanında değiştirmediğinden, atıl kalan makinelerin doğuracağı ekonomik kayıplar için, yatırımcılar çok kez Makine Kimya Kurumu tezgâhı almaktan imtina etmektedirler. MKE, imal ettiği makineleri sattıktan sonra da, onlara sahip çıkmamaktadır. Örneğin; Sümerbank alacağı makineler için hazırladığı şartnamelerde, satıcı firmadan, üretilecek madde için istediği kalite değerlerinin garanti edilmesini şart koşmaktadır. Bunun için de, % 10 banka teminatı şartını ileri sürmektedir. İstenen kalite değerleri satıcı firma tarafından, makinelerin montesi tamamlandıktan sonra sağlanınca, makinelerin kabulu bir protokolle tespit edilmekte ve % 10 garanti teminatı düşülmektedir.

Böyle bir teminatı, MKE, Kurumumuz henüz verememektedir. Öte taraftan Sümerbank'ta, 5 yıl önce satılan bir kısım tezgâhlar halâ istenilen garanti değerlerini tutturamadıklarından, katî kabulleri yapılmamıştır. Bu durumun, özel sektöre satılmış makineler için de aynen varit olduğunu sanıyoruz. Dünya uygulamasında ise, satıcı firma, montaj yapıldıktan sonra doğan bütün aksaklıkları gidererek, makineleri pürüzsüz çalışır bir kondisyonda yatırımcıya teslim etmektedir.

MKE, Kurumunun böyle bir usulü uygulayacak düzeye henüz gelmemiş olduğunu görüyoruz ve bunun sağlanmasını temenni ediyoruz.

İplik eğirme makinalarına gelince: Tezgâhlar hakkında söylenenlerin hepsi bunlar için de aynen tekrarlanabilir. Bunun dışında, MKE Kurumunun bugünkü çalışma kapasitesinde ayda ancak 10 makine teslim edilebilmesi, yatırımcıyı cezbetmemektedir. Çünkü, teslim müddetinin uzaması, yatırımcının aldığı kredinin faizi yönünden ve gerekse üretime geçişteki gecikme yönünden, yatırımcı bakımından büyük bir kayıp sayılmaktadır. Sayın Bakanın belirttiği imalât kapasitesi, tevsii gerçekleşir ve fabrika 1975 yılında tam kapasite ile faaliyete geçerse, bu mahzur geç de olsa önlenmiş olacaktır.

BAŞKAN — Sayın Parlar, bir dakikanız kaldı efendim, son cümlenizi kullanınız efendim.

MUSTAFA PARLAR (Devamla) — Sayın Başkanım, bitirmeye çalışıyorum. Dünya piyasalarında bu tür makineleri imal eden firmalar, müşterilerine ayda 30 makine verebilecek kapasitede çalışmaktadırlar. Teşvik tedbirleri ve gümrük muafiyetlerinin, Kurumca imâl edilen makinelerin fiyatlarının, dünya piyasalarındaki fiyatlarla yarışma olanaklarını ortadan kaldırdığı da gözönüne alınarak, gerekli koordinasyonun sağlanması ve bu teknolojinin sağlıklı gelişmesini sağlayacak tedbirlerin bulunmasında zaruret görüyoruz. Fiyat farklarının aşırı olmaları, bu sektörün gelişmesine en büyük engel teşkil etmektedir; bu konunun üzerinde hassasiyetle durulması lâzımdır.

BAŞKAN — Sayın Parlar, son cümlenizi kullanmanızı rica edeceğim.

MUSTAFA PARLAR (Devamla) — Sayın Başkanım, bağlıyorum. Yüksek müsamahanızı rica edeceğim. Ben burada bir konuyu ele aldım, bir mesaj vermek istiyorum. Benden evvel grupları adına konuşan bütün arkadaşlarım, «Türkiye'ye teknoloji gelsin» dediler. Hepimiz bunu istiyoruz. Ben şimdi, yapılan bir çabanın aksaklıklarını belirterek, burada sayın Bakana

ve Bakanlık mensuplarına bir mesaj iletmek istiyorum...

BAŞKAN — Fakat vaktimiz maalesef yok.

MUSTAFA PARLAR (Devamla) — Sonuç olarak, modern çağda hızlı kalkınmayı sağlamak amacı ile yapılacak her çeşit teknoloji transferinin çok ciddî gayretler isteyen bir işlem olduğunu, verdiğimiz örnekler de açıkça göstermektedir.

Bu nedenle, yalnız tekstil malları yapımında değil; fakat bütün bu tür teknolojik imalât yapan sanayi dallarında gerekli teknoloji transferi işlemlerinde başarılı sonuçlar alabilmemiz için, Sayın Sanayi ve Teknoloji Bakanından ve Bakanlık mensuplarından istediğimiz ve yukarıda belirttiğimiz hususları dikkate alarak, aksaklıkların giderilmesi için gerekli tedbirleri süratle bulmaları ve uygulamaya geçmeleridir.

Özellikle, memur zihniyetinin dışında, modenr sanayi sevk ve idarsi yöntemleri ile hareket edilmesi ve araştırma ve geliştirmeye gereken ağırlığın verilmesinin sağlanması ve yapılacak yatırımlarda kısa vadeli görüşlere değil, uzun vadeli görüşlerin kriter olarak alınması ve çalışmaların bunların verileri altında planlanması, bizi istediğimiz sonuca götürebilecek ve ülke ekonomisinde canlılığı artıracaktır.

Bu hususları Yüce Meclisimizin zabıtlarına geçirerek, önemli gördüğümüz bir konuda gereken uyarıları yapmış bulunuyorum.

Hepinize saygılarımı sunarım. (A. P. sıralarından, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Parlar.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinin tümü hakkındaki görüşmeler bitmiştir.

Bölümlere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutuyorum :

B) SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI BÜTÇESİ

Bölüm		Lira
101	Genel yönetim BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	10 955 407
102	Destek BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	7 841 549
111	Sanayi koruma ve geliştirme BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	125 963 731
112	Küçük sanatları koruma ve geliştirme BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	182 328 083
113	Sanayi teşvik, uygulama BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	7 039 049
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	36 948 427

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bütçesi böylece tamamlanmış oluyor.

Memleket, millet ve camia için hayırlı olmasını dilerim.

C) ÇALIŞMA BAKANLIĞI BÜTÇESİ

BAŞKAN — Çalışma Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesine geçiyoruz. Grup adına söz isteyen sayın milletvekillerinin isimlerini okuyorum : Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına Sayın Muslih Görentaş, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Engin Ünsal, Adalet Partisi Grupu adına Sayın Turgut Toker, Millî Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Zeki Okur, Demokratik Parti Grupu adına Sayın Orhan Tokuz.

Şahısları adına: Sayın Hasan Tosyalı, Sayın İbrahim Göktepe, Sayın Ünat Demir, Sayın Yalçın Oğuz, Sayın Kemal Ataman, Sayın Zekai Altınay, Sayın Enver Akova, Sayın Nadir Lâtif İslâm, Sayın Mustafa Asri Ünsür, Sayın Oğuz Aygün.

C. G. P. Grupu adına Sayın Müslih Görentaş, buyurunuz efendim.

C. G. P. GRUPU ADINA MÜSLİH GÖRENTAŞ (Van) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Çalışma Bakanlığının 1974 malî yılı Bütçesi üzerinde C. G. P. Grupunun görüş, temenni ve tenkidlerini arz etmek üzere huzurunuza çıkmış bulunuyorum.

28 Ocak 1946 yılına kadar memleketimizde, işçilerle işverenler arasındaki ilişkileri düzenleyen bir çok kanun ve nizamnameler yürürlüğe konmuştur. Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye, İcare-i Ebemî, Havza-i Fahmiye teamülnamesi 3008 ve 1475 sayılı kanunlar gibi.. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra girişilen sanayileşme hareketinin doğurduğu çeşitli meselelerin tanzim ve denetlenmesi, iş dairesinden daha geniş bir teşkilâtın kurulmasını gerektirmiş ve neticede 28 Ocak 1946 tarihinde kabul edilen 4841 sayılı Kanunla, çalışma hayatını düzenlemek, çalışanların yaşama seviyelerini yükseltmek, çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetleri memleket yararına ahenkleştirmek, memleketteki çalışma gücünü, genel refahı artıracak surette verimli kılmak, tam çalıştırmayı ve sosyal güvenliği sağlamak amaciyle Çalışma Bakanlığı kurulmuştur.

Sosyal Sigortalar, İş ve İşçi Bulma Kurumu, Bağ - Kur bu Bakanlığın bünyesinde mündemiçtir. Cumhuriyetin ilânından bu yana 117 kanunla, çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimine ait hükümlere yer verilmiştir. 1961 Anayasamızda ise, 40 ıncı maddeden 53 ncü maddeye kadar olan 12 maddede, çalışma hayatımızla ilgili hükümler mevcuttur.

Sayın milletvekilleri, Devlet Planlama Teşkilâtınca yapılan tahminlere göre, 1972 yılında istihdam dışında kalan işgücü fazlası işsiz ve eksik istihdam 1 600 000 dolayındadır. 1974'te ise bu, daha da artmıştır. Ülkemiz nüfusunun da yılda 1 milyon artış göstermesi gözönüne alınacak olursa, iktisadî kaide olan, emek arzı ile emek talebi dengesinin bozulacağı kanısını kuvvetlendirmektedir.

Bu bakımdan, yeni iş sahalarının açılması zarureti ile karşı karşıyayız. Kaldı ki, eş ve çocukları ile birlikte 1 milyonun üzerinde bulunan yurt dışındaki işçilerimiz yurda avdet ettiklerinde, bu sorunlar daha da güçleşecektir. Bu bakımdan, şimdiden gerekli tedbirler alınmalıdır.

Her ülkenin insangücü yönünden ekonomik ve sosyal politikasının hedefi, o ülke içinde çalışma arzu ve iktidarında bulunan insanlara iş sahası açmaktır. Bunun da manası emek, arz ve talebin denge haline gelmesidir. İktisadî gelişme ve iktisadî büyüme durumundaki her ülke bu hedefe varma çabası içindedir.

Çalışma hayatımızda sosyal adalete ve sosyal güvenliğe dayanan bir huzurun hüküm sürmesini arzu etmekteyiz. İşçi haklarının ve geçim seviyesinin, ekonomik kalkınmamızın icapları ile dengeli bir şekilde geliştirilmesini sosyal adaletin vazgeçilmez unsurlarından biri sayarız.

Türkiye'de işçi hakları kavga ile elde olunmamıştır. Bunlar millî dayanışmanın, adalet duygusunun, emeğe saygının mahsulüdür. Bu hakların elde edilmesinde, yıkıcı sol örgütlerin hiçbir payı olmamış, demokratik rejime bağlı, Anayasa düzenine saygılı, sınıf kavgasını hedef tutmayan, haklarını kanunlar çerçevesi içinde arayan, milliyetçi sendikaların ise büyük hizmeti geçmiştir. Türk işçilerinin büyük çoğunluğunun, sınıf kavgasını değil, sosyal barışı hedef tutan demokratik ve milliyetçi kuruluşlar etrafında toplanmış olması, Türkiye'nin ve Türk işçisinin geleceği bakımından teminattır.

Milliyetçi, hürriyetçi, vatansever Türk işçisi, millî beraberliği parçalamak isteyen yıkıcı sola alet olmamıştır ve olmayacaktır. Türk işçisi yabancı ideolojilerin izleyicisi değil, milliyetçidir; Türk işçisi Marksçı, Leninci değil, Atatürkçüdür. Türk işçisi komünizmin de, faşizmin de karşısındadır; her türlü diktanın karşısında, hür demokratik rejimin inançlı savunucusudur. Çünkü, işçi haklarının ancak hür düzende mevcut olduğunu bilir. Ekonomik kalkınma ihtiyacı ile, sosyal adalet ve sosyal güvenlik ihtiyacı arasında da her iki hedefi birden gerçekleştirmeyi mümkün kılacak bir denge kurulması lâzımdır.

İşsizliği önlemek yatırımlarla kabildir; işsizlik en büyük sosyal adaletsizliktir. En çok ezilen insan, çalışmak istediği halde iş bulamayan insandır. Şu halde, teşebbüs hevesini ve yatırım şevkini kıran aşırılıkla sosyal adalete hizmet etmez. İşçiye de, işverene de hayır getirmeyen bazı lüzumsuz uyuşmazlıkların sürüp git-

memesi, lüzumsuz grevlerin ve lokavtların işçi ve işverenle birlikte millî ekonomiyi de sarsmaması için, uzlaştırma, arabuluculuk, hakemlik gibi müesseselerden daha geniş şekilde yararlanma imkânları araştırılmalıdır.

Asgari ücretlerin, çalışan insana (çalıştığı iş kolu ne olursa olsun) yaşadığı il veya ilçenin şartları içinde geçinme imkânı vermesi sağlanmalıdır. İlk hedef olarak, bütün ücretlileri sosyal sigortadan yararlandırmak; giderek, bütün çalışanların, köyde ve kentteki bütün faal nüfusunun sosyal güvenlikten yararlanmasını sağlamak zaruretine inanıyoruz. Tam İş Kanununun yürürlüğe girmesini arzu etmekteyiz.

Tarımda çalışanları güvenliğe kavuşturma yolundaki çabaları destekleyeceğiz. İş kazalarını ve meslek hastalıklarını azaltacak ve iş sağlığını koruyacak tedbirlere önem verilmesini zarurî görüyoruz.

Çalışma Bakanlığının daha dinamik ve ihtiyaca cevap verir bir teşkilâta kavuşması için Teşkilât Kanunu düzeltilmelidir.

İşçi ve memur ayırımı konusu âdil ve ihtiyaca uygun şekilde çözümlenmelidir.

Emekli aylığı bağlanmasında işçilerimizi çok üzen gecikmelere son verilmelidir.

İşçilerin, kooperatifler ve ferdî mesken kredisi yolu ile ev sahibi olmalarını kolaylaştıracak bütün tedbirler alınmalıdır.

Sosyal güvenlik kurumlarının topladıkları paraların, israftan ve yolsuzluktan uzak şekilde verimli ve güvenli tarzda kullanılması lâzımdır. Verim ve güvenlik şartlarına iyice dikkat edilerek, bu paraların sanayi yatırımlarına yöneltilmesi, millî kalkınmayı hızlandıracak, işsizliğe karşı savaşta yardımcı olacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin, çalıştıkları memleketteki işçilerin sahip oldukları haklardan bütünüyle faydalanmalarını sağlamak, maddî ve manevî huzurlarını temin etmek, din adamı ve öğretmen ihtiyaçlarının süratle karşılanması zaruretine inanıyoruz ve bunu ilgililerden beklemekteyiz.

Muhterem milletvekilleri, burada sözlerime son verirken, Çalışma Bakanlığı 1974 malî yılı bütçesinin hayırlı olmasını temenni eder, Yüce Heyetinizi ve Bakanlığın güzide elemanlarını C.H.P. Grupu adına saygı ile selâmlarım. (C.G. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Görentaş.

C.H.P. Grupu adına Sayın Engin Ünsal, buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA ENGİN ÜNSAL (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Çalışma Bakanlığının 1974 malî yılı bütçesi üzerinde C.H.P. Grupunun görüşlerini, eleştiri ve dileklerini belirtmek üzere huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Türkiye'nin kalkınması ile ilgili olarak, emek sermaye ilişkilerini ve bu ilişkilerin ortaya koyduğu sorunları iyi anlamak, ekonomik ve sosyal gerçeklerin objektif bir değerlendirmesini yapmak zorundayız. Çünkü, Çalışma Bakanlığı, böyle bir ortam içinde çalışanlar ve çalıştıranlar arasındaki ilişkileri düzenlemek ve Türkiye'nin gerçeklerine uygun bir endüstriyel ilişkiler modeli ortaya koymak yükümünde olan Bakanlıktır.

Bu Bakanlığı ve bu Bakanlığın karşı karşıya bulunduğu sorunları anlamak için, Türkiye'nin 10 yıllık planlı kalkınma dönemi sonunda ülkenin ulaştığı ekonomik düzeyin ve çalışma hayatının bir değerlendirmesini ve eleştirisini yapmak zorundayız.

Planlı kalkınma döneminin ilk 10 yılını noktalayan 1972 yılı sonu için geçerli olan rakamlara göre, ülkemizde tarımda 8 763 milyon ve tarım dışı sektörde 4 586 milyon olmak üzere toplam istihdam hacmi 13 482 milyondur. Yine, aynı yıl itibarıyla tarım ve tarım dışı sektörde işgücü arzı 1,6 milyon fazlalık göstermektedir.

Planlı kalkınma döneminin 10 yıllık uygulaması sonunda bir çözüm bulunamayan işsizlik sorunu, ülkenin en önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. 1962 - 1972 yılları arasında 15 - 64 yaş grubunun yıllık ortalama artışı % 2,4 oranında olduğu halde, aynı süre içinde aynı yaş grupunun yıllık istihdam artışı % 1,2'lik bir düzeyde kalmış ve Türkiye 1974 yılına, sorunlarına bir çözüm bulunamayan bir işsizler ordusu ile girmiştir.

Türkiye'deki nüfus artış oranına göre, 1995 yılında işgücü arzı 26 milyon kişiye ulaşacaktır. Bu demektir ki, hükümetler önümüzdeki 20 yıl

içinde yaklaşık olarak 12 milyon kişiye iş yaratmak zorunda olacaklardır.

Sayın milletvekilleri, işsizliğin ortadan kaldırılması hepimizin özlediği bir amaçtır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, bu amaca ulaşılması için iki yol önermektedir;

1. Sermaye, yoğun yatırımlar ve ileri teknoloji tercihi,

2. Yurt dışına sürekli işçi gönderilmesinin öngörülmesi.

1974 malî yılı bütçe kanun tasarısının, oluşunda, C.H.P.'nin bir katkısı bulunmadığı, bir planlama anlayışına göre hazırlandığını tespit etmek ve Planlama Teşkilâtının yukarıdaki öneri ve tercihlerine katılmadığımızı belirtmek isterim.

Türkiye bu yoldan, işsizlik sorununu asla çözümleyemeyecektir. Bunun için C. H. P., daha gerçekçi ekonomik yöntemler aramak ve önermek zorunda kalmıştır. Ekonomide halka ve halk tasarruflarına ağırlık tanıyan bir plan anlayışı mutlaka oluşturulacak ve bu yoldan işsizlik sorununun çözümlenmesi başlıca amaçlardan biri olacaktır.

Çalışmak isteyene iş bulmak kadar önemli bir sorun, çalışanların ekonomik ve sosyal çıkarlarının korunmasıdır. Ekonomik yönden güçlü olan işveren karşısında işçinin ezilmesini, sömürülmesini önlemek, hükümetler için bir Anayasa emridir.

Emek sömürüsünü, sadece yasaların önleyebileceğine inanmıyoruz. Bugün ülkemizde, yasalara rağmen asgarî ücretin altında çalıştırılan, fazla mesai yaptığı halde parasını alamayan, yıllık ücretli izin hakkını kullanamayan, kaçak çalıştırılan binlerce işçi vardır. Görülüyor ki, çalışanların sosyal ve ekonomik çıkarlarının sadece yasalarla korunması, dinamik bir çağ olan 1970'lerde yetersiz kalmaktadır. Bunun için endüstriyel ilişkiler ortamının çalışanların yararına sağlıklı bir biçimde gelişebilmesi, çalışanların ortak çıkarlarının korunabilmesi için örgütlenmesine bağlıdır.

Politikada, halkçı anlayışın egemen olacağı siyasal dönemin başında, çalışanlar yararına olmayan bir sosyal siyaset modeli ile karşı karşıya kaldığımızı belirtmek isterim. Bugünkü durumda memurların, tarım işçilerinin tümü ve İş Kanunu kapsamında olan işçilerin önemli bir bölümü, örgütlenme olanaklarından yoksundurlar. Örneğin, hizmet akdi ile çalışan ve sendika kurma olanağı bulunan işçi sayısı 3 milyonun üzerinde olduğu halde, bunların ancak 1 milyonu örgütlenebilmiştir.

Ülkemizin, sağlıklı bir sosyal siyaset modelinin gereği olan güçlü sendikacılık düzeyine ulaştığı iddia edilemez. Bugün 1 milyon işçi 34 iş kolunda ve 737 sendikada örgütlenmiştir. Bu gelişmenin, güçlü sermaye sınıfı karşısında, çok önemli güç ve parasal kaynak kaybı anlamına gelen bir gerçeği vardır.

Gündeminde işçi çıkarlarına öncelik tanıyan bir siyasal iktidar, sendikaların daha az sayıda daha çok işçiyi temsil etme olanaklarını mutlaka yaratacaktır. Bu yoldan mevcut güçlü işveren örgütleri yanında, güçlü işçi örgütleri de yaratılacak ve çalışanlarla çalıştıranlar arasında sağlıklı bir denge mutlaka kurulabilecektir.

Güçlü sendikacılık, sendika içi demokrasi ile birlikte düşünülmesi gereken bir konudur. İşçinin mutlaka sendika içi yönetime ortak edilmesi, gereği gibi temsil edilmesi ve olumlu katkılarının sağlanması düşünülmelidir. Sendika içinde eğitim ve demokrasi gerçekleştirilmeli ki, sendika yöneticiliği kavramı yozlaşmamalı ve sendikacılık eylemi sınıfsal çıkarlara ters düşen bir biçimde gelişme göstermemelidir.

Sayın milletvekilleri, işçi örgütlerinden söz ederken, işveren örgütleri üzerinde de durmak gereğine inanıyoruz. Ülkemizde işverenler henüz, çağdaş işletmecilik ve bunun beraber getirdiği kurumların bilincine tam olarak varamamışlardır. İşveren örgütlerinin ve özellikle işveren sendikaları konfederasyonunun da aynı anlayışı yansıtan bir tutum içinde olduğunu üzülerek görmekteyiz.

Özellikle Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu son günlerde, çağdaşlıkla bağdaştırılamayacak bir tutum içinde, işçiye iş güvenliği sağlayacak kıdem tazminatının artırılmasına, işsizlik sigortasının kurulmasına, İşçi Yardımlaşma Kurumunun kurulmasına Sosyal Sigortalar Kurumunun ilâç fabrikası kurmasına ve Türkiye'de sendikaların güçlenmesine karşıdır.

Yarasalar gibi ışıktan korkarak, toplumcu girişimlerin karşısına çıkarak, 20 nci yüzyılda ortaçağ anlayışı ile işyerlerini yöneterek hızlı

kalkınma sürecine girilemez ve sağlıklı endüstriyel ilişkiler modeli yaratılamaz.

İşverenler, çalışanların insanca yaşamak ve çalışmak hakkına saygı duymak zorundadır. İşverenlerimiz işçiyi tanıma, işçiyi anlama sürecine bir an önce girmelidirler. İşverenlerin, işçilerin insanca yaşama isteğine, sendikalaşma özlemine ve siyasal bilinçlenmesine karşı direnmeleri, ne kendilerine, ne de topluma bir yarar gtiremeyecek, sosyal gelişmeleri önleyemeyeceklerdir. Barış içinde ve çoğulcu demokrasinin ışığında sergilenecek toplumcu atılımlara işverenlerin de ayak uydurması dileğimizdir. Çünkü, her şeye rağmen bu halkçı, bu toplumcu iktidar, Anayasanın ve çağdaş uygarlığın emrettiği, siyasal demokrasi kadar ekonomik demokrasinin de eksiksiz uygulanması için olanca gücü ile mücadele etmeye, çaba göstermeye kararlıdır. Siyasal iktidarı bu inancından kimse döndüremeyecek, hiç kimse ve hiçbir kurum onun bu başarısına engel olamayacaktır.

Sayın milletvekilleri, Türk ekonomisinin ve çalışma hayatının önemli sorunlarından olan fiyatlar, ücretler, toplu sözleşmeler ve grevler konularına değinmemiz ve bu konularda bazı gerçekleri bu kürsüden açıkça belirtmemiz gerekmektedir.

Fiyatlar ve ücretler, insanların en yakından ilgilendikleri konulardan birisidir. Çalışan insanın, emeğinin gerçek değerini alması bir temel ilkedir. Ne var ki, bugün ülkemizde çalışanların emeklerinin gerçek değerlerini aldıkları iddia edilemez.

Ülkemizde işverenlerin işçi haklarına ve sendikalaşma çabalarına gerçekten saygılı oldukları söylenemez. Bilinçsiz ve sorumsuz işverenler, sendikalaşma isteğini, işçinin açlığa mahkûm edilmesi için bir sebep saymaktadırlar. Bugün yaygın olan uygulamaya göre, işverenlerimiz «kâr etme» kavramını, işçiye düşük ücret ödeme ile eş anlama getirmekte ve işçiye ne kadar az ücret öderlerse o kadar çok kâr edecekleri inancını taşımaktadırlar.

Şurası bir gerçektir ki, ülkemizdeki işyerlerinde toplam işletme giderleri arasında işçi giderlerinin yeri % 20 - 30 arasındadır. Batılı işletmelerde ise bu oranın % 50'nin üstüne çıktığı çok görülen bir uygulamadır.

Durum böyle olduğu halde, işverenlerin işçi ücretlerinin çokluğundan ya da yüksekliğinden şikâyet etmeleri anlaşılır bir davranış değildir.

İşverenlerimiz henüz çağdaşlaşma sürecine girememiş ve çağdaş işletmeciliğin ilkelerini işyerlerinde kuramamışlardır. Örneğin, işletmelerin tümü pazarlama, maliyet hesaplanması, üretim planlanması, verim ölçümlemesine girememiş ve endüstriyel mühendislik henüz Türkiye' de uygulama alanı bulamamıştır. İşverenlerimiz, bunlara rağmen işçiye sözleşmeler yolu ile vermek zorunda kaldıkları ücret zamlarını derhal tüketiciye intikal ettirmek ve ürettikleri malları, hizmetlerin fiyatlarını artırmak yoluna gitmişlerdir.

İşverenlerin, işçi ücretlerinin yüksekliğinden yakındığı ülkemizde 1971 yılı için geçerli olmak üzere kamu sektöründe ortalama sigortalı işçi kazancının 44,1 Tl. ve özel sektörde ise 36,3 Tl. olduğunu belirtmek isteriz. Sendikasız ve sigortasız olarak çalışan işçilerin ise, özellikle vasıfsız ya da yarı vasıflı olanlarının genellikle asgarî ücrete yakın ücretlerle çalıştırıldığı ise bir gerçektir. Bu ücretlerin çok çocuklu işçi ailesine ne derece insan haysiyetine yaraşır bir hayat sağladığı üzerinde düşünülmeye değer bir konudur.

Ülkemizdeki toplu sözleşme ve bunun sonunda ortaya çıkan grev ve lokavt hareketleri özünde, işverenlerin bir hasta anlayışının izlerini taşımaktadır; işçiye sözleşmeler yolu ile verilebilenin en azını vermek ve grev - lokavt yolu ile sendikacılığı zayıflatmak, ya da tamamen ortadan kaldırmak.

İşverenlerin bu anlayışı, geçmiş yıllarda ülkenin çalışma barışını geniş oranda zedelemiştir. Öyle ki, işverenler, greve zorlanan sendikaların başlattıkları grevlerin uzaması için bazı işkollarında aşırı gayret göstermişlerdir. O sendikanın maddeten ve manen zayıflaması için özel fonlar kurmuşlar ve hattâ kamu kuruluşlarından aldıkları aşırı aidatlar ve yardımlar ile, Anayasanın öngördüğü temel bir hakkın ortadan kaldırılmasına çalışmışlardır. Ama, işçi sınıfının bilinci ve dayanışması bu oyunu bozmuştur ve her zaman da bozacaktır.

Şurası iyi bilinsin ki, bundan böyle işveren sendikaları devlet kuruluşlarının fonlarını işçileri ezmek için kullanamayacaklardır. İşçiyi sö-

mürmek ve Anayasayı ihlâl etmek için devleti ve onun ekonomik girişimlerini asla alet edemeyeceklerdir. Çalışma Bakanlığının, kamu sektörünün özel sektör işverenlerinden ayrı örgütlenmesini sağlayacak çalışmalar yapacağını içtenlikle ümit ediyoruz.

Sayın milletvekilleri, yurt dışındaki işçilerimiz her ne kadar dış ödemeler dengesi ve döviz gelirleri açısından sevinilecek bir kaynak ise de, sosyo - ekonomik açıdan bu, toplum için sakıncalı bir yaradır. Hiçbir toplum, işsizlik sorununu, insanlarına sınır kapılarını gösterip, onu yabancı, tekelci grupların sömürüsüne terkedip çözümleyemez. Hükümetlerin buna hakkı olmamalıdır. En kısa zamanda iç istihdam olanakları yaratılıp, işçilerimiz uluslararası kapitalizmin sömürüsünden kurtarılmalı ve o zamana kadar gerekli tedbirler alınmalıdır. Bugün yurt dışında bulunan işçilerimiz, o ülkelerin sağladığı sendikal haklardan ve temel güvencelerden yararlanamamaktadırlar, bu bir gerçektir.

Sayın milletvekilleri, Çalışma Bakanlığının bütçesi görüşülürken, sosyal güvenlik kavramı üzerinde de durmak gerekir. Anayasanın 48 nci maddesi, sosyal güvenliğin herkes için bir hak olacağını kabul etmiştir. Anayasanın bu açık hükmüne rağmen bugüne kadar, işbaşına gelmiş iktidarlar bu hakkın yaygınlaştırılması için hiçbir ciddî girişimde bulunmamışlardır.

Bugün en iyimser tahmin ile çeşitli sosyal güvenlik kurumları ve sandıklarından yararlanabilen yurttaş sayısı 5 milyona yaklaşabilmektedir.

Geriye kalan 30 milyon yarınına, özellikle yaşlılığına güvenle bakacak durumda değildir. Geçmiş hükümetlerin sosyal espriden yoksun bulunmaları sonucu, 1974 Türkiye'sinde dilencilik bile bir sosyal güvenlik kaynağı haline gelebilmiştir.

Sosyal güvenlik, en kısa zamanda tüm yurttaşlara yaygınlaştırılabilecek biçimde ele alınmalıdır.

Sosyal güvenlik vermek, bu hizmeti tüm yurttaşlara eşitlik ilkesi ile vermekle doğru orantılıdır. C. H. P. Türkiye'de sosyal güvenlik kurumlarını tek çatı altında toplamak kararındadır ve Hükümet Programında da bu böyle belirtilmiştir. Çalışanların kazanılmış sosyal güvenlik haklarını saklı tutmak kaydı ile herkese eşit sosyal güvenlik hakkı verilmesi, C. H. P.'nin temel sosyal amaçlarından biridir.

Çalışma Bakanlığının yapısı içinde bulunan Sosyal Sigortalar Kurumu bugüne kadar görevlerini eksiksiz yerine getirme olanaklarından yoksun bırakılmıştır. Her şeyden önce, hizmet akdi ile çalışanların tam sayısına bakılarak, bunların tümünün sigorta kapsamına alınmadığı gerçeği ile karşılaşmaktayız. SSK denetim biçimlerini geliştirip, denetim elemanlarının sayısını artırarak ülkemizde kaçak işçi çalıştırma sorununa bir son verilmelidir.

SSK'nun önemli bir fon kaybı, Kurumun ilâç harcamalarında kendisini göstermektedir. Kurum, sadece 1973 yılı içinde yerli ve yabancı ilâç şirketlerine 420 milyon lira ödemek zorunda kalmıştır. SSK, kendi öz varlığını korumak ve ilâç gibi önemli konuda ulusal bir girişim örneğini vermek zorundadır. Bu amaçla SSK'nun ilâç fabrikası kurması en içten dileğimizdir.

SSK en kısa zamanda kendi bünyesinde kuracağı bir inşaat dairesi ile konut yapımını işçinin kooperatifler yolu ile mesken sahibi olmasını bugünkü yozlaşmış durumundan kurtarmalı ve dar gelirli işçiyi amaçlayan bir konut politikası gütmelidir.

Bu arada Kurum, özellikle emekliye ayrılan işçiye emeklilik ödeneği tahsisini bir an önce yapabilmek için bilgi sayarlardan mutlaka yararlanmalı ve örneğin bu yıl emekli olacak 200 bini aşkın işçi uzun süre beklemeden ödeneğini alabilmelidir.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'de çalışanlar, bugüne kadar değinilmemiş bir sürü ciddî sorunun sahibidir. Çalışma Bakanlığının en iyi zamanlama ve önem sırası içinde bu sorunlara çözüm yolu hazırlayacağına inanıyoruz.

En kısa zamanda ve en iyi biçimde, kıdem tazminatı, referandum, tarım ve orman işçileri yasası, vasıflı iş gücü yetiştirecek çırak, kalfa ve ustaların eğitimi konularının öncelikle Hükümet tasarısı olarak Meclise sevkedilmesini diliyoruz.

Çalışanlarla ilgili yasaların teker teker elden geçirilmesi ve çalışanlara yeni haklar ve güvenlikler verilmesi mutlaka gerçekleştirilecek amaçlar olacaktır.

İşçinin ülke kalkınmasına ve ekonomisine üretim araçlarının sahibi olarak katılması mutlaka düşünülmelidir. Bunu sağlayacak İYAK, TÜRK - İŞ'in istediği gibi değil, Cumhuriyet Halk Partisinin istediği gibi ve onun görüşlerine uygun olarak çıkacaktır. Çünkü, TÜRK - İŞ'in önerdiği biçimde İYAK, işçiden kopuk bir yönetimin sahibi olacak. Oysa ki, Cumhuriyet Halk Partisinin öngördüğü biçimde İYAK, işçinin kendisi tarafından yönetilecektir. Yine, işçiler gibi, sendikalar da endüstriyel fonlar kurmak ve yatırımlara yönelmek zorunda bırakılmalıdırlar. İşçiler, politik ortamda olduğu gibi, ekonomik ortamda da güç sahibi olmalı ki, sınıfsal çıkarlarını en iyi biçimde koruyabilsinler. Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı halk sektöründe işçinin mutlaka yeri ve katkısı olacaktır.

Sayın milletvekilleri, özlemimiz ve amacımız, Türk çalışma hayatında insanın insana kul olmayacağı, çalışanların özgürce, insanca yaşayacağı bir ekonomik düzenin kurulmasıdır. Ne yurt içinde, ne de yurt dışında, çalışan işçiler tekelci sermayenin sömürme vetiresi karşısında tek başına ve yalnız bırakılmayacaklardır. Emeğin sahipleri, toplumla özleştirilerek, toplumun saygıdeğer bir bölümü haline getirileceklerdir.

Halkçı bir siyasal iktidarın öncülüğünde çalışanlar, gerek ülke yönetiminde ve gerekse ülke ekonomisinde ağırlıklarını mutlaka kabul ettireceklerdir, gerçek demokrasi böyle güçlenecek ve Türk halkına aydınlık günler bu yoldan gelecektir.

1974 yılı bütçesinin Türk halkına, Çalışma Bakanlığı mensuplarına hayırlı olmasını diler, Yüce Meclise saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ünsal.

Adalet Partisi Grupu adına Sayın Turgut Toker, buyurun efendim.

A. P. GRUPU ADINA H. TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Sözlerime başlamadan önce hepinizi Adalet Partisi Grupu adına saygı ile selâmlarım.

Sayın milletvekilleri, Çalışma Bakanlığı sektörel bir Bakanlık değildir. Buna mukabil bu Bakanlık, gerek kamu ve gerekse özel kesimdeki tüm faaliyetlerle ilgilidir..

Sayın milletvekilleri, sosyal politika konusu, ülkedeki tüm ekonomik faaliyetler ve bu faaliyetlerin ve sonuçlarının toplum üzerindeki tesirlerini kapsar. Gerçekte de, sosyal olayları ve bu yolda alınacak tedbirleri ekonomiden, ekonomik faaliyetlerden ayrı düşünmeye imkân yoktur. Bu nedenle, ülkede, ekonomik faaliyetler için güven ve güven ortamı varsa, ekonomik istikrar varsa, o oranda sosyal sorunlar için tedbir alma, çözüm için yeterince kaynak bulma olanağı da vardır. Tersine, ülkede ekonomik istikrar yoksa, piyasa güveni zedelenmişse sosyal sorunlar şiddet kazanacaktır, istihdam imkânı azalacaktır, üretim ve verim düşecektir. Sosyal sorunların çözümü için kaynak bulmak güçleşecektir, umutsuzluk ve güvensizlik zamanla yaygın hale gelecektir.

Sayın milletvekilleri, güvenliğin ön şartı gelir sahibi olmaktır, iş sahibi olmaktır. İnsan her şeyden önce yaşama hakkına sahiptir. Bu hak, insan olmanın ve vatandaş olmanın en tabiî gereğidir. Yaşamayı sağlamak ve güven içinde sürdürebilmek, yaşama ihtiyaçlarını karşılamakla mümkündür. Yaşama ihtiyaçları ancak gelirle karşılanabilir. İşte meselenin püf noktası da budur. Çalışılacak bir işi olmayan, iş bulamayan, çalışma imkânı elde edemeyen, evine bir lokma ekmek götürmekten mahrum olan, tenceresini kaynatmaktan yoksun olan muhtaç duruma düşmüş insandır. Muhtaç durumda kalma hali veya yaşama süresi içinde muhtaç duruma düşme korkusu sosyal felâketlerin en büyüğüdür. Bu, kişi kadar, toplumu da rahatsız eder. Genel bir güvensizlik duygusu yaratır.

İşte değerli milletvekilleri bizi bütün kaynaklarımızla yatırıma ve sanayileşmeye götüren, ülkemize has şartlardan ve gerçeklerden gelen neden budur.

İşçi de, işçi hakkı da, sendikacılık da buna bağlıdır. Sosyal güvenlik de, sosyal güvenlik tedbirleri de buna bağlıdır. Önce çalışabilecek, el emeğini ve alınterini değerlendirebilecek işyeri, çalışma sahası bulunmalıdır ki, işçi olabilsin. Bu sebeple ekonominin büyümesi, istikrar ortamında hızlı kalkınma ve özellikle sanayileşme işçi hareketi bakımından özel bir önem taşır.

Hangi sektörden gelirse gelsin, kamu sektörü olsun, özel sektör olsun, önemli olan ülke yararına, toplum yararına daha çok yatırım yapmaktır. Çok yatırım, daha çok fabrika, atelye ve daha çok işyeri demektir. Daha çok insana iş, daha çok işçi, daha güçlü sendika demektir. Daha çok üretim, daha çok katma değer, daha çok vergi ve daha çok ücret ve fert başına daha büyük pay demektir.

Muhterem milletvekilleri, 1974 tahminlerine göre işgücü fazlası 1 665 000 civarında olacaktır. Ayrıca, tarımdan endüstriye transfer zorunluğu içinde bulunduğumuz işgücü bu miktarı daha da artıracaktır.

Dış ülkelere bu yıl göndereceğimiz işgücünde, talep tahminlerine göre, geçen yıla nazaran % 30 oranında meydana gelecek azalma, sorunu daha da ağırlaştırılacaktır. Buna mukabil 1974 bütçesi, yatırımlar bakımından yeterli görülmemektedir. Ayrıca Bayındırlık bütçesi ile ilgili raporda da tespit edildiği üzere, fiyatlarda vaki % 30'a varan artış nedeniyle, yatırım ödenekleri yeterli olsa ve tümüyle sarfedilse dahi, fizikî gerçekleşmede en azından % 30 civarında gerileme ve eksiklik olması kaçınılmazdır.

Vaki fiyat artışları nedeniyle inşaat sektöründe şimdiden hissedilen yavaşlama ve durgunlaşma soruna olumsuz tesir eden diğer bir etkendir. Bu ahvalde, her türlü teorik ve varsayıma dayanan tartışmaların, peşin hüküm ve genel suçlamaların bir kenara itilmesi ve hür teşebbüse güven ve çalışma şevki verilmesi, ülke yararına görülebilir çıkar yoldur.

Muhterem milletvekilleri, kamu teşebbüsü olsun, özel teşebbüs olsun, behemahal bir çalıştıran vardır ve yine behemahal bir çalışan olacaktır. Bir nevi, birinin varlığı diğerine bağlıdır. Aralarındaki ilişki bir üretim faaliyeti içinde başlamaktadır. Bu iki faktörü birbirine düşman ve yekdiğerini yok etmeye kararlı iki kutup halinde görmek değil, tam aksine birbirini tamamlayan iki anaüretim faktörü olarak kabul etmek ve çalışma barışını bu temel düşünceye dayamak günümüzün telâkkisidir.

Sayın milletvekilleri, Adalet Partisi olarak, emek istismarını, alınteri hırsızlığını en haysiyetsiken hâdise sayarız.

Çalışma; çalışan insan elbetteki emeğinin değerini alacaktır. Emek, değerini bir lütuf olarak değil, bir hak olarak alacaktır. Haksızlığa uğrayan, istismar edilen ve gelecek endişesi içinde olan bir işçinin, işyerine bağlı olması, verimli olması, hayata bağlanması mümkün değildir.

Buna mukabil, sermayeyi, hür teşebbüsü bir genelleme içinde mutlak bir fenalık kaynağı sayan ve peşin bir hükümle düşmanlık duyan Marksist bir zihniyet ve tahriklerinin yoğunlaştığı bir ortamda özel teşebbüsün kendisinden beklenceni vermesi de imkânsızdır.

Bir taraftan, işsiz vatandaşımıza iş, çalışan emek sahibinin hakkını teslim ve insanı yaşama imkânlarına kavuşturma gayretleri devam edecek, diğer yandan da hür teşebbüse hukuk içinde emniyetle çalışma imkânı verilecektir ve bütün ilişkiler ve müdahaleler hukuka göre ve hukuk içinde düzenlenecektir.

İşte Adalet Partisi olarak, bizim görüşümüz budur.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'de işçi hakları, sosyal haklar kavga ile elde edilmemiştir. Devlet, zamanında hukuk içinde gerekli tedbirleri almıştır. 1961 Anayasamız, sosyal hukuk devleti sistemini ve sosyal devlet ilkesine uygun birtakım sosyal ve ekonomik hakları da getirmiştir.

Sayın milletvekilleri, sosyal hukuk devleti çağın devletidir. İnsanın mutluluğunu hedef alan devlettir. Köle olmadan, özgürlüklerden fedakârlık etmeden, inanca bir güven içinde yaşama tedbirleri alan devlettir. Sosyal hukuk devleti şüphesiz sınıfsal bir devlet değildir. Sosyalist bir devlet de değildir. Esasen, sosyal hukuk devleti bir doktrin meselesi değildir. Aşırılıkların denemelerinden, aklın ve tekâmülün çıkardığı bir devlet tipidir. Çağımızda insanlara birtakım sosyal hakların tanınmış olması, artık bir doktrin meselesi olmaktan çoktan çıkmıştır. Artık kişinin sosyal hakları da, klâsik siyasî hakları da temel haklardan sayılmaktadır. Sosyal hukuk devleti toplum içinde zayıf olanı, ekonomik bakımdan güçsüz olan tabakaları himaye eder. Himaye edici dolaylı ve dolaysız tedbirler alır. Yaşama rekabetinin pürüzlerini giderir, törpüler. ancak, bu himaye hiçbir zaman güçlü olanı,

hür teşebbüsü, hür teşebbüs fikrini ezmek ve bertaraf etmek demek değildir. Vatandaşın ekonomik özgürlük içinde istediği işi tutabilme özgürlüğünü, vatandaşın bir şeye sahip olma özgürlüğünü hiçe saymak demek değildir.

Yine bu himaye, vatandaşı devlet denilen rakipsiz patronun esiri yapmak demek de değildir. Sosyal hukuk devleti, fukaralıkla, sefaletle, çaresizlikle savaşır. Güçlü olana bu yolda görevler verir. Vergi adaletini, âdil ücreti, sosyal adaleti sağlamaya çalışır. Ama fertlerin çalışma ve kazanma arzularını körletmez. İş imkânlarını baltalamaz. Servet ve geliri müsadere ve keyfî müdahaleye açık bırakmaz; taksime, talana cevaz vermez. Sosyal hukuk devletinde sosyalliğin sınırı, hukukla, Anayasa ile çizilmiş ve tayin edilmiştir.

Değerli milletvekilleri, hür ve uygar ülkelerde olduğu gibi, Türk işçi hareketi ve Türk sendikacılığı da demokratik rejimin eseridir. Şunu bir gerçek olarak kabul etmek gerekir ki, bütün özgürlüklerin işlediği, bütün özgürlüklerin saygı gördüğü, tüm özgürlüklerin teminat altında bulunduğu sürece, sendika ve işçi hareketi özgürlüğünden de söz etmek imkânı olacaktır. Çalışma özgürlüğü, toplu ücret pazarlığı özgürlüğü, herkesin istediği işi tutabilme özgürlüğü, hür teşebbüs özgürlüğü, insanın bir şeye sahip olma özgürlüğü varsa, sendika ve işçi hareketi özgürlüğü de olacaktır. Özgürlüklerden biri tehlikeye girerse, veya tehlikeye sokulmak istenirse, özgürlüklerden birine doğrudan veya dolaylı karşı tavır alınırsa, diğer özgürlüklerin güven içinde işlerliğinden bahsetmek mümkün değildir. Şunu belirtelim ki, Türk sendikacılığı ve Türk işçi hareketi hisse değil, akla ve vatanperverliğe dayanır. Türk işçi hareketi tüm özgürlüklere, adalete ve barışa açıktır.

Sayın milletvekilleri, sendikalar siyasî teşekküller değildir. Ancak, Türk işçi hareketi elbetteki Türkiye genel politikasına müessir olacaktır. Bugüne kadar olmadığını ileri sürmek de açıkça gerçeğe aykırıdır.

Adalet Partisi olarak, biz daima işçi bütünlüğü fikrinin yanındayız. Yanında olmaya da devam edeceğiz. Hangi siyasî kanaati taşırsa taşısın, Türk işçisinin ve sendikacısının bütünlüğünün ve haklı mücadelesinin yanında devamda kararlıyız. Biz parçalayıcı, bölücü ve za'fa düşürücü olmayacağız. Sendikacılığı kundakçılık haline getirmeye ve vasıta olarak kullanma niyet ve davranışlarının daima karşısında olacağız.

Muhterem milletvekilleri, sırası gelmişken ifade edeyim; Türk sendikacılık hareketinde aynı işkolunda birden fazla sendikaların kurulmasının imkân dahilinde olması, Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullar itibariyle işçilerin aleyhine olmaktadır. Gerek bu hususu ve gerekse geçen zaman içinde tatbikatta meydana çıkan boşlukları nazara alarak 274 sayılı Yasada yeniden bir düzenlemeye gidilmelidir.

Sayın milletvekilleri, burada üzülerek bir hususa değinmek istiyorum; Sayın Çalışma Bakanı sırf kendi siyasî kanaatlerine ters düşen sendika yöneticierinin yönettiği bir sendikayı, sözüm ona, ezmek ve buna mukabil kendi saflarındaki yöneticilere ait bir sendikayı güçlendirmek için, Türk - İş'ın mütalaasını dahi almadan, İşkolları Yönetmeliğinde haksız bir değişikliğe gitmiştir.

Yine yanımda, -aslı Sayın Başbakana gönderilmiş- bir diğer sendikaya ait haksız ve partizanca yapılmış muamelelerle ilgili şikâyet yollu ve delillendirilmiş bir başka müracaat da vardır. Keza Ankara'da işyeri seviyesinde faaliyet gösteren bir başka sendikanın da, Ankara Belediyesi tarafından yapılan haksızlıklarına ait bir diğer müracaatı da vardır.

Muhterem arkadaşlarım, Çalışma Bakanlığı bir kamu kuruluşudur. Kamu kuruluşları, özellikle icra, tarafsız olmaya, âdil olmaya mecburdur. İcra tarafsızlığa gölge düşürecek, güveni yitirecek ve adalet duygusunu zedeleyecek bir davranış içine girmemelidir. Şunu iyice bilmek gerekir ki, vatandaşa hak ve hayat güvenliği veren adalettir. Bu millet, hürriyet diye bir hak tanımadığı zamanlarda bile, adaleti tanımış ve aramıştır.

Sayın milletvekilleri, Sayın Bakan şimdi cevap olarak diyebilirler ki; «Efendim, kanun yolları açıktır. Kanun yoluna başvursunlar.» Doğrudur, kanun yolları vardır, kanun yolları açıktır; ancak hukuk devletinde herkes, her görevli, hukuk içinde kalmaya, âdil ve tarafsız olmaya mecburdur. Kanun yolunun, yargı yolunun varlığı hukuk dışına çıkmanın, taraf-

sızlığı yitirmenin, partizanlığa kaçmanın mazeteri olamaz.

Sayın milletvekilleri, ucuzluk vaat ederek işbaşına gelen Hükümetin ilk icraatı, fiyatlara peşipeşine zam yapmak olmuştur. Yaygın bir hale gelen fiyat artışları ve hayat pahalılığı memuru da, işçiyi de, köylüyü de, küçük esnafı da onarılması güç sıkıntılara sokmuştur. Ya işçi emeklileri? Ya tümden işsiz olanlar? Onlar için hayat tahammül edilemez hal almıştır.

Her ne kadar Hükümet üyeleri, «Ücretlerin fiyatların önünde seyredeceği» taahhüdünde bulunmuş iseler de, bu yolda henüz bir belirti yoktur. Esasen ücret - fiyat kovalamacasında, yarışı fiyatların kazanacağından da kimsenin şüphesiz olmamak gerekir. Bütçe ile memurlara bir imkân getirilmiş değildir. Geçici bütçede kabul edilen (8) katsayısının sağladığı ve yine toplu sözleşme ile işçinin aldıkları, fiyat artışlarıyle eriyip gitmiştir.

Değerli milletvekilleri, kalkınma yalnız üretim miktarlarının artması demek değildir. Kalkınma, artan gelirden, çalışanların hak ettikleri payı, istikrar içinde ve yarınki değeri meçhul olmayan para ile almalarıdır.

Değerli milletvekilleri, bu arada, halleri hakikaten yürekler acısı işçi emeklilerinin bugünkü hayat pahalılığına ve yapılan toplu sözleşmelere uygun ve paralel ve bundan sonrası için de, gelecek şartları takip edebilecek esneklikte bir ücret sistemine kavuşturulmalarını Hükümetten halisane beklemekte ve istemekteyiz.

Değerli milletvekilleri, Hükümet yurt ölçüsünde ve yeni koşullara göre, en az ücret tespitinde gerekli gayreti göstermiş görünmüyor. Asgarî ücretin sadece ekonomik açıdan düşünülmüş olmasını hatalı buluruz. Asgarî ücret, her şeyden önce insancıl bir ücrettir. İhtiyacın esas olarak alınması gereken, sosyal yanı ağır basan bir ücrettir. İşçi ile birlikte ailesi de nazara alınmak suretiyle asgarî ücret biran önce tespit ve ilân olunmalıdır.

Sayın milletvekilleri, Hükümet programında çıkarılması taahhüt edilen İşsizlik Sigortası Kanunu tasarısının süratle Meclislere sevk edilmesini dilemekteyiz. Tarım alanında çalışanlarımızın yaşama ve çalışma koşullarını düzenleyecek Tarım İş Kanunu ile tarım işçilerimizin sosyal güvenliklerini sağlayacak Tarım Sigorta Kanunu tasarısının da kısa sürede Meclislere sevkini beklediğimizi arz ve ifade etmek isteriz.

Yine bu arada, ücretlilerin sıkıntılarına, belki bir derece medar olacak asgarî geçim indirimi ile ilgili taahhüdün yerine getirilmesini de gözetlediğimizi belirtmek isteriz.

Sayın milletvekilleri, sözlerimi bağlarken bir hususu Yüce Meclisin ve Hükümetin ilgisine sunmak istiyoruz.

Türkiye Tarım - İş Sendikası, halen 10 adet Devet Üretme Çiftliğinde grev halindedir. 16 Mayıstan bu yana süren greve 7 bin işçi katılmıştır. İşveren Devlettir ve Devlet Üretme Çiftliklerinde, şu tarım mevsiminde bütün işler durmuş vaziyettedir. İlgililer, görevliler aldıkları ve alacakları emre göre bir umursamazlık ve vurdumduymazlık içindedirler. Yasalara göre toplu sözleşme yetkisi almış, Uzlaşma Kurulundan karar istihsal etmiş 9 bin üyeli Tarım - İş Sendikasını, yasaları bir tarafa iterek, bin üyeli bir sendikayı kollamak maksadiyle bertarafa çalışmak, en azından partizanca bir davranıştır. Hükümeti, Devlet ve millet malı bakımından, işçi ve sendika hakları bakımından yasalara uymaya, mesuliyete ve göreve davet ediyoruz.

Sayın milletvekilleri, iş ve çalışma müfettişlerinin durumunun ıslahı için gerekli çalışmanın yapılmasını da dileklerimize ilâve ediyoruz. Bütün bu konularda, gerek işçi hakları bakımından, gerek sendikacılık bakımından, gerek çalışma hayatı bakımından, gerek çalışma barışının tesisi bakımından, Hükümetin Meclise getireceği tasarılarda yardımcı olacağımızı da bu arada belirtmeyi bir vazife sayıyorum.

Sayın milletvekilleri, bir kere daha ispatlanmış ve görülmüştür ki hayat başkadır, düş başkadır, gerçekler başkadır. Hayalleri gerçekle, gerçek bilgilerle sınırlamasını becerememeyenler, sonunda mazereti geçmişe saldırmakta bulsalar dahi, hem kendilerini hem de milleti umutsuzluğa ve hüsrana uğratmaktadırlar.

Adalet Partisi Grupu adına sözlerimi bitirirken, tekrar saygılarımı sunarım. (A. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Toker.

Millî Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Zeki Okur, buyurun efendim. (M. S. P. sıralarından alkışlar)

M. S. P. GRUPU ADINA MEHMET ZEKİ OKUR (Zonguldak) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Millî Selâmet Partisinin Çalışma Bakanlığı Bütçesi üzerindeki görüş ve temennilerini yüce heyetinize arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Aslında, takdim edeceğim konuşma, daha önce kısmen bütçe görüşmeleri münasebetiyle komisyonda sunulmuştu. Belki bir kısmınız için tekrar olacak. Bunun için peşinen özür dilerim.

Bildiğiniz gibi, Çalışma Bakanlığı 22.6.1945 tarih ve 4763 sayılı Kanunla kurulmuştur. 21 . 1 . 1946 tarih ve 4837 sayılı Kanunla da İş ve İşçi Bulma Kurumu kurulmuştur. Bu tarihten itibaren Çalışma Bakanlığı, memleketimizde hızla artmakta olan işsizliğe çare aramayı ve çalışanların haklarını korumayı üzerine almıştır.

Türkiye, 9 Temmuz 1933 tarihinde Milletler Cemiyetine üye olmuş, milletlerarası çalışma teşkilâtına otomatik olarak katıldıktan sonra, 1934' de Meclise sunulan 3008 sayılı İş Kanunu, 1936 yılında kanunlaşmıştı. Yüksek malûmları olduğu üzere, özellikle Batı ülkelerine nazaran nüfusumuz hızla artmaktadır. Yapılan tahminlere göre nüfusumuz her yıl 1 milyon artmakta ve her yıl 400 bin kişi işgücüne yeniden katılmaktadır.

Yurdumuzda her yıl ancak 200 bin kişiye iş imkânı bulunmaktadır. 1973 sonuna kadar 80 bin kadar işçi her yıl yurt dışına gittiği için, geriye kalan 120 bin kişiye iş bulunamamakta idi. Federal Almanya halen işçi almadığına göre, bundan böyle bir tedbir alınmazsa her yıl 200 bin kişi açıkta kalacak demektir.

27 Ekim 1970 genel nüfus sayımına göre, 15 - 64 yaşları arasındaki nüfusumuzun % 65,8'i tarımda, % 12,8'i sanayide çalışmaktadır. 1972' de ise bu oran % 84,1 ile % 6 şeklinde idi. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planına göre 1972 yılında tarım içi ve tarım dışı kesimlerdeki açık işsiz sayısı 1 600 000 olarak hesaplanmaktadır.

Meslekî ve teknik işgücünün çalışan nüfus içindeki oranı; Yugoslavya'da % 28,9, İsveç'te % 11,5, Almanya'da % 7,7, İngiltere'de % 8,6, Yunanistan'da % 41,2 ve Türkiye'de, maalesef, sadece % 2,1'dir.

Bu yetişkin insan gücümüzün de % 10'u yurt dışındadır. Bu durum karşısında Hükümetimiz, gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışındaki işçi kardeşlerimizi, çeşitli meslekî kurslar açarak, meslekî ve teknik işgücümüzü, hiç olmazsa % 5'e çıkarmalıdır. Aksi takdirde, yatırımlara ne kadar çok pay ayırırsak ayıralım arzu edilen kalkınma hızını elde etmemize imkân olmayacaktır. Biz, elli küsur yıldır harp görmedik, Almanya daha yirmibeş yıl önce harpten çıkmış, hem de mağlup olarak; buna rağmen, kısa zamanda tecrübeli ve yetişkin elemanlara sahip olduğu için, milyarlarca mark harp tazminatı ödedikten başka, dünyanın ikinci veya üçüncü iktisaden gelişmiş büyük devleti durumuna yükselmiştir.

Muhterem milletvekilleri, çalışarak, alın teri dökerek temiz para kazananların, hayatlarını yurt kalkınmasına adayanların haklarının korunmasiyle ilgili olarak Hükümetin sarf etmekte olduğu gayreti memnunlukla karşılıyoruz. Bizim kanaatimize göre, işverenlerle işçiler birbirlerine karşı değil yan yana olacaklardır. İşveren, işçisinin hakkını, grev kararını almak veya bunu beklemek lüzumunu duymadan, insaf ölçüleri içinde vermelidir. İşçinin de hayat seviyesini kendi hayat seviyesine yaklaştırmaya gönülden razı olmalıdır. İşçi de, işverenine karşı iyi niyetli ve dürist davranmalı, sanki kendi öz mülkünde çalışıyormuş gibi gayretini esirgememelidir. İşçilerin, zamanla fabrikalara, özellikle yeni kurulacak fabrikalara, aynı zamanda ortak olmalarıyle ki, yeni Hükümetimizin tayin ettiği hedeflerden birisidir, sanayide millî hamlemiz tam olarak gerçekleşmiş olacaktır kanaatindeyiz.

Hükümetin işçilerle ilgili asgarî ücretleri, mevcut hayat pahalılığını dikkate alarak yeniden ayarlamasını ve işçi ücretlerine makul ölçüler içinde yeni zamlar yapmış olmasını memnuniyetle kaydetmek isteriz. Ancak, Hükümе-

tin, «Zamlar ücretlerin arkasından gelecek.» anlamındaki sözünün de gerçekleşmesi için gereken murakabeyi yapacağımızı ilâve etmek isteriz.

Ortak Pazar ülkelerinde, meselâ Almanya'da 1973 yılında umumî hayat pahalılığı % 8,5 olduğu halde, ücret ve maaşlara % 9 - 10 civarında zam yapılmıştır. Biz de ise, bugüne kadar memur ve işyiye yapılan zamları, kontrolsüz ve istikrarsız olan, insafsız ve ahlâksız piyasa alıp götürmekte ve böylece çalışanlara yapılan zam, gam olmaktadır.

Sayın milletvekilleri, halen yabancı memleketlerde bulunan vatandaşlarımızın meseleleri de çok önemli ve girifttir. Biz, dış memleketlerde bulunan işçi kardeşlerimizin, bildiğimiz kadarıyle dert ve isteklerine temas etmeden önce, bugüne kadar gelmiş geçmiş Hükümetlerin bu konudaki görüş ve temennileriyle ilgili birkaç örnek verdikten sonra esas maruzatımıza geçeceğiz.

30 Aralık 1963 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunan Üçüncü Koalisyon Hükümetinin programında, ilk defa yurt dışındaki işçi vatandaşlarımız için şöyle denmektedir :

«Yurt içindeki işçilerimizin haklarında büyük ilerlemeler sağlanırken, sayıları günden güne artan yurt dışındaki işçilerimizin de hak ve ihtiyaçlarıyle ilgilenilecek ve muzır akımları yeterli bir şekilde karşılayıcı bir faaliyet gösterecek bir dış teşkilât süratle kurulacaktır. Yurt dışındaki işçilerimizin manevî ihtiyaçlarını karşılamak, artırdıkları paraların memleket menfaatlerine ve kendi menfaatlerine daha uygun bir şekilde yurt içinde değerlendirilmesini kolaylaştırmak üzere tedbirler alınacaktır.»

Bundan sonra kurulan sekiz Hükümetin programında da yurt dışındaki işçilerin maddî, manevî ihtiyaçlarının karşılanması üzerinde durulmuştur. Bu konuya temas eden onuncu Hükümet programıdır, bugünkü Hükümet Programı, ki mesele şöyle ele alınmaktadır :

«Taşıdığı özellikler ve son yıllardaki önemi dolayısıyle yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının ve teknik maharetlerinin kârlılığı yüksek, itici gücü fazla olan temel sanayi projelerine yönelmesi, halk sektörünün önemli bir uygulaması olarak ele alınacaktır. Yurt dışındaki işçilerin haklarını daha sağlam teminata bağlamak, işçilerin ve çocuklarının bulundukları ülkelerdeki eğitim imkânlarından daha geniş ölçüde faydalanmalarını ve işçilerin yurda dönüşlerinde tecrübe ve kabiliyetlerine uygun iş bulmalarını sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır. Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimlerinin aksamadan yürütülmesine çalışılacaktır.»

Muhterem milletvekilleri, yüksek malumları olduğu üzere, Federal Almanya ile aktedilen ilk işgücü anlaşması, 30 Ekim 1961 tarihinde imzalanmıştır. Bundan sonra 20 . 4 . 1964 tarihinde ve 7 Aralık 1972 tarihinde yine Federal Almanya ile Hükümetimiz arasında bir intibak anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre Federal Almanya'da çalışan Türk işçilerinin, Türk ekonomisine, meslekî bakımdan intibakını sağlamak ve teşvik etmek için biraz lisan bilen teknik elemanlar, tekâmül kursları gördükten sonra Türkiye'ye dönecek, burada da üç aylık idarecilik kursundan geçirilerek kendilerine fabrikalarda uygun işler verilecektir. Ümit ve temenni ediyoruz ki, Hükümetimiz, bu anlaşmanın gerçekleşmesi istikametinde müspet adımlar atmak yolundadır.

Kolonya Baş Konsolosluğu Çalışma Ateşeliğinde 5 yıl vazife görmüş bir arkadaşınız olarak, buralardaki vatandaşlarımızın önemli saydığım ve bizzat yerinde tespit ettiğim manevî, sosyal ve kültürel durumları ve dertleri hakkında yüce heyetinize ve Sayın Hükümete bilgi vermek mecburiyetindeyim.

Manevî durum ve ihtiyaçlar :

864 sayılı Kanuna göre, her çalışma ateşeliğinde birer din görevlisi bulundurulur. Hiç şüphe yok, bu din görevlisinin en mühim vazifesi, gurbet hasreti çeken, gelenekler bakımından çok değişik bir ülkede bulunduğu ve çok ağır işlerde tam bir disiplin altında çalıştığı için morali sık sık bozulan, üstelik gider gitmez çeşitli bölücü propagandalarla beyni dönen, ümidi kırılan işçi kardeşlerimizin imanını, vatana olan bağlılığını kuvvetlendirerek manevî huzurunu kuvvetlendirmek için ikaz ve irşat edici vaaz ve nasihatlarda bulunmaktır. Bundan başka, hastane ve hapishanelerde yatanlarla da il-

gilenmek ve de onları sık sık ziyaret etmek.

Üzülerek ifade edeyim ki, bir kısım din görevlileri, bu fevkalâde önemli manevî sosyal hizmetler yerine, sanki bir masa memuru gibi bütün gün dairede evrak kayıt memuru olarak çalıştırılmaktadırlar.

Halen yalnız Federal Almanya'da bir milyon civarında vatandaşımız vardır. Buna rağmen ancak on adet din görevlisi gönderilmiştir, ki her 100 bin kişiye sadece bir din adamı düşüyor demektir.

Muhterem arkadaşlarım, bu arada bir kısmını orada iken temin ettiğim, bir kısmını da sık sık muhabere ettiğim halen yurt dışında ve bilhassa Almanya'da çalışmakta olan işçi kardeşlerimizin gönderdiği, önemli saydığım bir - iki belgeyi de huzurunuzda okuyarak ıttılaımıza arz etmek istiyorum.

Bu belgeleri, bu fotokopileri şunun için arz ediyorum : Özellikle Sayın Bakanımızın ve Hükümetimizin dikkatini çekmek ve bir an önce buralara gönderilmesi gereken din görevlilerini ve icap ediyorsa bir kısım aydınlatıcı, irşat edici konferanslar verecek heyetleri bir an önce gönderip, oradaki vatandaşlarımızın huzurunu idame ettirmek.

Bunlardan birisi çok yenidir. Gazetenin adı: «Türkiyeli Devrimci İşçiler»

Adresime Düsseldrof'tan gönderilmiştir. İttılâımıza takdim ettikten sonra, Sayın Bakana sunacağım. Ümit ediyorum, çalışma ataşeliklerimiz ve diğer konsolosluklarımız kanaliyle oradaki vatandaşlarımızın huzurunu bozan, vatana, devlete ve maneviyatımıza olan bağlılıklarını sarsıcı bu gibi yayınları her halde Hükümetimize zamanında intikal ettiren müesseselerimiz vardır.

Ancak, bunu adresime gönderen işçi vatandaşımız, Almanya'ya yeni gittiğini, gider gitmez bu gibi sıkıcı ve üzücü propagandalarla karşı karşıya geldiği için fotokopisini çıkarmak suretiyle göndermek mecburiyetinde kaldığını ifade ettiği için, burada bunu arz ediyorum. Aslında, fikir platformunu da aşarak, vatandaşlarımızı nasıl isyankâr insanlar olmak için, neler ihtiva ediyor, nerelere götürmek istiyor?

«Bütün ülkelerin ezilen halkları, birleşin. Devrimci Türkiyeli devrimci işçiler yayın organı.

Benim sınıfım yapan, üreten, işleyenlerin sınıfı. Köylü, işçi ve asker benim sınıfımdan çıkıyor. Demek ki, bütün güç bende. Şu halde bu gücüme dayanarak ve başımızda silâh gücü ile duran faşistlere karşı silâhla savaşarak, yönetimi ben, kendim elime almalıyım.» diyor ve bunları gazeteler halinde vatandaşlarımız arasında sık sık yayıyorlarmış.

Muhterem arkadaşlarım, bunlar sadece orada iken temin ettiklerimden bir kısmıdır. Bunlar ufak bir kütüphane teşkil eder. Bir de Hiristiyanlık propagandası ile ilgili Türkçe yayınlanmış çeşitli broşürlerden bahsetmek isterim :

«Mezmurlar», tamamiyle Hristiyanlıkla ilgili dinî kasideler ve beyitlerden meydana gelmektedir.

«Şarktan Müneccimler Geldiler»

«Hazreti İsa'nın Hayatı (Matta'ya göre İncil)»

«Âdil Bir Yeni Nizam Ümidi ile Yaşamak», keza Hristiyanlık propagandası ile ilgilidir. Ev ev, yurt yurt, heim heim dolaşılarak vatandaşlarımıza veriliyor. Ayrıca Türkçe bilen papazlar dolaşarak Hristiyanlığı övücü ve bizim milletimizi bir nevi yerici konferanslar da tertipliyorlar.

«Yeni Bir Dünyaya İnanmak İçin Esas», daha çok çocukların istifade edeceği, bir kısım resimlerle donatılarak bastırılmış tarzda. Oradaki çocuklarımıza bunlar veriliyor. Üzülerek ifade edeyim ki, biz çocuklarımıza kâfi miktarda Alfabe bile gönderemiyoruz. Bunlar cidden yürekler acısıdır.

«Ebedî Hayata Sevk eden Hakikat»

Bunun dışında gayet güzel mücellet İnciller vardır. «Kitab-ı Mukaddes» Bunlar bedava dağıtılmaktadır; üstelik okunsun diye teşvik de edilmektedir.

Bir de takvim meselesi vardır. Yine üzülerek ifade edeyim; defaatle yazdık, her nedense bu bürokratik tatbikatta dairelerimizi kurtarmamız bir türlü mümkün olamayacak. Çeşitli reform hükümetleri geldi, geliyor, gelecek; «Biz şöyle yapacağız.» deniyor; ama bir türlü bu, affedersiniz, fasit dairenin içinden çıkamıyoruz. Defaatle yazdık, dedik ki, «Almanya'da, Avrupa'da bir milyonun üstünde insanımız var. Hiç değilse bulundukları bölgelere göre namaz vakitlerini,

ibadet anlarını tespit eden takvimler ayarlansın.»

Bu takvimin ayarlanması gayet basit olsa gerek. Sadece belli başlı büyük şehirlerdeki meselâ Münih, Stutgart, Köln gibi büyük şehirlerdeki namaz vakitlerini gösteren takvimler hazırlanarak, bunlar Almanya'ya sevk edilecek. Bunu biz yapmadığımız takdirde ne olur? Cezaevindeki vatandaşımızın, hastanede yatan kardeşimizin boş ucuna asmak üzere, bizzat eline teslim edilen, güzel manzaralı ve her sayfası İncil'den, Türkçe ve Almanca olarak, parçalar ihtiva eden takvimler dağıtılır; hem de bedava.

Biz dedik ki, «Göndereceğiniz takvimler bedava olmasın. Çalışma Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı ittifak etsinler, yurt dışındaki işçi meseleleriyle ilgilensinler.»

Hemen bu arada şunu arz edeyim; söz sözü açıyor, aslında vaktimiz de bitmiştir, maalesef konuşmam da yarım kalacak.

Bu konuda bir ittifak olmalıdır. Meselâ Dışişleri Bakanlığında, yurt dışındaki vatandaşların sorunlarıyle ilgilenecek bir daire kurulmuştur. Bu dairenin mesaisi ile Çalışma Bakanlığının yurt dışı işçi sorunları ile ilgili genel müdürlüğünün mesaisi, zaman zaman belki çatışmaktadır; birbirlerinden belki de haberleri olmamaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı kanaatime göre müştereken heyetler tespit etmelidirler. Yurt dışına gidecek bir heyette sadece Çalışma Bakanlığının temsilcisi bulunmamalıdır. Bu dört ilgili dairenin temsilcileri bulunmalıdır; her daire kendine düşen görevi orada tespit etmelidir ve gelip burada en kısa yoldan, bürokrakratik olmayan, fasit dairenin içine girmeksizin bu meseleler halledilmelidir.

Yurt dışındaki vatandaşlarımıza hâlâ takvim göndereceğiz!... Kaç yıl oldu? Üçüncü İnönü Koalisyon Kabinesinden itibaren tutunuz, bugüne kadar her Hükümet «Yurt dışındaki işçilerimizin maddî ve manevî ihtiyaçlarını karşılayacağız.» demiş ve ne yapmıştır? Yüzbin işçiye sadece bir din görevlisi göndermiştir; onların da büyük bir kısmını dairede kâtip olarak kullanmayı tercih etmiştir. İşte, «Manevî ihtiyaçlarını karşılayacağız.» şeklindeki vaatlere karşılık, bütün yapılan bunlardan ibaret olmuştur.

Ümidediyoruz ki, yeni Hükümetimiz hamleci bir zihniyetle, birleştirici bir zihniyetle bu önemli konulara cidden ilk fırsatta el atar ve bu meseleleri de halletmiş olur.

Elimdeki notlar, tekrar olmasın diye sunmuyorum. Grupumdaki bütün arkadaşlarımla görüştüm, hepsi aynı kanaatteler: Biz, grup olarak, büyük bir kısmımız yeni geldik muhterem arkadaşlarım. Açıkça ifade edeyim; daha doğrusu hüzünle dolu bir gönül ile ifade etmek isterim ki; Meclisimizin umumî havası bizi tatmin etmekten uzaktır. Kabahat kimin?... Hepimizin. Başta bizim ve hepimizin. Yani öyle, kabahat şunun da biz şöyleyiz falan diye övünecek durumda değiliz.

BAŞKAN — Sayın Okur, vaktiniz dolmuştur efendim. Cümlenizi bağlayın.

MEHMET ZEKİ OKUR (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Vatandaşlarımız, Meclisimizi ahenk içerisinde asgarî müştereklerde birleşmiş partiler olarak görmek istiyor, huzurlu olmamızı istiyor, mütehhit olmamızı istiyor. Aksi takdirde bundan ancak Türk olmayan düşmanlarımız istifade eder.

Devletimize ve onun manevî şahsiyetine olan güvenimiz hiç şüphe yok aynıdır. Bunu gitgide artıracağız. Ben sadece şunu söylemek istiyorum. Bu maruzatımı İş ve İşçi Bulma Kurumunun şahsiyetine gölge düşürülmemesi için tekrar ediyorum.

Zaman zaman vatandaşlar bize gelip iş istiyorlar ve diyorlar ki; «Efendim, falanca milletvekili, falanca partinin senatörü şu kadar işçiyi şu fabrikaya soktu; sen de bizi orada işe sok.»

Bu nasıl olur? Bir milletvekili veya senatör bu aracılığı nasıl yapabilir? Hem bir memur alınırken imtihan yapılıyor. İşçilerin hakları malumunuz, memurlarınkinden de daha iyidir şimdi. Siz tutuyorsunuz araya giriyorsunuz veya giriyoruz; bir işçiyi, üç işçiyi, beş işçiyi; 220 işçiden bahsediliyor, doğru olup olmadığını bilmiyorum tabiî; fakat vatandaş buna inanmış. İş ve İşçi Bulma Kurumuna gidip de ihtisaslarına göre sıraya girmeyi vatandaş aklının köşesinden dahi geçirmiyor.

Çok muhterem arkadaşlarım, elbirliği edelim de kendi çıkardığımız kanunları ve meydana getirdiğimiz kuruluşları kendi elimizle yıkmayalım. Aksi takdirde ne olur o zaman? Hangi vatandaş güvenebilir? Vatandaş diyor ki; «Hocam, sıra, İş ve İşçi Bulma Kurumunda değil, değirmende vardır. Ancak, orası değirmen olmadığı için, orada sıra yok, dayısı olan işe alınabiliyor, şu veya bu fabrikaya.»

Aslında maruzatımız belki sizleri yormuştur. Beni dinlemek lütfunda bulunduğunuz için grupum adına hepinize teşekkür ediyor, Sayın Başkan ve sayın üyelere ayrıca saygılar sunarak, Çalışma Bakanlığı bütçesinin yurdumuz, memleketimiz, işveren, işçi kardeşlerimiz ve Çalışma Bakanlığının güzide mensupları için hayırlı ve uğurlu olmasını Cenabı Hak'tan niyaz ederek saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ederim efendim. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Okur.

Demokratik Parti Grupu adına Sayın Orhan Tokuz, buyurunuz efendim.

D. P. GRUPU ADINA ORHAN TOKUZ (Gaziantep) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

20 nci Yüzyılda çalışma hayatının ve sosyal güvenliğin modern ilkeleri, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi, Birleşmiş Milletler yasa ve kararlarında ve Anayasamızda ifadesini bulmuştur. Anayasamızdaki bu ilke ve buyruklardan önemli bir kısmının gerçekleştirilme yükümlülüğü, çeşitli yasalarla Çalışma Bakanlığına ve bağlı kuruluşlarına görev olarak verilmiştir.

Özellikle Çalışma Bakanlığımız ve daha geniş bir kapsam içerisinde Devlet ve millet hayatımıza ilişkin çalışma sorunları üzerinde, Demokratik Parti Meclis Grupumuzun görüş ve eleştirilerini kısaca sunmaya çalışacağım.

Eleştirilerimizin hedefi yalnız üç aylık bir hükümetin icraatı değil, tarihî bir süreklilik içinde toplumumuzda gelişmiş olguların ve birikmiş sorunların gözden geçirilmesi amacını güdecektir.

Nüfusumuzun yapısı, genç ve dinamik bir nitelik taşımaktadır. 15 - 64 yaş grupunu teşkil eden çalışabilir nüfus, genel nüfusun % 54,5'i oranındadır. Aktif nüfusun yıllık artış miktarı ise, Üçüncü Beş Yıllık dönemde 60 bin civarındadır. Aktif nüfusun yıllık artış hızı binde 26 olduğu halde, istihdam artışı binde, 12'dir. İstihdam artışının aktif nüfus artışının gerisinde kalması nedeniyle, 1973'de toplam işgücü fazlası 1,6 milyon olduğu halde, önümüzdeki yıllarda bu sayı daha da büyüyecek demektir.

Nitekim, Üçüncü Beş Yıllık Planda da, 1987'ye kadar günümüzdeki istihdam açığı oranının düşmeyeceği, toplam işgücü arzının % 11 dolayında kalacağı ve toplam işsizler sayısının 2 milyonu bulacağı belirtilmektedir. Ayrıca, yurt dışına işgücü akımının durması, kadının ev işleri ve tarım dışı kesimlerde çalışma isteğinin gelişmesi, işgücü baskısını daha da artıracaktır. Hedef alınan kalkınma hızının gerçekleşmemesi halinde bu 2 milyon işsizler ordusu, sayısı umulmadık seviyelere çıkabilir. Tehlike çanlarına kulak kabartarak, Devlet ve millet olarak var gücümüzle tasarrufa, verimli yatırımlara ve rasyonel organizasyonlara yönelmek zorundayız. Demokratik Parti olarak, yurt içi ve yurt dışı küçük tasarrufların garantili ve gerçek anonim şirketler kanadiyle rantabl yatırımlara yöneltilmesini; hem finansman, hem sınaî mülkiyetin yaygınlaştırılması ve hem de sosyal adalet açısından zorunlu ve gerekli görmekteyiz. Böylece, küçük tasarrufların, para değerindeki düşmeler karşısında erimesi önlenmiş olacaktır; tasarruf, fonksiyoner bir anlam kazanacaktır. Parayı, göz nuru, alın teri ile kazananlar, enflâsyonun kör üklediği, fakirleşmekten kurtarılacak ve demokrasimin bel kemiği olan orta sınıf güçlendirilmiş olacaktır. Tasarruf eğiliminin yitirilmesinin ekonomide açacağı yaraların bilinci içinde küçük tasarrufların değerlendirilmesi, Demokratik Partinin sosyo - ekonomik politikasının anahedeflerinden biridir. Bu konuda Devletin düzenleyici veya yol gösterici her türlü faaliyeti desteklenecektir.

Yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizin döviz ve tasarruflarının, şimdiye kadar yatırımlarda gereğince değerlendirilmemesini, bir ekonomik dram olarak görmekteyiz.

Şu noktaya da önemle işaret etmek isteriz ki, bir işçi istihdamı için gerekli yatırım tutarı 50 bin TL. civarında olduğuna göre, İşçilerimizin bugüne kadar yollamış oldukları 3,5 mil-

yar dolara, takriben 50 milyar Türk lirasına yaklaşan tasarruflarıyle kendi sayıları kadar, yani 1 milyon işçiyi çalıştırabilecek kapasitede işletmeler kurulabileceği, matematik açıdan, teorik olarak düşünülebilir. Ama, organizasyon eksikliği dolayısıyle onların tasarladıkları 144 şirketten ancak 14'ü kurulabilmiştir ve bunlardan ancak 7 tanesi birkaç yüz milyon sermaye ile faaliyet halindedir. İşçilerimizin 10 milyara yaklaşan tüm tasarruflarının 2/3'si de değerlendirilmedikleri için, yabancı ülkelerde, yabancı bankalarda yatmaktadır. Bu hususta işçilerimizin ve milletimizin tüm küçük tasarruflarının birleştirilip, yatırımlara yöneltilmesi konusunda tedbirler alınmakta mıdır? Garanti nasıl sağlanacaktır? Devlet garantisi veya devreye sokulacak yatırım bankaları garantisi, ya da otogaranti sistemi düşünülemez mi? Halka açık anonim şirket mevzuatı üzerinde gerekli çalışmalar yapılmakta mıdır?

Sayın milletvekilleri, İş ve İşçi Bulma Kurumunca, 1973 yılında tespit edilen 409 901 açık işe, başvuran 581 432 yurttaşımızdan % 68'ini teşkil eden 395 084 kişinin uygun işlere yerleştirilmesi, memnuniyet verici olmakla beraber, istihdam sorunu, sosyal ve ekonomik yönden bütün ayrıntılarıyle ele alınmalı ve İş ve İşçi Bulma Kurumu, Sayın Bakanımızın da işaret buyurdukları gibi, gerçek bir insangücü merkezi haline getirilerek, çalışma piyasasındaki fonksiyonu artırılmalıdır. Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamındaki işyeri sayısına oranla, 1972'de kurumca ziyaret edilen 127 bin küsur adet işyeri sayısı hayli düşük kalmaktadır. İşyerleri ziyaretinin artırılması, iş talebinin daha etkin yollarla tespiti, «Tarım İş Tasarısı» nın biran önce kanunlaşıp uygulanması ve böylece iş payasasının genişletilmesi dileklerimiz arasındadır.

Üzerinde durmak istediğimiz önemli noktalardan birisi de şudur: Bugün vatandaş İş ve İşçi Bulma Kurumunun ancak başvurmakla, müracaatla yetinmektedir. Çalışma hakkını kullanacak bir müeyyidesi yoktur; fakat işsizlik sigortası ihdas edilir ve kurumla bağlantılı olursa: işsiz bırakılacaklara ödenecek prim, dolayısiyle bir baskı mekanizması oluşacak ve neticede Devlet, dolayısıyle İş ve İşçi Bulma Kurumu daha aktif hale gelecektir görüşündeyiz.

Kurumun eğitim faaliyeti de yetersizdir. milyonlarca işçiye oranla 1973'te kurslarda eğitilen 4 500, 1 500 rakamları pek mikro rakamlardır. Yılda 30 bin işçinin eğitilmesi için kurulacak eğitim merkezleri arsa bedelleri ödeneğinin ancak 1974 bütçesine konulabilmiş olması; inşaat ve örgütlemenin uzun süresi; meslekî teknik yaygın eğitim kanun tasarısının hâlâ incelenme safhasında bulunması; tarihî gelişim açısından, bir geç kalmışlık talihsizliğidir. Yaygın eğitimde hâlâ emekleme çağındayız.

1475 sayılı Kanunun 25 nci maddesi gereğince kuruma başvuran 2 348 adet eski hükümlüden ancak 530 tanesi kamu ve özel sektördeki işyerlerine yerleştirilebilmiştir. Son Af Kanunundan yararlanıp topluma dönen ve sayıları 50 bine yaklaşan hükümlülerin, iş niteliklerini artırmak için, kapalı cezaevlerinde işe hazırlama gayesiyle eğitim çalışmaları yapılmış mıdır? Bu eski hükümlülerden işi olmayanların istihdamlarını kolaylaştırıcı tedbirler alınmış mıdır? Yoksa bunlar topluma birer işsiz, birer umutsuz, birer tüketici olarak mı döneceklerdir?

Sayıları 800 bini bulan ve aileleri ile birlikte 1 milyonu aşan yurt dışındaki işçilerimizin seçimlerde oy kullanabilmeleri için ne gibi hazırlıklar yapılmaktadır? Gerekli yasalar hazırlanmakta mıdır?

Federal Almanya'da çalışan ve sayıları 650 bini bulan işçilerimizin, çeşitli problemlerini halletmek için kurulmuş olan çalışma müşavirlik ve ateşelikleri, sözleşmeli personel, sayı ve hizmet bakımından yeterli değildir. Çünkü, işçilerimizin yurda gönderdikleri milyarlarca dövize karşılık, zorunlu hizmetlerinin kadro yetersizliği nedeniyle lâyıkı ile görülemediği meydandadır. Bu sebeple, bütçelerimizden ayrılan ödenekleri kâfi bulmuyoruz. Bu vatandaşlarımıza hiç olmazsa İspanyollar, Yugoslavlar ve Yunanlılar derecesinde hizmet götürmeyi, bir asgarî devlet görevi, bir millî haysiyet meselesi addediyoruz. Yine ileri bir yabancı medeniyet düzeyinde erimemeleri için ve özlemlerine paralel olarak, işçilerimizin millî kültürümüzle ilişkilerinin daha etkin ve daha sürekli olarak sağlanmasını; yurdumuzun doğal güzelliklerini eşsiz renklerini ve değerlerini yansıtan filmleri-

mizin televizyonla işçi yurtlarında sık sık gösterilmesini; sanat eserlerimizin sergilenmesini; tiyatrolarımızın millî eserlerimizi daha sık sahnelemelerini yararlı görmekte ve bir millî görev saymaktayız.

Modern güvenlik kuruluşları olan Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ - Kur, medeniyet yolundaki Türkiyemiz için önemli gelişmeler göstermişlerdir. Ancak, statülerindeki değişikliklerin, mevzuat farklılıklarının tespit edilecek millî standartlara uydurularak ahenkleştirilmesi, eş düzeye getirilmesi bugün için zorunlu hale gelmiştir.

1973 yılında 3 260 000 kişi sosyal sigorta programlarına dahil edilebildiğine göre, tarım dışında çalışan 4 920 000 kişiden 1 660 000 vatandaşımız, sosyal güvenlik kurumlarına kaydedilmemiş demektir. Sosyal Sigorta Kurumunda, işyerlerine göre bildirge alınış oranı da % 41'dir.

Bir meslek kuruluşuna kayıtlı olup da Bağ - Kur'a üye olmayanların sayısı 150 000; bir meslek kuruluşuna kayıtlı olmadıkları için üye kaydedilemeyen esnaf ve sanatkârların ise 1 milyon civarında oldukları tahmin edilmektedir. Bu rakamlar, sigorta programlarının yeterince uygulanamadığını açıkça göstermektedir. Bir yandan, yasalarda ve denetimde etkinliğin sağlanması, diğer yandan radyo - televizyon, konferans ve broşürlerle yapılacak sigortaya özendirici yayın propagandalarının olumlu sonuçlar vereceği kanısındayız.

Tarım kesimindeki işçilerimizin Sosyal Sigorta Kurumuna, çiftçilerimizin ise Ziraat Odaları Birliğince kurulması teklif edilen Tar - Kur'a (Tarımsal Sosyal Güvenlik Kurumu) veya diğer bir alternatif olarak Bağ - Kur'a girmelerinin sağlanması ve tabiî âfetlere karşı «Tarım Ürünleri ve İrat Hayvanları Sigortası» kurulması konularında gerekli çalışmaların zamanının geldiği görüşündeyiz. Böylece, tarım kesiminde çalışan 8 760 000 vatandaşımız sosyal güvenliğe kavuşmuş, sağlanacak dayanışma sonucu, tarımda verimlilik de artmış olacaktır.

1975, Sosyal Sigortalar Kurumunun 25 nci yıldönümü ve dolayısıyle emeklilik işlemlerinin yoğunlaşacağı bir yıl olacağından, mekanizasyon veya otomasyona geçiş hızlandırılmalı ve aynı sistemlerle aktuar hesapları çıkarılarak, kurumun malî durumu berraklığa kavuşturulmalıdır.

Asgarî ücretler ve asgarî geçim indirimleri endekslere göre ivedilikle tespit edilmeli, işçi emekli aylıklarının ekonomik şartlara ve geçim endekslerine göre belirli katsayılarla çarpım esası gerçekleştirilmeli ve çalışan kadınlarımızın erken yıpranmaları nedeniyle daha erken yaşta emekli olabilmeleri sağlanmalıdır.

BAŞKAN — Sayın Tokuz iki dakikanız kaldı.

D. P. GRUPU ADINA ORHAN TOKUZ (Devamla) — Yalnız ve çaresiz kadınların, kimsesiz çocukların dramı ise yürekler acısıdır. Toplum bataklıklarındaki faciaları bilmeyen yoktur. Bu soruna Devletin ciddiyetle eğilmesi lâzımdır. Korunmaya muhtaç çocuklar ve kadınlar için, Devletin öncülüğünde ve katkısıyle bütün toplumu kapsayacak güçlü bir güvenlik örgütü kurulmalıdır. Milletimiz kurum ve kuruluşlarımız ve bütün vatandaşlarımız, paylarına düşecek cüzî ve mecburî primleri severek ve sevinerek ödeyeceklerdir. Bu konuda ev kadınları sigortası, koruyucu aile yardımı sigortası, gibi Batıda uygulanan formüller de düşünülebilir.

Bilinen bazı nedenlerle sözlerimi bağlamaya çalışacağım.

BAŞKAN — Doldu vaktiniz, son cümlenizi rica edeceğim.

ORHAN TOKUZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, işçi, işveren ilişkilerindeki denge, çalışma barışının ve sosyal huzurun başlıca kaynağıdır. Devlet olarak, işçi ve işveren kesimi olarak, aşırı sürtüşmelere meydan vermeden, millî bütünlüğü pekleştirici ve ekonominin imkânları oranında sosyal adaleti gerçekleştirici bir tutum ve zihniyet içinde elele vererek çaba göstermenin, tarafların hür iradelerine dayanan barışçı çözüm yollarının, kalkınmamızın ve huzur içinde yaşamamızın anaprensibi olması inancındayız.

Sendikal hareket, kendi tabiî şartları içinde, sendika dışı müdahalelerden, bilhassa politik ve politikacı müdahalelerinden masun, hür ve demokratik bir ortamda bağımsız olarak gelişmelidir.

BAŞKAN — Sayın Tokuz, sözünüzü kesmek mecburiyetinde kalacağım. Lütfen görüşmenizi bitiriniz, çok rica ederim.

ORHAN TOKUZ (Devamla) — Tamam efendim, son cümlemi söylüyorum Sayın Başkan.

Yalnız iş güvenliği faaliyeti için 150 - 200 milyon lira gerektiği, Çalışma Bakanlığı yayınlarında ifade edildiğine göre, çalışma hayatının ağır problemlerini çözmekle yükümlü bulunan Çalışma Bakanlığının, 171 957 054 TL. olarak bağlanan mütevazi bütçesinin, Bakanlık teşkilâtının tam çalışma ve eksiksiz bir istihdamla hizmet görmesine yetmeyeceğini ifade ile; Çalışma Bakanlığı bütçesinin ülkemize hayırlı olmasını diler, Yüce Meclise, Demokratik Parti Meclis Grupu adına saygılar sunarım. (D. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Tokuz.

Sayın Mehmet Altmışyedioğlu; şahsı adına görüşmek üzere, buyurunuz.

MEHMET ALTMIŞYEDİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Çalışma Bakanlığı bütçesi üzerinde görüşlerimi kısaca arz etmek istiyorum.

Türk işçisinin ve işçi emeklilerinin bugün en büyük derdi, hayat pahalılığıdır. Bu hayat pahalılığı artık çekilmez hale gelmiştir. 1974 yılının ilk aylarında, fiyatların, geçen yılların aynı aylarına kıyasla daha da hızlı arttığı, resmî istatistiklerle ortadadır. Emeklilik, malûliyet, dul ve yetim aylıkları da artan fiyatların ardından yetişememektedir.

Önümüzdeki günlerde, artan hayat pahalılığı sebebiyle işçiler için yeni asgarî ücret tespiti yoluna gidilecektir. asgarî ücret, bir ailenin yaşaması için, vazgeçilmesi mümkün olmayan ihtiyaçlarını karşılayacak bir ücret olduğuna göre; emeklilere ödenen asgarî aylığın da, bu seviyenin altında bırakılmaması şarttır. Hiç bir memur aylığı veya hiç bir emekli aylığı, asgarî ücret seviyesinin altında bırakılmamalı; tespit edilecek yeni asgarî ücretlere göre, gerekli memur ve işçi emeklilerinin aylıkları da ayarlanmalıdır. Emekli memurların aylıklarının, değişen konjonktüre ve artan hayat pahalılığına göre ayarlanması, geçen dönemde Millet Meclisinde karara bağlanmıştır. İşçi emeklilerine ödenen aylıkların da, böyle bir sistematik ayarlanmadan yararlanması zaruretine inanıyoruz. Hızlı enflasyon dönemlerinde, sabit gelirlilerin geçim şartları dayanılmaz hale gelmiştir.

Emekli işçilerle ilgili olarak, bir an önce çözüme bağlanmasını gerekli gördüğümüz bir başka konu da, işçi emeklilerinin eş ve çocuklarının Sosyal Sigorta Kurumunun sağlık tesislerinden yararlandırılmasıdır. Yaşlanmış ve emekli olmuş işçilerin ve eşlerinin sağlık masraflarının, genç işçilerden daha fazla olduğu, bir hakikattır.

İşçilerin meskene kavuşturulmasında da daha ileri tedbirlere ihtiyaç görüyoruz. Geçen dönemlerde işçilere tanınan mesken kredisi artırılmış; fakat artan fiyatlar karşısında bunun yeniden ayarlanması zarureti doğmuştur.

Yurt dışındaki işçilerin sorunlarına da kısaca değinmek istiyorum. Kısa bir süre önce, Avrupa'daki Türk işçi topluluklariyle temaslar yapmak ve Almanya ile Holanda'nın çeşitli bölgelerinde çalışan bu aziz yurttaşlarımızın dilek ve dertlerini bizzat kendilerinden muhtelif toplantılarda dinleyip, tespit etmek imkânını buldum. Bunlardan birkaçını sıralamak istiyorum :

1. — Yurt dışındaki işçilerimizin ve ailelerinin din adamı ve öğretmen ihtiyaçları süratle karşılanmalıdır.

2. — Türk konsolosluklarına işi düşen yurttaşlarımızın perişan halini gözleriyle gören bir kişi, bu durumun daha fazla devam etmesine katlanamaz.

3. — Emekliliğe sayılan hizmetlerin birleştirilmesi ve emekli aylığının tespiti konusunda da, yurt dışındaki işçilerimizin önemli şikâyetleri vardır. Türkiye'de bir süre çalıştıktan sonra, uzunca bir süre de yurt dışında çalışan ve emeklilik süresini dolduran işçi, Türkiye'de çalışmış olduğu çok eski yıllardaki son 3 yıl ortalaması üzerinden emekli oluyor. Bize söylenen şikâyet budur. Türkiye'de birlikte işe başladıkları arkadaşlarının çok altında bir emekli aylığı ile emekli olmaları, hakikaten adaletsizdir.

4. — Türk konsolosluklarının hizmetinde, Türk yurttaşlarının hakkını korumağa kararlı tercümanlara ihtiyaç vardır. İşçi yurttaşlarımız bu tercümanlardan da şikâyetçidir.

5. — Yurt dışındaki işçilerimizin yurda dönüşlerinde karşılaşabilecekleri çeşitli sorunlara çare bulabilmek için, şimdiden çok ciddî hazırlıklara girişilmesi ve Bakanlıklararası koordinasyonun sağlanması şarttır. Yurda dönüş, bir problem olmuştur.

6. — İşçi tasarruflarının, işletme bilgisinden yoksun kötü yönetim ve dağınık ekonomik büyüklüklerde olmayan, verimlilik hesapları iyi yapılmamış yatırımlarda heba edilmemesi ve gerçekten yurt kalkınmasında en verimli şekilde değerlendirilmesi lâzımdır.

7. — İşçi gönderme usullerinin, askerlik yoklamalarının da basitleştirilmesi lâzımdır.

8. — İşçiler, devletlerarası anlaşmalardan ve şahsen imzaladıkları anlaşmalardan doğan haklarını, tam olarak ve yazılı metin halinde bilmemektedirler. Bazı hallerde işçilerimiz, kendilerine vaat edilen ücretin altında bir ücret ödenmesinden ve ücretten yakınmaktadırlar.

Değerli arkadaşlarım, Çalışma Bakanlığı bütçesi üzerinde kısaca görüşlerimi arz etmiş bulunuyorum. 1974 yılı Çalışma Bakanlığı bütçesinin, Çalışma Bakanlığı mensuplarına ve milletimize hayırlı olmasını diler, Yüce Meclisi saygıyle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Altmışyedioğlu.

Mesai saatimiz dolmuştur, fakat bir arkadaşımızla sayın Bakanımızın konuşmaları kalmıştır. Edindiğimiz intibaa göre bu konuşmalar da çok kısa bir zamanı alacaktır. Binaenaleyh, bu bütçenin bitimine kadar mesainin uzatılmasını oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Bakan, buyurunuz efendim. (CHP sıralarından alkışlar)

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Ankara) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Bakanlığımızın bütçesinin görüşülmesi nedeniyle çalışmalarımızı olumlu, ya da olumsuz yönden eleştiren bütün gurup sözcülerine ve şahsı adına konuşan arkadaşlarımıza teşekkür ederim.

Sosyal devlet, bir toplumda yaşayan bütün bireyleri, çağdaş yaşantıda duyulan temel ihtiyaçlar düzeyinin üstüne çıkarmayı; tüm yurttaşların bugünlerini ve yarınlarını güvence altına almayı; ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki bireysel ve toplumsal risklerin etkisiyle geçim olanaklarından yoksun kalanlarla; birey, aile ve toplum yaşantısına uyum sorunları olanları gerekli yardımları sağlamayı hedef tutan devlettir.

Adalet Partisi sözcüsü sayın Turgut Toker; «Sosyal hukuk devletinin, çağımızın devleti olduğunu; toplum içinde güçsüzleri himaye eden devlet olduğunu» belirtmekle, doğrusu beni sevindirmiştir. 1961 yılından bu yana, Anayasamızın öngördüğü bu devlet anlayışına sahip çıkmış bir partinin ve programıyla sorunlara sosyal hukuk devleti açısından bakan bir Hükümetin Bakanı olarak, Adalet Partisi sözcüsünün ağzından, Adalet Partisinin de bu devlet anlayışına gelmiş olmasını duymaktan büyük memnunluk duyuyorum.

Sayın Toker Sosyal devleti tanımlarken, ilginç detaylara da girdi. Çoğuna katılmamak mümkün değil. Devlet himayesinin, hiç bir zaman hür teşebbüsü ezmek anlamında anlaşılmaması gerektiğini; yanlış tespit etmediysem, bu himayenin fertleri, devlet denen rakipsiz bir patrona esir yapmak anlamına gelmediğini belirtmiştir.

Bu noktada eksik kalmış olan bir hususu da ben tamamlamak isterim. Yıllar yılı kişiyi devlete kul eden sisteme karşı olduğumuz gibi, yıllar yılı kişiyi kul eden sisteme de karşı çıktık. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Toker'in Adalet Partisi sözcüsü olark yaptığı olumlu konuşmasında, altını çizerek belirtmek istediğim bir pasaj var.

«Adalet Partisi olarak daima işçi bütünlüğünün yanındayız. Hangi siyasî kanaati taşırsa taşısın, biz, işçi hareketine saygı duyarız» dediler.

Gerçekten saygı duyulacak bir görüş, ancak sayın Toker'in mensup olduğu partinin Çalışma Bakanlığını da yapmış olan bir parlamenteri bu görüşe katılmıyor olmalı ki; geçtiğimiz günlerde yapılan Teksif Genel Kurulunda, Türk kamuoyuna şöyle sesleniyor :

«Halkla bütünleşmek lafla başlamaz. Türk-İş doğruluk ve iyilik kapısı olarak faaliyetine devam etmektedir. DİSK ise, lânet kapısıdır ve boynuna günah halkası geçirmiştir. İki defa Bakanlık yaptım, DİSK'in ne bir kongresine, ne de bir toplu sözleşmesi merasimine gittim.»

İster DİSK'li olsun, ister Türk - İş mensubu olsun, ister bu iki konfederasyona bağlı sendikalarda örgütlenmiş işçiler olsun, bizim için, Hükümet için önplanda tutulması gereken kişiler

Sayın Toker'in de belirttiği gibi devlet himayesine muhatap olan, güçsüz durumda olan işçilerdir, onların bütünlüğüdür.

İşkolları yönetmeliğindeki bir değişikliğe de değinerek, partizanca tutumla işkolları yönetmeliğinin 34 ncü maddesini düzenlediğimi belirtti, Sayın Toker.

Anılan madde belediyelerle ilgili 34 ncü sırada yer almaktadır. Üzerinde yazılan eleştirilere, söylenen sözlere, basın yoluyla kamuoyuna geniş bir şekilde yansıtılmasına rağmen, Sayın Toker'in sözlerinden anlaşılıyor ki, yeterince aydınlığa çıkmamış bir konu.

Başında Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili bulunan bir sendikayı güçlendirmek için çaba sarf ettiğim, partizanca bir tutum izlediğim belirtildi. Yanılmıyorum herhalde değil mi Sayın Toker?

Bu konudaki yanlış anlamaları gidermek için kısa bir açıklama yapmakta yarar görmekteyim. Yönetmelik değişikliği, aslında, Danıştayca verilen bir yürütmenin durdurulması kararı üzerine, 1973 yılı Mart ayından itibaren yapılması zorunlu bir değişiklikti. O zamandan, Bakanlığı devraldığım 26 Ocak 1974 tarihine kadar, bu değişiklik yapılmamış. Yeni bir düzenleme yapılması zorunlu. Buna karşılık, düzenleme yapılmadığı günlerde, çeşitli işverenlerin soruları üzerine verilen cevaplarda; bu yürütmenin durdurulması kararı gereğince, belediyelerin enerji işlerinde, genel işler işkolundaki sendikaların faaliyet gösteremeyecekleri; 20 sıra numaralı işkolundaki Tes - İş Federasyonunun faaliyet gösterebileceği ve yetkili olduğu açıkça belirtilmiştir.

Bakanlık, benden önce yeni bir düzenleme yapacağı yerde, kendine göre yorumlarla, anlattığım şekilde uygulamayı sürdürmekte bilmiyorum hangi yararı görmüştür.

Nitekim, Danıştay, ikinci olarak 17 . 12 . 1973 günü verdiği bir karar ile, yasaya aykırı bu durum saptamış, yeni düzenleme yapılmadan verilen bu münferit kararların, partizanlık, taraf tutuculuk yapılarak verilen bu kararların, iptalini öngörmüştür.

Bu karar ile; «Söz konusu işkolunun, yönetmelik düzenlenmesi suretiyle yeniden tanzimi gerekirken, genelge ile bunun tespit edilmiş olmasında, anılan kanun hükümlerine uyarlık olmadığını ve bunun davacı sendikanın sübjektif haklarını ihlâl ettiği ve bu yönde tesis edilen işlemlerin iptalinin gerektiği» bildirilmiştir.

İşte Bakanlık görevine başladığım zaman, bu ikinci iptal kararı ile karşı karşıya idim. Danıştayın kararlarına saygılı bir Hükümetin, hukuka saygılı bir Bakanı olarak, vakit geçirmeden yeniden yönetmelik düzenlemesine gittim. Bu sorunun, bizim düzenlememiz üzerine, Danıştaya intikal etmiş olması nedeni ile daha fazla açıklama yapmak istemiyorum. Herhalde Sayın Toker, bu konudaki görüşlerinde noksan olan hususları tamamlamıştır sanırım.

Ayrıca belirtmek isterim ki, bu yönetmeliğin düzenlenmesinde, gereken bütün hukukî formalite yerine getirilmiştir.

Üzerinde durulan bir konu da asgarî ücret sorunu oldu. Asgarî ücretin vakit geçirmeden saptanması gereği üzerinde duruldu.

Asgarî ücretin en son düzenlemesi 1 . 11 . 1972 tarihini taşımaktadır. Normal olarak 1 . 11 . 1974 tarihine kadar geçerliliği vardır. En son geçerli tarihi 1 . 11 . 1974'tür. Fakat, daha önceleri görüldüğü gibi, bu süre uzun da olabiliyor. 1969'dan, 1 . 11 . 1972 tarihine kadar, 3,5 yıl, yeni asgarî ücretler tespit edilmemişti.

Şimdi ise, Hükümetimiz iş başına geçer geçmez, asgarî ücret tespit çalışmalarını ele almış bir Bakanım. Nerede kaldı ki gecikme? İlk toplantısını, 5 Nisan 1974 tarihinde yaptı, Asgarî Ücret Tespit Komisyonu. Son ve 6 ncı toplantısını da dün yaptı. Önümüdeki günlerde sanıyorum Türk işçisi yeni asgarî ücrete kavuşacaktır.

Sayın Cumhuriyetçi Güven Partisi sözcüsü Muhlis Görentaş arkadaşımız ve Sayın Turgut Toker, işçi emeklilerinin aylıkları konusuna değindiler. Sözlerine katılmamak mümkün değil. Gerçekten toplumumuzdaki güçsüz insanlardan bir kısmını oluşturuyor işçi emeklileri. Sosyal Sigortalar Kurumundan emekli aylığı alan emekli işçilerin aylıklarının, günümüzün ekonomik koşullarına uygun olarak yeniden hesaplanmasını sağlamak amacı ile, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda değişiklik yapılmasını kararlaştırmış bulunmaktayız.

Ancak, konunun Sosyal Sigortalar Kurumunun aktüaryel dengesi içinde düşünülmesi zorunluğu da vardır. Halen Kurumun malî dengesini, asgarî ücreti ve geçim düzeyini gözönünde tutan hazırlıklar yapılmakta; emekli işçi aylıklarının sigortadan emeklileri geçindirebilecek düzeye çıkartılmasına çalışılmaktadır.

Sözcü arkadaşlarımızın ekseriyetinin değindiği Tarım İş Kanunu, tarımda çalışanların sosyal güvenliğine ilişkin 506 sayılı yasaya eklenecek madde çalışmaları tamamlanmış olup, yakında Yüce Meclise sunulacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Ünsal arkadaşımız, işçi konutları sorununa değindi. İşçi konutlarında halen uygulanmakta olan sistemin yararlılık oranının, ciddî olarak tartışılmasında kaçınılmaz zorunluluk görmekteyim. Bilindiği üzere 4792 sayılı Kuruluş Yasasının 344 sayılı Yasa ile değiştirilen 20 nci maddesinin (D) bendinin 2 nci fıkrası, açılacak konut kredilerini, bütün sigorta kolları için ayrılan karşılıkların en çok % 25'i olarak sınırlamıştır Böyle geniş bir olanak acaba aynı genişlikte değerlendirilebiliyor mu? Şüphesiz değerlendirilemiyor. İşçi konutları için ayrılan fonda, düşük ücret alan işçilerin bugünkünden daha çok yararlanabileceği, toplu konut esasına dayalı ve kurumun yapacağı konutlara ağırlık veren, işlemesi sıkı bir çalışma disiplini ile sağlanacak bir uygulama düşünülmesi kaçınılmazdır. Sorunu çözümlemede temel ilkenin, standart üstü konutlar yapmaktan daha çok, işçiyi gecekondudan kurtarmak olduğu düşünülürse, arsa sağlanmasından başlayarak, konut yapımının sonuna kadar işçiye daha yararlı olacak bir konut yapım düzeyinde buluşmak gereği vardır.

Şimdilik, Sosyal Sigortalar Kurumunun dar gelirli gruplar için, doğrudan toplu konut yapmasını sağlayacak, kurum içi örgütlenmeye gitmesinin işçilerin konut sorununun hızlı ve daha az masraflı çözüm yolu olduğuna inanıyorum. Kredi limitinin, birim fiyat artışı ve Sosyal Sigortalar Kurumunun olanakları karşısında dengelenmesiyle ilgili çalışmalar da tamamlanmış bulunmaktadır.

Sayın Turgut Toker, grev konusuna, en son Tarım İşçileri Sendikasının grevi konusuna değindiler. İlgisizlik yüzünden üretme çiftliklerinin çok zarara uğradığını belirttiler. Önümde bir gazete havadisi var, 22 Mayıs 1974 tarihini taşıyor, genellikle diğer bütün gazetelerde de ayni havadis var. Gelemen Devlet Üretme Çiftliğinde, 16 Mayıstan bu yana devam eden grev nedeniyle, 10 ton süt kanala dökülmüş, bozulan 8 000 yumurta da çöplüğe atılmış, toplanamayan çilekler dallarında kurumuştur. Türk-İş 6 ncı Bölge Temsilcisi Hasan Nejat Öğüt, greve 154 işçinin katıldığını açıklamış, şunları söylemiştir : «Tarım İş Sendikasiyle Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü arasında devam eden toplu sözleşme görüşmelerinde olumlu sonuç alınamamış 22 iş yerinde greve gidilmiştir. Sendika, işçi hakları yönünden, normal isteklerde bulunmuş; ancak işveren bu istekleri kabule yanaşmamış-ancak işveren bu istekleri kabule yanaşmamıştır. Samsun Gelemen Devlet Üretme Çiftliğinde grev, tam bir dayanışma içinde devam etmektedir. İneklerden alınan ilk parti 5 ton süt, anlaşma olur umuduyla depoda bırakılmış, daha sonra da kanala akıtılmıştır. Bugüne kadar da 3,5 ton süt kanala akıtılmıştır. Ayrıca 8 000 yumurta da çöplüğe atılmıştır. Bu arada 2 000 dekarlık arazide mısır ve ayçiçeği dikimi de yapılamamaktadır.»

Gerçekten, Çalışma Bakanlığının aldığı havadisler de, üç aşağı beş yukarı, bu rakamları doğrular niteliktedir. Sorunun altında, Sayın Toker'in belirttiği gibi, bir diğer ufak sendikaya karşı işverenin siyaneti yatmamakta, derecelerden geçmiş bir uyuşmazlık yatmaktadır. Kaldı ki, Ankara Altıncı İş Mahkemesi, 22.5.1974 tarihinde verdiği ihtiyatî tedbir kararıyle de; bu grevin yasaya aykırı olarak sürdürüldüğünü, grevde yarı mamûl, mamûl maddelerin bozulmasını önleyecek tertipleri işçilerin almadığın belirtmiştir ve bu şekilde karar vermiştir. Karar fotokopisi elimdedir.

Değerli arkadaşlarım, kısaca bütün siyasî parti grup sözcülerinin değindikleri konulara, (gecenin saatinin ilerlemesi nedeniyle, biraz da kısa tutma eğilimi ile)değindim sanıyorum.

Beni sabırla dinlediniz, hepinize teşekkür ederim. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Bakan, bir dakika efendim sorular var.

Sayın Gündüz Sevilgen?.. Burada. Efendim, sualinizi okutuyorum.

1. «Bazı yerlerde, bu arada Antalya'da, kadınlara, inşaat şantiyelerinde çalıştı diye, bordrolarda gösterilerek kendilerine mesken kredisi verildiği ve bu işte Sosyal Sigortalar Kurumu mensuplarının methaldar olduğu söylenmektedir. Bu konuda herhangi bir işlem yapıl mıdır? Bu şekilde kaç kişiye kredi verilmiştir? Müsebbipleri hakkında ne gibi bir ceza tatbik edilmiştir?...

2. Yurt dışındaki işçilerimizin ve bilhassa Almanya'daki, (kesif bulunduğu bölgelerdeki) işçilerimizin, millî ve manevî yönlerini geliştirmek ve Türk çocklarını, komünizm ve hıristiyan propagandasından korumak için yeterince din adamı, dinî, millî eserler göndermeyi düşünüyor musunuz?

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Devamla) — Efendim, sorular hem ek bilgileri gerektirir nitelikte, hem de cevapları bir hayli uzun. O bakımdan, arkadaşımız beni bağışlarlarsa, cevabımı yazılı olarak vereyim.

BAŞKAN — Yazılı olarak cevaplandırılacaktır.

Sayın Yâsin Bozkurt?... Buradalar. Soruyu okutuyorum.

«Sosyal Sigortalar Kurumu Ankara Hastanesinden devamlı şikâyetler duymaktayız. Sayın Bakan bu hastanenin düzeltilmesi için ne gibi tedbirler düşünmektedir?»

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Devamla) — Sorun sadece Sosyal Sigortalar Kurumunun Ankara Hastanesi değildir. Sosyal Sigortalar Kurumunun bütün yurt düzeyinde hastaneleri vardır. Bir hastane açısından değil, tüm hastaneler açısından, organizasyon bozukluklarını (personelde varsa aksaklık, onları) giderici çalışmalar yapıyoruz, yapacağız.

BAŞKAN — Sayın Köylüoğlu?... Buradalar. Soruyu okutuyorum.

«Ankara Belediyesince bazı işçilerin, işlerine keyfî olarak son verildiği; kadın işçilerin erkeklere mahsus işlerde çalıştırıldığı; işçilerin, Genel - İş Sendikasına kayıt olmaya zorlandığını, çeşitli şikâyetlerden öğrenmiş bulunuyoruz. Sayın Çalışma Bakanının, bu konuda düşündüklerini öğrenmek istediğimi arz ederim.»

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Devamla) — Bu konudaki şikâyet bize de yansıdı. Gereken incelemeyi yaptırıyoruz. Ancak, arkadaşımızın bilgisinde bir noksanlık var sanıyorum. Kadın işçiler, erkek işçilerin çalıştığı iş yerlerinde çalışmaya zorlanmıyor. 1973 Aralık seçimlerinden önce alınmış oldukları kadrolarda görev yapmaları kendilerine bildirilmiş; hanım işçiler o kadroda istihdam ediliyorlar. Şimdi o kadroda görev yapsın deniyormuş, Belediye tarafından. Benim bilgim bu. Daha ek bilgi istiyorlarsa bir iş müfettişi gönderir ek bilgi veririm.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz sayın Bakan.

Buyurun Sayın Mehmet Altınsoy.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Sayın Başkan, Sayın Bakandan şu hususun cevaplandırılmasını rica ediyorum.

Avrupa'ya işçi sevkiyatı, bilhassa Batı Almanya'ya işçi sevkiyatı sıfıra yakın bir noktada hareket halindedir, işçi sevkiyatı durmuş veya yavaşlamıştır. Bu husus, bizim de elimizde olmayan Batı'daki bazı enerji vesaire krizlerinden ileri gelmektedir. Ancak, bu krizlerin muayyen bir noktada hallolunmuş olduğu düşünülürse, işçi hareketi başlayabilir. Hareketin başlaması, yani işçi sevkiyatının başlaması için bir çalışma var mıdır veya ümit var mıdır? Bunu istirham ediyorum.

BAŞKAN — Başka sualiniz var mı?

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Efendim, Sayın Bakan tamamlayıcı bir cevap lütfederlerse olmayacak.

BAŞKAN — Buyurun sayın Bakan.

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Devamla) — Efendim, malumları olduğu üzere yurt dışına en çok işçi gönderdiğimiz ülke, Federal Almanya; o da 23 Kasım 1973 kararı ile işçi alımını durdurdu; henüz bu kararda bir açılma yok. Bu konu sadece Türk Hükümetini ve onun işçilerini değil, oraya yabancı işçi gönderen diğer ülkeleri de ilgilendiren bir konu; daha ziyade konunun ağırlık noktasını, işçi sevkeden ülkeler değil, Federal Almanya'nın kendisinin hükümranlık haklarına dayanarak vermiş olduğu karar teşkil etmektedir.

BAŞKAN — Buyurun ikinci sualinizi efendim.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Efendim toplu iade gibi bir tehlike var mıdır?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Devamla) — Hemen söyleyeyim böyle bir tehlike yok.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Abbas.

HÜSEYİN ABBAS (Tokat) — Sayın Başkan, Tokat'ta yapılan Sosyal Sigortalar Hastanesi (ki yapılalı 7-8 yıl olduğu halde) bir türlü tam olarak çalışmaya başlamamıştır. Yalnız nöbetçi vazifesini yapan bir doktorla idare edilmektedir. Bunun tam kapasite ile ne zaman faaliyete geçeceğini Sayın Bakandan öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Tokat'ta yapılan Sosyal Sigortalar Hastanesinin ne zaman tam kapasite ile çalışacağı sorulmaktadır. Buyurun sayın Bakan.

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Devamla) — Efendim hastaneler belirli bir plan dahilinde çalışmaya açılıyor. Kamuoyuna yansıdığı ve sizin de duyduğunuz üzere, en son 15 gün içinde Afyon Karahisar ve Bandırma hastaneleri açıldı. Tokat hastanesi, eğer bütün işlemleri tamamlanmışsa, o da önümüzdeki günlerde açılacaktır, yalnız bunu kaydı ihtiyatla söylüyorum, genelleme ölçüleri içinde söylüyorum. Sayın Abbas ek bilgi isterlerse Bakanlığıma kadar teşrif etsinler, kendisi ile bu konuyu görüşelim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Efendim Sayın Turgut Toker'in yazılı olarak istediği bir suali var, okuyorum.

«İşkolları yönetmeliği ile ilgili değişikliğin açıklanmasını Sayın Bakandan talebediyorum.» diyorlar.

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Devamla) — Hay hay efendim.

BAŞKAN — Sayın Osman Aykul'un bir suali var, okutuyorum efendim.

1. «Bağ - Kur'a üye olan üyelerin ödemiş oldukları ödentiler hangi hizmetlerde kullanılmaktadır?

2. Bağ-Kur üyelerine sosyal mesken kredisi verilecek midir? Bu hususta bir hazırlık var mıdır?

3. Bağ-Kur ödentileri esnafların sanayileşmesine dönüştürülecek midir? Bu yönde yapılan çalışmalar var mıdır?.

BAŞKAN — Buyurun sayın Bakan.

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Devamla) — Cevabı biraz uzun ve geniştir. Birtakım önceki uygulamalara da değinmem gerekir; genelgelere, genelgelerin kaldırılıp tüzük çıkarılmasına ki, orada bu konuların daha detaylı izahına girilmesi gerekecektir. Onun için Sayın Aykul'un bu sorusunu da yazılı olarak cevaplandırmak istiyorum.

BAŞKAN — Yazılı olarak cevap verilecektir, efendim. Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

ÇALIŞMA BAKANI ÖNDER SAV (Devamla) — Ben teşekkür ederim efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın İbrahim Göktepe?.. Yok. Sayın Ünat Demir .. Yok. Sayın Yalçın Oğuz... Yok. Sayın Kemal Ataman?.. Yok. Sayın Zekâi Altınay?.. Yok. Sayın Enver Akova?.. Yok. Sayın Nadir Lâtif İslâm?.. Yok. Sayın Mustafa Asri Ünsür?.. Yok. Sayın Oğuz Aygün?.. Yok.

Bu şekilde Çalışma Bakanlığı bütçesinin tümü hakkındaki görüşmeler bitmiştir.

Bölümlere geçilmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutuyorum efendim.

C) ÇALIŞMA BAKANLIĞI BÜTÇESİ

Bölüm		Lira
101	Genel yönetim	9 896 902
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
102	Destek hizmetleri	9 948 417
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
111	Çalışma mevzuatının hazırlanması ve uygulanmasının sağlanması ile işyerlerinin izlenmesi ve denetimi	27 521 233
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	

Bölüm		Lifa
112	İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili denetim istihdam ve sosyal güvenlik hizmetlerinin düzenlenmesi	79 990 457
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
113	Yurt dışı işçi sorunlarının çözümlenmesi	41 094 200
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	

Bölüm		Lira
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler	3 505 845
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	

Çalışma Bakanlığı bütçesinin bölümleri ve tümü üzerindeki müzakereler bitmiştir.

Bütçenin milletimize ve Bakanlık camiasına hayırlı olmasını dilerim.

Günlük programımız bitmiştir; gündemimizdeki maddeleri görüşmek üzere 24 . 5 . 1974 Cuma günü saat 10,00'da toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 19,58

IV. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Bursa Milletvekili Mehmet Turgut'un, 14 Ekim 1973'ten sonra zam gören maddelere ilişkin Sanayi ve Teknoloji ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar bakanlarından sorusu ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Cahit Kayra'nın yazılı cevabı (7/77)

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki suallerin Sanayi ve Teknoloji ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar bakanlarından yazılı olarak cevaplandırılması hususunda emirlerinizi arz ederim.

Saygılarımla.

6 . 3 . 1974
Bursa Milletvekili
Mehmet Turgut

1. 14 Ekim 1973 tarihinden 28 Şubat 1974 tarihine kadar geçen zaman içinde :

a) Çimento sanayiine bağlı devlet fabrikalarından toplam 100 tonun üzerinde çimento alan şahıs ve şirketlerin isimleri nedir? (Bunların kimler olduğu, hangi tarihlerde ve ne miktar çimento aldıkları listeler halinde verilecek).

b) Şeker Fabrikaları Anonim Ortaklığı ve ona bağlı fabrikalardan şeker alan şahıs ve şirketlerin isimleri nedir? (Bunların kimler olduğu, hangi tarihlerde, ne miktar ve ne cins şeker aldıkları listeler halinde verilecek)

c) Karabük Demir - Çelik Fabrikaları ile Ereğli Demir - Çelik fabrikalarından, demir - çelik mamulü alan şahıs ve şirketlerin isimleri nedir? (Bunların kimler olduğu, hangi tarihlerde, ne miktar ve ne cins mamul aldıkları listeler halinde ve fiyatları ile birlikte verilecek.)

d) Seka'dan kâğıt alan şahıs ve şirketlerin isimleri nedir? (Bunların kimler olduğu, hangi tarihlerde, ne miktar, ne cins ve hangi fiyattan mal aldıkları listeler halinde verilecek.)

e) Sümerbankın zam gören tekstil mamullerinden toplam 20 000 TL. dan fazla mal alan şahıs ve şirketlerin isimleri nedir? (Bunların kimler olduğu, hangi tarihlerde ve ne değerde mal aldığı listeler halinde verilecek.)

f) Petrol ve petrolle alâkalı bütün mamullerden almış olan şahıs ve şirketlerin isimleri nedir? (Petro - Kimya mamülleri kimlere, ne

miktar ve toplam ne değerde satılmıştır? (Bunlar da isim, miktar ve para değeri olarak listeler halinde verilecek.)

2. Çimento, Şeker Demir - Çelik mamülleri, kâğıt, tekstil mamülleri ve petrolle alakalı mamüllere yapılan zamlardan sonra, bu mamüllerden vatandaşın ve şirketlerin ellerinde bulunan miktarlar tespit edilmiştir. Bu tespite göre :

a) Kimlerin elinde, nerede ve ne miktar çimento tespit edilmiştir? (Listeler halinde verilecek)

b) Kimlerin elinde, nerede ve ne miktar ve ne cins şeker tespit edilmiştir? Şeker fabrikalarında ne kadar stok vardır? 1973 - 1974 yılı şeker istihsali ne kadardır? 1974 yılında şeker ithalatı yapılacak mıdır? Yapılacaksa ne kadar yapılacaktır? (Listelere halinde verilecek)

c) Karabük ve Ereğli Demir - Çelik mamüllerinden kimlerin elinde ne miktar, ve cins, nerede ve ne değerde mal tespit edilmiştir? (Listeler halinde verilecek)

d) Kimlerin elinde, nerede ve ne miktar ve ne değerde kâğıt tespit edilmiştir? (Listeler halinde verilecek)

e) Sümerbank'ın zam gören tekstik mamüllerinden de piyasada mevcut olanların tespiti yapılmış mıdır? Yapılmışsa kimlerin elinde ve ne değerde mal tespit edilmiştir? Sümerbank'ın kendi testil stoklarının değeri nedir? Sümerbank'ın aylık tekstil istihsalinin para olarak değeri nedir? (Listeler halinde verilecek)

f) Petrol ve petrolle alâkalı mamüller için de tespit yapılmış mıdır? Yapılmışsa kimlerde ne miktar, ne cins ve ne değerde mamül tespit edilmiştir? Aynı sual Petro - Kimya mamülleri içinde caridir. (Listeler halinde verilecek)

3. 14 Ekim 1973 tarihinden 28 Şubat 1974 tarihine kadar geçen zaman içinde :

a) Çimento sanayiine bağlı Çimento istihsalleri nedir? Bugünkü, yani 28 Şubat 1974 tarihinde, stoklar ne kadardır? Bu istihsallere ilâve olarak daha önceki aylardan stok devrolmuş mudur- Olmuşsa bunun miktarı nedir?

b) Şeker fabrikalarının toplam istihsali ne kadardır? Bugünkü stokları nedir? İstihsale daha önceki aylarda ilâve edilen stok ne kadardır?

c) Karabük Demir - Çelik fabrikaları ile Ereğli Demir - Çelik fabrikalarının istihsali nedir? Cins, miktar ve değer olarak nedir? Bugün ellerindeki stok nedir? Bu devredeki istihsale daha önceki aylardan ilâve edilen stok varmıdır? Varsa miktar, cins ve değeri nedir?

d) SEKA'nın istihsali nedir? Bugün elinde stok var mıdır? Varsa nedir? Bu devredeki istihsale daha önceki aylardan ilâve edilen stok var mıdır? Varsa ne kadardır?

T. C.
Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
Sayı : 10-22/730/03991 22 . 5 . 1974

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 12 . 3 . 1974 günlü, 7/77-532/5465 sayılı yazıları.

Bursa Milletvekili Sayın Mehmet Turgut tarafından 14 Ekim 1973 tarihinden sonra zam gören maddeler hakkında verilen yazılı soru önergesinin Bakanlığımızı ilgilendiren kısmı tarafımızdan cevaplandırılarak ilişikte cetveller halinde takdim edilmiştir.

Zamlardan sonra petrol ve petrolle ilgili mamullerin tespiti Maliye Bakanlığı tarafından yapıldığından, önergenin 2 nci maddesinin (f) fıkrasının adı geçen bakanlık tarafından cevaplandırılması gerekmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Cahit Kayra
Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı

2. Yazılı soru cevabına ekli listeler çokluğu nedeniyle yayınlanamamıştır, Kanunlar Müdürlüğündeki dosyasındadır. (7/77)

2. — Afyon Karahisar Milletvekili M. Rıza Çerçel'in, Sosyal Sigortalar Kurumunun 27 nci Genel Kurulundaki temennilere ilişkin sorusu ve Çalışma Bakanı Önder Sav'ın yazılı cevabı. (7/104)

28 . 3 . 1974

Millet Meclisi Başkanlığına

Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kurulunun 27 nci toplantısında ileri sürülen temennilerden hangilerinin ne şekilde neticelendirildiğinin, hangilerinin hangi sebeple uygun görülemediği-

---

Not : 1. Bu soruyle ilgili Sanayi ve Teknonoloji Bakanı Abdülkerim Doğru'nun yazılı cevabı 18 . 4 . 1974 tarihli 68 nci Birleşimde yayınlanmıştır.

nin ve hangileri hakkında halen ne gibi işlem yapılmakta olduğunun ayrı ayrı gösterilmek üzere Çalışma Bakanınca yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ve rica ederim.

A. Karahisar Milletvekili
M. Rıza Çerçel

T. C.
Çalışma Bakanlığı
İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğü
Sayı : 9 . 1 . 1/1 - 51/9080 20 5 1974
7/104 - 661 - 6472

Konu : M. Rıza Çerçel'in yazılı soru önergesi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğünün 1 . 4 . 1974 gün ve 7/104 - 661 - 6472 sayılı yazısı.

A. Karahisar Milletvekili M. Rıza Çerçel'in, Sosyal Sigortalar Kurumu 28 nci Genel Kurulunda ileri sürülen temennilerden hangilerinin ne şekilde sonuçlandırıldığı, hangilerinin hangi nedenle uygun görülmediği ve hangilerinin hakkında halen ne gibi işlem yapılmakta olduğu hakkındaki 28 . 3 . 1974 günlü soru önergesi incelendi.

Yurdumuzun en büyük sosyal güvenlik kuruluşlarından biri olan Bakanlığıma bağlı Sosyal Sigortalar Kurumunun, 1974 Türkiye'sine getirdiği problemler, malî, idarî ve teknik yönleri ile üzerinde esaslı çalışmalar yapılmasını zorunlu kılacak önem ve kapasiteye ulaşmış bulunmaktadır.

Bu nedenle ,sözkonusu çalışmalar; 9 . 7 . 1945 tarihli ve 4792 sayılı «İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu»nun 12 nci maddesi hükmüne göre ,her yıl toplanan Genel Kurullarda ileri sürülen genel veya bölgesel dert ve temennilere geçici veya yüzeyden çare ve tedbirler aramak suretiyle değil, bu devleşmiş sosyal güvenlik kuruluşunun sorunlarını tam bir yenileme ile ele alarak temelde köklü ve uzun vadeli çareler bulmaya, ciddi bir reorganizasyona tâbi tutmaya yöneltilmiş bulunduğundan, 15 . 3 . 1974 tarihinden bu yana Sosyal Sigortalar Kurumunca hazırlanmakta olan çalışma programının esaslarını aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Bugün Sosyal Sigortalar Kurumunun içinde bulunduğu durumu;

a) Mevzuat bunalımı,

b) İdarî bunalım,

c) Malî bunalım,

Olmak üzere üç ana grupta toplamak mümkündür.

Bununla beraber ,28 nci Genel Kurulca seçilen Komisyonların düzenledikleri raporlarda ileri sürülen temenniler hakkındaki cevaplar aşağıda detaylı bir şekilde arz olunmuştur.

I — Teşkilât ve Mevzuatla ilgili dilek ve temenniler :

A — Teşkilât :

1945 yılının görüşü içinde hazırlanmış bir Teşkilât Yasasının Kurumun bugünkü ihtiyaçları ile artan iş hacmini karşılamayacağı her Genel Kurulda dile getirilmiş bulunduğundan bu Yasanın bir an önce değiştirilmesi :

Yıllardanberi Kurum Genel Kurullarının haklı tenkit ve önerilerine hedef olan 9 . 7 . 1945 tarihli 4792 sayılı Teşkilât Kanunu hükümleri; Kurumun aslî faaliyetleri olan sosyal sigortacılık görevlerinin dışındaki inşaat, hastahane işletmeciliği, konut yapımı, öğrenci okutulması vs. gibi yan faaliyetleri için tüzel kişiliği haiz kuruluşlar kurabilmesine olanak verecek, Yönetim Kurulunu sadece genel prensip konuları ile uğraşır hale getirecek ve karar ile icra organlarının görevlerini daha rahat bir işlerlikle yürütebilecek, denetlemede modern demokratik esasları benimseyecek, Kurum varlıklarının daha rantabl, daha rasyonel ve daha yararlı bir şekilde değerlendirilmesine olanak verecek, sanayi kredisinin istihdamı arttırıcı ve Kurum üzerindeki riski azaltıcı yönde verilmesini sağlayacak, sosyal güvenlik kuruluşlarının bünyesine has ve kendine özgü tüm bir personel statüsünü oluşturacak, Kurumun illerde malî açıklarına gerektiğinde devletin de yardımını öngörecek, Kurum Müfettişlerinin her türlü etkiden uzak, verimli, şahsiyetle ve maddi yönü ile tatmin edilmiş olarak çalışmalarını sağlayacak başka bir deyimle Kurumu modern anlamda yeniden düzenlemeyi hedef alacak bir biçimde değiştirilmesi konusundaki tasarı çalışmalarına başlanılmış bulunulmaktadır.

Kurum Müdürler Kurulunun 21 . 9. 1973 tarihli 8409 sayılı Kararı ile Kurumun tüm personeline 1971, 1972, 1973 yılları ikramiyelerinin tamamı ödenmiş olup, bundan böyle yılda 2 ikramiyenin ödenmesi de sağlanmıştır.

Kurumun halen yürürlükteki mevzuat ve uygulamaları ile ilgili personel yönetmeliği Bakanlığımca onaylanmasına rağmen personel konusunda yukarıda arzedilen tedbir ve çalışmalar karşısında yeniden elden geçirilecektir.

Personelin Hizmet - İçi Eğitim Yönetmeliği de Bakanlığımca onaylanarak yürürlüğe konulmuştur. Öncelikle Sigorta kollarında hizmet veren personelin mevzuat ve uygulama yönünden acilen eğitimine olanak veren 3 er aylık bir hızlı eğitimi müteakip, eğitim fonksiyonunun bundan böyle Kurumda canlı bir sistemle devamlılığı ve işlerliği sağlanacaktır.

B — Mevzuat :

1 — Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş bulunan Borçlanma müessesesinin ıslâhı:

— 1186 sayılı Yasanın borçlanma işlemlerine olanak veren Geçici 3 ncü maddesi 1 . 3 . 1973 tarihinden itibaren iptal edilmiş bulunduğundan, Kurumca işveren ve sigortalı yönünden meydana gelen sorunlarını ortadan kaldırıcı yeni bir «Borçlanma» maddesi tasarısı hazırlanmış olup, Bakanlığımda tasarı üzerindeki son çalışmalar sürdürülmektedir.

2. — Kurumdan gelir ve aylık almakta olanların geçindirmekle yükümlü oldukları eş ve çocukları ile dul ve yetimlerin hastalıkları halinde sağlık yardımlarından yararlandırılmaları konusunda hazırlanan Yasa tasarısı üzerinde Bakanlığımda çalışmalar sürdürülmektedir.

3. — Kurumun malî bünyesinin tetkiki ve Sosyal Güvenlik Kuruluşları arasındaki farklı mevzuat ve standart yaklaştırmalarının temini amacıyle Çalışma Bakanlığı başkanlığında yürütülen çalışmaların hızlandırılması : (1973 yılı programı 394/6 sayılı tedbire uygun olarak).

— Bu konuda plan hedefleri gereği Bakanlığımca yürütülmekte olan çalışmalara Kurum temsilcileri de katılmış bulunmaktadır.

4. — 506 sayılı Yasa ve eklerinin yeniden elden geçirilerek, aşağıda sıralanan Kurumun 28 nci Genel Kurul temennileri de dikkate alınmak suretiyle tadil revizyonu çalışmalarına başlanmıştır.

— Sigortalının 25 den fazla hizmet yıllarının emekli aylıklarının yükseltilmesine esas alınması,

— Sigortalılara borç para verilmesi,

— DDY., DSİ. ve DKY. işyerlerinde çalışan seyyar personelin eş ve çocuklarının tedavisinde uygulanan tatbikata istisnaî kolaylıklar getirilmesi,

— Emeklilere de gözlük, korse, kulaklık ve benzeri araç ve yereçlerin ücretsiz verilmesi,

— Kurumca bağlanan gelir ve aylıkların ekonomik koşullara ve geçim endekslerine göre otomatik ayarlanmasını sağlayacak sistemin gerektirilmesi,

— Sigorta primlerinin zamanında ödenmesini sağlamak için gerekli değişikliğin yapılması,

— İnşaat ve mevsimlik işlerde çalışanların sigorta kapsamına alınması ve primlerinin tahsili yönünden özel sistemin getirilmesi,

— 506 sayılı Yasa ile ilgili değişikliklerin başka Kanunlarla değil bu kanunla yapılması ve malî külfet yükleyen tekliflerde kaynak gösterilmesi,

— 87 nci maddedeki aracı tanımlamasına açıklık getirilmesi,

— Sigortalının 12 yaşından küçük çocuklarının tedavisi için başka kurum sağlık tesislerine sevki halinde refakatçilerine de yol ve zarurî gider ödenmesi,

— Eş ve çocuklara bağlanacak aylığın hak sahibi tek kişi de kalsa taban aylığın altına düşürülmemesi,

— Tarım ve orman işçilerinin sosyal güvenliğinin bir esasa bağlanması,

— Çırakların işkazası ve meslek hastalıkları sigortasından âcilen yararlandırılmalarının sağlanması,

— İş göremezlik ödeneğinin hesabına baz olan kazançların eksiksiz alınması yolunda 88 nci maddenin elden geçirilmesi,

5. Sosyal Sigorta İşlemleri Tüzüğü ile Sağlık İşlemleri Tüzükleri yeni baştan elden geçirilerek Mevzuat ve Dilekler komisyonları raporlarında ileri sürülen dilek ve temenniler teknik haklılıkları ölçüsünde değerlendirilmeye çalışılacaktır.

II - Hesap Tetkik Komisyonunca öngörülen temenniler :

1. Kurumun bağlı kıymetlerde bulunan yatırım gelirlerinin yeersizliği :

— Düşük faizli tahvil gelirlerinin % 9'a çıkarılması konusunda Maliye Bakanlığı ile Devlet Yatırım Bankası nezdinde gerek kurumca gerekse Bakanlığımca yapılan çeşitli yazılı ve sözlü teşebbüslerden ve 14 . 12 . 1971 tarihinde Büyük Millet Meclisi İktisadî Devlet Teşekkülleri Karma Komisyonunda bu konudaki görüşmelerden kesin bir sonuç alınamamıştır.

2. Yıllık Sosyal Sigorta giderlerinin gittikçe ve hızla artış göstermesi:

— Kurumun gelirlerinin artırılması ve öte yandan artan Sosyal Sigorta giderlerinin karşılanabilmesi için, kuruma olanak verecek yeni bir teşkilât yasasına ihtiyaç bulunduğu yukarıda açıklanmıştı.

Bu itibarla, bu konuda hazırlanmasına başlanan yasa tasarısında; gayrimenkul gelirlerinin günün gerçek şartlarına uygun seviyeye ulaştırılması, Kurum arsalarının değerlendirilmesi, kredili alacaklardan azamî randıman temini, Kurum alacaklarının süratle tahsili yolunda hükümlerin yer almasına çalışılacaktır.

III - İşçi Meskenleri Komisyonunca öngörülen temenniler :

1. 1973 yılı sonu itibarıyle Kurumca finanse edilen işçi konutları müfredatlı bir şekilde aşağıda arz olunmuştur :

	Koop. sayısı	Konut sayısı	İnşaatı Biten	İnşaatı devam eden	Açılan kredi TL.	Ödenen TL.
Banka aracılığı ile finanse edilen	279	15 014	15 014	—	509 659 464	504 693 640
Kurumca finanse edilen	1 998	72 156	32 646	39 510	4 116 511 465	2 711 140 257
Kurumca inşa ettirilen	—	3 620	1 986	1 631	160 442 817	155 106 948
Müesseseler kanalıyle finanse edilen	—	2 196	2 196	—	16 916 516	16 916 516
Toplam	2 277	92 986	51 845	41 141	4 803 530 262	3 387 857 361

2. Yukarıda belirtildiği üzere, konut işlerinin ayrı bir kuruluş tarafından yürütülmesi görüşüne katılınmakta ve Teşkilât Yasası değişiklik tasarısı çalışmalarında bu hususa da yer verilmektedir.

3. Kurumumuzca arsa depo edilmesi için 1974 yılı iş programında gerekli tahsisat ayrılmıştır.

Toplu konutun, kurum eliyle ve daha ziyade düşük ücretle çalışanları kapsamına alacak şekilde inşa ettirilmesi suretiyle gerçekleştirilmesi düşünülmektedir.

775 sayılı Yasada öngörülen vergi bağışıklığı, teşkilât yasası değişikliği tasarısında ve Yapı Kooperatifler kanunu tasarısında ele alınacaktır.

4. 85 metrekareden büyük alanlı konutların, sigortalıların diledikleri yerde yapabilmeleri, herkesi büyük konuta sahip olmaya teşvik edeceği nedeniyle düşünülmemektedir.

5. 4792 sayılı Teşkilât Yasasının 344 sayılı yasa ile değiştirilen 20 nci maddesi (c) fıkrasına göre hazırlanmış çıkmış talimatname yürürlükten kaldırılmış, kalkınma planı ilkelerine göre hazırlanan «Sosyal Sigortalar Kurumu Konut Kredisi Yönetmeliği» 2 . 6 . 1973 günü Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur.

6. Kurumca Uşak'ta yaptırılan 484 konutun inşası devam etmektedir. Eskişehir'de yaptırılacak 2 500 konut 1974 yılı içinde Kurumca ihale edilecektir. Ankara'da yaptırılacak 1 500 konu-

tun altyapı tesislerindeki teknik güçlüklerin giderilmesine Kurumca çalışılmaktadır.

7. Plan ve porje tetkiki için geçen zamanın asgariye indirilmesini teminen ilgili müesseselerle temas sağlanarak tip projeler hazırlanması için çalışmalar yapılmaktadır.

8. Her ünitede bir araştırma grupu kurulması yerinde, Kurum bünyesinde meydana getirilmiş bir APK ünitesi (Araştırma, Planlama, Koordinasyon) içinde, konut işlemleri için özel bir araştırma grupu faaliyetine başlamış bulunmaktadır.

IV - Diğer dilek ve temenniler :

1. Hastane ve dispanser kurulması :

a) 500 yataklı Adana Hastanesi servis ve poliklinik olarak,

b) 200 yataklı Ankara Çocuk Hastahanesi poliklinik olarak,

c) 105 yataklı Afyon Hastahanesi poliklinik olarak,

d) Göztepe, Samatya, Beyoğlu hastahanelerî poliklinikleri,

e) Eyüp, Samatya, Ankara tevsi ve kat ilâve inşaatları bitirilmiş, hizmete girmiştir.

f) Cebeci Dispanseri inşaatı hızla ilerlemektedir

g) Göztepe ve Beyoğlu hastanelerinde 100 er yataklı çocuk servisleri hizmete girmiştir.

k) İzmir Hastanesi Ek klinik ve 50 yataklı polikliniği kiralık binada faaliyete geçirilmiştir.

l) Ankara Hastanemiz bünyesinde 35 yataklı tıbbî rehabilitasyon merkezi açılarak hizmete girmiştir.

m) Kurumca kurulmasına karar verilen Meslekî Rehabilitasyon merkezleri için gerekli bina, malzeme, öğretmenler, kadro gibi konuların temini yolunda koordine çalışmalara başlanılmıştır.

2. Kurumun Ankara Hastanesi bünyesinde açılan Sağlık Kolejî faaliyetine başlamıştır.

3. Sağlık tesislerine görevli personelin tayin ve nakillerine ait yönetmelik çalışmalarına devam edilmektedir.

4. Kurum Sağlık tesislerinde acil servis diyet uzmanları ve poliklinik sekreterleri talimatı hazırlaması ile ilgili çalışmalar hızlandırılmıştır.

5. İlâç fabrikaları tesisi çalışmaları :

Bilindiği üdere, 506 sayılı Yasanın 123, maddesini değiştiren 7 . 2 . 1972 tarih, 1517 sayılı Kanunla Kurumumuza ilâç fabarikası kurabilme yetkisi verilmiştir.

Yasanın verdiği bu yetki, fabrika için öncelikle fizibilite hesaplarının yapılmasını zorunlu kılmış, önproje çalışmalarını yapmak üzere Hacettepe Üniveristesi vakfına bağlı Sisağ Müessesesi ile anlaşmaya varılmıştır. Hazırlanan raporda fabrika ile ileride yapılması düşünülen yatırımın sağlam temellere oturtulması, gerekli bilgi ortamının sağlanması ile fabrikanın kurulmasında işlerin rasyonel bir düzeyde yürütümünü temin için önce Kurum bünyesinde :

— Toptan ilâç satınalınması alt sistemi,

— Paketleme alt sistemi,

— Dağıtım alt sistemi,

— Tüketim izleme alt sisteminin 1973 yılı içinde işletmeye konulması önerilmiştir.

Ayrıca Hastane ambalâjı ilâç temini ve bu şekilde alınacak ilâçlar için de Kurumun hazır bir paketleme sistemine gitmek üzere Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığından müsaade istihsalini teminen yapılan müracaata olumlu cevap alınamamıştır. Anılan Bakanlıkla temaslar devam etmektedir.

6. Sosyal Sigortalar Kurumunca işçi çocuklarına verilmekte olan bursların tıp dalına ağırlık tanıyarak uygulanması :

— 1972 - 1973 ders dönemi için verilmiş bulunan 991 adet öğrenci bursundan 146'sı, 1973 - 1974 öğretim yılı için tespit edilen 542 kişilik burs kontenjanından 100 adedi tıp doktorluğuna tahsis edilmiş bulunmaktadır.

7. Tahsis işlemleri :

İşkazası Meslek Hastalıkları Sigortası ile Malullük, Yaşlılık ve Ölüm sigortalarından yapılan tahsis işlemlerinin süratlendirilmesi konusunda çalışmalara başlanmıştır.

Merkez Üniteleri koordinasyonu şeklinde başlamış bulunan çalışmalar taşra şubelerine intikal ettirilmiş ve özellikle 1975 yılının getireceği tahmin edilen 200 00'e yakın tahsis talebini en kısa sürede sonuçlandırabilecek kapasitede bir çalışma gücü yaratılmaya gayret edilmektedir. Bu konuda geç kalınmış bir otomasyonun kurulması,

1975 yılına direk bir fayda sağlamasa bile gelecek yıllarda bu konulardaki sızlanmaları asgariye indirmiş olacaktır.

8. — Çalışanın ve çoluk çocuğunun geleceğini güven altına almak kaygusu ile Sosyal Sigortalar Kurumuna bel bağlamış bulunanlara, bu güvenceyi sarsacak çeşitli söylenti ve kuşkuları ordan kaldıracak sağlam bir malî bünyenin hesabını kurabilmek için, aktüaryel çalışmalara başlatılmıştır.

9. — Dış Ülkelerdeki Sigortalılarla ilgili işlemler:

Avrupa Ülkelerinde çalışmak üzere giden işçilerimizin sosyal güvenliklerinin sağlanması için Hükümetimizle yabancı ülkeler arasında akdedilen (İngiltere - F. Almanya - Hollanda - Belçika, Avusturya - İsviçre) Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri ile İdarî Anlaşmaların yürütümü ile ilgili işlemler 1973 yılında da sürdürülmüştür.

a) Türkiye - Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmesi 29 . 6 . 1973 tarihinde Viyana'da tadil edilmiştir.

b) Türkiye - Danimarka Sosyal Güvenlik Sözleşmesi 19 . 4 . 1973 tarihinde 1704 sayılı Yasa ile onaylanmıştır.

Onay belgeleri henüz teati edilmediğinden sözleşme yürürlüğe girmemiştir.

c) Türkiye - Fransa arasındaki Sözleşme 23 . 7 . 1973 tarihinde 14603 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış ve 1 . 8 . 1973 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

d) 1973 yılı sonu itibariyle yukarıda belirtilen ülkelerden olan Kurumumuz alacaklarının bir an önce Âkit Taraf yetkili Sosyal Sigorta Makamlarından tahsili hususunda çalışmalara hız verilmiştir.

Arz ederim.

Önder Sav
Çalışma Bakanı

3. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, İstanbul'daki bazı yurtlarda komando adı verilen öğrencilere ilişkin, İçişleri ve Gençlik ve Spor bakanlarından sorusu ve İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk'ün yazılı cevabı (7/156)

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun İçişleri ve Gençlik ve Spor bakanlarından yazılı olarak cevaplandırılmasını rica ederim.

Saygılarımla.

İstanbul Milletvekili
Reşit Ülker

Soru :

İstanbul'da Edirnekapı, Sivas, Trabzon ve Atatürk yurtlarında kendilerine «Milliyetçi» ve «Komando» unvanını veren ve bir plan dahilinde ve bir merkezden idare edildikleri anlaşılan bir kısım öğrenciler diğer bir kısım öğrencilere kendi usul ve ölçülerine göre «Komünist» damgası vurmaktadırlar.

Bu öğrencilere çeşitli baskılar ve işkenceler yapmaktadırlar. Öğrencileri kendi ölçülerine göre kendi fikirlerini zorla kabul ettirmeye kalkıştıkları, yayınlarını bunlara zorla sattıkları, bunlardan para topladıkları yazılmakta ve bilinmektedir.

Bunların bazı kaynaklar tarafından para yardımı gördükleri, yurtların içinde ve dışında komando eğitimi yaptıkları bilinmektedir ve yazılmaktadır.

Bu şahıslar bu yasak eylemlerini yaparken, silâh, tabanca ve benzeri silâhları kullandıkları halde, yapılan aramaları daha önceden öğrenmekte ve suç âletlerini saklayabilmektedirler. Bütün bu olaylara polis ve yurt yöneticilerinin ciddî davranmadıkları ve ilgisiz kaldıkları yazılmaktadır ve bilinmektedir.

Bu durum «Devlet içinde devlet» durumudur. Bu durum anarşidir ve daha büyük anarşilerin kaynağı olabilir. Bu nedenle yasalara göre bu durumları bildikleri ve gazetelerde okudukları halde gerekli tedbirleri almayan sorumlular hakkında bugüne kadar ne gibi işlem yapılmıştır?

T. C.
İçişleri Bakanlığı 21 . 5 . 1974
Emniyet Genel Müdürlüğü
Daire : Genel Güvenlik
Şube Top. Ol. (B)

Konu : Reşit Ülker'in soru önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 9 . 5 . 1974 tarih ve Kanunlar Müdürlüğü 7/156 - 885/7874 sayılı yazıları.

İstanbul Milletvekili Reşit Ülker tarafından Bakanlığımıza yöneltilen, İstanbul'daki bazı yurtlarda Komando adı verilen öğrencilerin yasa dışı eylemlerine ilişkin, yazılı soru önergesinde yer alan Bakanlığımızla ilgili hususlar incelenmiş ve sonucu aşağıda sunulmuştur.

Yurdumuzda, özellikle İstanbul'da öğrenciler arasında eskiden beri, mevcut fikir ayrılıkları nedeniyle fiilî hareketlere dönüşen olaylar meydana gelmektedir. Bu olayların farklı düşünce ve fikirlere sahip grupların, karşı grupu sindirme, baskı yapma gibi yöntemlerle kendi fikirlerini kabul ettirmek amacını taşıdığı, geçmiş tecrübelerden bilinmektedir.

Fikir ve inanç hürriyetini yozlaştırmak, geçersiz hale getirmek ve 12 Mart öncesi kargaşa ortamını meydana getirmek isteyenler, kim olurlarsa olsunlar her zaman Devlet Kuvvetlerini karşılarında bulacaklardır.

Son günlerde, belirli çevrelerin de tahrikiyle mevzii nitelikte de olsa İstanbul'da öğrenciler arasında bir takım olaylar meydana gelmiştir. Olay çıkaranlar hangi grupa mensup olurlarsa olsunlar Devletin Zabıta Kuvvetlerince yakalanarak Adalete tevdi edilmişlerdir. Nitekim 6 Mayıs 1974 günü İstanbul'da Kadırga ve Edirnekapı Yurtlarında barınan bir grup öğrencinin Atatürk Öğrenci Yurduna doğru hareket ettiklerinin ve sözkonusu Yurda baskın yapacaklarının haber alınması üzerine, Zabıta Kuvvetlerince Fatih civarında önleri kesilmiş, kanunsuz hareketleri önlenerek (77) si hakkında kanunî işlem yapılmıştır. Ayrıca istihbarata önem verilerek vukuu muhtemel olaylara karşı tedbirler alınmış, Yurtlarda yapılan aramalarda ele geçirilen silâh ve benzeri maddelerin sahipleri adlî makamlara sevkedilmiştir. Bütün tedbirlere rağmen vukuu önlenemeyen olaylarda, örneğin, 9 Mayıs 1974 günü saat 01.30'da Atatürk Öğrenci Yurdunda iki grupa mensup öğrenciler arasında meydana gelen çatışma niteliğindeki olay ile ilgili olarak (53) öğrenci yakalanmış ve Adalete sevkedilmişlerdir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Güvenlik Kuvvetleri tarafsız bir tutum ve objektif ölçülerle olayları değerlendirmekte ve önceden hazırlanmış bir plan dahilinde gerekli tertip ve tedbirleri almaktadır.

Bu nedenle, görevlerini yapmadıkları, gerekli tedbirleri almadıkları gerekçesiyle sorumlular hakkında herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Arz ederim.

Oğuzhan Asiltürk
İçişleri Bakanı

Millet Meclisi
GÜNDEMİ

83 NCÜ BİRLEŞİM

23 . 5 . 1974 Perşembe

Saat : 10,00

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

3

SEÇİM

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

× 1. — Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/67; C. Senatosu : 1/245) (M. Meclisi S. Sayısı : 33; C. Senatosu S. Sayısı : 334) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 2. — Vakıflar Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/66; C. Senatosu : 1/244) (M. Meclisi S. Sayısı : 32; C. Senatosu S. Sayısı : 333) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

5

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

6

SÖZLÜ SORULAR

7

KANUN TASARISI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

× 1. — 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu ile 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısının reddedildiğine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/65; C. Senatosu : 1/243) (M. Meclisi S. Sayısı : 51; C. Senatosu S. Sayısı : 332) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 .1974)

× 2. — Karayolları Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/76; C. Senatosu : 1/254) (M. Meclisi S. Sayısı : 42; C. Senatosu S. Sayısı : 343) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 3. — Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/77; C. Senatosu : 1/255) (M. Meclisi S .Sayısı : 43; C. Senatosu S. Sayısı : 344) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 4. — Tekel Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/78; C. Senatosu : 1/256) (M. Meclisi S. Sayısı : 44; C. Senatosu S. Sayısı : 345) (Dağıtma tarihi 15 . 5 . 1974)

× 5. — Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/79; C. Senatosu : 1/257) (M. Meclisi S. Sayısı : 45; C. Senatosu S. Sayısı : 346) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 6. — Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/80; C. Senatosu : 1/258) (M. Meclisi S. Sayısı : 46; C. Senatosu S. Sayısı : 347) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 7. — Ankara Üniversitesi 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M.

Meclisi : 1/68; C. Senatosu : 1/246) (M. Meclisi S .Sayısı : 34; C. Senatosu S. Sayısı : 335) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 8. — Ege Üniversitesi 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/69; C. Senatosu : 1/247) (M. Meclisi S. Sayısı : 35; C. Senatosu S. Sayısı : 336) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 9. — İstanbul Üniversitesi 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/70; C. Senatosu : 1/248) (M. Meclisi S. Sayısı : 36; C. Senatosu S. Sayısı : 337) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 10. — İstanbul Teknik Üniversitesi 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/71; C. Senatosu : 1/249) (M. Meclisi S. Sayısı : 37; C. Senatosu S. Sayısı : 338) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 11. — Hacettepe Üniversitesi 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/72; C. Senatosu : 1/250) (M. Meclisi S. Sayısı : 38; C. Senatosu S. Sayısı : 339) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 12. — İktisadî ve Ticarî İlimler Akademileri 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/73; C. Senatosu : 1/251) (M. Meclisi S. Sayısı : 39; C. Senatosu S. Sayısı : 340) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 13. — Çukurova Üniversitesi 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/74; C. Senatosu : 1/252) (M. Meclisi S. Sayısı : 40; C. Senatosu S. Sayısı : 341) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 14. — Diyarbakır Üniversitesi 1974 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/75; C. Senatosu : 1/253) (M. Meclisi S. Sayısı : 41; C. Senatosu S. Sayısı : 342) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 15. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/81; C. Senatosu : 1/259) (M. Meclisi S. Sayısı: 47; C. Senatosu S. Sayısı : 348) (Dağıtma tarihi : 15. 5 . 1974)

× 16. — Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/82; C. Senatosu : 1/260) (M. Meclisi S. Sayısı : 48; C. Senatosu S. Sayısı 349) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 17. — Orman Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu ile Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/83; C. Senatosu : 1/261) (M. Meclisi S. Sayısı : 49; C. Senatosu S. Sayısı : 350) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)

× 18. — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1974 yılı Bütçe Kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Bütçe Karma Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/84; C. Senatosu : 1/262) (M. Meclisi S. Sayısı : 50; C. Senatosu S. Sayısı : 351) (Dağıtma tarihi : 15 . 5 . 1974)